

Chula
Chulalongkorn University

JSAT

JAPAN FOUNDATION

TOYOTA

เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ
สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17

JAPANESE STUDIES AND INNOVATIVE TECHNOLOGY

14 – 15 December 2023

Proceedings of the 17th JSAT Annual Conference 2023

เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ

สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17

Proceedings of the 17th JSAT Annual Conference 2023

“JAPANESE STUDIES AND INNOVATIVE TECHNOLOGY”

เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17

“JAPANESE STUDIES AND INNOVATIVE TECHNOLOGY”

สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร วัชชวัลคุ รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร
บรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.อรรธยา สุวรรณระดา
กองบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คตะตะกิริ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลิลรัตน์ กวีजारุมงคล อาจารย์ ดร.มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์

เผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์ URL: <http://jsat.or.th>

สงวนลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

(National Library of Thailand Cataloging in Publication data)

เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17.

-- กรุงเทพฯ : สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย, 2566.

148 หน้า.

1. การศึกษา -- ญี่ปุ่น. I. ชื่อเรื่อง.

327.593052

ISBN (e-book) 978-616-94159-1-6

จัดทำโดย สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย (Japanese Studies Association of Thailand)

ห้อง 606 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ 10200

URL : <http://jsat.or.th>

email: jsnt.jsat@gmail.com

บทบรรณาธิการ

เอกสารหลังการประชุมในรูปแบบเอกสารออนไลน์นี้ เรียบเรียงเนื้อหาจากปาฐกถาพิเศษ เสวนาวิชาการ และการนำเสนอผลงานทางวิชาการในการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17 ของสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ร่วมกับสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสนับสนุนจากเจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ และบริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด ในหัวข้อ “JAPANESE STUDIES AND INNOVATIVE TECHNOLOGY” ซึ่งจัดขึ้น ณ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 14-15 ธันวาคม 2566

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปรียบได้กับแสงสว่างที่ช่วยเปิดเผยแง่มุมใหม่ที่มนุษย์ไม่เคยพบเห็น อันส่งผลกระทบต่อหลากหลายด้านทั้งสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ รวมไปถึงวิถีชีวิตของผู้คน ประเทศญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในผู้นำด้านอุตสาหกรรมเทคโนโลยีเป็นระยะเวลายาวนาน การศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ภาษา วรรณคดี วัฒนธรรม ย่อมเผยให้เห็นการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในหลากหลายแง่มุม การประชุมวิชาการในครั้งนี้มีหัวข้อเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษาและเทคโนโลยีนวัตกรรม จากปาฐกถาพิเศษและเสวนาวิชาการในการประชุมวิชาการครั้งนี้ จะเห็นได้ถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อญี่ปุ่นศึกษาในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความหลากหลายน่าสนใจ

ในส่วนของการนำเสนอผลงานทางวิชาการ บทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในเอกสารหลังการประชุมนี้ เป็นไปตามความประสงค์ของผู้นำเสนอบทความที่ต้องการเผยแพร่ผลงานการศึกษาวิจัยสู่สาธารณะ โดยผ่านการประเมินและกลั่นกรองคุณภาพในรูปแบบ peer review จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านซึ่งมาจากหลากหลายสถาบัน ร่วมกันกลั่นกรองให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงบทความ และในการนำเสนอในการประชุม ได้จัดให้มีผู้วิพากษ์ บทความละ 1 ท่าน นอกจากนี้ ในปีนี้ยังได้เพิ่มการนำเสนอผลงานในรูปแบบโปสเตอร์ ซึ่งผลงานที่ได้รับเลือกให้นำเสนอในรูปแบบโปสเตอร์นั้น ได้ผ่านการพิจารณาคัดกรองหัวข้อและบทความย่อแล้วโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากกองบรรณาธิการ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการจัดการประชุมในครั้งนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานทางวิชาการที่รวบรวมไว้ในเอกสารหลังการประชุมนี้จะเป็นประโยชน์และเสริมสร้างความก้าวหน้าให้แก่วงวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาของประเทศไทยต่อไป

กองบรรณาธิการ

15 ธันวาคม 2566

รายนามคณะกรรมการบริหารสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ปี 2022-2024

ศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร วัชวัลคุ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ปราณี จงสุจริตธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ที่ปรึกษา
ดร.ทรายแก้ว ทิพากร สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	นายกสมาคม
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพกา พุกขิม่า คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อุปนายกคนที่ 1
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรราวพรรณ พลบุญ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	อุปนายกคนที่ 2
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทร์อร พิพัฒน์กุล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	เหรัญญิก
อาจารย์ ดร.เศกสิทธิ์ ปักซี่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	ผู้ช่วยเหรัญญิก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร จันทระจาง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	เลขานุการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัช คำทองทิพย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	ผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิศา ธรรมมาวิวัฒน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	นายทะเบียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ปฏิคม

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมาชิกสัมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ มุรินทร์วงศ์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประชาสัมพันธ์

ศาสตราจารย์ ดร.อรรธยา สุวรรณระดา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรรมการและฝ่ายวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ทนพร ศรีรัตน์สกุลชัย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กรรมการและฝ่ายวิชาการ

**รายนามคณะกรรมการเจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ
สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร.อรรธยา สุวรรณระดา	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ เลหาบุรณะกิจ คະตะกิริ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีติสาร	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ เมธเศรษฐ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพวรรณ โสภิตวุฒิวงศ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา ชูโชติแก้ว	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลิลรัตน์ กวีจารุมงคล	กรรมการ
อาจารย์ ดร.มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์	กรรมการ
อาจารย์ Ayame Watanabe	กรรมการ
อาจารย์ Hidehiro Kobayashi	กรรมการ

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

นางสาวพรนัชชา ประทีปจินดา

นางสาวภัลลนันทร์ ธัญชัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ

(รวมบทความที่ผู้เขียนขอถอนตัวภายหลัง)

ศาสตราจารย์ ดร.กิตติ ประเสริฐสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.จำคม พรประสิทธิ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร วัชชวัลคุ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ เขวงกิจฉนิช	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐริสา ทับทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ คำราชชัย	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบา บรรจงมณี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชราพร แก้วกฤษฎาวงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ นภสินธุ์ แผลงศร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์เบญจรงค์ ใจใส แตรอาร์สลาเนียนอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์วไลยพร กาญจนการุณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุณัญญ์ สมชนะกิจ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัช คำทองทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทชญา มหาพันธ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เนื่องจำนงค์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำใส ต้นดีสุข	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวรรณ อัครราชันย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาคม บำรุงสุข	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ณรงค์ศักดิ์ พิษณุพิศุทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.พัชราพรรณ สุวรรณภูมิ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ทรายแก้ว ทิพากร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อ.พีรภัทร หัวเหิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐริรา ทับทิม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รองศาสตราจารย์ ดร.นรีนุช ดำรงชัย

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์วัลย์พร กาญจนการุณ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุณิษฐ์ สมชนะกิจ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทชญา มหาพันธ์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำใส ตันติสุข

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ ดร.วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.ทรายแก้ว ทิพากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17
 หัวข้อ “Japanese Studies and Innovative Technology”

14-15 ธันวาคม 2566

ณ อาคารมหาจักรีสิรินธร (MCS) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จัดโดย

สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ร่วมกับ สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย

14 ธันวาคม 2566

08:30-09:00 ชั้น 3	ลงทะเบียน
09:00-9:30 ห้อง 301-302	พิธีเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทยครั้งที่ 17 กล่าวต้อนรับ โดย รศ.ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์ คณบดีคณะอักษรศาสตร์ กล่าวรายงาน โดย รศ.ดร.ชมนาด ศีตีสาร นายกสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย กล่าวเปิดงาน โดย Mrs. Maki KAWAMURA ผู้อำนวยการสำนักข่าวสารญี่ปุ่น สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย Mr. Masayuki KURIYAMA ผู้อำนวยการบริหารเจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ
09:30-10:30 ห้อง 301-302	ปาฐกถาพิเศษ 1 : เรื่อง “Using Generative AI in Teaching Japanese as a Foreign Language: Self-corrections, Plain Japanese, and Stylistic Copying” (บรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่น) โดย Prof.Dr. Atsushi MORI, Mukogawa Women’s University
10:30-10:45	พัก
10:45-12:00 ห้อง 301-302	การประชุมสามัญประจำปี สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย
12:00-13:00 โถงชั้น 1	รับประทานอาหารกลางวัน

13:00-14:50	การนำเสนอผลงานทางวิชาการ
(A) ภาษา ห้อง 301-302	<p>ผู้ดำเนินรายการ ผศ.ดร.ยุพวรรณ โสภิตวุฒิมวงศ์, ผศ.ดร.ธวัช คำทองทิพย์</p> <p>1) 13:00-13:30 (ผู้วิพากษ์ : อ.ดร.วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์) “การศึกษาคำคาศาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น กลาง และสูง: ลักษณะทางประเภทคำ ชนิดของคำ และหมวดความหมาย” โดย โขมพัฒน์ ประวัง</p> <p>2) 13:40-14:10 (ผู้วิพากษ์ : รศ.ดร.ณัฐริธา ทับทิม) “แนวโน้มในการแปลกาลและการณ์ลักษณะจากประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยของผู้เรียนระดับชั้นต้นกลาง” โดย กัลยา แสนใจมูล</p> <p>3) 14:20-14:50 (ผู้วิพากษ์ : ผศ.ดร.คุณัญญ์ สมชนะกิจ) “การศึกษาเปรียบเทียบรูปประโยค “A คือ/มี B” ในภาษาไทย กับรูปประโยค “A は B だ/ある” ในภาษาญี่ปุ่น: กรณีแสดงการบ่งชี้ แสดงปริมาณ แสดงสมาชิก” โดย ธีระวุฒิ สุนทรา, Isao Hashimoto, Osamu Tamaki และ กฤษณะ มณีสอดแสง</p>
(B) วัฒนธรรม ห้อง 401/5-7	<p>ผู้ดำเนินรายการ ผศ.พรสวรรค์ พลบุญ, อ.ดร.เศกสิทธิ์ ปักซี่</p> <p>1) 13:00-13:30 (ผู้วิพากษ์ : ผศ.ดร.นันทชญา มหาจันทร์) ““พระวะฮะระ” ปัญหาการคุกคามโดยใช้อำนาจในสังคมญี่ปุ่น: กรณีศึกษานิยามการคุกคามโดยใช้อำนาจที่กำหนดโดยรัฐ” โดย ปิยวรรณ อัครราชันย์</p> <p>2) 13:40-14:10 (ผู้วิพากษ์ : ผศ.ดร.น้ำใส ดันตีสุข) “เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น: การศึกษาวิเคราะห์เพลงญี่ปุ่นฉะอัน” โดย นกตล ทิพย์รัตน์</p> <p>3) 14:20-14:50 (ผู้วิพากษ์ : ดร.ทรายแก้ว ทิพากร) “สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่น: ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง” โดย ชวินทร์ สิบะบรรจง</p>
(C) สังคม ห้อง 401/18	<p>ผู้ดำเนินรายการ รศ.ดร.ทนพร ตรีรัตน์สกุลชัย, ดร.กิตติวุฒิ เฉลยถ้อย</p> <p>1) 13:00-13:30 (ผู้วิพากษ์ : รศ.ดร.นรินทร์ คำรงค์ชัย) “การเมืองวัฒนธรรมในแผ่นดินไหวใหญ่คันโต ค.ศ. 1923: จากแผ่นดินไหวสู่ทันทสวรร์คและการฟื้นฟูศีลธรรมของชาติ” โดย กฤตพล วิภาวิกุล</p> <p>2) 13:40-14:10 (ผู้วิพากษ์ : รศ.วัลย์พร กาญจนการุณ) “สังคมสูงวัยในญี่ปุ่น: แรงงานไทยพร้อมไหมกับงานบริษัทผู้สูงอายุที่ญี่ปุ่น” โดย สุดปรารถนา ดวงแก้ว</p>
14:50-15:15	พัก

<p>15:15-17:15 ห้อง 301-302</p>	<p>เสวนาวิชาการ เรื่อง “สังคมที่ขับเคลื่อนโดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม: แสงสว่างกับด้านมืด-กรณีศึกษาของญี่ปุ่น”</p> <p>โดย ดร.นเรศ ดำรงชัย Co-founder Accel Group</p> <p>รศ.ดร.ประมวล สุธีจาร์วัฒน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <p>อ.ดร.ณัชพล บุญประเสริฐกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p> <p>ดำเนินรายการโดย</p> <p>รศ.ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
<p>17:45-19:30 เรือนจุฬานฤมิต</p>	<p>งานเลี้ยงรับรอง จัดโดยเจ้าภาพจัดการประชุม (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)</p>

15 ธันวาคม 2566

08:30-09:00 ชั้น 3	ลงทะเบียน
09:00-10:00 ห้อง 301-302	ปาฐกถาพิเศษ 2 : เรื่อง “The Future of Japanese Culture as Indicated by Technological Innovation: From the Field of Tradition and Education” (บรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่น) โดย Assoc.Prof.Dr. Junko NAGAHARA, Osaka University
10:00-10:15	พัก
10:15-11:00 ห้อง 303-304	การนำเสนอผลงานรูปแบบโปสเตอร์ (สำหรับนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีและนักวิจัยทั่วไป) <ol style="list-style-type: none"> 1) “แนวทางการช่วยเหลือผู้ป่วยฮิโตะโมริในประเทศญี่ปุ่น” สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ 2) “วิวัฒนาการและความสำคัญของกัญชาในประเทศญี่ปุ่น” สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ 3) “บทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิและรามเกียร์ด” มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 4) “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปลค่าบ่งชี้ภาษาญี่ปุ่นกลุ่ม “A-” เป็นภาษาไทยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5) “การแสดงถึงภาพและบทบาทของยักษ์ในวรรณคดีเรื่อง โอโตจิโซชิ” มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 6) “การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความชื่นชอบภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง ซีตรัส” มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 7) “การศึกษาการรับรู้และการใช้จริงของคำหยาบในภาษาकुलस्त्रीญี่ปุ่น” มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี 8) “ถอดบทเรียน: การศึกษา “ความสำเร็จและการเติบโตของวัยรุ่น” ในมุมมองของจิตวิทยาพัฒนาการ ผ่านอนิเมะเรื่อง “กันดั้มแม่มดจากดาวพุธ”” เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์ (นักวิจัยอิสระ)
11:00-11:20 ห้อง 301-302	สรุปผลและปิดการประชุม
11:20-12:30 โถงชั้น 1	รับประทานอาหารกลางวัน

SCHEDULE

The 17th Annual National Conference of Japanese Studies Association

“Japanese Studies and Innovative Technology”

14th – 15th December 2023

At Maha Chakri Sirindhorn Building (MCS), Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Organized by

Japanese Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

& Japanese Studies Association of Thailand

14th December 2023

08:30-09:00 3rd Floor	Register
09:00-09:30 Room 301-302	Opening Address Welcome Address: Assoc.Prof.Dr. Suradech Chotiudompant, Dean of Faculty of Arts, Chulalongkorn University Report : Assoc.Prof.Dr. Chomnard Setisarn, President of Japanese Studies Association of Thailand Opening Speech: Mrs. Maki KAWAMURA, Director, Japan Information Service, Embassy of Japan in Thailand Mr. Masayuki KURIYAMA, Director General, The Japan Foundation, Bangkok
09:30-10:30 Room 301-302	Keynote Speech1: “Using Generative AI in Teaching Japanese as a Foreign Language: Self-corrections, Plain Japanese, and Stylistic Copying” (in Japanese) Prof.Dr. Atsushi MORI, Mukogawa Women’s University
10:30-10:45	Break
10:45-12:00 Room 301-302	JSAT Annual Meeting
12:00-13:00 1st Floor	Lunch

13:00-14:50	Oral Presentations (Parallel Session) (in Thai)
(A) Language Room 301-302	Hosts Asst.Prof.Dr. Yuphawan Sopitvutiwong, Asst.Prof.Dr. Tawat Khamthongthip 1) 13:00-13:30 (Commentator: Dr. Wanwisa Kunpattaranirun) “The Study of Katakana Words in Japanese Language Textbooks: Word Types, Part of Speech, and Semantic Categories” by Khommpat Prawang
	2) 13:40-14:10 (Commentator: Assoc.Prof.Dr. Natthira Tuptim) “Trends in Translating Tense and Aspect from Japanese Sentences to Thai Language by Pre-Intermediate Learners” by Kanlaya Saenjaimoon
	3) 14:20-14:50 (Commentator: Asst.Prof.Dr. Kunaj Somchanakit) “A Comparative Study of “A khuu/mii B” Constructions in Thai and “A wa B da/aru” Constructions in Japanese: Focused on Specificational, Scalar and Member Reading” by Theerawut Sunthara, Isao Hashimoto, Osamu Tamaki and Kritsana Maneesodsang
(B) Culture Room 401/5-7	Hosts Asst.Prof. Prawpan Pholboon, Dr. Sakesit Paksee 1) 13:00-13:30 (Commentator: Asst.Prof.Dr. Nanchaya Mahakhan) “Pawahara’ Power Harassment Issues in Japanese Society- A Case Study of State-created Definition of Power Harassment” by Piyawan Asawarachan
	2) 13:40-14:10 (Commentator: Asst.Prof.Dr. Namsai Tantisuk) “Thai Songs with Japanese Accents: An Analytical Study of Yee Poon Cha On Song” by Noppadol Tippayarat
	3) 14:20-14:50 (Commentator: Dr. Saikaew Thipakorn) “Japanese Monarchy: Remarks Related to the Long Continuity” by Chawin Leenabanchong
(C) Society Room 401/18	Hosts Assoc.Prof.Dr. Thanabhorn Treeratsakulchai, Dr. Kittiwot Chaloeityoy 1) 13:00-13:30 (Commentator: Assoc.Prof.Dr. Nareenut Damrongchai) “Cultural Politics in the 1923 Great Kanto Earthquake: From the Earthquake to Divine Retribution and National Moral Restoration” by Krittapol Viphaveekul
	2) 13:40-14:10 (Commentator: Assoc.Prof. Walaiporn Kanjanakaroon) “Ageing Society in Japan: Are Thai Workers Ready for Elderly Care in Japan?” by Sutpratana Duangkaew
14:50-15:15	Break

<p>15:15-17:15 Room 301-302</p>	<p>Panel Discussion: “Where Does the Science, Technology and Innovation-driven Society Lead Us? : A Case Study of Japan” (in Thai)</p> <p>Panelists</p> <p style="padding-left: 40px;">Dr. Nares Damrongchai, Co-founder Accel Group</p> <p style="padding-left: 40px;">Assoc.Prof.Dr. Pramual Suteecharuwat, Chulalongkorn University</p> <p style="padding-left: 40px;">Dr. Natchapol Boonprasertkij, Chulalongkorn University</p> <p>Host</p> <p style="padding-left: 40px;">Assoc.Prof.Dr. Duanthem Krisdathanont, Chulalongkorn University</p>
<p>17:45-19:30 Ruan Chula Narumit</p>	<p>Welcome party by Conference Host (Chulalongkorn University)</p>

15th December 2023

08:30-09:00 3rd Floor	Register
09:00-10:00 Room 301-302	Keynote Speech 2: “The Future of Japanese Culture as Indicated by Technological Innovation: From the Field of Tradition and Education” (in Japanese) Assoc.Prof.Dr. Junko NAGAHARA , Osaka University
10:00-10:15	Break
10:15-11:00 Room 303-304	Poster Presentations (Undergraduate Students and Scholars, in Thai) 1) “Solving Approaches for Hikikomori Symptoms in Japan” Panyapiwat Institute of Management 2) “The Evolution and Importance of Cannabis in Japan” Panyapiwat Institute of Management 3) “The Role of Water and Fire in Purity Ceremonies in the Kojiki and the Ramakien” Thammasat University 4) “Factors Affecting the Translation of Place-indicating Demonstrative Word “A-” to Thai of Thai Japanese Language Learners” Chulalongkorn University 5) “Depiction and Characterization of Demon (Oni) in Otogisoushi” Srinakharinwirot University 6) “Media Exposure Behaviors and Preference for Citrus” Thepsatri Rajabhat University 7) “Perception and Actual Use of Swear Words in Japanese Female Language” Thepsatri Rajabhat University 8) “Exploring Personal Growth and Achievements during Adolescence: a Developmental Psychology Case Study of “Mobile Suit Gundam the Witch from Mercury”” Bencharatana Jongjumrusun (Independent Scholar)
11:00-11:20 Room 301-302	Summary and Closing Ceremony
11:20-12:30 1st Floor	Lunch

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	2
รายนามคณะกรรมการบริหารสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ปี 2022-2024	3
รายนามคณะกรรมการเจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17	5
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ	6
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ	7
กำหนดการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17	8
ปาฐกถาพิเศษ 1	
生成 AI による日本語教育の可能性：添削・やさしい日本語・文体模写を例に <i>森篤嗣</i>	21
Using Generative AI in Teaching Japanese as a Foreign Language: Self-corrections, Plain Japanese, and Stylistic Copying <i>Prof. Dr. Atsushi MORI</i>	
ปาฐกถาพิเศษ 2	
技術革新が示す日本文化のゆくえ—伝承と教育の現場から— <i>永原順子</i>	25
The Future of Japanese Culture as Indicated by Technological Innovation: From the Field of Tradition and Education <i>Assoc. Prof. Dr. Junko NAGAHARA</i>	
เสวนาวิชาการ	
สังคมที่ขับเคลื่อนโดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม : แสงสว่างกับด้านมืด-กรณีศึกษาของญี่ปุ่น <i>ดร.นเรศ ดำรงชัย, รศ.ดร.ประมวล สุธีจารูวัฒน์ และอ.ดร.ณัชพล บุญประเสริฐกิจ</i>	37

บทความวิจัย บทความวิชาการ

การศึกษาคำคาศาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น กลาง และสูง: ลักษณะทางประเภทคำชนิดของคำ และหมวดความหมาย <i>โฉมพัฒน์ ประวัจ</i>	41
แนวโน้มในการแปลกาลและการณ์ลักษณะจากประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยของผู้เรียนระดับชั้นต้นกลาง <i>กัลยา แสนใจมุล</i>	58
การศึกษาเปรียบเทียบรูปประโยค “A คือ/มี B” ในภาษาไทย กับรูปประโยค “A は Bだ/ある” ในภาษาญี่ปุ่น: กรณีแสดงการบ่งชี้ แสดงปริมาณ แสดงสมาชิก <i>ธีระวุฒิ สุนทรา, Isao Hashimoto, Osamu Tamaki และกฤษณะ มณีสอดแสง</i>	78
“พะวะฮะระ” ปัญหาการคุกคามโดยใช้อำนาจในสังคมญี่ปุ่น: กรณีศึกษานิยามการคุกคามโดยใช้อำนาจที่กำหนดโดยรัฐ (เฉพาะบทคัดย่อ) <i>ปิยวรรณ อัครราชันย์</i>	95
เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น: การศึกษาวิเคราะห์เพลงญี่ปุ่นอะออน <i>นภดล ทิพย์รัตน์</i>	97
สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่น: ข้อสังเกตเกี่ยวกับการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง <i>ชวินทร์ ลินะบรรจง</i>	113
การเมืองวัฒนธรรมในแผ่นดินไหวใหญ่คันโต ค.ศ. 1923: จากแผ่นดินไหวสู่ทัณฑ์สวรรค์และการฟื้นฟูศีลธรรมของชาติ (เฉพาะบทคัดย่อ) <i>กฤตพล วิภาวิกุล</i>	126
สังคมสูงวัยในญี่ปุ่น: แรงงานไทยพร้อมไหมกับงานบริบาลผู้สูงอายุที่ญี่ปุ่น (เฉพาะบทคัดย่อ) <i>สุดปรารถนา ดวงแก้ว</i>	128

การนำเสนอผลงานรูปแบบโปสเตอร์

แนวทางการช่วยเหลือผู้ป่วยฮิโคโมริในประเทศญี่ปุ่น

ธนสิทธิ์ คำรงสันติพิทักษ์, โชชิตา สำนรวมใจ, นันทน์ภัส บัวระภา, สิริมล ธาระทาน, นภัสสร
รามวรัญกุล และอ.วิชฌู หาญศึก 132

วิวัฒนาการและความสำคัญของกัญชาในประเทศญี่ปุ่น

ชวกร ประสารยา, ภาสกร แก้วกล้า, ศุภกานต์ สง่ากชกร, สุทธิโชค สังข์ทอง, กานต์ สุขสว่าง และ
อ.วิชฌู หาญศึก 134

บทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิและรามเกียรติ์
สรอรรถ จันทระโต 136

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปลคำบ่งชี้ภาษาญี่ปุ่นในกลุ่ม “A-” เป็นภาษาไทยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย
นนทพรพรรณ แผ่ธนกิจ, ณัฐนิช โสภณรัตน์, นฤมล จันทร์นฤเบศ, ปฐิมาพร ฮ่อศิริมานนท์, วรนิษฐา
หงษ์ศิริภูพันธ์ และผศ.ดร.อัมภฎายุทธ ชูศรี 138

การแสดงถึงภาพและบทบาทของยักษ์ในวรรณคดีเรื่อง โอลโตจิโซชิ

ภูกานต์ ชูเดชา, ผศ.ดร.ภัทรธอร์ พิพัฒน์กุล และรศ.นภลีนธ์ แผลงศร 140

การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความชื่นชอบภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง ซีตรัส

ปณิติกา รัศมี และอ.สุวัจน์ เรืองศรี 142

การศึกษาการรับรู้และการใช้จริงของคำหายาบในภาษาकुสตรียุโรป

อัมรินทร์ เกื้อนสท้าน และอ.สุวัจน์ เรืองศรี 144

ถอดบทเรียน: การศึกษา “ความสำเร็จและการเติบโตของวัยรุ่น” ในมุมมองของจิตวิทยาพัฒนาการ

ผ่านอนิเมะเรื่อง “กันดั้มแม่เมดจากดาวพุธ” 146

เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์

ปาฐกถาพิเศษ 1

Keynote Speech 1

生成 AI による日本語教育の可能性：添削・やさしい日本語・文体模写を例に

森篤嗣

武庫川女子大学教授

OpenAI は 2022 年 11 月に人工知能チャットボット ChatGPT を公開した。しかし、生成 AI には弱点や問題点もある。川原（2023）は生成 AI の弱点・問題点の代表的なものとして、「嘘（hallucination）」、「バイアス」、「個人情報漏洩」、「人が騙される」という 4 つを挙げた。

生成 AI が教育に与える影響は大きい。ChatGPT を代表とする生成 AI の弊害として、日本でもっとも大きな問題となったのは、学習者が自ら考えることなくレポートや宿題に生成 AI を使用するという点である。しかし、教育において生成 AI を禁止するのは必ずしも良策ではないだろう。生成 AI を一つの道具として活用できる力を学習者に身につけさせる方法も検討すべきだ。

生成 AI の有効活用する方法として、ファインチューニングとプロンプトエンジニアリングについて紹介したい。生成 AI は、事前学習された基盤モデルである。生成 AI を特定の目的に特化して使用するために、独自のデータセットを追加して学習させることをファインチューニングと呼ぶ。ファインチューニングはまだ一般的には敷居の高い技術である。しかし、ファインチューニングは必須ではない。生成 AI への命令である文字入力（プロンプト）を工夫することで、より求めている精度に近い解答が得られる可能性がある。この「プロンプトの工夫」は、プロンプトエンジニアリングと呼ばれる。

プロンプトエンジニアリングの具体的な例を先行研究から紹介したい。Kojima et al. (2022) は、「Zero-shot CoT」というプロンプトの工夫を提案した。これは「一歩ずつ考えてください」という日本語の一文を追加入力しただけで、ChatGPT は問題について段階的に取り組み正解にたどり着くというものである。プロンプトエンジニアリングの効果がよくわかる。このように、ChatGPT はシンプルな質問（プロンプト）を与えると、確率上、最も無難な回答を返す。そこでプロンプトを具体的におこなうことで、回答の精度改善を目指そうとするのがプロンプトエンジニアリングである。

本講演ではプロンプトエンジニアリングの効果を三つの事例を通して紹介したい。日本語教育における作文の自己添削、やさしい日本語への書き換え、日本文学の文体模写である。いずれも「原文」「シンプルなプロンプト」「調整したプロンプト」の比較を試みる。作文のみ学習者自身が書いたタイ語の作文もデータとして使用する。その結果、「1. 日本語教育における作文の自己添削→調整プロンプト効果あり」、「2. やさしい日本語への書き換え→調整プロンプト効果あり」、「3. 日本文学の文体模写→調整プロンプト失敗」という結論となった。三つ目は余興ではあるが、トライ&エラーを繰り返せば、これもより良い結果が得られるだろう。

Using Generative AI in Teaching Japanese as a Foreign Language: Self-Corrections, Plain Japanese, and Stylistic Copying

Prof.Dr.Atsushi MORI

Mukogawa Women's University

OpenAI released ChatGPT, an artificially intelligent chatbot, in November 2022. However, generative AI does have some weaknesses and challenges. Kawahara (2023) identified 4 common issues with generative AI: "hallucinations (false information)", "bias", "leakage of personal information", and "deception of individuals".

The impact of generative AI on education is profound. A significant concern in Japan regarding the negative effects of generative AI is that learners may rely on it for completing reports and homework without engaging in independent thinking. Nevertheless, outright banning the use of generative AI in educational settings is not advisable. Instead, it's important to explore ways to enable learners to use generative AI effectively as a tool.

In this context, I'd like to discuss fine-tuning and prompt engineering as methods for optimizing the use of generative AI. Generative AI operates on a pre-trained infrastructure model. Fine-tuning involves training this AI with a unique dataset tailored for a specific purpose. While generally a complex technique, fine-tuning is not always necessary. By carefully crafting text inputs (prompts) – essentially commands to the generative AI – it is possible to get answers that closely match the desired level of accuracy. This approach, known as "prompt engineering", can be highly effective.

Kojima et al. (2022) introduced a prompt engineering technique called "Zero-shot CoT." By adding a simple instruction in Japanese, such as "Please think about it step by step", ChatGPT can process a problem in a sequential manner and reach the correct conclusion. This showcases the clear benefits of prompt engineering. ChatGPT typically provides the most probable answer to a straightforward question (prompt). Prompt engineering is a strategy to refine the accuracy of responses by using specific, detailed prompts.

In my presentation, I will explore the effects of prompt engineering through 3 case studies: self-correction in Japanese language composition, plain Japanese, and stylistic copying. For each case, we will compare the results of using "original text", "simple prompts", and "adjusted prompts". Specifically for the compositions, we also utilized Thai compositions written by the learners. We concluded that "1. self-correction in Japanese language education significantly benefits from adjusted prompts", "2. plain Japanese is effectively achieved with adjusted prompts", and "3. stylistic copying in Japanese literature can be challenging with adjusted prompts". Although the third case presents unique challenges, continuous experimentation and refinement can lead to improved outcomes.

ปาฐกถาพิเศษ 2

Keynote Speech 2

技術革新が示す日本文化のゆくえ

—伝承と教育の現場から—

永原順子

大阪大学准教授

本発表では、伝統芸能や祭礼行事を伝承する現場、そこでの調査研究をどのように文化教育と結びつけるか、などの事例を紹介しながら、技術革新が示す日本文化の将来について論じる。

元来、技術革新は文化の発展を促すきっかけの一つである。例として芸能をとりあげてみよう。芸能が行われる空間は、まずは刹那的であることが多い。芸能が演じられるたびに設置され、終わればそこはただの場所に戻る。しかし、芸能に対する需要の高まり、富の蓄積に加え、建築技術が進展すると、芸能を行うための「舞台」が作られるようになる。そこは恒常的な芸能の場となっていく。そして次には、「舞台」に様々な仕掛けを施す技術が出現し、演出方法の選択肢が広がる。例えば、歌舞伎の舞台における廻り舞台や昇降装置であるせり、などである。また、空間だけでなく、芸能そのものにも技術は応用される。人間の関節の動きを表現するために文楽人形は進化してきた。一方で、自動で動くからくり人形も登場し、それらは今でも人を魅了してやまない。

もちろん芸能者自身も技を磨き、各時代の目新しい技術を取り入れつつ、芸能を伝承してきたのだろう。このように、芸能と技術革新はお互いに影響し合いながら各時代・各地域において多様化してきた。

さて、今回取り上げる「伝承」というものに欠かせない技術と言え、伝達する手段、媒体であろう。その役割には、2つの大きな要素があると考え。①時間を超える、②空間を超える、の2つである。

前者は、媒体に記録することで、後世に伝えることを指す。例えば、文字や絵を紙などの媒体に書き留めるように。それは、人が書写することから始まり、やがて印刷技術が発達する。そのほか、写真技術や映像技術などが登場して多様化していく。そして今や紙ではなくデータを仮想空間で保管できるようになった。もちろん、人から人への口承も、ある程度時間を超えることはできるが、途中で伝達内容が変化する可能性が高い（それも芸能伝承の面白さと言えるのだが）。媒体を用いると、より長い年月を経ることが可能になる。

後者は、できるだけ即時に、できるだけ遠くに、伝える、ということだ。こちらは「伝承」というより「伝達」の意味が強いだろう。隣同士なら言葉やしぐさで伝わる。もう少し離れば、旗などの道具、もっと距離があるところには狼煙、などなど創意工夫してきたのであろう。即時性を気にしなければ、届け文、すなわち手紙も範疇に入ってくるだろうか。技術の進歩により、電報、

電話、マスコミであれば新聞・テレビ、そしてインターネットの時代へと、これも様々な媒体がなせるわざだといえる。

以上述べたように、媒体による伝承＝縦のつながり、そして、伝達＝横の広がりを踏まえつつ、日本文化、芸能に関する事例をいくつか見ていこう。

まずは能の謡本（うたいぼん）について紹介する。能は14世紀の終わりごろに成立し、今に伝わるが、その台本が謡本である。世阿弥の自筆能本のいくつかは今でも現存し、見事に時を超えている。しかしここで注目したいのは、印刷技術による謡文化の広がりである。能の謡の部分だけを取り出して楽しむ素謡（すうたい）や小謡（こうたい）という風習があったが、15世紀から18世紀ころ（室町後期～戦国～江戸前期）までは、ほぼ貴族や武家社会に属する人々に限られていた。しかし18世紀の終わり～19世紀にかけて町民たちが文化の担い手の中心になり、謡文化が大衆に広まっていく。これを後押ししたのが印刷技術である。もともと、平安時代から仏典を製作するために木版印刷技術はあった。江戸時代に幕府の儒教普及をはじめとした需要が高まり、多くの版元が作られる状況を生み出した。それによって、仮名草子、浮世草子、草双紙、黄表紙、などが流行することになる。能の謡本も多数印刷され、日本各地、多くの町民に親しまれていた。読み書きそろばんを教えていた寺子屋でも謡を教えていた記録が残っている。能の曲には多くの古典文学が取り入れられており、謡は娯楽としてだけでなく、教養の伝承としても役立ったといえる。印刷技術が縦のつながりはもちろん、同時代の地域へ、横へのひろがりにも貢献した良い例であろう。

次は、現在の伝達手段であるインターネットが芸能・文化に与えた影響を見ていこう。皆さんご存じのとおり、皮肉にもコロナ禍がオンライン配信技術を飛躍的に進歩・普及させた。一時代前は、多くの機材、多くの技術者が必要だった同時中継だが、現在は少人数（がんばれば一人）で可能である。日本語日本文化教育センターの藤平先生のお力をお借りして、2020年7月、高知の芝居小屋「弁天座」から遠隔で授業を行った。この場を借りて感謝を申し上げる<動画紹介>。先述した歌舞伎舞台の特徴である廻り舞台やせりなどからの中継も試みた。また、能の謡や囃子の稽古をZoomで行っているという例も耳にする。そのほか、祭礼などをインターネットで中継する神社も増えてきている。例えば、大阪天満宮の天神祭は、2020年7月の祭礼では、コロナ禍により陸渡御や船渡御などの神賑行事が中止となったが、祭礼の中心である神事のネット中継を実施した<動画紹介>¹。参拝の方法の一つとして、はるか遠くから神を拝むという「遙拝」の考え方を応用したものだと説明されている。これによって、一般の参拝客が容易に見ることができなかった神事の模様が多くの人々へ公開されることとなった。ネット「遙拝」のたまものである。これらのインターネット技術によって、人々はいとも簡単に空間を超えられるようになった。

そして、これら、現在の伝承・伝達手段に革命を起こしたICT技術は、芸能の内容そのものにも深く切り込んでいく。

能から謡を抽出して、という話を先ほどしたが、京都市立芸術大学の藤田隆則は、能を「解剖」して記譜する試みを行った。わたしも小鼓のパートを担当した。謡、舞、囃子に分けて細かく記録

をとり、どのシーンを切り取っても、それぞれが今何をしているかがわかるようになっている<動画紹介>ⁱⁱ。この試みは、能の分析のみならず、その成果を教材として。国語や音楽の教育現場における利活用も視野に入れている。どうか自由にご活用いただきたい。最近、映像技術とのコラボレーションも多く見られるようになった。最先端の技術を演出に使う VR ゴーグルを使わずに完成させた VR 能、ボリュメトリックビデオ技術を使用した MR 能、などの実例がある。

…と、そろそろ不安になっている方もいらっしゃるのではないだろうか。そう、もちろん、技術は万能ではない。多くの課題も抱えている。ChatGPT を引き合いに出すまでもないだろう。技術の進歩はものさしの一つにすぎないのであって、技術が進んだことによって失うものもある。コロナ禍で奪われてしまった対面コミュニケーションのもつ「何か」は、(少なくとも現在の) オンライン技術では到底補えないということを、我々は嫌というほど実感したはずだ。

映像技術を例に考えてみよう。19 世紀後半(江戸時代末期から明治にかけて)、日本全国に地芝居(素人歌舞伎、農村歌舞伎)を上演するための芝居小屋が数多く作られた。大小含めて 1000 を超える数だったと言われている。明治以降、海外から映画が入ってくると、人々の興味はそちらへ移り、多くの芝居小屋が映画館へと変貌する。そしてテレビの登場である。娯楽は各家庭で手軽に手に入れることができるようになり、映画館は大規模なものが建てられて、小劇場はつぎつぎと姿を消していき、かつての芝居小屋は、数えるほどとなってしまった。たしかに、映画もテレビも面白いことは否めない。だがそれによって、従来の芝居見物という形式の娯楽があつという間に縮小してしまったのは事実である。ここで、さきほど見ていただいた赤岡の弁天座の動画を思い出していただきたい。実は、あの芝居小屋はもともとそこにあった芝居小屋を復活させたものなのである。いま、まさにお話したとおり、弁天座が現在立っている場所には、明治時代にも、もともと芝居小屋があつたのだ。それが映画館となり、テレビにとってかわられ、放っておかれたところへ大きな台風が直撃、取り壊しとなり、その跡地は農産物の集積場となっていた。長い年月を経て、まずは地芝居が復活し、それが悲願の芝居小屋復活へとつながったのである。もちろん、すべての芝居小屋がそのような復活を遂げるわけではないが、やはり技術のものさしで測れない「何か」を求める人々の思いはどこかにあるのだ。

また、能楽師である安田登は、その著作の中で、「昔の人は、自らの妄想力によって、和歌と庭を脳内でミックスして、スマホもゴーグルも使わない「脳内 AR」を楽しんでいました。」「能(および能舞台)。は、見ているお客さんが脳内 AR を発動するための装置なのです。」と述べているⁱⁱⁱ。たしかに人々は、ふとしたときに新しい技術の中に先人たちの知恵を見出すときがある。それもある意味で温故知新と言ってもよいのではないだろうか。

最後に、最近の日本でのトピックを紹介したい。日経トレンディ「2023 年ヒット商品」ベスト 30 が決定、一挙公開された^{iv}。そのベスト 3、皆さんは思いつくだろうか…。

1位は残念ながら、いや、当然ながら、ChatGPT。2位は気軽にトレーニングに行けるコンビニ chocoZAP、そして3位は、映画「The First Slum Dunk」、である。いわゆる「ミステリー消費」というもので、映画や商品の情報を消費者の手元に届くまで、できるだけ明かさず、つまり消費者に想像させて、購買意欲を高めようというものだ。マーケティングに踊らされているような気もするが、ともすると、様々な媒体を介してやってくる情報におぼれそうな人々が「自分で考えさせてくれ！」と叫んでいる様が想像できる。まことに正常な反応ではないだろうか。現代はあらゆる媒体によって空間をいとも簡単に超えてやってくる情報にあふれていて、人々はおぼれかけている。これも伝達過多の弊害だろう。

新しい技術は、人々の目を引き、それによって生み出される芸能や文化は人々を喜ばせる。ただ、昔もそうだったように、すべてが生き残る＝伝承される、というわけではない。それを取捨選択するのは、我々である。その結果、何十年何百年も前の芸能とも比較され、ときに融合し、複雑に絡み合う螺旋のようなイメージで、これからも文化は変遷をとげていくであろう。

冒頭に述べた通り、技術と文化は相互に影響してきた、そしてこれからも影響しあって様々な様相を見せるに違いない。それを自覚しながら、慎重に、真剣に、学び、楽しむことが重要だと考える。また、その重要性を伝えていくのが教員の役目なのだ、と改めて気持ちを引き締めている。

[謝辞] 本研究の一部は、株式会社坂本技研（高知県南国市）との共同研究「学術的視点を持たせる地域連携教育研究」によるものである。この場を借りて感謝申し上げる。

ⁱ 大阪天満宮公式チャンネル - Osaka Temmangu Shrine (https://www.youtube.com/channel/UCuiFXx-BNIDE_pq35qBCZUw)

ⁱⁱ 能「羽衣」を解剖する - 音曲面を中心に - 日本伝統音楽研究センター研究報告 (<https://rcjtm.kcua.ac.jp/publications/report/report14.html>)

ⁱⁱⁱ 安田登 (2017) 『能 650年続いた仕掛けとは』「第七章 能は妄想力をつくってきた」、新潮新書、p. 163、p. 165

^{iv} 日経トレンディ (2023) 『日経トレンディ 2023年 12月号』、日経BP

* HPの最終閲覧は、すべて2023年11月21日である。

The Future of Japanese Culture as Indicated by Technological Innovation: From the Field of Tradition and Education

Assoc.Prof.Dr.Junko NAGAHARA

Osaka University

This presentation will discuss the future of Japanese culture as indicated by technological innovation, introducing examples of sites where traditional performing arts and ritual events are handed down and how research and study there can be linked to cultural education.

Originally, technological innovation was one of the triggers for cultural development. Let me take the performing arts as an example. The space in which the performing arts are performed is often, first of all, ephemeral. It is set up each time a performing art is performed, and when it is over, it returns to being just another place. However, as the demand for performing arts increases, wealth accumulates, and construction technology advances, "stages" are built for performing arts. It becomes a permanent place for the performing arts. Next, technology emerged to add various devices to the "stage", expanding the options for staging performances. For example, the *Kabuki* stage has a revolving stage and *Seri*, which is a lifting device. Technology is also being applied not only to spaces but also to the performing arts themselves. *Bunraku* puppets have evolved to express the movement of human joints. On the other hand, automatic *karakuri* puppets have also appeared, and these continue to fascinate people to this day.

Of course, the performers themselves must have refined their skills and introduced new techniques from each era, while passing on the performing arts to the next generation. In this way, the performing arts and technological innovation have diversified in each period and region, mutually influencing each other.

Now, the technology that is essential to the "transmission" that we will be discussing is the means or medium of transmission. There are two major elements in the role of the medium: 1) transcending time and 2) transcending space.

The former refers to the act of recording something in a medium so that it can be passed on to future generations. For example, like writing down letters or pictures on paper or other media. It began with people transcribing, and eventually printing technology developed. In addition, photographic and video technologies appeared and diversified. And now, data, not paper, can be stored in virtual space. Of course, oral transmission from person to person can also transcend time to some extent, but there is a high possibility that the content of transmission will change along the

way (although this is also one of the interesting aspects of performing arts transmission). The use of a medium makes it possible to go through longer periods of time.

The latter means to communicate as immediately and as far as possible. This is not so much "transmission" as "conveyance". If they are next to each other, they can communicate with words and gestures. If the distance is a little further away, they would use flags and other tools, and if the distance is greater, they would use signal fire, and so on, in their own creative ways. If immediacy is not a concern, then letters are probably in the same category. With the advancement of technology, telegrams, telephones, newspapers and TV for mass media, and now the Internet, it can be said that this is the result of various media.

As mentioned above, let us look at some examples of Japanese culture and performing arts, taking into account the vertical linkage of transmission through the medium and the horizontal expansion of transmission.

First, let me introduce the chant book of *Noh*, "謡本(Utai-Bon)". *Noh* was established around the end of the 14th century and has been handed down to the present, and its script is the chant book. Some of *Zeami's* own *Noh* chant books are still extant, and they have survived the passage of time remarkably well. What is noteworthy here, however, is the expansion of chant culture through printing technology. From the 15th to the 18th century (late *Muromachi*, *Sengoku*, and early *Edo* periods), the custom of enjoying only the chanted portions of *Noh* plays, known as "素謡(*Su-Utai*)" or "小謡(*Ko-Utai*)", was almost exclusively limited to aristocrats and members of the warrior class. However, from the end of the 18th century to the 19th century, townspeople became the main cultural leaders, and chant culture spread to the masses. This was facilitated by printing technology. Originally, woodblock printing technology had been used to produce Buddhist scriptures since the *Heian* period. The growing demand during the *Edo* period, including the spread of Confucianism by the shogunate, created a situation where many woodblock printing presses were created. This led to the popularity of 仮名草子(*Kana-zoshi*), 浮世草子(*Ukiyo-zoshi*), 草双紙(*Kusa-sohshi*), 黄表紙(*Ki-byoshi*), and others. Many *Noh* chant books were also printed and were popular among many townspeople in all parts of Japan. There are records of *Noh* songs being taught at *Terakoya*, where reading, writing, and abacus were also taught. *Noh* songs incorporated many classical literature, and it can be said that chanting served not only as entertainment but also as a way to pass on culture. This is a good example of how printing technology contributed not only to vertical connections, but also to horizontal expansion into other regions of the same period.

Next, let us look at the impact of the current means of communication, the Internet, on the performing arts and culture. As you all know, ironically, the Corona disaster has dramatically advanced and popularized online distribution technology. Whereas a generation ago, simultaneous broadcasting

required a lot of equipment and many technicians, today it can be done by a small number of people (one person if you try hard). With the help of Dr. Fujihira, of Center for Japanese Language and Culture, Osaka University, we conducted a class remotely from the *Bentenza*, a playhouse in Kochi, in July 2020. I would like to take this opportunity to express my gratitude <video introduction>. We also attempted to broadcast from the aforementioned *Kabuki* stage features such as the *Mawari-butai* and *Seri*. On the other hand, I have heard of cases where *Noh* chanting and musical performances are practiced on Zoom. In addition, an increasing number of shrines are broadcasting their festivals and other events over the Internet. For example, in July 2020, at the Tenjin Festival of Osaka Temmangu Shrine, the land procession "陸渡御" (Riku-togyo) and the boat procession "船渡御" (Funatogyo) were canceled due to the Corona disaster, but the rituals at the heart of the festival were broadcast live on the Internet<video introduction>ⁱ. It is explained that this is an application of the concept of far worship "遙拜" (Yo-hai), in which the deity is worshipped from far away, as one of the methods of worship. This has made it possible for many people to see the rituals that were not easily accessible. This is the result of the "Internet 遙拜". These Internet technologies have made it easy for people to transcend space.

And these ICT technologies, which have revolutionized the current means of transmission and transmission, will have a profound impact on the content of the performing arts themselves.

As I mentioned earlier about extracting chants from *Noh*, Dr. Takanori Fujita of Kyoto City University of Arts attempted to "dissect" and score *Noh*. I participated in the study and analyzed mainly the role of the "小鼓"(kotsuzumi). It is divided into chanting, dancing, and musical accompaniment and recorded in detail, so that no matter which scene you cut out, you can see what each is doing now <video introduction>ⁱⁱ. This attempt is not only an analysis of *Noh*, but also its results as teaching materials. We are also considering using the results as teaching materials for Japanese language and music education. We hope that you will feel free to make use of it. Recently, we have seen many collaborations with video technology. Furthermore, there are examples such as VR *Noh* completed without the use of VR goggles using cutting-edge technology for staging, and MR *Noh* using volumetric video technology.

...and some of you may be getting anxious by now. Yes, of course, technology is not a panacea. There are many challenges, not to mention ChatGPT. Technological progress is only one of the "yardsticks", and some things are lost with technological progress. We should have realized, as we all have, that the "something" of face-to-face communication that was taken away by the Corona disaster can never be compensated for by (at least current) online technology.

Let us consider visual technology as an example: In the latter half of the 19th century (from the end of the *Edo* period to the *Meiji* period), numerous playhouses were built throughout Japan for

the performance of local *kabuki* (amateur *kabuki* and rural *kabuki*). It is said that there were more than 1,000, including large and small ones. After the *Meiji* period (1868-1912), when movies were introduced from overseas, people's interest shifted to movies, and many playhouses were transformed into movie theaters. Then came television. Entertainment became readily available to every household, large movie theaters were built, small theaters disappeared one after another, traditional playhouses have all but disappeared. There is no denying that movies and television are entertaining. However, it is a fact that the traditional form of entertainment, the theater-going experience, has quickly shrunk. Let me remind you of the video of the *Bentenza* theater in Akaoka that you saw earlier. As a matter of fact, that playhouse is a revival of a playhouse that originally existed there. As I just mentioned, there was originally a playhouse in the Meiji era (1868-1912) where the *Bentenza* stands today. It was replaced by a movie theater and then by television, and when it was abandoned, a typhoon hit the site and demolished it, leaving it as an agricultural produce dump. After many years, the local theaters were revived, which led to the long-sought revival of the *shibai* theater. Of course, not all *shibai* theaters will make such a comeback, but there is still a desire for "something" that cannot be measured in terms of technology.

In his book, Mr. Noboru Yasuda, a *Noh* performer, writes, "People in the past, through their own imagination, mixed waka poems and gardens in their brains, enjoying 'AR in the brain' without smartphones or goggles." *Noh* (and the *Noh* stage) is a device for the audience watching to activate AR in their brains".ⁱⁱⁱ It is true that people sometimes find the wisdom of their predecessors in new technologies. In a sense, this could be called "learning from the past".

Finally, I would like to introduce a recent topic in Japan. Nikkei Trendy's "Top 30 Hit Products of 2023" have been determined and published all over^{iv}. What do you think are the best three?

The first place went to ChatGPT, unfortunately or naturally, the second place went to chocoZAP, a convenience store gym where you can go for a casual workout, and the third place went to the movie "The First Slum Dunk". This is what is called "mystery consumption", in which information about a movie or product is withheld as much as possible until it reaches the consumer's hands, in other words, the movie or product is left to the consumer's imagination in order to motivate them to purchase. Perhaps we are being deceived by corporate marketing, but I can imagine people who seem to be drowning in the information that comes to them through various media shouting, "Let me think for myself!" This is a perfectly normal reaction. Today, we are inundated with information that easily transcends space through all kinds of media, and people are on the verge of drowning. This is probably another consequence of the overload of information being transmitted.

New technologies attract people's attention, and the performing arts and culture created by them delight people. However, as in the past, not everything survives and is handed down. It is up to us to select and discard them. As a result, the culture will continue to change in a complex spiral, sometimes merging and sometimes being compared with arts that are decades or even centuries old.

As mentioned at the beginning, technology and culture have influenced each other and will continue to influence each other in various ways. We believe it is important to be aware of this, and to learn and enjoy learning carefully and seriously. I am also reminded that it is the role of teachers to convey the importance of this.

[Acknowledgments] This research was partially supported by the "Regional Cooperative Educational Research to Give Academic Perspective", a joint research project with SAKAMOTO GIKEN Co.(Nankoku City, Kochi Prefecture). I would like to take this opportunity to express our gratitude.

ⁱ Osaka Temmangu Shrine Official Channel - Osaka Temmangu Shrine
(https://www.youtube.com/channel/UCuiFXx-BNIDE_pq35qBCZUw)

ⁱⁱ Dissecting the *Noh* "*Hagoromo*" - Focusing on the Sound Surface - Research Report of the Research Center for Traditional Japanese Music (<https://rcjtm.kcua.ac.jp/publications/report/report14.html>)

ⁱⁱⁱ Yasuda, Noboru (2017), "*Noh*: 650 years of tricks", "Chapter 7: *Noh* has created delusional power", Shincho Shinsho, p.163, p.165

^{iv} Nikkei Trendy (2023), Nikkei Trendy December 2023, Nikkei BP

*The HPs were all last viewed on November 21, 2023.

เสวนาวิชาการ

Panel Discussion

สังคมที่ขับเคลื่อนโดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม:

แสงสว่างกับด้านมืด-กรณีศึกษาของญี่ปุ่น

ดร.นเรศ ดำรงชัย

รศ.ดร.ประมวล สุธีจารุวัฒน์

อ.ดร.ณัชพล บุญประเสริฐกิจ

ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.เดือนเต็ม กฤษดาธานนท์

แสงสว่างเมื่อสาดส่องไปที่วัตถุโดยยอมทำให้เกิดเงามืดที่อีกด้านของวัตถุเสมอ เป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมากมาย ในการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ แสงสว่างเป็นสัญลักษณ์ของภูมิปัญญาและองค์ความรู้ต่างๆ ที่มนุษย์ใช้พัฒนาตนเองรวมถึงสร้างสังคมและอารยธรรม ดังนั้นหากมนุษย์ใช้แสงสว่างแห่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมสาดส่องไปที่ใด มนุษย์ควรสนใจทบทวนผลกระทบต่อบริเวณที่แสงส่องไม่ถึง จนตกอยู่ใต้เงามืดจากพัฒนาการทางเทคโนโลยี หากพิจารณาว่าประเทศญี่ปุ่นคือหนึ่งในผู้นำด้านอุตสาหกรรมเทคโนโลยีเป็นระยะเวลายาวนาน การศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสังคมญี่ปุ่นย่อมเปิดเผยทั้งแสงและเงาของการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในหลากหลายแง่มุม

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศญี่ปุ่นมุ่งหน้าพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เมื่อกองบัญชาการสูงสุดของสัมพันธมิตร (The Supreme Commander for the Allied Powers – SCAP) ควบคุมไม่ให้รัฐบาลญี่ปุ่นจัดตั้งกองทัพ ส่งผลให้นโยบายการพัฒนาประเทศญี่ปุ่น มุ่งเน้นไปยังการเติบโตด้านอุตสาหกรรม อันประสบความสำเร็จอย่างมาก ดังเห็นได้จากความแพร่หลายไปทุกสารทิศของสินค้านวัตกรรมทางเทคโนโลยีอันหลากหลายในทศวรรษที่ 1960-1980 การกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศที่มีรากฐานอยู่บนการเก็บข้อมูลถี่ถ้วนรอบด้าน กำหนดทิศทางการวิจัยสร้างสรรค์นวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ใหม่ สร้างการยอมรับในระดับนานาชาติว่าประเทศญี่ปุ่นคือผู้นำด้านอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของโลก

ภาวะเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วได้รับผลกระทบครั้งใหญ่เมื่อค่าเงินตกต่ำในทศวรรษที่ 1990 อันเป็นสาเหตุหลักของการชะลอตัวในภาคส่งออก บ่งชี้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยตัวเลขการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจจากการต้องพึ่งพาผู้บริโภคในพื้นที่อื่น อาจสิ้นเปลืองความเชื่อมั่นของประชากรในการวางแผนชีวิต เนื่องจากอนาคตอาจไม่ได้สดใสดังอดีตที่ผ่านมา สถานการณ์ข้างต้นอาจทำให้ความเข้าใจได้ด้วยภาพพจน์แสงสว่างที่สาดส่องและด้านมืดที่ทาบทับอยู่เคียงข้างกัน

ภาวะที่ทั้งความหวังและความหวาดกลัวเคียงข้างกัน อาจกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจจากการหวาดกลัว เป็นพลังขับเคลื่อนห่มเหให้พัฒนาเพื่อวันพรุ่งนี้ที่ดีกว่า ดังตัวอย่างจากค่านิยมจรรยาบรรณโทรทัศน์แต่ละตอนด้วยอักษรคันเคียวบนหน้าจอ ㄉㄨㄣ ที่มีความหมายว่า “โปรดติดตามตอนต่อไป” ราวกับสื่อสารถึงความหวังว่าอนาคตจะต้องสดใสกว่าสภาพแสนตึงเครียดในชีวิตประจำวันที่ยังมีความไม่แน่นอนจากปัจจัยมากมายรอบด้าน

อย่างไรก็ตามการเติบโตทางอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว สร้างความเปลี่ยนแปลงแก่วิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม ในวรรณกรรมญี่ปุ่นร่วมสมัย นวนิยายของอะเบะ โคโโบ เป็นตัวอย่างที่ดีของแสงสว่างและด้านมืดของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทาบทองบนหน้ากระดาษ ดังการเสนอตัวละครนักวิทยาศาสตร์ผู้พิพากษาชีวิตของผู้อื่น เนื่องจากเชื่อคำทำนายอนาคตของปัญญาประดิษฐ์ อะเบะ โคโบายังเสนอตัวละครหลักที่ใช้ชีวิตภายใต้ความหวาดระแวง ว่าสงครามโลกครั้งใหม่จะเกิดขึ้น จึงปกป้องตัวเองด้วยการสร้างหลุมหลบภัยเพื่อความอยู่รอด ข้อพิพาทระหว่าง ประเทศระดับรัฐสร้างผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิตของปัจเจกที่หวาดกลัวความสูญเสียจากความขัดแย้ง ที่ตนไม่มีส่วนร่วม ปัญหาสิ่งแวดล้อมยังถูกเสนอผ่านฉากโลกอนาคตที่เกิดอุทกภัยทั่วโลก ทำให้มนุษย์ต้องใช้ วิทยาศาสตร์ดัดแปลงให้ตนดำเนินชีวิตได้น้ำได้

ประเทศญี่ปุ่นยังปรากฏในบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ตะวันตก โดยเฉพาะผลงานกลุ่มไซเบอร์พังก์ ดินแดน ญี่ปุ่นในอนาคตเป็นพื้นที่อันเต็มไปด้วยนวัตกรรมทางเทคโนโลยี มนุษย์ใช้เทคโนโลยีควบคุมสิ่งแวดล้อม สร้างมหานคร ขนาดใหญ่ ดัดแปลงให้ร่างกายมีศักยภาพสูงขึ้น ทว่าพัฒนาการทางเทคโนโลยียังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโดยประชากร บางส่วน นอกจากนั้นการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อเปลี่ยนแปลงร่างกายยังสร้างผลกระทบทางจิตใจต่อผู้ใช้งานอีกด้วย

กรณีศึกษาจากประเทศญี่ปุ่นข้างต้น สร้างความหวังในการใช้งานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ เปรียบได้กับการส่องแสงสว่างเปิดเผยแง่มุมใหม่ที่มนุษย์ไม่เคยพบเห็น นอกจากนั้นยังเอื้ออำนวยให้ค้นหาและกำหนด เส้นทางพัฒนาสังคม อย่างไรก็ตามมนุษย์ต้องตระหนักถึงเงามืดจากแสงสว่างดังกล่าว ที่สร้างผลกระทบหลากหลายด้าน เช่นเดียวกัน

บทความวิจัย บทความวิชาการ

การศึกษาคำคาศาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น กลาง และสูง: ลักษณะทางประเภทคำ ชนิดของคำ และหมวดความหมาย

โคมพัฒน์ ประวัง¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ สํารวจคำคาศาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น กลาง และสูง จำนวน 70 เล่ม พบคำคาศาตาคานะทั้งสิ้น 1,699 คำ โดยคำที่ปรากฏร่วมในหนังสือเรียนมากกว่า 1 เล่มเป็นจำนวน 994 คำ (58.51%) แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของคำคาศาตาคานะที่ถูกใช้ในหนังสือเรียน เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของคำคาศาตาคานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ ในด้านประเภทคำ (語種) และชนิดของคำ (品詞) พบว่า คำคาศาตาคานะในหนังสือเรียนทุกระดับเป็นคำภาษาต่างประเทศ ซึ่งเป็นคํานามมากที่สุด และพบประเภทคำอื่น เช่น คำญี่ปุ่น คำจีน ทั้งในรูปคํานามหรือคำวิเศษณ์ การใช้คำคาศาตาคานะแสดงคำหลากหลายประเภทนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงภาษาที่ถูกใช้จริงในหนังสือเรียน ในด้านหมวดความหมาย (意味分野) พบว่า ในหนังสือเรียนระดับต้นเป็นคำที่สื่อถึง “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” ส่วนในระดับสูงเป็นคำที่สื่อถึง “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม” มากกว่าระดับอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาการสอนคำคาศาตาคานะในภาษาญี่ปุ่นต่อไป

คำสำคัญ: คำคาศาตาคานะ, หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น, ประเภทคำ, ชนิดของคำ, หมวดความหมาย

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นประยุกต์ มหาวิทยาลัยวาเซดะ, อีเมล: khoma.pr@akane.waseda.jp

The study of Katakana Words in Japanese Language Textbooks: Word Types, Part of Speech, and Semantic Categories

Khommapat Prawang²

Abstract

This study examines Katakana words in Japanese language textbooks at the elementary, intermediate, and advanced levels, totaling 70 books. It identifies 1,699 Katakana words, with 994 words (58.51%) appearing in multiple textbooks, demonstrating the diversity of Katakana words used in textbooks. The analysis of Katakana words at different levels, in terms of their types and part of speech, reveals that foreign loanwords primarily as nouns, are prevalent across all levels, alongside Japanese words including noun and adverbs. This reflects the actual usage of Japanese in daily life as presented in the textbooks. In terms of semantics categories, elementary textbooks feature Katakana words related to "products and tools", while in advanced levels convey "abstract relationships", often with significant statistical implications. The results of this study can serve as fundamental data for developing teaching materials for Katakana words in the Japanese language.

Keywords: Katakana words, Japanese language textbooks, word type, part of speech, semantics categories

² Doctoral degree student at Graduate school of Japanese applied Linguistics, Waseda University, E-mail: khoma.pr@akane.waseda.jp

1. บทนำ

ในภาษาญี่ปุ่นปัจจุบัน มีการนำคำศัพท์จากภาษาต่างประเทศมาใช้อย่างแพร่หลาย ส่งผลให้เกิดปัญหาในการใช้และความเข้าใจคำภาษาต่างประเทศ ทั้งในชาวญี่ปุ่นและผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น (遠藤 2011 หน้า 205) โดยเฉพาะในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น 国際交流基金 (2011) ได้ระบุว่า หนึ่งในลักษณะเฉพาะของภาษาญี่ปุ่นที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ คือ คำศัพท์ภาษาต่างประเทศ (外来語) ที่มีจำนวนมาก อีกทั้ง ยังมีการนำภาษาต่างประเทศมาสร้างคำใหม่แสดงความหมายที่แตกต่างจากคำศัพท์ต้นฉบับ ที่เรียกว่า “คำญี่ปุ่นสร้าง (和製外来語)” ซึ่งเป็นหนึ่งในอุปสรรคต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวต่างชาติ (アッタイエム 2020a) งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษา “คำคาคาตานะ (カタカナ語)” คือ คำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษรคาคาตานะ ซึ่งรวมคำภาษาต่างประเทศ (外来語) และคำญี่ปุ่นสร้าง (和製外来語)³ โดยคำคาคาตานะที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ไม่รวมถึงชื่อประเทศหรือสถานที่ ชื่อบุคคล และชื่อหน่วยงานต่าง ๆ

ในด้านการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น จากผลการศึกษาของ 中山・陣内・桐生・三宅 (2008) พบว่าสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นสำหรับชาวต่างชาติหลายแห่งในประเทศญี่ปุ่นไม่ให้ความสำคัญกับการสอนตัวอักษรและคำศัพท์คาคาตานะ กล่าวคือ จะสอนคำคาคาตานะเมื่อปรากฏในหนังสือเรียนและสอนเฉพาะคำที่ปรากฏเท่านั้น ในประเทศญี่ปุ่นผู้เรียนสามารถเรียนรู้คำคาคาตานะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันจากสภาพแวดล้อมได้ แต่การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในต่างประเทศมีข้อจำกัด ผู้เรียนอาจไม่สามารถเรียนรู้คำคาคาตานะจากสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนได้ ทำให้เกิดปัญหาจากการไม่เข้าใจคำคาคาตานะ จากการสำรวจของ アッタイエム (2020b) ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมักเจอปัญหาจากการรับรู้คำศัพท์คาคาตานะ ผู้เรียนพบคำคาคาตานะที่ไม่เคยเรียนมาก่อน ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนคำศัพท์และเวลาที่ใช้ในการเรียนคำคาคาตานะไม่เพียงพอ จากผลสำรวจดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามการวิจัยว่า ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นได้เรียนรู้คำคาคาตานะคำใดบ้างจากในหนังสือเรียน คำเหล่านั้นมีลักษณะและถูกนำเสนออย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการสอนคำคาคาตานะต่อไป

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำคาคาตานะในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้คำคาคาตานะ เช่น งานวิจัยของ プレム (1991), 徐 (2013), 望月 (2012) และงานวิจัยคำคาคาตานะในหนังสือเรียน เช่น งานวิจัยของ 玉村 (1991), 井上 (2004), 稲垣 (1991), 菅生 (2002) ทั้งนี้ มีงานวิจัยที่ศึกษาคำภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคำคาคาตานะ ผู้วิจัยจึงอ้างอิงโดยคงคำเดิมตามที่ปรากฏในงานวิจัยนั้น ๆ เพื่อแสดงถึงคำที่เป็นประเด็นในการศึกษาในแต่ละงานวิจัยให้ชัดเจน

2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้คำคาคาตานะ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาหรือเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้คำคาคาตานะมีหลากหลายงานวิจัย ได้แก่ プレム (1991), 澤田 (1993), 望月 (2012), และ 徐 (2013) ซึ่งได้ศึกษาทั้งจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนและจากการวิเคราะห์คำคาคาตานะหรือคำภาษาต่างประเทศ สามารถสรุปได้ 10 ประเด็น ดังนี้

1. การออกเสียงที่ต่างจากคำต้นแบบ

³ อ้างอิงจาก 『日本語大辞典 (上)』 2014 หน้า 363

2. การเขียนคำเดียวกันในหลายรูปแบบ
3. ความหมายที่แตกต่างจากคำต้นแบบ
4. การใช้หรือการสร้างคำญี่ปุ่นสร้าง (和製外来語)
5. การใช้หรือการสร้างคำโดยการย่อหรือตัดคำ
6. การใช้คำผสม (混種語)
7. การนำคำมาใช้เป็นคำกริยาและคำคุณศัพท์ な
8. การเขียนคำที่ไม่ใช่คำภาษาต่างประเทศด้วยอักษรคาตากานะ (非外来語のカタカナ表記)
9. การไม่มีหลักการที่ชัดเจนในการเลือกใช้คำภาษาต่างประเทศกับคำญี่ปุ่นที่มีความหมายคล้ายกัน
10. การคาดเดาคำกริยาที่จะนำมาใช้ร่วมทำได้ยาก

นอกจากนี้ การที่คำคาตากานะบางคำไม่ปรากฏในพจนานุกรม และไม่สามารถคาดเดาความหมายได้ ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว้าเหว่ว่าคำคาตากานะเป็นเรื่องยากเช่นกัน (澤田 1993) プレム (1991) ได้เสนอแนวทางการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับคำภาษาต่างประเทศว่าควรมีการจัดระเบียบ และเพิ่มรายการคำภาษาต่างประเทศที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยนี้จึงจะทำการสำรวจคำคาตากานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อเป็นการรวบรวมและจัดระเบียบคำคาตากานะ แต่การจัดระเบียบหรือการเพิ่มคำอาจไม่สามารถแก้ปัญหาในประเด็นที่ 9) และ 10) ในข้างต้น ซึ่งเกี่ยวกับการใช้คำคาตากานะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะทำการเก็บข้อมูลและสร้างคลังข้อมูลหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นให้สามารถรวบรวมคำคาตากานะพร้อมรูปแบบการใช้ที่ถูกรวบรวมในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นการเตรียมการเพื่อการศึกษาวิธีการใช้คำคาตากานะต่อไป

2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับคำคาตากานะในหนังสือเรียน

งานวิจัยที่ศึกษาคำคาตากานะในหนังสือเรียนมีวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น การศึกษาเพื่อกำหนดคำคาตากานะพื้นฐาน (基本カタカナ語) เช่น งานวิจัยของ 玉村 (1991), 澤田 (1993), 井上 (2004) การศึกษาเพื่อคัดเลือกคำและพัฒนาแบบเรียนเกี่ยวกับคาตากานะ เช่น งานวิจัยของ 望月 (2012), 平田・山下 (2020) งานวิจัยที่ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะคำคาตากานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นยังมีจำนวนน้อย ในที่นี้จะนำเสนองานวิจัยที่ศึกษาลักษณะของคำคาตากานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นของ 稲垣 (1991) และ 菅生 (2002)

稲垣 (1991) ได้สำรวจคำภาษาต่างประเทศในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นจำนวน 19 เล่ม แล้ววิเคราะห์คำภาษาต่างประเทศในประเด็นด้านหมวดความหมาย (意味分野—部門) พบว่าหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นมีการใช้คำภาษาต่างประเทศที่แตกต่างกัน จะเห็นได้จากคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในหนังสือเรียนมากกว่า 10 เล่ม หรือมากกว่าครึ่งของจำนวนหนังสือทั้งหมด มีจำนวนเพียง 67 คำจาก 835 คำ คิดเป็น 8.02% เท่านั้น ในด้านหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มีจำนวนมากที่สุดคือ 386 คำ คิดเป็น 46.22% คำ ในหมวดความหมายนี้ถือเป็นคำที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำเดียวกันแต่เขียนต่างกันระหว่างหนังสือเรียน เช่น パーティ— กับ パーティ และยังมีคำย่อ เช่น バイト ซึ่งการใช้คำย่อนี้ทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจได้ยาก

菅生 (2002) ได้ศึกษาคำคาตากานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นเช่นเดียวกับ 稲垣 (1991) โดยแบ่งเป็นคำภาษาต่างประเทศและคำประเภทอื่นที่เขียนด้วยคาตากานะ (カタカナ表記語) จากหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นจำนวนทั้งหมด 5 เล่มแล้วนำมาแบ่งกลุ่มตามกรอบด้านลักษณะรูปคำที่เปลี่ยนแปลงจากการนำมา

เข้ามาใช้ในภาษาญี่ปุ่น (外来語の日本語化) ผลการศึกษาพบว่า คำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนมีลักษณะรูปคำที่มีการเปลี่ยนแปลงแทบทุกลักษณะ เช่น คำผสม เช่น カラオケ, 消しゴム, การนำมาใช้เป็นคำกริยา เช่น コピーする, การย่อบางส่วนของคำ เช่น アパート, คำญี่ปุ่นสร้าง เช่น シャープペンシル เป็นต้น แต่ในหนังสือเรียนไม่มีการอธิบายหรือกล่าวถึงลักษณะของคำคาคาตาคานะครอบคลุมทุกประเภท อาจเป็นเพราะหนังสือเรียนที่ใช้ในการวิจัยเป็นหนังสือเรียนทั่วไป (総合教科書) ที่รวมทักษะภาษาญี่ปุ่นหลายด้านไว้ด้วยกัน ส่วนมากเน้นการฝึกภาษาเพื่อการสื่อสาร จึงทำให้ไม่มีการอธิบายเกี่ยวกับคำคาคาตาคานะในลักษณะต่าง ๆ

จากงานวิจัยที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางการศึกษาโดยเลือกหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นทั้งระดับต้น กลาง และสูง โดยเลือกหนังสือเรียนทั่วไปรวมถึงหนังสือเรียนเสริม เพื่อสำรวจคำคาคาตาคานะที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่ามีคำใดบ้าง ในหนังสือเรียนแต่ละระดับมีคำคาคาตาคานะเหมือนหรือต่างกันอย่างไร แล้ววิเคราะห์ลักษณะของคำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาลักษณะของคำคาคาตาคานะโดยคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นปัญหาในการเรียนรู้ ได้แก่ ประเภทคำ ชนิดของคำ และหมวดความหมาย

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจคำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง
2. เพื่อศึกษาลักษณะของคำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ในด้านประเภทคำ (語種), ชนิดของคำ (品詞) และหมวดความหมาย (意味分野—部門)
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของคำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การกำหนดหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ กำหนดหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเพื่อนำมาสำรวจคำคาคาตาคานะโดยเลือกหนังสือเรียนที่ตีพิมพ์ระหว่างช่วงปี 1990-2020 ประกอบด้วยหนังสือเรียนทั่วไปที่ใช้เป็นหลักในคาบเรียน (総合教科書) และหนังสือเรียนเสริมทักษะเพิ่มเติม เช่น ทักษะการอ่าน ซึ่งเป็นหนังสือเรียนที่ใช้ในสถาบันการสอนภาษาญี่ปุ่นทั้งในประเทศญี่ปุ่นและในประเทศไทย⁴ เพื่อเป็นการรวบรวมคำศัพท์พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันรวมถึงคำศัพท์ทั่วไปที่ใช้ในสังคมได้ จึงเน้นที่หนังสือเรียนระดับต้น (初級) และระดับกลาง (中級)⁵ ระดับละ 30 เล่ม และระดับสูง (上級) จำนวน 10 เล่ม⁶ ดังแสดงรายชื่อหนังสือและปีที่ตีพิมพ์ในตารางที่ 1 ทั้งนี้ ในการระบุระดับภาษาญี่ปุ่นและประเภทของหนังสือเรียนแต่ละเล่มอ้างอิงตามรายการหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นที่รวบรวมโดย 吉岡 (2012)

⁴ หนังสือที่ถูกใช้ในสถาบันการสอนภาษาญี่ปุ่นเลือกจากรายงานการสำรวจหนังสือเรียนและสื่อการสอนภาษาญี่ปุ่นของ ของ 吉岡 (2012) ส่วนหนังสือเรียนที่ใช้ในไทยอ้างอิงจากข้อมูลจากงานวิจัยของ เพ็ญ เกตุก่อลาภ (2549) จำนวนทั้งสิ้น 8 เล่ม และผู้วิจัยได้เพิ่มเติมหนังสือเรียนที่ตีพิมพ์หลังปี 2012 จำนวน 7 เล่ม

⁵ 笠原 (2005 หน้า 302) กล่าวว่า ในภาษาญี่ปุ่นระดับต้นผู้เรียนจะเรียนรู้คำศัพท์พื้นฐานในชีวิตประจำวันและการเรียนภาษาญี่ปุ่น ในภาษาญี่ปุ่นระดับกลางจะเรียนรู้คำศัพท์ทั่วไปเพิ่มเติมให้ดำเนินใช้ภาษาในสังคมวงกว้างได้มากขึ้น

⁶ เนื่องจากหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูงมีจำนวนน้อยจึงรวมหนังสือเรียนระดับกลางสูง (中上級) ด้วย

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นที่ใช้ในงานวิจัยนี้

ระดับต้น 30 เล่ม	หนังสือเรียนทั่วไป 『Japanese for busy people 1-3』 (1996) 『みんなの日本語初級 1-2』 (1998) 『新文化初級日本語 1-2』 (2004) 『初級 語学留学生のための日本語 1-2』 (2002) 『初級日本語げんき 1-2』 (2004) 『学ぼう！にほんご初級 1-2』 (2005) 『J bridge beginner vol.1-2』 (2007/2008) 『エリンが挑戦!にほんごできます 1-3 巻』 (2007) 『まるごと入門 A1-RIKAI』 (2013)* 『いんどり生活の日本語入門』 (2020)* 『まるごと初級 1-2 A2-RIKAI』 (2014)* 『いんどり生活の日本語初級 1-2』 (2020)* หนังสือเรียนเน้นทักษะการอ่าน 『楽しく読もう 1-2』 (1996) 『初級で読めるトピック 25 初級 1-2』 (2000/2001) 『日本語初級読解』 (2000) 『読解をはじめめるあなたへ』 (2004)
ระดับกลาง 30 เล่ม	หนังสือเรียนทั่วไป 『コンテンポラリー日本語中級』 (1992) 『長沼新現代日本語 3 中級』 (1993) 『日本語中級』 (1994) 『中級の日本語』 (1994) 『文化中級日本語 1-2』 (1994/1997) 『日本語中級 J301 基礎から中級へ』 (1995) 『日本語で学ぶ日本語中級』 (1995) 『総合日本語初級から中級へ』 (1995) 『日本語中級 2』 (1996) 『現代日本語中級総合講座』 (1998) 『進学する人のための日本語中級』 (2000) 『新日本語の中級』 (2000) 『ニューアプローチ中級日本語』 (2002) 『J. Bridge to Intermediate Japanese』 (2002) 『テーマ別中級から学ぶ日本語』 (2003) 『分かって使える日本語』 (2004) 『中級へ行こう』 (2004) 『日本語ステップアップ初級から中級へ』 (2006) 『学ぼう！にほんご中級』 (2007) 『中級を学ぼう日本語の句型と表現 56 中級前期』 (2007)** หนังสือเรียนเน้นทักษะการอ่าน 『中級から日本語読解中心』 (1990) 『日本語中級読解入門』 (1991) 『日本語を楽しく読む本・中級』 (1991) 『「読み」への挑戦』 (1992) 『続・「読み」への挑戦』 (1992) 『日本語の表現技術 読解と作文中級』 (1995) 『日本語を楽しく読む本・初中級』 (1996) 『日本語中級読解新版』 (1997) 『日本語 2nd ステップ』 (2004)
ระดับสูง 10 เล่ม	หนังสือเรียนทั่วไป 『長沼新現代日本語 4 上級』 (1992) 『生きた素材で学ぶ中級から上級への日本語』 (1998) 『日本語中級 J501』 (2001) 『ニューアプローチ中上級日本語』 (2002) หนังสือเรียนเน้นทักษะการอ่าน, การอ่านหนังสือพิมพ์ 『日本の断面：読解から会話』 (2002) 『新聞で学ぶ日本語：読んで話す現代の日本』 (1996) 『実例で学ぶ日本語新聞の読み方』 (2003) 『日本語を楽しく読む本・中上級』 (2008) 『日本への招待』 (2008) 『留学生のためのストラテジーを使って学ぶ文章の読み方：中級から上級へ』 (2005)

* ผู้วิจัยจำแนกระดับและประเภทตามโครงสร้างของหนังสือเรียน เนื่องจากไม่มีข้อมูลใน 吉岡 (2012)

**มีหัวข้อการเรียนรู้ คาตากา語

4.2 การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลส่วนเนื้อหาและแบบฝึกหัดของหนังสือเรียนที่แสดงในตารางที่ 1 จำนวน 70 เล่ม ในรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างคลังข้อมูลหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยใช้โปรแกรม Text mining “KH Coder 3”⁷ ในการสกัดและวิเคราะห์คำศัพท์ ผู้วิจัยเลือกคำคานาคานะที่สกัดได้ ทำการตรวจสอบพร้อมพิจารณาบริบทที่ถูกใช้ในหนังสือเรียน เพื่อเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดจากการอ่านอักขระด้วยแสง (OCR) จากนั้นรวบรวมข้อมูลคำคานาคานะแต่ละคำพร้อมกับจำนวนหนังสือเรียนที่คานาคานะปรากฏ เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในลำดับถัดไป

4.3 การวิเคราะห์และแหล่งข้อมูลอ้างอิง

การวิเคราะห์ลักษณะของคำคานาคานะในประเด็นต่าง ๆ และแหล่งข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

⁷ โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลภาษาฟรี สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม URL: <https://kncoder.net/>

1. ประเภทคำ (語種)

การจำแนกประเภทคำ อ้างอิงจากพจนานุกรมประเภทคำ 『カタリぐさ』 ในฐานข้อมูลของ 国立国語研究所 (2005) ซึ่งเป็นการจำแนกคำตามที่มาของคำนั้น ๆ เป็น 4 ประเภท ได้แก่ คำญี่ปุ่น (和語), คำจีน (漢語), คำภาษาต่างประเทศ (外来語), และคำผสม (混種語)

2. ชนิดของคำ (品詞)

ชนิดของคำในงานวิจัยนี้ อ้างอิงตามผลการวิเคราะห์จาก KH Coder 3 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แยกคำศัพท์ในประโยคโดย “茶釜” (形態素解析) ชนิดของคำที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ได้แก่ คำนาม (名詞), คำนามที่เป็นกริยาได้โดยเติม する (サ変名詞), คำกริยา (動詞), คำคุณศัพท์ い (形容詞), คำวิเศษณ์ (副詞), คำคุณศัพท์ ぬ (形容動詞), คำแสดงความรู้สึก (感動詞)

3. หมวดความหมาย (意味分野-部門)

หมวดหมู่ความหมายของคำคาคาตานะ อ้างอิงจากตารางการจำแนกความหมาย 『分類語彙表—増補改訂版データベース』 ฐานข้อมูลของ 国立国語研究所 (2004) ซึ่งแบ่งความหมายเป็นระดับชั้น 4 ระดับ ได้แก่ “類”, “部門”, “中分類”, “分類項目” เรียงจากความหมายแบบกว้างไปถึงความหมายที่เจาะจงมากขึ้น ตัวอย่างการจำแนกความหมาย เช่น คำว่า カタカナ ถูกจำแนกเป็น “体 (คำนาม)”, “การกระทำของมนุษย์ จิตใจ หรือพฤติกรรม”, “ภาษา”, “ตัวอักษร” ตามลำดับ ในงานวิจัยนี้ ใช้หมวดความหมาย “部門” ซึ่งเป็นการจำแนกความหมายในระดับกว้างของคำศัพท์ ประกอบด้วย 5 หมวดหมู่ ดังนี้

- (1) ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม (抽象的關係 : 「關係」)
- (2) คนหรือสิ่งที่เป็นตัวกลางการกระทำ (人間活動の主体 : 「主体」)
- (3) การกระทำของมนุษย์ จิตใจ หรือพฤติกรรม (人間活動—精神と行為 : 「活動」)
- (4) สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์ (生産物及び道具 : 「生産物」)
- (5) สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (自然物及び自然現象 : 「自然」)

5. ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ผล

5.1 จำนวนคำคาคาตานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น

การสกัดคำจากหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นจำนวน 70 เล่ม โดยโปรแกรม KH Coder 3 สามารถสกัดคำที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเป็นจำนวนทั้งสิ้น 24,266 คำ โดยนับจำนวนตามชนิดคำแบบไม่นับคำซ้ำ (type frequency) จากนั้นนับเฉพาะคำคาคาตานะ พบคำคาคาตานะในหนังสือเรียนระดับต้น จำนวน 902 คำ ระดับกลาง จำนวน 1,166 คำ และระดับสูง จำนวน 788 คำ รวมจำนวนคำคาคาตานะเมื่อตัดคำซ้ำแล้วเป็น 1,699 คำ หรือคิดเป็น 6.89% ของจำนวนคำทั้งหมด เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบจำนวนคำคาคาตานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ ผู้วิจัยรวบรวมจำนวนคำคาคาตานะในหนังสือเรียนแต่ละเล่มพร้อมค่าเฉลี่ย และเนื่องจากจำนวนคำศัพท์ในหนังสือเรียนมีความแตกต่างกัน จึงคำนวณสัดส่วนของคำคาคาตานะต่อจำนวนคำทั้งหมดในหนังสือเรียนแต่ละเล่มพร้อมค่าเฉลี่ย แสดงผลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนคำและสัดส่วนของคำคาตาคานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ

ระดับหนังสือเรียน	จำนวนคำคาตาคานะ (คำ)	จำนวนคำคาตาคานะในหนังสือเรียน 1 เล่ม (คำ)			สัดส่วนคำคาตาคานะต่อจำนวนคำทั้งหมดในหนังสือเรียน 1 เล่ม (%)		
		สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย
ระดับต้น	902	211	13	101.10	14.80%	4.10%	8.40%*
ระดับกลาง	1,166	265	31	97.23	9.87%	2.53%	6.02%*
ระดับสูง	788	260	62	125.20	7.54%	4.63%	5.97%*

* มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .001$

เมื่อพิจารณาจำนวนคำคาตาคานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ พบว่า หนังสือเรียนระดับสูงพบจำนวนคำคาตาคานะในหนังสือเรียน 1 เล่มโดยเฉลี่ยมากที่สุด แต่ไม่มีความต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(2,67) = 0.982, p = .380$) อาจเป็นเพราะหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูงมีการใช้คำศัพท์เฉพาะทางซึ่งมีแนวโน้มเป็นคำคาตาคานะมากกว่าหนังสือเรียนระดับอื่น (笠原 2005) เมื่อพิจารณาสัดส่วนคำคาตาคานะต่อจำนวนคำทั้งหมดในหนังสือเรียน 1 เล่ม พบว่า หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นมีสัดส่วนของคำคาตาคานะโดยเฉลี่ย 8.40% มากกว่าหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(2,67) = 14.025, p < .001$)⁸

5.2 คำคาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นแต่ละระดับ

ผู้วิจัยรวบรวมคำคาตาคานะที่สกัดได้จำนวน 1,699 คำ พร้อมจำนวนหนังสือเรียนที่ปรากฏคำนั้น ๆ พบว่า คำคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนมากกว่า 1 เล่ม เป็นจำนวน 994 คำ คิดเป็น 58.51% ของคำคาตาคานะทั้งหมด และคำคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนเพียง 1 เล่ม เป็นจำนวน 705 คำ คิดเป็น 41.49% ของจำนวนคำคาตาคานะทั้งหมด เช่น カセツ, セーブ, クール, メガネ, ムカツク, カッコイイ ซึ่งจะไม่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้

คำคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนมากกว่า 1 เล่ม โดยแบ่งตามระดับได้ ดังนี้ หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น จำนวน 506 คำ, ระดับกลาง จำนวน 543 คำ, และระดับสูงจำนวน 239 คำ ทั้งนี้ ได้แสดงคำคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นจำนวนสูงสุด 20 อันดับแรก พร้อมจำนวนหนังสือที่ปรากฏแต่ละระดับ เป็นจำนวน 64 คำ ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คำคาตาคานะในหนังสือเรียนเรียงตามจำนวนหนังสือเรียนที่ปรากฏ 20 อันดับแรก

ที่	คำคาตาคานะ	จำนวนหนังสือเรียนที่ปรากฏ			
		ต้น (30)	กลาง (30)	สูง (10)	รวม (70)
1	テレビ	28	24	9	61
2	スポーツ	27	18	5	50
3	レストラン	24	16	3	43
4	ホテル	21	15	5	41
	コーヒー	27	12	2	
	バス	26	14	1	
5	スーパー	17	15	5	37
6	デパート	20	11	4	35
7	パソコン	17	12	5	34
8	サービス	15	12	5	32

ที่	คำคาตาคานะ	จำนวนหนังสือเรียนที่ปรากฏ			
		ต้น (30)	กลาง (30)	สูง (10)	รวม (70)
14	ストレス	12	8	6	26
	イメージ	9	12	5	
15	テニス	19	6	0	25
	ケーキ	17	8	0	
	テスト	15	9	1	
	スキー	15	9	1	
	メール	18	6	1	
16	コンピューター	13	8	4	24
	ガス	9	13	3	
	ピアノ	19	5	0	

⁸ ได้ผ่านการทดสอบเปรียบเทียบคู่ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่โดยใช้วิธีทดสอบScheffe พบว่า หนังสือเรียนระดับต้นมีความแตกต่างกับระดับกลางและสูงที่มีความเชื่อถือทางสถิติระดับ $p < .001$

ที่	คำคาศาคานะ	จำนวนหนังสือเรียนที่ปรากฏ			
		ต้น (30)	กลาง (30)	สูง (10)	รวม (70)
9	クラス	18	8	5	31
	トイレ	18	12	1	
	ビール	17	11	3	
	センター	16	11	4	
	ゲーム	13	14	4	
	ビル	13	15	3	
10	パーティー	19	9	2	30
11	アパート	17	9	3	29
	カード	18	8	3	
	アルバイト	17	10	2	
	ジュース	17	11	1	
	プレゼント	22	7	0	
12	ニュース	14	11	3	28
	ドア	14	13	1	
	パン	18	10	0	
13	サラリーマン	7	14	6	27
	グループ	9	14	4	
	マンション	14	9	4	
	カメラ	12	12	3	
	カレー	15	10	2	
	サッカー	20	5	2	
	テーブル	17	9	1	

ที่	คำคาศาคานะ	จำนวนหนังสือเรียนที่ปรากฏ			
		ต้น (30)	กลาง (30)	สูง (10)	รวม (70)
16	タクシー	16	5	3	24
	チェック	14	7	3	
17	ノート	12	6	5	23
	キロ	6	13	4	
	ビデオ	11	9	3	
	ラーメン	10	12	1	
	ラジオ	11	12	0	
18	テーマ	6	11	5	22
	ビジネス	9	9	4	
	コピー	15	5	2	
	チョコレート	14	7	1	
19	エレベーター	13	7	1	21
20	カラオケ	15	4	1	20
	コップ	12	6	2	
	デザイン	12	6	2	
	ネクタイ	12	7	1	
	インターネット	11	6	3	
	ボタン	10	8	2	
	ホーム	9	8	3	
	ボランティア	9	6	5	
	メーカー	4	9	7	
パーセント	3	13	4		

จากตารางที่ 3 คำคาศาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนจำนวนมากที่สุด คือ テレビ จำนวน 61 เล่ม ลำดับต่อมาคือ スポーツ จำนวน 50 เล่ม, レストラン จำนวน 43 เล่ม, ホテル, コーヒー, バス จำนวน 41 เล่ม ตามลำดับ ซึ่งคำเหล่านี้ปรากฏในหนังสือเรียนทุกระดับโดยเฉพาะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น กล่าวได้ว่าคำเหล่านี้เป็นคำคาศาคานะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาจากจำนวนหนังสือที่ปรากฏคำคาศาคานะ พบทั้ง 1) คำคาศาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนทุกระดับ โดยมีสัดส่วนที่ต่างกัน คือ คำที่พบมากในหนังสือทุกระดับ เช่น テレビ, スポーツ, ホテル คำที่พบมากในหนังสือระดับต้น เช่น コーヒー, バス, トイレ คำที่พบมากในหนังสือระดับกลาง เช่น サラリーマン, グループ, イメージ คำที่พบมากในหนังสือระดับสูง เช่น ストレス, メーカー 2) คำที่ปรากฏในหนังสือระดับต้นและกลางเท่านั้น เช่น プレゼント, パン, テニス ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมคำคาศาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนจำนวนมากกว่าครึ่งของหนังสือเรียนทั้งหมดในแต่ละระดับ เพื่อวิเคราะห์ว่าคำคาศาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนแต่ละระดับเป็นคำลักษณะใดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนคำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนมากกว่าครึ่งของแต่ละระดับ

หนังสือเรียน	จำนวนคำคาคาตาคานะ		คำคาคาตาคานะปรากฏในหนังสือเรียนมากกว่าครึ่ง (จำนวนหนังสือที่ปรากฏคำ)
	ปรากฏในหนังสือเรียน >1 เล่ม	ปรากฏในหนังสือเรียน 1 เล่ม	
ระดับต้น	506	396	テレビ(28), スポーツ(27), コーヒー(27), バス(26), レストラン(24), プレゼント(22), ホテル(21), デパート(20), サッカー(20), パーティー(19), テニス(19), ピアノ(19), トイレ(18), パン(18), クラス(18), カード(18), メール(18), スーパー(17), パソコン(17), ビール(17), ジュース(17), アルバイト(17), アパート(17), テーブル(17), ケーキ(17), センター(16), タクシー(16), サービス(15), テスト(15), スキー(15), コピー(15), カラオケ(15), カレー(15)
ระดับกลาง	543	623	テレビ(24), スポーツ(18), ホテル(15), スーパー(17), レストラン(16), ビル(15)
ระดับสูง	236	552	テレビ(9), システム(8), メーカー(7), バランス(7), ケース(7), ゲーム(7), ストレス(6), サラリーマン(6), ドル(6), スポーツ(5), パソコン(5), ホテル(5), クラス(5), スーパー(5), ゴミ(5), イメージ(5), サービス(5), ノート(5), エネルギー(5), アンケート(5), テーマ(5), コミュニケーション(5), ボランティア(5), プロ(5), ルール(5), マナー(5), マイナス(5), トラブル(5), プラス(5), マスコミ(5), メカニズム(5), ネットワーク(5)

* คำที่ขีดเส้นใต้หมายถึงคำที่ปรากฏร่วมระหว่างระดับของหนังสือเรียน

จากตารางที่ 4 คำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนจำนวนมากว่าครึ่ง ในหนังสือเรียนระดับต้น เป็นจำนวน 33 คำ, ระดับกลาง จำนวน 6 คำ, ระดับสูง จำนวน 32 คำ เมื่อเทียบกับจำนวนคำคาคาตาคานะที่สกัดได้ทั้งหมดของแต่ละระดับ ในระดับต้นคิดเป็น 3.65%, ระดับกลาง คิดเป็น 0.51%, ระดับสูง คิดเป็น 4.06% ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก จะเห็นได้ว่าคำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นแต่ละเล่มแม้เป็นหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นที่จัดอยู่ในระดับเดียวกันก็มีความแตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของคำคาคาตาคานะที่หนังสือเรียนหยิบยกมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เมื่อพิจารณาคำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนระดับต้นส่วนมาก พบว่า เป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และงานอดิเรกต่าง ๆ เช่น テレビ, トイレ, サッカー ในขณะที่หนังสือเรียนระดับสูง เป็นคำศัพท์ที่มีความหลากหลายทั้งคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น テレビ, スーパー คำศัพท์เชิงวิชาการรวมถึงคำศัพท์เฉพาะทาง เช่น システム, メカニズム ความแตกต่างและความหลากหลายของคำคาคาตาคานะอาจเป็นผลมาจากเนื้อหา โครงสร้างและเป้าหมายของหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นแต่ละระดับ โดยเฉพาะหนังสือเรียนระดับกลางและระดับสูงที่มีความหลากหลายด้วยเนื้อหา บทอ่าน รวมถึงข่าวจากหนังสือพิมพ์ที่เป็นสื่อที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นจริงรวมอยู่ด้วย

5.3 ลักษณะของคำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ

5.3.1 ประเภทคำ และชนิดของคำ

ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลประเภทคำ (語種) และชนิดของคำ (品詞) ของคำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นจำนวน 994 คำ เมื่อพิจารณาประเภทคำ พบคำคาคาตาคานะทุกประเภทคำ โดยจำนวนคำที่มากที่สุด คือ คำภาษาต่างประเทศ ตามด้วย คำญี่ปุ่น, คำจีน, และคำผสมตามลำดับ เมื่อพิจารณาในด้านชนิดของคำ พบว่า คำนามมีจำนวนมากที่สุดในหนังสือเรียนทุกระดับ ตามด้วยคำกริยาโดยเติม する, คำวิเศษณ์, คำคุณศัพท์, และคำกริยา ตามลำดับ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบประเภทคำและชนิดของคำในหนังสือเรียนแต่ละระดับ จึงแสดงข้อมูลพร้อมตัวอย่างคำในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประเภทและชนิดของคำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ

ประเภทคำ	ชนิดของคำ	จำนวนคำที่ปรากฏในหนังสือเรียน			ตัวอย่างคำคาคาตาคานะ
		ระดับต้น	ระดับกลาง	ระดับสูง	
คำภาษาต่างประเทศ	คำนาม	419 (82.81%)	425 (78.27%)	195 (81.59%)	テレビ、パソコン、データ、ニュース、タクシー、ソファ、セミナー
	คำนามที่เป็นคำกริยาโดยเติม する	59 (11.66%)	52 (9.58%)	28 (11.72%)	サービス、アルバイト、ミス、メール、チェック、アドバイス、マーク
	คุณศัพท์ な	4 (0.79%)	8 (1.47%)	2 (0.84%)	ハンサム、ヘルシー、ユニーク、ドライ、カジュアル、ロマンチック
คำญี่ปุ่น	คำนาม	10 (1.98%)	23 (4.24%)	12 (5.02%)	ゴミ、ネコ、ヒト、エビ、モノ、ツケ、ウニ、ネギ、パチンコ
	คำวิเศษณ์	4 (0.79%)	17 (3.13%)	0	ピカピカ、ペラペラ、ニコニコ、ハット、サット、ピッタリ、イライラ
คำผสม	คำนาม	7 (1.38%)	8 (1.47%)	1 (0.42%)	消しゴム、カラオケ、省エネ、排ガス、バス停、段ボール
คำจีน	คำนาม	1 (0.20%)	7 (1.29%)	1 (0.42%)	ガン、マンガ、リンゴ、マヒ、コツ、バイキン、ダンス
อื่นๆ		2 (0.40%)	3 (0.55%)	0	ダメ、サボる、モテる、ムダ
	รวม	506	543	239	

จากตารางที่ 5 พบว่าคำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นทุกระดับจำนวนมากกว่า 80% เป็นคำภาษาต่างประเทศ โดยเป็นคำนามจำนวนมากที่สุด เช่น テレビ, パソコン ตามด้วยคำนามที่เป็นคำกริยาโดยเติม する เช่น サービス, アルバイト และคำญี่ปุ่นที่เป็นคำนาม เช่น ゴミ, ネコ ตามลำดับ ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลาง พบคำคาคาตาคานะที่เป็นคำประเภทอื่นนอกเหนือจากคำภาษาต่างประเทศ (非外来語のカタカナ表記) ในหลากหลายประเภทคำ เช่น คำญี่ปุ่นทั้งที่เป็นคำนาม หรือคำวิเศษณ์ที่เป็นคำเลียนเสียงต่าง ๆ เช่น ピカピカ, ペラペラ, ニコニコ, คำจีนที่เป็นคำนาม เช่น ガン, バカ, リンゴ คำผสมที่เป็นคำนาม เช่น カラオケ, 省エネ คำกริยา เช่น サボる, モテる เป็นต้น ซึ่งจากผลการศึกษาของ 柏野 (2014) พบว่าจากคลังข้อมูลภาษาภาษาญี่ปุ่น (BCCWJ) คำว่า ゴミ, コツ, リンゴ, モテる, エビ เป็นคำที่มักถูกเขียนด้วยคาคาตาคานะมากกว่าฮิรางานะหรือคันจิ แม้ว่าในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นมีแนวโน้มการเขียนคำที่แตกต่างจากการใช้ภาษาจริงในสังคมญี่ปุ่น เช่น คำว่า ゴミ, リンゴ ในหนังสือเรียนพบคำที่เขียนด้วยฮิรางานะมากกว่า⁹ แต่ก็สามารถกล่าวได้ว่าการเขียนคำหลายรูปแบบ (表記のゆれ) ที่พบเห็นในภาษาญี่ปุ่นปัจจุบันถูกแสดงในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นด้วย นอกจากนี้ การใช้อักษรคาคาตาคานะดังที่ 徐 (2013) ได้กล่าวไว้ว่า ตัวอักษรคาคาตาคานะมักถูกใช้ในการเขียนคำที่ต้องการเน้นให้โดดเด่นมากกว่าคำอื่นในประโยคหรือเพื่อแสดงเฉพาะเจาะจงของคำนั้น ๆ เช่น ใช้ในการเขียนคำศัพท์เฉพาะทาง คำแสลง ชื่อพืชหรือสัตว์ คำเลียนเสียง และภาษาถิ่น ซึ่งในหนังสือเรียนก็พบการใช้คาคาตาคานะในการเขียนคำเหล่านี้ เช่น การเน้นคำ (モノ, ヒト) ชื่อพืชหรือสัตว์ (リンゴ, エビ) คำเลียนเสียง (ザーザー, トントン) คำแสลง (ツケ, クビ) จึงสามารถกล่าวได้ว่าในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นได้สะท้อนภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวันด้วย

⁹ ゴミ 14 เล่ม < ごみ 26 เล่ม, リンゴ 5 เล่ม < りんご 17 เล่ม

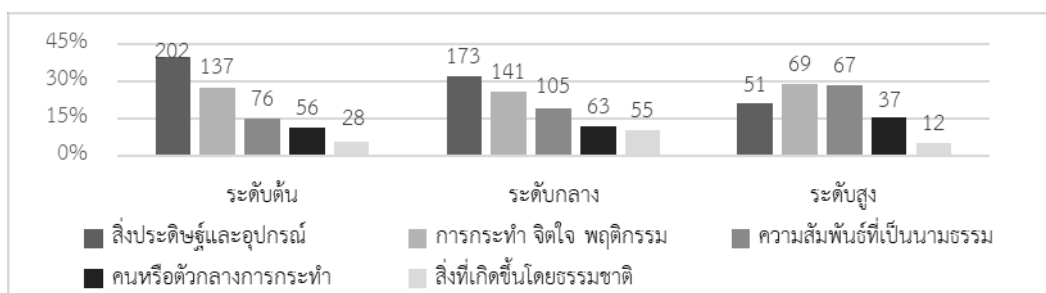
5.3.2 หมวดความหมาย

จากการสำรวจหมวดความหมายของคำคาคาตามะทั้ง 994 คำ จาก 『分類語彙表—増補改訂版』 พบว่า คำคาคาตามะที่ปรากฏในหนังสือเรียนมีคำที่อยู่ในหมวดความหมายทั้ง 5 หมวด ดังแสดงในตารางที่ 6 สำหรับคำที่มีการเขียนหลายรูปแบบ (表記のゆれ) จัดให้อยู่ในหมวดความหมายเดียวกับคำที่ปรากฏในแหล่งข้อมูล เช่น คำว่า ゴミ ปรากฏในรูปแบบของอิรวงานะ จึงใช้ข้อมูลหมวดความหมายของคำว่า ごみ สำหรับคำที่ไม่ปรากฏในฐานข้อมูล เช่น スマホ, ツール, カップラーメン จัดให้อยู่ในหมวด “ไม่มีข้อมูล”

ตารางที่ 6 หมวดความหมายและตัวอย่างคำคาคาตามะ

หมวดความหมาย「部門」	ตัวอย่างคำคาคาตามะ
สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์ 「生産物」	カード、フォーク、テープ、コーヒー、ピザ、チョコ、テレビ、パソコン、スピーカー、セーター、ネクタイ、マスク、スタジオ
การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม 「活動」	スポーツ、ストレス、イメージ、ドキドキ、マスコミ、ニュース、デート、サービス、デザイン、ドラマ、アニメ、セール、コスト
ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม 「関係」	キロ、パーセント、スタート、プロセス、バランス、タイプ、レベル、スケジュール、コーナー、スペース、ケース、データ
คนหรือสิ่งที่เป็นตัวกลางการกระทำ 「主体」	スーパー、コンビニ、スタッフ、メンバー、ガイド、サラリーマン、プロ、スター、チーム、タウン、カップル、パートナー
สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ 「自然」	エネルギー、ピンク、ピカピカ、ペット、ウイルス、トマト、オゾン、プラスチック、ダイヤ、アレルギー、ガン、ビタミン
ไม่มีข้อมูล	スマホ、カップラーメン、ツール、アドバイザー、アクセス、ジェンダー、ホームステイ、テイクアウト、デリバリー

คำคาคาตามะที่ปรากฏในหนังสือเรียนเป็นคำที่จัดอยู่ในหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์ (生産物)” มากที่สุด เป็นจำนวน 319 คำ, “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม (活動)” จำนวน 256 คำ, “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม (関係)” จำนวน 185 คำ, “คนหรือสิ่งที่เป็นตัวกลางการกระทำ (主体)” จำนวน 113 คำ, “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (自然)” จำนวน 105 คำ, “ไม่มีข้อมูล” จำนวน 16 คำ ตามลำดับ เพื่อเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบหมวดความหมายในหนังสือเรียนแต่ละระดับ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจำนวนคำคาคาตามะแยกตามหมวดความหมายของแต่ละระดับในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนคำคาคาตามะตามหมวดความหมายในหนังสือเรียนแต่ละระดับ

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า คำคาคาตามะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นและระดับกลาง มีสัดส่วนการ

กระจายหมวดความหมายที่คล้ายคลึงกัน คือ “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์”, “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม”, “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม”, “คนหรือสิ่งที่เป็นตัวกลางการกระทำ”, และ “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ” ตามลำดับ ในขณะที่หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูง พบคำคาคาตามะในหมวดความหมาย “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม” มีจำนวนมากที่สุด ตามด้วย “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม”, “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์”, “คนหรือสิ่งที่เป็นตัวกลางการกระทำ” และ “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ” ตามลำดับ

ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น คำคาคาตามะในหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ 稲垣 (1991) จากการศึกษาในงานวิจัยนี้ พบว่า ไม่เพียงแต่หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นเท่านั้นในระดับกลางก็พบคำในหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มากที่สุดเช่นเดียวกัน ในหมวดความหมายนี้ มีคำคาคาตามะที่แสดงถึงเครื่องมือ เช่น カード, パスポート, ホチキス, อาหาร เช่น コーヒー, ピザ, クッキー, เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น テレビ, パソコン, スピーカー, เครื่องแต่งกาย เช่น セーター, ネクタイ, マスク เป็นต้น

ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูงพบคำคาคาตามะในหมวดความหมาย “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม” จำนวนมากที่สุด โดยในระดับต้นและระดับกลางพบคำคาคาตามะในหมวดความหมายนี้จำนวนมากเป็นอันดับสอง ในหมวดความหมายนี้ประกอบด้วยคำที่สื่อถึงการกระทำในการใช้ชีวิต เช่น スポーツ, アルバイト, ダンス, จิตใจหรือความรู้สึก เช่น ストレス, イメージ, ドキドキ, กิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ภาษา เช่น アンケート, マスコミ, ニュース, กิจกรรมที่ดำเนินร่วมกับผู้อื่น เช่น デート, サービス, パーティー, ศิลปะ เช่น デザイン, ドラマ เป็นต้น

ลำดับถัดมา คำคาคาตามะในหมวดความหมาย “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม” ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูง พบคำคาคาตามะหมวดความหมายนี้จำนวนใกล้เคียงกับคำในหมวดความหมาย “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม” คำคาคาตามะในหมวดความหมายนี้ ประกอบด้วยคำที่มีความหมายในเชิงนามธรรม ได้แก่ จำนวนหรือหน่วยนับ เช่น ドル, キロ, パーセント, การดำเนินการ เช่น スタート, マイナス, プロセス, ลักษณะหรือสภาพ เช่น バランス, トラブル, シンプル, การจัดหมวดหมู่ เช่น タイプ, レベル, パターン, เวลาหรือกำหนดการ เช่น チャンス, インスタント, スケジュール, อาณาเขตหรือพื้นที่ เช่น コーナー, スポット, サイト, เรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ เช่น ケース, データ เป็นต้น

สำหรับหมวดความหมาย “คนหรือสิ่งที่เป็นตัวกลางการกระทำ” เป็นคำที่สื่อความหมายถึง สถานที่ที่เกิดการกระทำต่าง ๆ ได้ เช่น レストラン, コンビニ, スーパー, ตำแหน่งหรือสถานภาพ เช่น スタッフ, ガイド, メンバー, บุคคล เช่น サラリーマン, プロ, スター, องค์กรหรือหน่วยงาน เช่น オリンピック, チーム, サークล คำในหมวดความหมายนี้พบในหนังสือเรียนทุกระดับจำนวนประมาณ 10% ของคำทั้งหมด แม้จะเป็นส่วนน้อย แต่เป็นคำที่มีความถี่ในการปรากฏค่อนข้างสูง เช่น レストラン, デパート เป็นต้น

หมวดความหมายสุดท้าย “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ” ได้แก่ คำที่แสดงสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น エネルギー, ピンク, ピカピカ, สัตว์หรือสิ่งมีชีวิต เช่น ペット, ネコ, ウイルス, พืชหรือผลไม้ เช่น トマト, バナナ, ネギ, สารหรือแร่ธาตุ เช่น โอโซน, カルシウム, ビタミン, เกี่ยวกับชีวิตหรือโรคภัย เช่น アレルギー, ガン, ㄇヒ ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลางพบคำคาคาตามะในหมวดความหมายนี้จำนวนมากกว่าระดับอื่น โดยเป็นคำที่ไม่ใช่คำภาษาต่างประเทศ เช่น ネギ (ต้นหอม), ガン (โรคมะเร็ง), ㄇヒ (อัมพาต) จำนวนมาก

เมื่อนำผลสำรวจมาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาษาญี่ปุ่นของหนังสือเรียนและจำนวนคำคาคาตาคานะในแต่ละหมวดความหมายโดยใช้สถิติทดสอบ chi-square (χ^2) แบบนอนพาราเมตริก พบว่า ระดับภาษาญี่ปุ่นของหนังสือเรียนมีความสัมพันธ์กับจำนวนคำคาคาตาคานะในหมวดความหมายต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($\chi^2 (10)=47.493, p<0.01$) กล่าวคือ หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นมีคำคาคาตาคานะซึ่งอยู่ในหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” ในขณะที่ระดับกลางมีคำในหมวดความหมาย “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ” และในระดับสูงมีคำในหมวดความหมาย “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม” มากที่สุดเมื่อเทียบกับระดับอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. อภิปรายและสรุปผล

งานวิจัยนี้ได้สำรวจและวิเคราะห์คำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น กลาง และสูง จำนวน 70 เล่ม โดยการสร้างคลังข้อมูลหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น จากการสำรวจนี้ ได้รายการคำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนแต่ละระดับ และสามารถวิเคราะห์ลักษณะคำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นได้ ดังนี้

1. ลักษณะของคำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนแต่ละระดับ

1) ด้านจำนวนคำ คำคาคาตาคานะที่ปรากฏรวมในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น 506 คำ ระดับกลาง 543 คำ และระดับสูง 239 คำ ในจำนวนนั้นพบคำคาคาตาคานะที่ปรากฏรวมในหนังสือเรียนส่วนมากของแต่ละระดับในจำนวนที่น้อยกว่า 5% ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ 梶垣 (1991) ที่ศึกษาคำภาษาต่างประเทศในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น จากผลการศึกษานี้ ทำให้เห็นว่าหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับกลางและระดับสูงก็มีการหยิบยกคำคาคาตาคานะที่แตกต่างกันเช่นเดียวกับหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น ทำให้เห็นถึงความหลากหลายของคำคาคาตาคานะที่ใช้ในหนังสือเรียน โดยเฉพาะหนังสือเรียนระดับกลางและระดับสูง

2) ด้านประเภทและชนิดของคำ คำคาคาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนทุกระดับจำนวนกว่า 80% เป็นคำภาษาต่างประเทศที่เป็นคำนาม นอกจากนี้ ยังพบคำญี่ปุ่น คำจีน และคำผสม ทั้งที่เป็นคำนามและคำประเภทอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเขียนคำประเภทอื่นนอกจากคำภาษาต่างประเทศด้วยคาคาตาคานะ (非外来語のカタカナ表記) ที่พบมากในชีวิตประจำวันดังผลการวิจัยของ 柏野 (2014) และ 徐 (2013) ทำให้เห็นถึงการสะท้อนภาษาที่ใช้จริงลงในหนังสือเรียน แม้จะยังไม่พบในหนังสือเรียนทุกเล่มแต่ก็เป็นการหยิบยกวิธีการใช้คาคาตาคานะและคำคาคาตาคานะที่ใช้ในชีวิตประจำวันจริงให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

3) ด้านหมวดความหมาย คำคาคาตาคานะในหนังสือเรียนมีคำที่สื่อความหมายในทุกหมวดความหมาย ซึ่งคำคาคาตาคานะในหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มีจำนวนมากที่สุด ตามด้วยหมวด “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม”, “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม”, “คนหรือสิ่งที่เป็นตัวกลางการกระทำ”, และ “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ” ตามลำดับ จากการศึกษาของ 梶垣 (1991) ที่พบว่าคำภาษาต่างประเทศในหนังสือเรียนระดับต้นเป็นคำที่มีความหมายในหมวด “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มากที่สุดโดย 梶垣 (1991) คาดว่าผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายและไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ จากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ ในหนังสือเรียนระดับต้นและระดับกลางพบคำในหมวด “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มาก แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าผู้เรียนสามารถเข้าใจและไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ คำในหมวดความหมาย “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม” และ “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม” ก็พบเป็นจำนวนมากเช่นกัน จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเข้าใจความหมาย และการใช้คำคาคาตาคานะในบริบทต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้คำคาคาตาคานะของผู้เรียนได้

2. ความแตกต่างของลักษณะคำคาศาตาคานะในหนังสือเรียนแต่ละระดับ

คำคาศาตาคานะในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้นและระดับกลางอยู่ในหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มีจำนวนมากที่สุด ตามด้วย “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม”, “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม” ตามลำดับ ในขณะที่หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูง คำคาศาตาคานะในหมวดความหมาย “การกระทำ จิตใจ หรือพฤติกรรม” มีจำนวนมากที่สุดซึ่งใกล้เคียงกับ “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม” ตามด้วย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเมื่อระดับภาษาญี่ปุ่นสูงขึ้นสัดส่วนของคำในหมวดความหมาย “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่คำคาศาตาคานะในหมวดความหมาย “ความสัมพันธ์ที่เป็นนามธรรม” มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับต้น มีสัดส่วนของจำนวนคำคาศาตาคานะเมื่อเทียบกับคำประเภทอื่นโดยเฉลี่ยต่อหนังสือเรียน 1 เล่มมากกว่าระดับอื่นและคำคาศาตาคานะจำนวนมากเป็นคำที่สื่อถึง “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาของ プラウソ (2023) ที่พบว่าหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นที่ตีพิมพ์ในช่วงหลังปี 2000 และมีบทสนทนาในชีวิตประจำวันมากมีแนวโน้มที่จะปรากฏคำคาศาตาคานะในสัดส่วนที่มากกว่า สามารถบอกได้ว่าในชีวิตประจำวันมีคำคาศาตาคานะที่สื่อถึง “สิ่งประดิษฐ์และอุปกรณ์” จำนวนมากขึ้น ในสังคมปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ยิ่งทำให้คำคาศาตาคานะมีความจำเป็นและถูกใช้มากขึ้น เช่น スマホ, モバイルバッテリー, デリバリー ที่เริ่มปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น¹⁰ ผู้สอนอาจต้องเพิ่มเติมในบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และสื่อสารในชีวิตประจำวันได้

7. ข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยนี้ได้สำรวจและศึกษาคำคาศาตาคานะที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยการใช้เทคนิค Text mining สร้างคลังข้อมูลของหนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่น ซึ่งจะสามารถใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับคำและรูปประโยคต่าง ๆ ในหนังสือเรียนได้อย่างครอบคลุม จากผลการศึกษางานวิจัยนี้ ทำให้ได้รายการคำคาศาตาคานะที่สอนในแต่ละระดับชั้นของภาษาญี่ปุ่น สามารถนำรายการคำคาศาตาคานะนี้ไปใช้ประกอบการสอนภาษาญี่ปุ่น และตามที่ 国際交流基金 (2011) กล่าวว่า ในการเรียนรู้คำศัพท์เพื่อการนำไปใช้ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบคำ (形式), ความหมาย (意味), และวิธีการใช้ (用法) รายการคำคาศาตาคานะนี้ ประกอบด้วยข้อมูลรูปแบบคำและหมวดความหมาย จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา โดยการทำการวิจัยครั้งต่อไปจะศึกษาในประเด็นวิธีการใช้ คำปรากฏร่วม (コロケーション) ของคำคาศาตาคานะในหนังสือเรียน รวมถึงการเปรียบเทียบกับการใช้ภาษาจริงในสังคมญี่ปุ่นปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนคำคาศาตาคานะในรูปแบบที่เหมาะสมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

เพ็ญ เกตุล่อลาภ. (2549). การใช้ไวยากรณ์ของพนักงานชาวไทยในบริษัทญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

アツアイエム・タナポン (2020a). 「タイ人日本語学習者における「和製英語」の理解」『日本語・日

¹⁰ ปรากฏในหนังสือ 『いそどり生活の日本語入門』 (2020) และ 『いそどり生活の日本語初級 1-2』 (2020)

- 本文化研究 = Studies in Japanese language and culture』大阪大学大学院人文学研究科日本学専攻応用日本学コース日本語・日本文化研究編集委員会, 30, 144-155.
- アツタイエム・タナポン (2020b). 「タイ人日本語学習者のカタカナ表記語学習の困難点に繋がる要素についての検討」『第8回日本語・日本文化国際フォーラム論文集』, 68-77.
- 稲垣滋子 (1991). 「初級日本語教科書の外来語」『ICU 日本語教育研究センター紀要』1, 144-154.
- 井上道雄 (2004). 「カタカナ語 (外来語) 基本語彙 550 語—その語彙特性と選定基準—」『神戸山手大学紀要』6, 65-79.
- 柏野和佳子 (2014). 「コーパスでさぐる和語や漢語のカタカナ表記の実態」『日本語の文字・表現の難しさとおもしろさ』彩流社. 87-105.
- 国際交流基金 (2011). 『国際交流基金日本語教授法シリーズ—第3巻文字・語彙を教える』国際交流基金.
- 笠原ゆう子 (2005). 「学習レベルと語彙学習」日本語教育学会編集『日本語教育事典』大修館書店, 302-303.
- 佐藤武義・前田富祺編集 (2014) 『日本語大事典』朝倉書店.
- 澤田田津子 (1993). 「日本語教育のための基本外来語について」『奈良教育大学紀要. 人文・社会科学』42 卷 1 号, 225-239.
- 徐勇 (2013). 「カタカナ語使用の一側面からの考察—カタカナ語の役割とカタカナ語教育—」『立正大学大学院日本語・日本文学研究』13, 56-69.
- 陣内正敬 (2008). 「日本語学習者のカタカナ語意識とカタカナ語教育」『言語と文化』Vol. 11, 47-60.
- 菅生早千江 (2002). 「初級教科書におけるカタカナ表記に関する一考察—5冊の日本語初級教科書を比較して—」『AJALT 日本語研究誌』1, 111-127.
- 玉村文郎 (1991). 「日本語教科書における外来要素と外来語」『日本語教育』74, 13-27.
- 中山恵利子・陣内正敬・桐生りか・三宅直子 (2008). 「日本語教育におけるカタカナ教育の扱われ方」『日本語教育』138, 83-91.
- 樋口耕一 (2020). 『社会調査のための計量テキスト分析 —内容分析の継承と発展を目指して— 第2版』ナカニシヤ出版
- 平田史織・山下直子 (2020). 「外国人生活者のための基本カタカナ語について」『香川大学教育学部研究報告』2, 83-92.
- プラワン・コンマパット (2023). 「日本語教科書におけるカタカナ語の出現率」『日本語教育方法研究会誌』Vol.29 No.2, 118-119.
- プレム・モトワニ (1991). 「日本語教育のネック-外来語」『日本語教育』74, 28-33.
- 望月通子 (2012). 「基本語化を考慮したカタカナ外来語の学習と教材開発—その振り返りと新たな開発に向けて」『関西大学外国語学部紀要』6, 1-16.
- 吉岡英幸 (2012). 『日本語教材目録及び日本語教材関連論文目録』文部科学省科学研究費補助金に

よる基盤研究 (C) 「日本語教材の史的研究」 研究成果報告書 (1).

แหล่งฐานข้อมูลออนไลน์

国立国語研究所 (2004). 『分類語彙表-増補改訂版データベース』 (Ver.1.0)

(<https://clrd.ninjal.ac.jp/goihyo.html>, 07/06/2022)

国立国語研究所 (2005). 『かたりぐさ』 (Ver.1.0.1)

(<https://csd.ninjal.ac.jp/lrc/>, 22/10/2022)

แนวโน้มในการแปลกาลและการณลักษณะ จากประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยของผู้เรียนระดับชั้นต้นกลาง

กัลยา แสนใจมูล¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแนวโน้มในการแปลกาลและการณลักษณะจากประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยของผู้เรียนระดับชั้นต้นกลาง (เทียบเท่ากับระดับ N4 แต่ไม่เกิน N3) กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้คือนิสิตชั้นปีที่ 4 ซึ่งลงทะเบียนเรียนวิชาการแปลจำนวน 30 คน เก็บข้อมูลโดยการให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบการแปลก่อนเรียน ซึ่งแบบทดสอบประกอบด้วยประโยค 「ル」 「タ」 「テイル」 จำนวน 10 ประโยค ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พบแนวโน้มในการแปล 3 ประการคือ 1) ผู้เรียนมีแนวโน้มไม่แปลรูป 「ル」 เป็นรูปอนาคตหากไม่ปรากฏคำแสดงเวลาในประโยค 2) ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะแปลรูป 「タ」 โดยไม่ระบุชี้ชัดว่าเป็นกาลอะไรหากไม่ปรากฏคำแสดงกาลที่ชัดเจนในประโยค และ 3) ผู้เรียนบางส่วนมีแนวโน้มที่จะแปลรูป 「テイル」 เป็นเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่แม้ว่าประโยคภาษาญี่ปุ่นไม่ได้ให้ความหมายเช่นนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ผู้สอนสอนไวยากรณ์ให้กระจ่างชัดขึ้น และผู้เรียนควรศึกษาไวยากรณ์ภาษาไทยให้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ในการศึกษาเรื่องนี้ต่อยอดควรออกแบบประโยคในแบบทดสอบให้มีบริบทแวดล้อมมากขึ้น

คำสำคัญ: แนวโน้ม, การแปล, ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย, กาล, การณลักษณะ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, อีเมล: kanlaya.saenjaimoon@gmail.com

Trends in translating tense and aspect from Japanese sentences to Thai language by pre-intermediate learners

Kanlaya Saenjaimoon²

Abstract

The objective of this research is to investigate translation trends in tense and aspect from Japanese sentences into the Thai language by pre-intermediate level learners (equivalent to N4 but not exceeding N3 level). The sample group for this research consists of fourth-year students with 30 participants enrolled in a translation course. Data were collected by having the sample group perform a translation pre-test, which included 10 sentences containing 「ル」 「タ」 and 「テイル」 forms. The analysis revealed three main trends : 1) learners tend not to translate the 「ル」 form into future tense unless a time expression appears in the sentence, 2) learners tend to translate the 「タ」 form without specifying the tense unless a clearly defined time expression appear in the sentence, and 3) some learners tend to translate the 「テイル」 form as an ongoing event, even if the Japanese sentence does not explicitly convey such meaning. The researcher, therefore, suggests that teachers should give a clearer explanation of Japanese grammar, and learners should enhance their understanding of Thai grammar. Furthermore, in further studies of this topic, it is advisable to design test sentences with more contextual information.

Keywords: trends, translation, Japanese to Thai, tense, aspect

² Lecturer at Japanese Program, Eastern Language Department, Faculty of Humanities, Naresuan University, E-mail: kanlaya.saenjaimoon@gmail.com

1. บทนำ

อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งในการแปลประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยคือเรื่องของ กาล (テンス) และการณ์ลักษณะ (アスペクト) ซึ่งในภาษาญี่ปุ่นแสดงกาลและการณ์ลักษณะด้วยการผันรูป ในขณะที่ภาษาไทยไม่มีรูปแบบการแสดงกาลและการณ์ลักษณะที่ชัดเจนตายตัว เป็นแต่เพียงการนำเอาคำต่าง ๆ มาเรียงติดต่อกันเข้าตามลักษณะของภาษาที่เป็นภาษาคำโดด อีกทั้งในการสื่อสารภาษาไทยก็มักจะไม่มีกาลหรือการณ์ลักษณะที่ชัดเจนตราบใดที่สามารถเข้าใจได้บริบทของสารที่จะสื่อสาร

ในชั้นเรียนการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยที่ผู้วิจัยรับผิดชอบ ก่อนจะเริ่มให้ผู้เรียนลงมือแปล ในช่วงต้นของการเรียนการสอนรายวิชาผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนลองทำแบบทดสอบแปลประโยคก่อนเรียนในทุกๆ สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในความหมายของไวยากรณ์หัวข้อต่างๆ ของผู้เรียน โดยแบ่งเนื้อหาของแบบทดสอบออกเป็นหัวข้อต่างๆ เช่น คำช่วย วาก กาลและการณ์ลักษณะ ทศนานุเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาที่นำมาทำเป็นแบบทดสอบเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนแล้วในการเรียนไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นขั้นต้น แต่ไม่เคยนำเนื้อหามาสรุปลงเป็นแต่ละหัวข้อ หลังจากผู้เรียนทำแบบทดสอบแล้วผู้วิจัยจึงจะอธิบายความหมายและการใช้ ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจเรื่องการแปลกาลและการณ์ลักษณะของผู้เรียนเป็นพิเศษ จึงได้นำประเด็นนี้มาทำการวิจัยกับผู้เรียนที่เรียนรายวิชาการแปลในปีการศึกษา 2566 เพื่อจะได้ทราบแนวโน้มในการแปลของผู้เรียนและนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนทั้งในรายวิชาไวยากรณ์ขั้นต้นและในรายวิชาการแปลในภาคการศึกษาหรือปีการศึกษาต่อไป ทั้งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านการศึกษานี้ได้บ้างไม่มากนัก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจแนวโน้มในการแปลกาลและการณ์ลักษณะในประโยคจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยของผู้เรียนชาวไทยระดับชั้นต้นกลาง³

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 กาลและการณ์ลักษณะในภาษาญี่ปุ่น

3.1.1 กาลในภาษาญี่ปุ่น

อักษฎายุทธ ชูศรี (2564:151) ได้อธิบายว่าหน่วยกาล (テンス) เป็นหน่วยแสดงเวลาว่าเหตุการณ์ในประโยคได้เกิดขึ้นแล้วในอดีต หรือเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือกำลังจะเกิดในอนาคต หรือเกิดขึ้นเป็นประจำ สำหรับภาษาญี่ปุ่นจะแสดงด้วยรูป 2 รูปคือ 「ル」 「タ」 เท่านั้น รูป 「ル」 ถือเป็นรูปปัจจุบัน แต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นรูปแสดงอนาคตหรือรูปแสดงสิ่งที่เกิดเป็นประจำซึ่งไม่มีเวลาแน่ชัดได้ บางครั้งจึงเรียกว่า 「非過去形」 ส่วน 「タ」 ใช้แสดงสภาพหรือเหตุการณ์ การกระทำในอดีต การหวนคิดถึงเหตุการณ์หรือความเคยชินในอดีตเรียกว่า 「過去形」 อย่างไรก็ตามรูป 「タ」 ยังแสดงการณ์ลักษณะอีกด้วย

³ ผู้เรียนระดับชั้นต้นกลางในที่นี้หมายถึงนิสิตที่ผ่านการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นระดับชั้นต้นแล้ว และมีความรู้ภาษาญี่ปุ่นในระดับ N4 หรือเทียบเท่าแต่ไม่เกินกว่า N3

สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ (2557:78) กล่าวว่า กาลคือการแสดงเวลาโดยยึดจุดเวลาที่พูดเป็นเกณฑ์ เช่น หากเรื่องที่กล่าวถึงเกิดขึ้นก่อนเวลาที่พูด จะเป็นอดีตกาล หากเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับเวลาที่พูดจะเป็นปัจจุบันกาล และถ้าหาก ณ เวลาที่พูดเรื่องนั้นยังไม่เกิดจะเป็นอนาคตกาล ในภาษาญี่ปุ่นมีการแสดงกาลโดยการผันรูปของภาคแสดงท้ายประโยค

仁田 (1997:140), 工藤他 (1993:34)⁴ อธิบายไว้ว่าหน่วยกาลเป็นหน่วยทางไวยากรณ์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเวลาที่เหตุการณ์เกิดขึ้นกับเวลาที่พูดว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นก่อนหรือหลังเวลาพูด ในภาษาญี่ปุ่นจะแสดงหน่วยกาลด้วยรูป 2 รูปคือรูป 「ル」 และรูป 「タ」 ซึ่งมีการใช้ที่แตกต่างกัน

3.1.2 การณ์ลักษณะในภาษาญี่ปุ่น

อัษฎายุทธ ชูศรี (2564:152) ได้อธิบายว่าหน่วยการณ์ลักษณะ (アスペクト) เป็นหน่วยที่อธิบายสภาพหรือการกระทำว่าอยู่ในขั้นตอนใดของเรื่องราว เช่น เป็นช่วงเริ่มต้นการกระทำ ช่วงระหว่างการกระทำ ช่วงจบการกระทำ หรืออธิบายสภาพว่าเกิดขึ้นอย่างคาดหมายหรือไม่ได้คาดหมาย นอกจากนี้อัษฎายุทธ ชูศรี (2564:152-155) ยังได้ยกตัวอย่างการณ์ลักษณะที่ปรากฏในรูปต่างๆ เช่น 「ている」 「する・した」 「している」 และอื่นๆ เช่น 「しておく」 เป็นต้น

สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ (2557:83) กล่าวว่า การณ์ลักษณะเป็นหน่วยไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับมิติเวลาเช่นเดียวกับกาล แต่การณ์ลักษณะเป็นการบรรยายเหตุการณ์ว่าดำเนินอยู่ในขั้นตอนใด เริ่มต้น กำลังดำเนินอยู่ หรือเสร็จสิ้นไปแล้ว

仁田 (1997:137-139) ได้ให้คำอธิบายว่าการณ์ลักษณะคือหน่วยทางไวยากรณ์ที่แสดงการเริ่มต้นและแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ของเวลาที่มีอยู่ในเหตุการณ์ การณ์ลักษณะพื้นฐานในภาษาญี่ปุ่นคือรูป 「テイル」 ซึ่งเป็นคู่เทียบ กับรูป 「スル」 นอกจากนี้ก็ยังมีการณ์ลักษณะประจำคำ (Aktionsart) เช่น 「～カケル」 「～ハジメル」 「～ツツケル」 「～オワル」 เป็นต้น ซึ่ง 工藤他 (1993:32) เรียกการณ์ลักษณะทั้งสองแบบข้างต้นนี้ว่า 一次アスペクト และ 二次アスペクト ตามลำดับ

การณ์ลักษณะรูป 「テイル」 มีความหมายและการใช้ในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้ (工藤, 1995 อ้างใน 庵, 2019)

1. การใช้แบบพื้นฐาน (基本用法)

1) 進行中 หรือที่ 仁田 (1997:138) และ 工藤他 (1993:33) เรียกว่า 動きの最中 แสดงการกระทำที่ต่อเนื่อง มีความหมายว่า การกระทำนั้นกำลังดำเนินอยู่ ณ ปัจจุบัน ภาคแสดงเป็นคำกริยาต่อเนื่อง (継続動詞) (สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:85 และ อัษฎายุทธ ชูศรี, 2564:152)

2) 結果残存 หรือที่ 仁田 (1997:138) และ 工藤他 (1993:33) เรียกว่า 結果状態の持続 แสดงสภาพผลภาคแสดงเป็นคำกริยาฉับพลัน (瞬間動詞) มีความหมายว่ากริยานั้นเกิดขึ้นและเสร็จสิ้นก่อนเวลาที่พูด และยังคงอยู่ในสภาพเดิมเช่นนั้น ณ เวลาที่พูด (สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:85-87 และ อัษฎายุทธ ชูศรี, 2564:152) รูป 「テイル」 ที่แสดงสภาพผลนี้ผู้เรียนชาวไทยมักใช้ผิดเนื่องจากภาษาไทยสามารถใช้ “แล้ว” ได้เพียงตัวเดียวเพื่อแสดงทั้งอดีตกาลและสภาพผล (สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:87)

⁴ ผู้วิจัยเป็นผู้แปลข้อความจากแหล่งข้อมูลอ้างอิงภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยด้วยตนเองทั้งหมด

2. การใช้ที่แตกแขนงออกไป (派生用法)
- 3) 繰り返し แสดงการกระทำซ้ำๆ บ่อยๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
- 4) 経験・記録 แสดงสิ่งที่เป็นประสบการณ์
- 5) 完了 แสดงเหตุการณ์ที่จบสิ้นลงก่อนที่จะพูดถึง
- 6) 半事実 แสดงเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง
- 7) 形容詞の用法 เป็นรูปที่ไม่มีความหมายเกี่ยวข้องกับกาล

จากลักษณะความหมายและการใช้กาลและการณ์ลักษณะในภาษาญี่ปุ่นข้างต้น 奥田 (1979) (อ้างใน 庵, 2001) ได้เสนอตารางแสดงลักษณะความหมายของกาลและการณ์ลักษณะไว้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงลักษณะความหมายของกาลและการณ์ลักษณะภาษาญี่ปุ่น

テンス	アスペクト	完成相	継続相
		ความจบสิ้นลง	ความต่อเนื่อง
非過去	รูปที่ไม่ใช่อดีต	スル	シテイル
過去	รูปอดีต	シタ	シテイタ

3.2 กาลและการณ์ลักษณะในภาษาไทย

3.2.1 กาลในภาษาไทย

นิตยา กาญจนวรรณ (2546:6) กล่าวว่า ลักษณะของภาษาไทย เมื่อจะสร้างคำใหม่หรือต้องการจะแสดงเพศพจน์ของคำนาม หรือกาล มาลาของคำกริยา อาจจะใช้คำมาประกอบกันเข้า ข้างหน้าบ้าง ข้างหลังบ้าง หรือประสมตามแบบคำประสมบ้าง

กำชัย ทองหล่อ (2552:226-228) อธิบายเรื่องกาลในภาษาไทยไว้ดังนี้

กาล คือเวลาที่แสดงการกระทำของกริยาว่าได้เกิดขึ้นเมื่อไร แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. กาลสามัญ คือกาลที่เป็นตามปกติ แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ
 - 1.1 อนาคตสามัญ คือกาลกลางๆ ที่ไม่บ่งชัดลงไปว่าเป็นเวลาอะไร เช่น “เขาทำงาน”
 - 1.2 ปัจจุบันกาลสามัญ คือกาลที่กำลังกระทำอยู่ สังเกตได้จากกริยานุเคราะห์บางคำ เช่น “เขากำลังทำงาน” และวลีหรือข้อความที่แสดงความเป็นปัจจุบัน เช่น “**ปัจจุบันนี้**เขาเป็นพ่อค้า”
 - 1.3 อดีตกาลสามัญ คือกาลที่ล่วงไปแล้ว สังเกตได้จากกริยานุเคราะห์บางคำ เช่น “เขา**ได้**ทำงาน” และวลีหรือข้อความที่แสดงความเป็นอดีตเช่น “**เมื่อ**ก็**นี้**เขามาหาฉัน”
 - 1.4 อนาคตกาลสามัญ คือกาลภายหน้าที่ยังไม่มาถึง สังเกตได้จากกริยานุเคราะห์บางคำ เช่น “เขา**จะ**ตั้งใจฟังคำสั่งสอน” และวลีหรือข้อความที่แสดงความเป็นอนาคต เช่น “**พรุ่งนี้**ครูใหญ่ให้ภารโรงตัดหญ้า”

2. กาลสมบูรณ์ คือกาลที่ได้สำเร็จไปแล้ว ได้แก่กาลสามัญนั้นเอง แต่ใช้กริยานุเคราะห์ “แล้ว” หรือ “เสร็จ” ประกอบข้างหลัง แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ
 - 2.1 อนาคตกาลสมบูรณ์ เช่น “เขาทำงานแล้ว”
 - 2.2 ปัจจุบันกาลสมบูรณ์ เช่น “เขากำลังทำงานแล้ว”
 - 2.3 อดีตกาลสมบูรณ์ เช่น “เขาได้ทำงานแล้ว”
 - 2.4 อนาคตกาลสมบูรณ์ เช่น “เขาจะทำงานแล้ว”
3. กาลซ้อน คือกาลตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปรวมอยู่ในข้อความเดียวกัน เช่น “เขากำลังจะทำงาน” เป็นอนาคตกาลในปัจจุบัน เพราะมี “จะทำ” เป็นกาลโดยตรงของกริยา บอกอนาคตกาล แต่มีคำว่า “กำลัง” ซึ่งบอกปัจจุบันแทรกเข้ามาบอกเวลาอีกชั้นหนึ่ง จึงนับว่าเป็นกาลซ้อน เรียกว่า อนาคตกาลในปัจจุบัน

3.2 การณ์ลักษณะในภาษาไทย

ผู้วิจัยไม่พบเอกสารใดที่อธิบายเกี่ยวกับการณ์ลักษณะในภาษาไทย แต่สังเกตเห็นคำอธิบายเรื่อง “ปัจจุบันกาลสามัญ” ของกำชัย ทองหล่อ (2552:226) ที่ว่าปัจจุบันกาลสามัญ คือกาลที่กำลังกระทำอยู่ สังเกตได้จากกริยานุเคราะห์บางคำ เช่น กำลัง “เขากำลังทำงาน” และ กำลัง...อยู่ “เขากำลังนอนอยู่” มีลักษณะคล้ายกับการณ์ลักษณะ 「テイル」 ที่แสดงการกระทำที่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ อิงอร สุพันธุ์วิช (2516) ได้ยกตัวอย่างการใช้คำ “กำลัง” ร่วมกับ “อยู่” แสดงเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ ซึ่งใกล้เคียงกับการณ์ลักษณะ 「テイル」 เช่นกัน

3.3 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกาลและการณ์ลักษณะ 「テイル」 ในตำราภาษาญี่ปุ่นขั้นต้น

ผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ใช้ตำราภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นโดจิเล่ม 1-4 (โยชิโกะ ยามาซากิและคณะ, 2558) ในตำรามีบทเรียนเกี่ยวกับกาลและการณ์ลักษณะ 「テイル」 ดังนี้

เล่ม 1 บทที่ 4 หน้า 81 ปรากฏไวยากรณ์ N を V ます อธิบายว่าเป็นรูปคำกริยาบอกเล่าที่ไม่ใช่อดีต (ปัจจุบัน, อนาคต) ใช้แสดงการกระทำที่ดำเนินกิจวัตร การกระทำในอนาคต หรือความตั้งใจของผู้พูด และปรากฏไวยากรณ์ V รูปพจนานุกรมในเล่ม 2 บทที่ 14 หน้า 49

เล่ม 1 บทที่ 5 หน้า 95 ปรากฏไวยากรณ์ N を V ました อธิบายว่าเป็นรูปอดีตของ V ます และปรากฏไวยากรณ์ V รูป た ในเล่ม 2 บทที่ 18 หน้า 105

เล่ม 2 บทที่ 15 หน้า 64 ปรากฏไวยากรณ์ V ています อธิบายว่าเป็นรูปประโยคที่แสดงการกระทำที่กำลังดำเนินอยู่ เช่น キムさんは今漢字を書いています。ตอนนี้คุณคิมกำลังเขียนคันจิอยู่

เล่ม 2 บทที่ 16 หน้า 77 ปรากฏไวยากรณ์ V ています อธิบายว่าเป็นรูปประโยคแสดงสภาพหนึ่งที่เป็นผลมาจากการกระทำในอดีตแล้วยังมีผลอยู่ในปัจจุบัน เช่น ナルコさんは結婚しています。“คุณนาร์โกแต่งงานแล้ว” นอกจากนี้ยังสามารถแสดงการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ทำเป็นนิสัย หรือกิจวัตร และใช้พูดถึงการประกอบอาชีพของบุคคลหนึ่งได้ด้วย เช่น ナルコさんは大学で働いています。“คุณนาร์โกทำงานที่มหาวิทยาลัย”

เล่ม 2 บทที่ 20 หน้า 136 ปรากฏไวยากรณ์ V ています สำหรับอธิบายการสวมใส่เครื่องแต่งกายโดยยกตัวอย่างประโยค カエサルはサンダルを履いています。“จูเลียสซีซาร์ใส่รองเท้าแตะ”

เล่ม 3 บทที่ 25 หน้า 71 ปรากฏไวยากรณ์ V ていません อธิบายว่าเป็นรูปประโยคที่แสดงว่าการกระทำหนึ่งยังไม่เกิดขึ้นหรือยังไม่เสร็จสมบูรณ์ แปลว่า ยังไม่ได้... มักใช้กับ まだ ซึ่งเป็นคำกริยาวิเศษณ์ เช่น わたしはまだ発表の準備をしていません。 “ฉันยังไม่ได้เตรียมการนำเสนอ”

เล่ม 3 บทที่ 28 หน้า 112 ปรากฏไวยากรณ์ V ています อธิบายว่าเป็นรูปประโยคที่ใช้บรรยายสภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำหรือการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง มักใช้ในการบรรยายสถานการณ์หรือสภาพที่ผู้พูดกำลังมองหรือสังเกตเห็น ยกตัวอย่างเช่น 自転車が倒れています。 “จักรยานล้มอยู่” คำกริยาที่ใช้ในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นอกรรมกริยา คือ คำกริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับและแสดงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทันทีทันใด นอกจากนี้ ประโยคลักษณะนี้จะมีคำช่วย が บ่งชี้ประธานของประโยค

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ชาวไทยที่เรียนวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ลงเรียนวิชาการแปลในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งทั้งหมดผ่านการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นขั้นต้นด้วยตำราไคจิเล่ม 1-4 แล้ว จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้คือประชากรทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนเกี่ยวกับการแปลกลและการณ์ลักษณะจากประโยคภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย จำนวน 10 ข้อ โดยกำหนดกรอบในการคัดเลือกประโยคเพื่อนำมาเป็นแบบทดสอบดังนี้

1) คัดเลือกเฉพาะคำกริยารูป 「ル」 「タ」 「テイル」 เท่านั้นเนื่องจากผู้เรียนได้เรียนจากตำราขั้นต้นมา มากพอสมควรที่จะมีความรู้ความเข้าใจพอจะแปลได้

2) เลือกใช้คำกริยาแสดงความต่อเนื่อง (継続動詞) และคำกริยาที่เกิดและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้น (瞬間動詞) เพื่อแยกความแตกต่างของความหมายที่ประโยครูป テイル แสดงออกมา

ตารางที่ 2 ตารางแสดงแบบทดสอบแต่ละข้อ ประเภทคำกริยาในประโยค

ข้อ	ประโยค	ประเภทคำกริยา
1	兄は体育館で運動する。	แสดงการกระทำต่อเนื่อง
2	兄は体育館で運動した。	แสดงการกระทำต่อเนื่อง
3	兄は体育館で運動している。	แสดงการกระทำต่อเนื่อง
4	兄は毎日運動している。	แสดงการกระทำต่อเนื่อง

5	彼は6月に結婚する。	เกิดและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้น
6	彼はもう結婚した。	เกิดและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้น
7	彼は結婚している。	เกิดและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้นหรือแสดงการกระทำต่อเนื่อง
8	財布が落ちる	กิจกรรมการเกิดและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้น
9	財布が落ちた。	กิจกรรมการเกิดและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้น
10	財布が落ちている。	กิจกรรมการเกิดและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้น

4.3 เกณฑ์ในการประเมินคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยกำหนดคำตอบที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับเป็นเกณฑ์ในการประเมินคำตอบแบบทดสอบแต่ละข้อของผู้เรียนไว้ดังต่อไปนี้

(1) 兄は体育館で運動する。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 1 ใช้คำกริยาแสดงการกระทำในลักษณะบอกเล่าเหตุการณ์ที่ไม่ใช่อดีต สามารถตีความได้ว่าเป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่ผู้กระทำตั้งใจทำในอนาคตหรืออาจแสดงถึงการกระทำที่กระทำเป็นประจำ เป็นกิจวัตรก็ได้ ดังนั้น การแปลที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 1 มีดังต่อไปนี้

1ก. พี่ชายจะออกกำลังกายที่โรงยิม

ประโยค 1ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สืบเนื่องจากการใช้กริยานุเคราะห์ “จะ” ซึ่งแสดงถึงอนาคตกาล

1ข. พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม

ประโยค 1ข. เป็นประโยคที่แสดงถึงที่กริยาที่ผู้กระทำได้กระทำอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจวัตร ตามไวยากรณ์ภาษาไทยถือว่าเป็น “อนาคตกาลสามัญ” คือกาลกลางๆ ที่ไม่บ่งชัดลงไปว่าเป็นเวลาอะไร (กำชัย, 2552) ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นคำตอบสำหรับแบบทดสอบข้อนี้ได้เนื่องจากประโยคในแบบทดสอบไม่ได้ให้บริบทอื่นใด กล่าวคือ อาจแสดงถึงการกระทำเป็นกิจวัตรก็ได้เพียงแต่ผู้ตอบแบบทดสอบไม่อาจแปลว่า “พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิมเป็นประจำ” ได้เพราะไม่ปรากฏคำบ่งชี้ความเป็นกิจวัตรใดๆ เช่น いつも เป็นต้นในประโยคที่กำหนดให้ในแบบทดสอบ

(2) 兄は体育館で運動した。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 2 นี้แสดงความเป็นอดีตกาลอย่างชัดเจนจากการใช้คำกริยารูปอดีต แต่นอกเหนือจากนั้นก็มิได้ให้คำกริยาวิเศษณ์แสดงเวลาแต่อย่างใด ดังนั้น การแปลเป็นประโยคภาษาไทยที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 2 จึงมีดังต่อไปนี้

2ก. พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม

แม้ว่าประโยค 2ก. จะเหมือนกับประโยค 1ข. ซึ่งแสดงอนาคตกาลสามัญ ผู้วิจัยถือว่าเป็นประโยคแปลเป็นภาษาไทยที่ถูกต้องที่เป็นไปได้ เพราะแม้ว่าประโยคในแบบทดสอบ 2 มิได้มีคำแสดงเวลาที่ชี้ชัดแต่ผู้ตอบแบบทดสอบเป็นชาวไทยที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นระดับขั้นต้นกลางย่อมทราบดีในขณะแปลว่ากำลังแปลเหตุการณ์ที่เป็นอดีต

2ข. พี่ชายได้ออกกำลังกายที่โรงยิม

ประโยค 2ข. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่ล่วงไปแล้วโดยมีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “ได้” บ่งชี้ความเป็นอดีตกาลสามัญ (กำชัย, 2552)

2ค. พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิมแล้ว

ประโยค 2ค. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่ได้สำเร็จไปแล้วโดยมีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “แล้ว” ซึ่งแสดงอนาคตกาลสมบูรณ์ (กำชัย, 2552)

2ง. พี่ชายได้ออกกำลังกายที่โรงยิมแล้ว

ประโยค 2ง. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่ได้สำเร็จในกาลที่ล่วงไปแล้วโดยมีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “ได้” ร่วมกับ “แล้ว” ซึ่งแสดงอดีตกาลสมบูรณ์ (กำชัย, 2552)

(3) 兄は体育館で運動している。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 3 นี้เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้นเพราะใช้การณัลักษณะ テイル ประกอบกับคำกริยาแสดงการกระทำต่อเนื่อง ดังนั้น การแปลเป็นประโยคภาษาไทยที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 3 จึงมีดังต่อไปนี้

3ก. พี่ชายออกกำลังกายอยู่ที่โรงยิม

ประโยค 3ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและยังไม่ยุติลง (อิงอร, 2516) โดยการบ่งชี้ด้วยคำว่า “อยู่” ท้ายคำกริยา อย่างไรก็ตาม ประโยคนี้น่าจะมีข้อกังขาอยู่ประการหนึ่งคือ ผู้ตอบแบบสอบถามอาจใช้คำว่า “อยู่” ในฐานะที่เป็นคำบุพบทแสดงสถานที่โดยไม่ได้คำนึงถึงการณัลักษณะก็เป็นได้

3ข. พี่ชายกำลังออกกำลังกายที่โรงยิม

ประโยค 3ข. เป็นประโยคที่มีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “กำลัง” บ่งชี้ความเป็นปัจจุบันกาลสามัญ (กำลัง, 2552) บอกเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ (อิงอร, 2516)

3ค. พี่ชายกำลังออกกำลังกายอยู่ที่โรงยิม

ประโยค 3ค. เป็นประโยคที่มีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “กำลัง” ร่วมกับ “อยู่” บอกเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ เน้นความยิ่งกว่า (อิงอร, 2516)

(4) 兄は毎日運動している。

(ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 4 นี้แม้ว่าจะใช้การณลักษณะ テイル แต่ไม่ได้มีความหมายถึงสิ่งที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้นแต่เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นกิจวัตร ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้จากคำแสดงเวลา 毎日 (ทุกวัน) ดังนั้น การแปลเป็นประโยคภาษาไทยที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 4 จึงมีดังต่อไปนี้

4ก. พี่ชายออกกำลังกายทุกวัน

ประโยค 4ก. เป็นประโยคที่บ่งชี้อนาคตกาลสามัญ (กำลัง, 2552) และมีคำแสดงเวลา “ทุกวัน” ซึ่งแสดงถึงกิจวัตรอย่างชัดเจน

4ข. พี่ชายออกกำลังกายอยู่ทุกวัน

ประโยค 4ข. เป็นประโยคที่มีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “อยู่” บ่งชี้ความเป็นปัจจุบันกาลสามัญ (อิงอร, 2516) และมีคำแสดงเวลา “ทุกวัน” ซึ่งแสดงถึงกิจวัตรอย่างชัดเจน

(5) 彼は6月に結婚する。

(ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 5 ใช้คำกริยาแสดงการกระทำในลักษณะบอกเล่าเหตุการณ์ที่ไม่ใช่อดีต และสามารถตีความว่าเป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มิใช่เกิดขึ้นในปัจจุบันจากคำแสดงเวลา 6月 (เดือนมิถุนายน) ดังนั้น การแปลที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 5 มีดังต่อไปนี้

5ก. เขาจะแต่งงานเดือนมิถุนายน

ประโยค 5ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สืบเนื่องจากการใช้กริยานุเคราะห์ “จะ” ซึ่งแสดงถึงอนาคตกาล (กำลัง, 2552)

5ข. เขากำลังจะแต่งงานเดือนมิถุนายน

ประโยค 5ข. เป็นประโยคที่มีการใช้กริยานุเคราะห์ “กำลัง” ร่วมกับ “จะ” ซึ่งบ่งชี้กาลซ้อนแสดงถึงเหตุการณ์ที่เป็นอนาคตกาลในปัจจุบัน (อิงอร, 2516) กล่าวคือ ในขณะที่เขามีกำหนดแต่งงานในเดือนมิถุนายน

(6) 彼はもう結婚した。 (อ้างอิง สุณีรัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:81)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 6 แสดงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วโดยมีการใช้คำแสดงเหตุการณ์ที่เสร็จสิ้น もう (แล้ว) ประกอบ นอกจากนี้ยังสามารถแสดงความหมายโดยนัยถึงสถานะการสมรสว่า แต่งงาน ไม่ได้โสด ดังนั้น การแปลที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 6 มีดังต่อไปนี้

6ก. เขาแต่งงานแล้ว

ประโยค 6ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้ว เสร็จสิ้นลงแล้ว สืบเนื่องจากการใช้กริยานุเคราะห์ “แล้ว” (อิงอร, 2516) เป็นอนุตกาลสมบุรณ์ (กำชัย, 2552)

6ข. เขาได้แต่งงานแล้ว

ประโยค 6ข. เป็นประโยคที่มีการใช้คำว่า “ได้” ร่วมกับ “แล้ว” ซึ่งเน้นความที่เกิดขึ้นแล้ว เสร็จสิ้นลงแล้ว ยิ่งกว่า “ได้” หรือ “แล้ว” แต่ละคำ (อิงอร, 2516)

(7) 彼は結婚している。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 7 สามารถตีความได้เป็นสองทาง คือ 1) เป็นการบรรยายสภาพหรือสถานภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำหรือการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง กล่าวคือเมื่อได้เกิดการกระทำ 結婚した (แต่งงาน) ที่เกิดขึ้นและสิ้นสุดลง แล้วจึงเกิดสถานภาพ 結婚している (แต่งงาน) ขึ้น และ 2) เป็นการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะทีพูดนั้น กล่าวคือขณะที่พูดนั้นกำลังอยู่ในพิธีแต่งงาน ดังนั้น การแปลที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 7 มีดังต่อไปนี้

7ก. เขาแต่งงานแล้ว

ประโยค 7ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงสถานภาพที่เป็นผลจากการกระทำหรือการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง

7ข. เขากำลังแต่งงาน

ประโยค 7ข. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

(8) 財布が落ちる。 (อ้างอิง สุณีรัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:80)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 8 เป็นประโยคที่แสดงสภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ดังนั้น การแปลที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 8 มีดังต่อไปนี้

8ก. กระเป๋าตังค์จะหล่น / ตก

ประโยค 8ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สืบเนื่องจากการใช้กริยานุเคราะห์ “จะ” ซึ่งแสดงถึงอนาคตกาล

8ข. กระเป๋าตังค์จะหล่น / ตกแล้ว

ประโยค 8ข. เป็นประโยคที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “จะ” ร่วมกับ “แล้ว” ซึ่งแสดงถึงอนาคตกาลสมบูรณ์ (กำชัย, 2552)

(9) 財布が落ちた。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 9 เป็นประโยคที่แสดงผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว คำกริยาที่ใช้ในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นอกรรมกริยา คือ คำกริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับและแสดงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทันทีทันใด (โยชิโกะ ยามาซากิและคณะ, 2558) ดังนั้น การแปลที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 9 มีดังต่อไปนี้

9ก. กระเป๋าตังค์หล่น / ตก

ประโยค 9ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงสภาพผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง แม้ไม่มีการเสริมด้วยคำแสดงว่าเป็นผลของการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใดๆ ก็สามารถพูดได้เพราะคำว่า “หล่น” มีความหมายว่า “ถูกทำให้ตกลงมา” และ “ตก” มีความหมายว่า “พลัดลง หล่นลง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) มีความหมายเป็นสภาพผลอยู่แล้วบางอย่าง

9ข. กระเป๋าตังค์หล่น / ตกแล้ว

ประโยค 9ข. มีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “แล้ว” ในประโยคซึ่งแสดงถึงอนาคตกาลสมบูรณ์ (กำชัย, 2552)

(10) 財布が落ちている。 (อ้างอิง สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:85)

ประโยคภาษาญี่ปุ่นในแบบทดสอบข้อ 10 เป็นประโยคที่ใช้การณ์ลักษณะ テイル แสดงสภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำหรือการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง มักใช้ในการบรรยายสถานการณ์หรือสภาพที่ผู้พูดกำลังมองหรือสังเกตเห็น คำกริยาที่ใช้ในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นอกรรมกริยา คือ คำกริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับและแสดงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทันทีทันใด (โยชิโกะ ยามาซากิและคณะ, 2558) ดังนั้น การแปลที่ถูกต้องที่เป็นไปได้สำหรับประโยคในแบบทดสอบข้อ 10 มีดังต่อไปนี้

10ก. กระเป๋าตังค์หล่น / ตก

ประโยค 10ก. เป็นประโยคที่แสดงถึงสภาพผลที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งและคงอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องเสริมด้วยคำแสดงกาลใดๆ เพราะคำกริยามีความหมายที่แสดงกาลชัดเจนอยู่แล้วดังที่อธิบายในประโยค 9ก

10ข. กระเป๋าตังค์หล่น / ตกอยู่

ประโยค 10ข. มีการใช้คำกริยานุเคราะห์ “อยู่” ในประโยคซึ่งแสดงถึงปัจจุบันกาลสามัญ (กำชัย, 2552)

10ค. กระเป๋าตังค์กำลังหล่น / ตก

ประโยค 10ค. เป็นประโยคที่อาจมีความเป็นไปได้ในกรณีที่พูดถึงภาพเหตุการณ์ที่กระเป๋าสตางค์หล่นจากจุดที่เคยตั้งอยู่และยังไม่ลงถึงพื้นด้านล่าง เป็นเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้น อาจเป็นการพูดเมื่อเห็นภาพที่บันทึกไว้ที่แสดงเหตุการณ์อย่างซ้ำ เป็นต้น

4.4 วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลการวิจัยดังนี้

1. ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบข้างต้นก่อนเริ่มเรียนเนื้อหาของวิชาการแปล
2. จำแนกคำตอบแต่ละข้อของผู้เรียนแต่ละคนว่าตอบอย่างไรบ้าง
3. นำข้อมูลที่จำแนกได้มาวิเคราะห์และสรุปผล

5. ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ผล

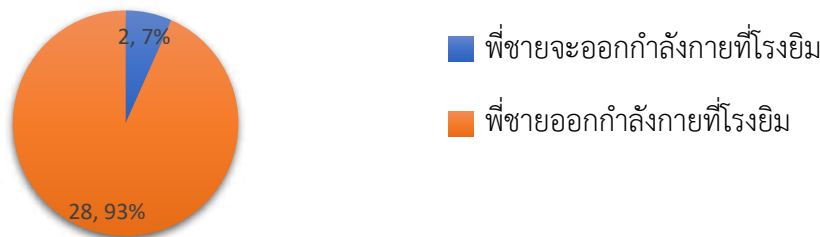
ผลของแบบทดสอบและการวิเคราะห์ผล

ผู้เรียนได้แปลประโยคในแบบทดสอบก่อนเรียนในแต่ละข้อเป็นภาษาไทยดังนี้
 (หมายเหตุ กำหนดให้ประโยคที่มีเครื่องหมาย * คือประโยคที่แปลผิด)

(1) 兄は体育館で運動する。

(ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

- คำแปลที่กำหนดไว้
- 1ก. พี่ชายจะออกกำลังกายที่โรงยิม
 - 1ข. พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม

ภาพที่ 1 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 1

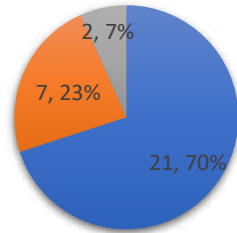
จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 93 แปลประโยคนี้ตรงกับ 1ข. มีเพียงร้อยละ 7 ของผู้เรียนทั้งหมดเท่านั้นที่แปลประโยคนี้ตรงกับ 1ก. ซึ่งแสดงถึงการกระทำในอนาคตกาล ซึ่งให้เห็นว่าในประโยคที่มีกริยาเป็นรูป 「ル」 ผู้เรียนมีแนวโน้มที่แปลโดยไม่ระบุกาลชัดเจนมากกว่าแปลเป็นอนาคตกาล

(2) 兄は体育館で運動した。

(ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

คำแปลที่กำหนดไว้

- 2ก. พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม
- 2ข. พี่ชายได้ออกกำลังกายที่โรงยิม
- 2ค. พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิมแล้ว
- 2ง. พี่ชายได้ออกกำลังกายที่โรงยิมแล้ว

- พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม
- พี่ชายได้ออกกำลังกายที่โรงยิมแล้ว
- พี่ชายได้ออกกำลังกายที่โรงยิม

ภาพที่ 2 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 2

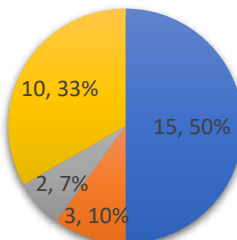
จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 70 แปลประโยคนี้ตรงกับ 2ก. ขณะที่ร้อยละ 23 แปลประโยคนี้ตรงกับ 2ค. และร้อยละ 7 แปลประโยคนี้ตรงกับ 2ข. ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแม้ประโยคภาษาญี่ปุ่นจะมีคำกริยารูป 「タ」 ซึ่งบ่งชี้การกระทำในอดีตอย่างชัดเจนแต่ผู้เรียนจำนวนมากมีแนวโน้มที่จะไม่ระบุกาลอย่างชัดเจนมากกว่าที่จะเสริมคำให้ดูมีความเป็นอดีตอย่างโจ่งแจ้ง

(3) 兄は体育館で運動している。

(ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

คำแปลที่กำหนดไว้

- 3ก. พี่ชายออกกำลังกายอยู่ที่โรงยิม
- 3ข. พี่ชายกำลังออกกำลังกายที่โรงยิม
- 3ค. พี่ชายกำลังออกกำลังกายอยู่ที่โรงยิม

- พี่ชายกำลังออกกำลังกายที่โรงยิม
- พี่ชายกำลังออกกำลังกายอยู่ที่โรงยิม
- พี่ชายออกกำลังกายอยู่ที่โรงยิม
- *พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม

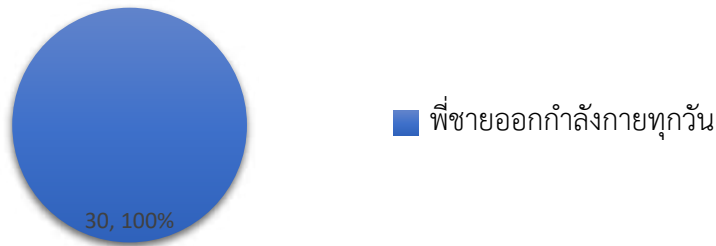
ภาพที่ 3 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 3

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 50 แปลประโยคนี้ตรงกับ 3ข. ร้อยละ 10 แปลตรงกับ 3ค. ร้อยละ 7 แปลตรงกับ 3ก. ซึ่งประโยคทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเป็นประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่ทั้งสิ้น ในขณะที่ผู้เรียนร้อยละ 33 แปลโดยไม่เสริมคำใดๆ ที่แสดงถึงเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่เลยว่า “พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม”

ซึ่งผู้วิจัยถือว่าแปลไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม จากสัดส่วนของคำตอบสามารถกล่าวได้ว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มแปลประโยคนี้ได้ถูกต้องตามการณลักษณะ

(4) 兄は毎日運動している。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

- คำแปลที่กำหนดไว้ 4ก. พี่ชายออกกำลังกายทุกวัน
 4ข. พี่ชายออกกำลังกายอยู่ทุกวัน

ภาพที่ 4 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 4

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 100 หรือทุกคน แปลประโยคนี้ตรงกับ 4ก. มีความเป็นไปได้ว่าที่ทุกคนแปลประโยคได้ถูกต้องตรงกัน เพราะมีคำแสดงความถี่ของเวลา 「毎日」 ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแปล เนื่องจากผู้เรียนมีความรู้อยู่แล้วว่ารูป テイル นอกจากจะแสดงถึงเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่แล้ว ยังสามารถแสดงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เป็นกิจวัตรได้ด้วย

(5) 彼は 6 月に結婚する。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

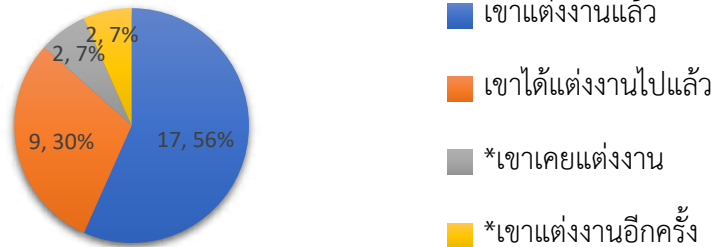
- คำแปลที่กำหนดไว้ 5ก. เขาจะแต่งงานเดือนมิถุนายน
 5ข. เขากำลังจะแต่งงานเดือนมิถุนายน

ภาพที่ 5 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 5

จากภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 90 แปลประโยคนี้ตรงกับ 5ก. ส่วนร้อยละ 10 แปลประโยคนี้ตรงกับ 5ข. ซึ่งเป็นการแปลที่ถูกต้องทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าการที่ผู้เรียนสามารถตีความประโยคนี้ว่าเป็นเหตุการณ์ในอนาคตได้น่าจะเป็นเพราะมีคำแสดงเวลา 「6 月」 ปรากฏอยู่ในประโยคนั้นเอง

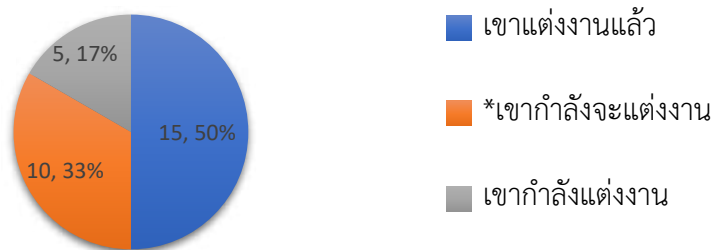
- (6) 彼はもう結婚した。 (อ้างอิง สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:81)
 คำแปลที่กำหนดไว้ 6ก. เขาแต่งงานแล้ว
 6ข. เขาได้แต่งงานแล้ว

ภาพที่ 6 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 6

จากภาพที่ 6 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 56 แปลประโยคนี้ตรงกับ 6ก. ร้อยละ 30 แปลประโยคนี้ว่า “เขาได้แต่งงานไปแล้ว” ซึ่งคล้ายคลึงกับ 6ข. ส่วนผู้เรียนร้อยละ 4 แปลว่า “เขาเคยแต่งงาน” ร้อยละ 2 และ “เขาแต่งงานอีกครั้ง” ร้อยละ 2 ซึ่งเป็นการแปลผิดทั้งคู่ แต่การแปลผิดในกรณีเช่นนี้ไม่ใช่เพราะเข้าใจเรื่องกาลและการณลักษณะผิดพลาด แต่เป็นการแปลผิดในประเด็นอื่น แต่หากวิเคราะห์แนวโน้มความเข้าใจเรื่องกาลและการณลักษณะจากประโยคที่ผู้เรียนแปลก็ถือว่าผู้เรียนเกือบทั้งหมด (ยกเว้นร้อยละ 2 ที่แปลว่า “เขาแต่งงานอีกครั้ง”) มีความเข้าใจที่ถูกต้อง

- (7) 彼は結婚している。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)
 คำแปลที่กำหนดไว้ 7ก. เขาแต่งงานแล้ว
 7ข. เขากำลังแต่งงาน

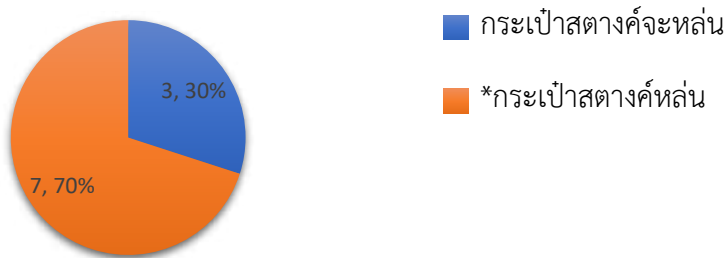

ภาพที่ 7 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 7

จากภาพที่ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 50 แปลประโยคนี้ตรงกับ 7ก. ซึ่งเป็นการแปลที่แสดงถึงสภาพผลจากการกระทำได้อย่างถูกต้อง ส่วนผู้เรียนร้อยละ 17 แปลตรงกับ 7ข. ซึ่งเป็นการแปลที่ถูกต้องหากแต่ไม่ได้หมายถึงสถานภาพ แต่หมายถึงการกระทำที่กำลังดำเนินอยู่ อาจเป็นการบรรยายถึงพิธีแต่งงานที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะที่พูด ส่วนร้อยละ 33 แปลประโยคนี้ว่า “เขากำลังจะแต่งงาน” ซึ่งเป็นการแปลผิดเป็นการแต่งงานจะเกิดขึ้นในอนาคต

(8) 財布が落ちる。 (อ้างอิง สุณีย์รัตน์เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:80)

- คำแปลที่กำหนดไว้ 8ก. กระเป๋าตังค์จะหล่น / ตก
 8ข. กระเป๋าตังค์จะหล่น / ตกแล้ว

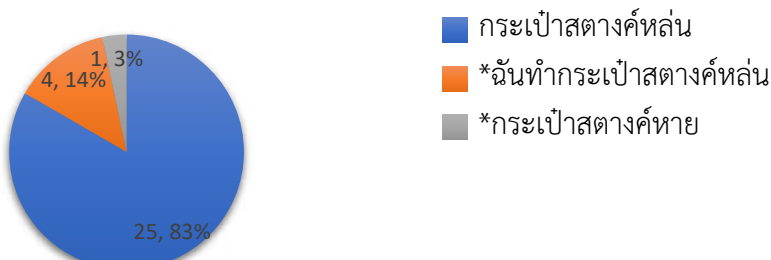

ภาพที่ 8 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 8

จากภาพที่ 8 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 70 แปลประโยคนี้ว่า “กระเป๋าตังค์จะหล่น” ซึ่งเป็นการแปลผิด เพราะภาพของเหตุการณ์ในประโยคนี้กระเป๋าตังค์ยังคงอยู่ในตำแหน่งเดิมที่วางไว้ ไม่ใช่อยู่นบนพื้นด้านล่างแล้ว ผู้เรียนร้อยละ 30 เท่านั้นที่แปลตรงกับ 8ก. ซึ่งเป็นการแปลที่ถูกต้อง กรณีของประโยคที่ 8 นี้เมื่อเทียบกับกรณีของประโยคที่ 1 「兄は体育館で運動する。」 ซึ่งผู้เรียนจำนวนมากแปลโดยไม่ระบุงานที่ชัดเจนว่า “พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม” ได้ เพราะประโยคที่ 1 กริยามีลักษณะแสดงการกระทำที่ต่อเนื่อง แต่ในประโยคที่ 8 กริยาเป็นกริยาที่เกิดขึ้นและเสร็จสิ้นในเวลาอันสั้น อีกทั้งยังเป็นอกรรมกริยาที่แสดงถึงสภาพอีกด้วย

(9) 財布が落ちた。 (ผู้วิจัยแต่งประโยคเอง)

- คำแปลที่กำหนดไว้ 9ก. กระเป๋าตังค์หล่น / ตก
 9ข. กระเป๋าตังค์หล่น / ตกแล้ว

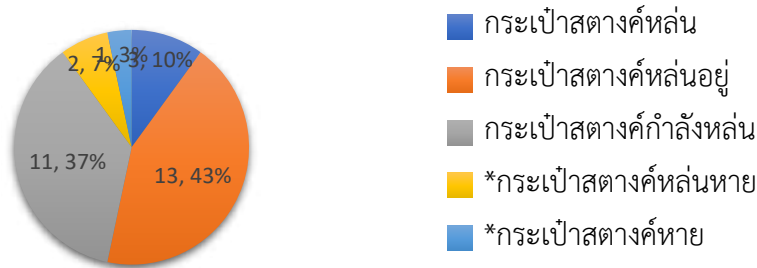

ภาพที่ 9 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 9

จากภาพที่ 9 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 83 แปลประโยคนี้ตรงกับ 9ก. ซึ่งเป็นการแปลที่ถูกต้อง ผู้เรียนร้อยละ 14 แปลว่า “ฉันทำกระเป๋าตังค์หล่น” และร้อยละ 3 แปลว่า “ฉันทำกระเป๋าตังค์หาย” ซึ่งเป็นการแปลผิด ซึ่งไม่เกี่ยวกับกาลและกรณีลักษณะ อย่างไรก็ตามจากสัดส่วนของผู้เรียนที่แปลได้ถูกต้องก็สามารถกล่าวได้ว่าผู้เรียนมีแนวโน้มแปลได้ถูกต้องตามกาล

(10) 財布が落ちている。 (อ้างอิง สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุขและคณะ, 2557:85)

- คำแปลที่กำหนดไว้
- 10ก. กระเป๋าตังค์หล่น / ตก
 - 10ข. กระเป๋าตังค์หล่น / ตกอยู่
 - 10ค. กระเป๋าตังค์กำลังหล่น / ตก

ภาพที่ 10 กราฟวงกลมแสดงสัดส่วนของคำตอบข้อ 10

จากภาพที่ 10 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนร้อยละ 43 แปลประโยคนี้ตรงกับ 10ข. ร้อยละ 10 แปลตรงกับ 10ก. รวมเป็นผู้เรียนร้อยละ 53 สามารถแปลได้ถูกต้องตามความหมายการแสดงผลที่ยังคงอยู่ ในขณะที่ผู้เรียนร้อยละ 37 แปลตรงกับ 10ค. ซึ่งนับเป็นการแปลถูกต้องเช่นกันแต่มีความหมายว่าเป็นเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ ไม่ใช่การแสดงผลที่ยังคงอยู่ ร้อยละ 7 แปลว่า “กระเป๋าตังค์หล่นหาย” และร้อยละ 3 แปลว่า “กระเป๋าตังค์หาย” ซึ่งเป็นการแปลผิดซึ่งไม่เกี่ยวกับกาลและการณ์ลักษณะ

6. บทสรุป

6.1 สรุปผลและอภิปรายผล

จากผลของการวิจัยและการวิเคราะห์ผล สามารถสรุปแนวโน้มในการแปลกาลและการณ์ลักษณะ 「ル」 「タ」 「テイル」 ของผู้เรียนได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

6.1.1 ผู้เรียนมีแนวโน้มไม่แปลรูป 「ル」 เป็นรูปอนาคตหากไม่ปรากฏค่าแสดงเวลาในประโยค

เมื่อเปรียบเทียบประโยค 「ル」 ที่แสดงถึงอนาคตในแบบทดสอบข้อ (1) 兄は体育館で運動する。 ข้อ (5) 彼は6月に結婚する。 และข้อ (8) 財布が落ちる。 เห็นได้ชัดว่าผู้เรียนที่แปลข้อ (1) และข้อ (8) โดยใช้คำว่า “จะ” มีจำนวนน้อยมาก (2 และ 3 คนตามลำดับ) เมื่อเทียบกับข้อ (5) ซึ่งมีค่าแสดงเวลาในอนาคตที่ชัดเจน มีผู้แปลโดยใช้ “จะ” มากถึง 27 คน กล่าวได้ว่าหากไม่มีค่าแสดงเวลาในอนาคตปรากฏในประโยคผู้เรียนส่วนใหญ่ก็จะไม่แปลเป็นอนาคตกาลเพราะในภาษาไทยมีอนาคตกาลสามัญ คือกาลกลางๆ ที่ไม่ระบุเวลาชัดเจน ทำให้เมื่อผู้เรียนพบประโยค 「ル」 ที่ไม่มีค่าแสดงเวลากำกับไว้ก็จะทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะแปลโดยไม่ใส่ “จะ” อย่างไรก็ตาม การวิจัยนี้ให้ ผู้เรียนแปลเป็นประโยคหลายๆ ข้อแต่เนื้อหาไม่ได้มีความเชื่อมโยงกัน จึงเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพิจารณาจากบริบทอื่นๆ รอบข้างเพื่อช่วยในการตัดสินใจได้

6.1.2 ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะแปลรูป 「夕」 โดยไม่ระบุชี้ชัดว่าเป็นกาลอะไรหากไม่ปรากฏคำแสดงกาลที่ชัดเจนในประโยค

เมื่อพิจารณาจากการแปลประโยค 「夕」 ข้อ (2) 兄は体育館で運動した。 และข้อ (6) 彼はもう結婚した。 พบว่าผู้เรียนร้อยละ 50 แปลข้อ (2) ว่า “พี่ชายออกกำลังกายที่โรงยิม” ซึ่งเป็นประโยคที่ไม่ได้แสดงกาลอย่างชัดเจน ในขณะที่ผู้เรียนร้อยละ 86 แปลข้อ (6) ว่า “เขาแต่งงานแล้ว” หรือ “เขาแต่งงานไปแล้ว” ซึ่งเป็นการแปลที่มีคำแสดงอดีตกาล ทั้งนี้เป็นเพราะในประโยคข้อ (6) มีคำแสดงกาล もう ปรากฏอยู่

6.1.3 ผู้เรียนบางส่วนมีแนวโน้มที่จะแปลรูป 「テイル」 เป็นเหตุการณ์ที่ดำเนินอยู่แม้ว่าประโยคภาษาญี่ปุ่นไม่ได้ให้ความหมายเช่นนั้น

เมื่อพิจารณาจากการแปลประโยค 「テイル」 ข้อ (7) 彼は結婚している。 และข้อ (10) 財布が落ちている。 พบว่าผู้เรียนร้อยละ 50 และ 43 ตามลำดับสามารถแปลได้ถูกต้องว่า “เขาแต่งงานแล้ว” และ “กระเป๋าตังค์หล่นอยู่” แต่ก็มีผู้เรียนจำนวนร้อยละ 17 และ 37 ตามลำดับที่แปลว่า “เขากำลังแต่งงาน” และ “กระเป๋าตังค์กำลังหล่น” ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้กำหนดว่าเป็นการแปลผิดเนื่องจากประโยคในแบบทดสอบไม่ได้ให้บริบทประกอบ แต่โดยทั่วไปแล้วน่าจะจะต้องแปลในลักษณะบอกสภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะ

1. ในด้านการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น การอธิบายไวยากรณ์ควรอธิบายความหมายและการใช้ให้กระจ่างชัด หากคำอธิบายในตำรามีน้อยไป ผู้สอนควรอธิบายเสริมในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างถูกต้องและเกิดความมั่นใจในการนำความรู้ไปใช้
2. ตัวผู้เรียนการแปลควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในส่วนของไวยากรณ์ภาษาไทยด้วย เพื่อจะได้สามารถเลือกคำแปลได้อย่างเหมาะสมและทวนสอบความถูกต้องในการแปลด้วยตนเองในเบื้องต้นได้
3. หากจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้ลึกซึ้งขึ้น ผู้วิจัยคิดว่าควรจะออกแบบแบบทดสอบให้มีบริบทที่เอื้อต่อการทำความเข้าใจเพื่อการแปลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

กำชัย ทองหล่อ. (2552). *หลักภาษาไทย*. รวมสาส์น (1977).

นิตยา กาญจนะวรรณ, เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, และทิพย์สุนทร อนันบุตร. (2546). *ลักษณะและการใช้ภาษาไทย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข, พิชราพร แก้วกฤษฎาวงศ์, และสมเกียรติ เศวงกิจวงษ์. (2557). *โครงสร้างภาษาญี่ปุ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โยชิโกะ ยามาซากิ, เรโกะ อิชิอิ, คาโอรุ ซาซากิ, มิว่าโกะ ทากาฮาชิ, และเคโกะ มาซิดะ. (2558). *ไฉจิ 1 ภาษาญี่ปุ่นขั้นต้น* (กองบรรณาธิการ สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, ผู้แปล; พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม.

โยชิโกะ ยามาซากิ, เรโกะ อิชิอิ, คาโอรุ ซาซากิ, มิวาโกะ ทากาฮาชิ, และเคโกะ มาซิดะ. (2557). *ไดจิ 2 ภาษาญี่ปุ่น*
ขั้นต้น (กองบรรณาธิการ สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, ผู้แปล). สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม.

โยชิโกะ ยามาซากิ, เรโกะ อิชิอิ, คาโอรุ ซาซากิ, มิวาโกะ ทากาฮาชิ, และเคโกะ มาซิดะ. (2558). *ไดจิ 3 ภาษาญี่ปุ่น*
ขั้นต้น (กองบรรณาธิการ สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, ผู้แปล). สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*.

<https://dictionary.orst.go.th/>

อัษฎายุทธ ชูศรี. (2564). *แปดประเด็นภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิงอร สุพันธุ์วณิช. (2516). *กาลในภาษาไทย*[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/22879>

庵功雄 (2001). 「テイル形、テイタ形の意味のとらえ方に関する一試案」 『一橋大学留学生センター紀要』 一橋大学, 4, 75-94.

庵功雄 (2019). 「日本語教育文法から見た「テイル」」 『第 158 回日本言語学会大会予稿集』 日本言語学会.

工藤浩他 (1993). 『日本語要説』 ひつじ書房.

仁田義雄 (1997). 『日本語文法研究序説』 くろしお出版.

การศึกษาเปรียบเทียบรูปประโยค “A คือ/มี B” ในภาษาไทย

กับรูปประโยค “A は B だ/ある” ในภาษาญี่ปุ่น:

กรณีแสดงการบ่งชี้ แสดงปริมาณ แสดงสมาชิก

ธีระวุฒิ สุนทรธา¹

橋本 功²

玉木 修³

กฤษณะ มณีสอดแสง⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเปรียบเทียบความหมายรูปประโยค “A คือ/มี B” กับรูปประโยค “A は B だ/ある” จากการศึกษาความหมายของหน่วย B พบว่ารูปประโยคแสดงปริมาณได้แก่ “A มี B” ในภาษาไทยและ “A は B だ” “A は B ある” ในภาษาญี่ปุ่น รูปประโยคแสดงการบ่งชี้ได้แก่ “A คือ B” ในภาษาไทยและ “A は B だ” ในภาษาญี่ปุ่น รูปประโยคแสดงสมาชิกมีเฉพาะแค่ “A は B ある” ในภาษาญี่ปุ่น รูปประโยค Copula ในภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่นต่างกันตรงการตีความในระดับคำ หน่วย A และ B ในภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่นตีความต่างกันแม้ว่าจะเป็นคำที่ถูกจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน

คำสำคัญ: (ไม่) สามารถอ้างอิง, หน่วย-กลุ่ม, การตีความ, มโนทัศน์, สัมพันธกริยา

¹ อาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, อีเมล: suntharateerawut@gmail.com

² อาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, อีเมล: hashimoto_isa@utcc.ac.th

³ อาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, อีเมล: nigasoba@gmail.com

⁴ อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาจีน-ภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี, อีเมล: kritsana@teacher.act.ac.th

A Comparative Study of “A khuu/mii B” Constructions in Thai and
“A wa B da/aru” Constructions in Japanese:
Focused on Specificational, Scalar and Member Reading

Teerawut Sunthara⁵

Hashimoto Isao⁶

Tamaki Osamu⁷

Kritsana Maneesodsang⁸

Abstract

This paper aims to compare the meaning of “A is B” construction in the case of “A khuu/mii B” in Thai, and “A wa B da/aru” in Japanese. The different reading on B has shown that the scalar reading is represented by “A mii B” in Thai, and “A wa B da” or “A wa B aru” in Japanese. The specificational reading is represented by “A khuu B” in Thai, and “A wa B da” in Japanese. The member reading is represented only by “A wa B aru” in Japanese. The contrast between the copula construction in Thai and Japanese is word level interpretation. The same word types of A and B shows the differing interpretations.

Keywords: (non-)referential, entity-set, interpretation, concept, copula verb

⁵ Lecturer, Japanese Department, School of Humanities, The University of the Thai Chamber of Commerce, E-mail: suntharateerawut@gmail.com

⁶ Lecturer, Japanese Department, School of Humanities, The University of the Thai Chamber of Commerce, E-mail: hashimoto_isa@utcc.ac.th

⁷ Lecturer, Japanese Department, School of Humanities, The University of the Thai Chamber of Commerce, E-mail: nigasoba@gmail.com

⁸ Lecturer, Chinese – Japanese Department, Assumption College Thonburi, E-mail: kritsana@teacher.act.ac.th

1. บทนำ

คำนาม “鞆 (กระเป่า)” สามารถปรากฏเป็นหน่วย B ในรูปประโยค “A は B だ” ดัง (1) ส่วนคำนาม “กระเป่า” สามารถปรากฏเป็นหน่วย B ในรูปประโยค “A คือ B” ดัง (2) และรูปประโยคทั้งสองสามารถสื่อความด้วยความหมายเดียวกันคือ “ของที่เคนซื้อคือกระเป่า” และในความหมายดังกล่าวไม่สามารถใช้รูปประโยค “A มี B”

- (1) 健が買った物は鞆だ。 (2) ของที่เคนซื้อ {คือ/??มี} กระเป่า

วลีแสดงการจำกัด “鞆だけ (แค่กระเป่าเท่านั้น)” ในภาษาญี่ปุ่นประกอบด้วยคำนาม+คำช่วยเน้น (取り立て 詞) และสามารถปรากฏเป็นหน่วย B ในรูปประโยค “A は B だ” ดัง (3) ขณะที่วลีแสดงการจำกัด “แค่กระเป่าเท่านั้น” ในภาษาไทยไม่สามารถปรากฏเป็นหน่วย B ในรูปประโยค “A คือ B” แต่สามารถปรากฏในรูปประโยค “A มี B” ดัง (4)

- (3) 健が買った物は鞆だけだ。 (4) ของที่เคนซื้อ {??คือ/มี} แค่กระเป่าเท่านั้น

ภาษาญี่ปุ่นพบการใช้กริยา “ある (มี)” แทนกริยา “だ” ดัง (5) และสามารถเติม “...の中 (ใน) に” ร่วมกับ “物” ดัง (7) ขณะที่ในภาษาไทยไม่สามารถเติม “ใน” ร่วมกับ “มี” ดัง (6) อีกทั้งกรณี (7) ที่ “...の中に” ปรากฏสามารถใช้ได้เพียงแค่ “ある” แต่ไม่สามารถใช้ “だ”

- (5) 健が買った物は鞆だけがある。 (6) ??ในของที่เคนซื้อ มี แค่กระเป่าเท่านั้น
 (7) 健が買った物の中には鞆だけ{がある/*だ}。

รูปประโยค “A は B だ” กับ “A คือ B” สามารถใช้ในความหมายเดียวกันดัง (1) (2) แต่ก็ไม่สามารถสื่อความครอบคลุมเหมือนกันได้ทุกกรณีดังเช่น (3) (4) ส่วนรูปประโยค “A は B ある” กับ “A มี B” ใช้กริยาที่มีความหมายเหมือนกันแต่หน่วยที่ปรากฏต่างกันดัง (5) (6) (7) ความสัมพันธ์ระหว่างรูปประโยคเหล่านี้เป็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเปรียบเทียบต่างรูปประโยคดังกล่าวเพื่อให้เข้าใจขอบเขตความหมายที่สื่อความได้เหมือนหรือต่างกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเปรียบเทียบรูปประโยค “A คือ/มี B” ในภาษาไทยกับ “A は B だ/ある(いる)” ในภาษาญี่ปุ่น โดยวิเคราะห์ความหมายของประโยค ความสัมพันธ์และลักษณะเฉพาะของหน่วย A และหน่วย B เพื่อเสนอแนวทางอธิบายความเหมือนและความแตกต่างระหว่างรูปประโยคอย่างมีเอกภาพ

3. เอกสารอ้างอิงที่ผ่านมา

3.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปประโยค “A คือ/มี B”

Kuno & Wongkhomthong (1981 : 73), Iwasaki & Ingkaphirom (2005) จำแนกให้กริยา “คือ” “เป็น” เป็นกริยา Copula ทำหน้าที่เชื่อมประธาน (A) กับบทขยาย (B) และแบ่งประเภทประโยคที่ใช้กริยาดังกล่าวดัง (8)

- (8) ผู้หญิงที่ผมเดทออกเที่ยวเมื่อวานนี้ คือ/เป็น ภรรยาของคุณ

ประโยค A คือ B แสดงการบ่งชี้ (Identificational) A และ B คือคนเดียวกัน

ประโยค A เป็น B แสดงคุณสมบัติ (Characterizational) B เป็นคุณลักษณะของ A

Kuno & Wongkhomthong (1981 : 102) ยังกล่าวว่าในภาษาไทยแสดงการบ่งชี้กับแสดงคุณลักษณะโดยใช้

รูปประโยคแยกกันคือรูปประโยค “A คือ B” กับ “A เป็น B” ในขณะที่ภาษาญี่ปุ่นแสดงการบ่งชี้และแสดงคุณลักษณะด้วยรูปประโยคเดียว คือ “A は B だ”⁹

Chiravate (2012) ระบุว่า “เป็น” มีความเป็นกริยา (verbal) สามารถปรากฏร่วมกับวลีแสดงระยะเวลา “มา 2 ปีแล้ว” และคำปฏิเสธ “ไม่ได้” ดัง (9) (11) ในขณะที่ “คือ” ไม่มีความเป็นกริยา (non-verbal) จึงไม่สามารถปรากฏร่วมกับวลีแสดงระยะเวลาและคำปฏิเสธดัง (10) (12)

(9)a. สมศักดิ์เป็นครู

b. สมศักดิ์เป็นครูมา 2 ปีแล้ว

(11)a. สมศักดิ์เป็นสถาปนิก

b. สมศักดิ์ไม่ได้เป็นสถาปนิก

(10)a. สมศักดิ์คือครู

b.*สมศักดิ์คือครูมา 2 ปีแล้ว

(12)a. สมศักดิ์คือสถาปนิก

b.*สมศักดิ์ไม่ได้คือสถาปนิก

ต่อมา Wongwattana (2015) นำกริยา copula “อยู่” “ได้แก่” “ใช่” มาศึกษาเปรียบเทียบพร้อม และกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกริยา Copula กับประเภทวลีของหน่วย B ว่า “เป็น” “คือ” “ได้แก่” “ใช่” ปรากฏร่วมกับนามวลี (Noun Phrase : NP) แต่ “อยู่” ปรากฏร่วมกับบุพบทวลี (Prepositional Phrase : PP) ดัง (13)

(13) ปากกาอยู่ [pp บนโต๊ะ]

(Wongwattana 2015 : 105)

Wongwattana (2015) อาศัยความแตกต่างระดับความเป็นกริยาของ “เป็น” “คือ” และระดับการอ้างถึงของหน่วย A และ B แบ่งประเภทประโยค Copula ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางจำแนกรูปประโยค “A เป็น/คือ B” ในภาษาไทย

ภาคแสดง	ความหมาย	ประโยค		
		หน่วย A	Copula	หน่วย B
Predicational	คุณสมบัติลักษณะ (Characterizational)	เขา (referential)	เป็น	เด็ก (มากมาย) (non-referential)
Non - Predicational	ชี้เฉพาะ (Specificational)	ผู้ชนะ (non-referential)	คือ	บัวขาว (individual) (referential)
	บ่งชี้ (Identificational)	นี้ (referential)	คือ	มาริโอ้ (referential)
	เสมอกัน (Equational)	สยาม (fully referential)	คือ	ประเทศไทย (fully referential)
	นิยาม (Definitional)	สติ (non-referential)	คือ	การรู้สึกตัว (non-referential)

Wongwattana (2015) ศึกษากริยา “อยู่” แต่ไม่ได้ศึกษา “มี” สำหรับ “มี” เมื่อใช้เป็นกริยาแท้จะแสดงการมีอยู่ (14a) แสดงการเป็นเจ้าของ (14b) (นววรรณ 2551, 2553) และกรณีที่ไม่ใช่กริยาแท้จะแสดงการเกิดสถานการณ์ (14c) (田中 2004) กริยา “มี” ที่ปรากฏในรูปประโยค “N มี N” จะแสดงการมีอยู่และแสดงการเป็นเจ้าของดัง (15)

(14)a. มีน้ำอยู่ในแก้ว

b. มีเงิน

c. มีคนญี่ปุ่นมาหาคุณ

⁹ Kuno & Wongkhomthong (1981) ยังระบุว่า “A 是 B だ” แสดงได้ทั้งความหมายบ่งชี้และแสดงคุณลักษณะ

- (15) N (สถานที่) มี N (สิ่งที่มี) : บนโต๊ะมีหนังสือ (แสดงการมีอยู่)
 N (ผู้มีประสบการณ์) มี N (สิ่งที่มี) (N (สถานที่)) : ผมมีบ้าน (ที่เชียงใหม่) (แสดงการเป็นเจ้าของ)

“แค่...เท่านั้น” ในประโยค “คนที่ซื้อกระเป๋าแค่เคนเท่านั้น” เป็นวลีแสดงการจำกัดจะปรากฏร่วมกับหน่วยอื่นใน 3 ลักษณะคือปรากฏด้านหลัง (16a) ปรากฏด้านหน้า (16b) และปรากฏทั้งด้านหน้าและหลัง (16c) วลีแสดงการจำกัดที่ปรากฏด้านหน้ามีหลายคำ เช่น “แต่” “แค่” “เพียง” ดัง (17) แต่พบกรณีแทนกันไม่ได้ดัง (18)

- (16)a. มีตุ้ 10 ใบเท่านั้น b. มีตุ้แค่ 10 ใบ c. มีตุ้แค่ 10 ใบ เท่านั้น
 (17) มี แค่/แต่/เพียง เขารอดชีวิต (18) เขา แค่??แต่??เพียง อยากมีเพื่อน

3.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับรูปประโยค “A は B だ/ある (いる)”

西山 (2003 : 119) ระบุว่ารูปประโยค “A は/が B だ” เป็นรูปประโยค Copula ที่คำนามภาคประธาน (A) และคำนามภาคแสดง (B) ถูกเชื่อมด้วยกริยา Copula (繫辞) “だ” หรือ “である” 西山 (2003) ใช้คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์คือการ (ไม่) สามารถอ้างถึง ((Non)-referential, (非) 指示的) ว่าเป็นผู้ใดสิ่งใดได้หรือไม่ แบ่งประโยค Copula ในภาษาญี่ปุ่นดังตารางที่ 2 การแบ่งประเภทประโยค Copula ในภาษาญี่ปุ่นของ 西山 (2003) ข้อ (1) – (5) สอดคล้องกับการแบ่งประโยค Copula ในภาษาไทยของ Wongwattana (2015)

ตารางที่ 2 ตารางจำแนกรูปประโยค “A は B だ” “B が A だ” ในภาษาญี่ปุ่น

	A は B だ	A が B だ
1	指定文 (Predicational Sentence) あいつは馬鹿だ。	
2	倒置指定文 (Inverted Specification Sentence) 幹事は田中だ。	指定文 (Specification Sentence) 田中が幹事だ。
3	倒置同定文 (Inverted Identification Sentence) こいつは山田村長の次男だ。	同定文 (Identification Sentence) 山田村長の次男がこいつだ。
4	倒置同一性文 (Inverted Identity Sentence) ジキル博士はハイド氏だ。	同一性文 (Identity Sentence) ハイド氏がジキル博士だ。
5	定義文 (Definitional Sentence) 眼科医 (と) は目のお医者さんのことだ。	
6		提示文 (Presentational Sentence) 特におすすめなのがこのワインです。

ผู้วิจัยไม่พบงานวิจัยที่ศึกษารูปประโยค “A は～だけだ” เช่น “健が買った物は鞆だけだ” โดยเฉพาะหน่วยคำ “だけ” จัดเป็นคำช่วยเน้น (取り立て詞) แสดงการจำกัด (限定) โดยคำช่วยเน้นจะสามารถแสดงได้ทั้งความหมายหลักและความหมายแฝงดัง (19) (沼田 2009)

- (19) 健が鞆だけを買った。 ความหมายหลัก : เคนซื้อกระเป๋า
 ความหมายแฝง : เคนไม่ได้ซื้ออย่างอื่นนอกจากกระเป๋า

ประโยค “A は B だ” สามารถเปลี่ยน “だ” เป็น “ある (いる)” ได้ดัง (20) (21) (22) (23)

- (20)a. 健は教室の中だ。 (21)a. 本は引き出しの中だ。
 b. 健は教室の中にいる。 b. 本は引き出しの中にある。
 (22)a. 学生は3人だ。 (23)a. 靴は3つだ。
 b. 学生は3人いる。 b. 靴は3つある。

รูปประโยค “~に~がある (いる)” เป็นประโยคแสดงการมีอยู่และคำช่วย “に” จะแสดงสถานที่ดัง (24) ทว่าคำที่ไม่ใช่สถานที่ เช่น “人 (คน)” สามารถปรากฏในรูปประโยค “~に~がある (いる)” พร้อม “の中” และตีความเป็นกลุ่มคนได้ดัง (25)

- (24) 教室に学生がいる。 (25) 怪我した人の中に学生がいる。

3.3 ประเด็นปัญหา

รูปประโยค “A มี B” อยู่ในโครงสร้าง “N มี N” และลักษณะเฉพาะคือ N ทั้งสองตัวเป็นคนหรือเป็นของซึ่งต่างจากรูปประโยค “N มี N” ซึ่งใช้กริยาแท้ “มี” (26a) และไม่สามารถปรากฏร่วมกับสถานที่แบบ (26b) จากลักษณะเฉพาะดังกล่าวทำให้มีความจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติม

- (26)a. N (สถานที่) มี N (สิ่งที่มี) : บนโต๊ะมีหนังสือ (แสดงการมีอยู่)
 b. N (ผู้มีประสบการณ์) มี N (สิ่งที่มี) (N (สถานที่)) : ผมมีบ้าน (ที่เชียงใหม่) (แสดงการมีเจ้าของ)

รูปประโยค copula อธิบายความแตกต่างด้วยการอ้างถึงได้/ไม่ได้ หรือ ระดับการชี้เฉพาะ แต่ทว่ารูปประโยค (27a, b) ทั้ง “เคน” กับ “แค่เคนเท่านั้น” ต่างก็เป็นคำที่อ้างถึงได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถอธิบายด้วยความแตกต่างการอ้างถึงได้/ไม่ได้ คำทั้งสองอาจจะมีระดับการชี้เฉพาะที่ต่างกัน ซึ่งก็ยังคงมีความจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมว่าระดับการชี้เฉพาะต่างกันอย่างไร อนึ่งคำแสดงการจำกัดปรากฏได้หลายตำแหน่ง แต่ละตำแหน่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความแตกต่างทางไวยากรณ์ ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงขอศึกษาเฉพาะ “แค่...เท่านั้น” ซึ่งเป็นการปรากฏเต็มรูปแบบ และจะนำผลวิจัยไปศึกษาต่อยอดเปรียบเทียบกับตัวอื่นในโอกาสต่อไป

- (27)a. คนที่ซื้อกระเป๋า คือ??มี เคน b. คนที่ซื้อกระเป๋า ??คือ/มี แค่เคนเท่านั้น

รูปประโยค “A は B だ” สามารถแสดงความหมายเดียวกับรูปประโยค “A มี/คือ B” ในภาพรวม แต่ทว่าภายใต้บริบทเดียวกัน “A は B だ/ある” กับ “A มี/คือ B” พบความแตกต่างที่หน่วย A ดัง (28a, b) กับ (28c, d) จากความแตกต่าง (27) (28) ทำให้ต้องศึกษาเปรียบเทียบหน่วย A และ B ตลอดจนความสัมพันธ์ของรูปประโยคเพิ่มเติม

- (28)a. ??ในนักเรียนที่ซื้อกระเป๋าคือเคน b. ??ในนักเรียนที่ซื้อกระเป๋ามีแค่เคนเท่านั้น
 c. 靴を買った学生の中には健がいる。 d. 靴を買った学生の中には健だけがいる。

4. วิธีการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ซึ่งก็คือความ (ไม่) ถูกไวยากรณ์ของประโยค ความถูกต้องทางไวยากรณ์ของประโยคประเมินโดยผู้สอนภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น 3 คน (รวมผู้วิจัย 2 คน) ชาวไทย 3 คน (รวมผู้วิจัย 2) คน ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปประโยค “A คือ/มี B” ในภาษาไทยกับ “A は B だ/ ある (いる)” เพื่อหา ลักษณะร่วมและแตกต่างทางความหมายของประโยคโดยอาศัยแนวคิดดังนี้

วลีลักษณ เป็นการเปรียบเทียบคุณสมบัติด้วยตัวตรงข้าม【±】เช่น คำนามที่มีอรรถลักษณ【+มนุษย์】เช่น “健(เคน)” หรืออรรถลักษณ【-มนุษย์】เช่น “鳥(นก)” “靴(กระเป่า)”

หน่วย (个体) กลุ่ม (集合) จำนวน (数量) ปริมาณ (量的) คุณสมบัติ (属性) เมื่อคำสามารถอ้างถึงผู้ใดสิ่งใดและสามารถนับจำนวนได้จะมองเป็นหน่วยซึ่งชี้เฉพาะได้ เช่น “เคน” ขณะที่คำแสดงจำนวนเช่น “3 คน” ไม่สามารถอ้างถึงว่าเป็นผู้ใดสิ่งใด เป็นปริมาณและไม่สามารถเติมคำชี้เฉพาะเช่น “その” ดัง (29) ทว่าจำนวนสามารถอ้างถึงและเติมคำชี้เฉพาะได้ หากบริบทให้ข้อมูลมากพอดัง (30)

(29) 健が花子と明子と 3人/??その3人で食事した。

(30) 健が花子と明子と食事した。その3人はいつも一緒にいる。

คำนาม เช่น “เด็ก” แสดงความหมายได้ 3 ลักษณะ คือ 1) หน่วย สามารถอ้างถึงและชี้เฉพาะได้ว่าเป็นนักเรียนคนใดดัง (31a) 2) กลุ่ม สามารถอ้างถึงแต่ไม่สามารถชี้เฉพาะว่าเป็นนักเรียนคนใดดัง (31b) 3) คุณสมบัติ ไม่สามารถอ้างถึง แสดงคุณสมบัติความเป็นเด็กดัง (32)

(31a) 健はあそこの子供だ。 (cf.??健は本当にあそこの子供だ。)

b. 子供は学校に行くものだ。 (cf.??あそこの子供は学校に行くものだ。)

(32) 健は本当に子供だな。 (cf.??健は本当にあそこの子供だな。)

โครงสร้างชุดข้อมูลเฉพาะ (順序構造, Scale Structure) คำช่วยเน้น (取り立て詞) ทำหน้าที่เน้นหน่วยในประโยค (自者) เพื่อเปรียบเทียบกับหน่วยอื่น (他者) การตีความความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยที่ถูกเน้น (ตามความหมายหลัก) กับหน่วยอื่น (ตามความหมายแฝง) เกิดจากการสร้างชุดข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้อง การตีความความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นการตีความเชิงปริมาณ (量的解釈, Scalar Reading) (野口・原田 1996)

5. ผลการวิจัย

5.1 ภาษาไทย

รูปประโยค “A มี B” แสดงปริมาณ และหน่วย B เป็นคำที่มีลักษณะดัง (33)

(33) A มี B(ปริมาณ) ; B = คำแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ), ชุดข้อมูลเฉพาะ (หน่วย/กลุ่ม), คำนาม+คำแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ)...เป็นต้น

หน่วย B ของ “มี” ต้องแสดงปริมาณได้ คำแสดงจำนวน เช่น “1 คน” “3 คน” “1 ตัว” “3 ตัว” “1 ใบ” “3 ใบ” ไม่สามารถอ้างถึงหน่วย (个体) แต่แสดงจำนวนได้ จึงมีคุณสมบัติแสดงปริมาณ สามารถปรากฏเป็นหน่วย B ดัง (34a) (35a) (36a) (37a)¹⁰ ขณะที่คำนามสามารถอ้างถึงหน่วย (个体) เช่น “เคน” “นักเรียนคนนี้” “นกตัวนี้” “กระเป่าใบนี้” หรืออ้างถึงกลุ่ม (集合) เช่น “นักเรียน” “นก” “กระเป่า” จึงไม่มีคุณสมบัติแสดงปริมาณและไม่สามารถปรากฏเป็นหน่วย B ดัง (34b) (35b) (36b) (37b)¹¹

¹⁰ เมื่อคำแสดงจำนวนถูกทำให้ชี้เฉพาะด้วยคำชี้เฉพาะจะไม่แสดงปริมาณและไม่สามารถเป็นหน่วย B ของ “มี”

(i)??นักเรียนที่ชื่อกระเป่ามี 1 คนนี้/3 คนนี้ (ii)??กระเป่าที่นักเรียนชื่อมี 1 ใบนี้/3 ใบนี้

¹¹ เมื่อคำนามปรากฏพร้อมกันหลายตัวเป็นชุดคำนาม คำนามแต่ละตัวถูกตีความร่วมกันทำให้เกิดการรับรู้จำนวน และการรับรู้จำนวนทำให้เกิดการตีความปริมาณ จึงสามารถปรากฏร่วมกับ “มี” ได้ ดัง “นักเรียนที่ชื่อกระเป่า มี เคน ฮานาโกะ อาคิโกะ” “สัตว์ที่หลุดออกไป มี นก สุนัข แมว” “ของที่เคนซื้อ มี กระเป่า นาฬิกา แวนตา”

รูปประโยค “A มี B” แสดงปริมาณส่วนรูปประโยค “A คือ B” แสดงการบ่งชี้ดัง (46)

(46) A คือ B_(บ่งชี้) ; B = คำนาม (หน่วย/กลุ่ม), คำนาม+คำแสดงจำนวน (ชี้เฉพาะ)...เป็นต้น

หน่วย B ของ “คือ” ต้องมีคุณสมบัติอ้างอิงถึงหน่วย (个体) หรือกลุ่ม (集合) จึงจะแสดงความหมายบ่งชี้ได้ ดังนั้นคำนาม (ทั้งแสดงหน่วยและกลุ่ม) และคำแสดงจำนวนพร้อมคำชี้เฉพาะจึงสามารถปรากฏเป็นหน่วย B ดัง (47a, b) (48a, b) (49a, b) (50a, b) ในขณะที่คำแสดงจำนวนที่ไม่ชี้เฉพาะเป็นหน่วย B ไม่ได้ดัง (47a) (48a) (49a) (50a)

(47)a. นักเรียนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>???3 คน/ 3 คนนี้</u>	b. นักเรียนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>เคน</u>
(48)a. คนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>???3 คน/ 3 คนนี้</u>	b. คนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>นักเรียน (คนนี้)</u>
(49)a. สัตว์ที่หลุดออกไป คือ <u>???3 ตัว/ 3 ตัวนี้</u>	b. สัตว์ที่หลุดออกไป คือ <u>นก (ตัวนี้)</u>
(50)a. ของที่เคนซื้อ คือ <u>???3 ใบ/ 3 ใบนี้</u>	b. ของที่เคนซื้อ คือ <u>กระเป๋า (ใบนี้)</u>

ชุดข้อมูลเฉพาะไม่สามารถปรากฏเป็นหน่วย B ทั้งในกรณีคำนามแสดงหน่วยและกลุ่มดัง (51) (52) (53) (54) คำนามในข้อมูลแฝงไม่ได้ปรากฏในประโยคและเป็นเพียงชุดข้อมูลที่รับรู้ ทำให้บ่งชี้ได้แค่คำนามชุดข้อมูลหลัก ไม่สามารถบ่งชี้คำนามชุดข้อมูลแฝง เมื่อตีความบ่งชี้หน่วยทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องไม่ได้ จึงไม่สามารถปรากฏร่วมกับ “คือ”

(51)??นักเรียนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>แค่เคนเท่านั้น</u>	(52)??คนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>แค่นักเรียน (คนนี้) เท่านั้น</u>
(53)??สัตว์ที่หลุดออกไป คือ <u>แค่นก (ตัวนี้) เท่านั้น</u>	(54)??ของที่เคนซื้อ คือ <u>แค่กระเป๋า (ใบนี้) เท่านั้น</u>

“A คือ B” สามารถใช้ในรูปแบบ “N1 คือ N2-จำนวน” เพราะ “N2-จำนวน” มีคำนามที่อ้างอิงได้เป็นส่วนประกอบ ทว่ากรณีถูกชี้เฉพาะจะมีแนวโน้มเป็นธรรมชาติมากกว่าดัง (55b) (56b) (57b)

(55)a. ?คนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>นักเรียน 3 คน</u>	b. คนที่ซื้อกระเป๋า คือ <u>นักเรียน 3 คนนี้</u>
(56)a. ?สัตว์ที่หลุดออกไป คือ <u>นก 3 ตัว</u>	b. สัตว์ที่หลุดออกไป คือ <u>นก 3 ตัวนี้</u>
(57)a. ?ของที่เคนซื้อ คือ <u>กระเป๋า 3 ใบ</u>	b. ของที่เคนซื้อคือ <u>กระเป๋า 3 ใบนี้</u>

จากลักษณะข้างต้นทำให้ระบุความแตกต่างของ 2 รูปประโยคเพิ่มเติมได้ดังนี้

(58) อรรถลักษณะ **【±มนุษย์】** ของคำ ส่งผลต่อความเป็นธรรมชาติของประโยคเฉพาะรูปประโยค “A มี B” แต่ไม่ส่งผลต่อรูปประโยค “A คือ B”

คำแสดงจำนวนและคำนาม+คำแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ) ที่ปรากฏร่วมกับ “มี” สามารถถูกยืนยันว่าเป็นจำนวนดังกล่าวด้วยการปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวน เช่น “ไม่ใช่ 2 คน” “ไม่ใช่ 2 ตัว” “ไม่ใช่ 2 ใบ” “ไม่ใช่ 2 อัน” ดัง (59a) (60a) (61a) แต่ทว่าไม่สามารถถูกยืนยันว่าเป็นจำนวนดังกล่าวด้วยการปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธ คำนาม (แสดงหน่วยและกลุ่ม) ดัง (59b) (60b) (61b) จากลักษณะนี้ทำให้สามารถยืนยันได้ว่าคำแสดงจำนวน คำนาม+คำแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ) ที่ปรากฏร่วมกับ “มี” แสดงปริมาณ

(59) คนที่ซื้อกระเป๋า มี <u>1 คน</u>	a. ไม่ใช่ 2 คน	/ b.??ไม่ใช่อาจารย์ (คนนี้) ¹³
(60) สัตว์ที่หลุดออกไป มี <u>1 ตัว • นก 1 ตัว</u>	a. ไม่ใช่ 2 ตัว	/ b.??ไม่ใช่สุนัข (ตัวนี้)
(61) ของที่เคนซื้อ มี <u>1 อัน • กระเป๋า 1 ใบ</u>	a. ไม่ใช่ 2 อัน (ใบ)	/ b.??ไม่ใช่หนังสือ (เล่มนี้)

¹³ ถ้าตีความเป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “คนที่ซื้อกระเป๋า มี 1 คน (แต่ 1 คนที่ว่า ไม่ใช่อาจารย์)” “สัตว์ที่หลุดออกไป มี 1 ตัว (แต่ 1 ตัวที่ว่า ไม่ใช่สุนัข)” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่าง (แต่ 1 อย่างที่ว่านี้ ไม่ใช่หนังสือ)” ประโยคจะถูกไวยากรณ์

ชุดข้อมูลเฉพาะไม่สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวน (62a) (63a) (64a) (65a) และบริบทปฏิเสธคำนาม (แสดงหน่วย (62b) (63c) (64c) (65c) และกลุ่ม (63b) (64b) (65b)) จากลักษณะนี้เกิดจากชุดข้อมูลเฉพาะแสดงปริมาณในรูปแบบที่ต่างจากค่าแสดงจำนวนและคำนาม+ค่าแสดงจำนวน

(62) คนที่ซื้อกระเป๋า มี แค่คนเท่านั้น a.??ไม่ใช่ 2 คน / b.??ไม่ใช่ทาเคชิ

(63) คนที่ซื้อกระเป๋า มี แค่นักเรียนเท่านั้น • แค่นักเรียนคนนี้เท่านั้น

a.??ไม่ใช่ 2 คน / b.??ไม่ใช่อาจารย์ / c.??ไม่ใช่คนนักเรียน

(64) สัตว์ที่หลุดออกไป มี แค่นกเท่านั้น • แค่นกตัวนี้เท่านั้น

a.??ไม่ใช่ 2 ตัว / b.??ไม่ใช่สุนัข / c.??ไม่ใช่คนตัวนั้น

(65) ของที่เคนซื้อ มี แค่กระเป๋าเท่านั้น • แค่กระเป๋าใบนี้เท่านั้น

a.??ไม่ใช่ 2 ใบ / b.??ไม่ใช่หนังสือ / c.??ไม่ใช่กระเป๋าใบนั้น

หน่วย B รูปประโยค “A คือ B” ที่ปรากฏเป็นคำนามและคำนาม+ค่าแสดงจำนวน (ชี้เฉพาะ) ไม่สามารถถูกยืนยันการอ้างถึงด้วยการปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวนดัง (66a) (67a) (68a) แต่สามารถถูกยืนยันด้วยการปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธคำนาม (หน่วยและกลุ่ม) ดัง (66b) (67b) (68b)

(66) คนที่ซื้อกระเป๋า คือ นักเรียน • นักเรียนคนนี้ • นักเรียน 3 คนนี้ • 3 คนนี้

a.??ไม่ใช่ 2 คน / b. ไม่ใช่อาจารย์ (คนนี้)

(67) สัตว์ที่หลุดออกไป คือ นก • นกตัวนี้ • นก 3 ตัวนี้ • 3 ตัวนี้

a.??ไม่ใช่ 2 ตัว / b. ไม่ใช่สุนัข (ตัวนี้)

(68) ของที่เคนซื้อ คือ กระเป๋า • กระเป๋าใบนี้ • กระเป๋า 3 ใบนี้ • 3 ใบนี้

a.??ไม่ใช่ 2 ใบ / b. ไม่ใช่หนังสือ (เล่มนี้)

5.2 ภาษาญี่ปุ่น

รูปประโยค “A は B だ” แสดงได้ทั้งปริมาณและการบ่งชี้ และหน่วย B มีลักษณะดัง (69)

(69)a. A は B_(ปริมาณ)だ。 ; B = ค่าแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ) , ชุดข้อมูลเฉพาะ (หน่วย),

คำนาม+ค่าแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ)...เป็นต้น

b. A は B_(บ่งชี้)だ。 ; B = คำนาม (หน่วย/กลุ่ม) ,ชุดข้อมูลเฉพาะ (หน่วย/กลุ่ม),

คำนาม+ค่าแสดงจำนวน (ชี้เฉพาะ/ไม่ชี้เฉพาะ)...เป็นต้น

ค่าแสดงจำนวน เช่น “1 人 (1 คน)” “1 羽 (1 ตัว)” “1 つ (1 อย่าง)” คำนามแสดงหน่วย เช่น “健 (เคน)” “この学生 (นักเรียนคนนี้)” “この鳥 (นกตัวนี้)” “この鞆 (กระเป๋าใบนี้)” และคำนามแสดงกลุ่ม เช่น “学生 (นักเรียน)” “鳥 (นก)” “鞆 (กระเป๋า)” สามารถเป็นหน่วย B ดัง (70) - (76)

(70) 鞆を買った人は 1人だ。 a. 2人ではない。 / b.??武ではない。

(71) 逃げていった動物は 1羽だ。 a. 2羽ではない。 / b.??犬ではない。

(72) 健が買った物は 1つだ。 a. 2つではない。 / b.??本ではない。

(73) 鞆を買った人は 健だ。 a.??2人ではない。 / b. 武ではない。

(74) 鞆を買った人は (この) 学生だ。 a.??2人ではない。 / b. 先生ではない。

(75) 逃げていった動物は (この) 鳥だ。 a.??2羽ではない。 / b. 犬ではない。

(76) 健が買った物は(この) 鞆だ。 a.??2 つではない。 / b. 本ではない。

หน่วย B ข้อ (70) - (72) สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวน เช่น “2 人ではない (ไม่ใช่ 2 คน)” “2 羽ではない (ไม่ใช่ 2 ตัว)” “2 つではない (ไม่ใช่ 2 อย่าง)” ดังความหมายว่า “คนซื้อกระเป๋ามี 1 คน ไม่ใช่ 2 คน (70a)” “สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัว ไม่ใช่ 2 ตัว (71a)” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อัน ไม่ใช่ 2 อัน (72a)” แต่คำแสดงจำนวนไม่สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธคำนามเช่น “武ではない (ไม่ใช่ทาเคชิ)” “先生ではない (ไม่ใช่อาจารย์)” “犬ではない (ไม่ใช่สุนัข)” “本ではない (ไม่ใช่หนังสือ)” ดังความหมายว่า “??คนซื้อกระเป๋ามี 1 คน ไม่ใช่ทาเคชิ (70b)” “??สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัว ไม่ใช่สุนัข (71b)” “??ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่าง ไม่ใช่หนังสือ (72b)” จึงกล่าวได้ว่าหน่วย B กรณี (70) - (72) แสดงปริมาณ¹⁴

หน่วย B ประโยค (73) - (76) ไม่สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวนดังความหมายว่า “??คนซื้อกระเป๋าคือคน ไม่ใช่ 2 คน (73a)” “??คนซื้อกระเป๋าคือนักเรียน (คนนี้) ไม่ใช่ 2 คน (74a)” “??สัตว์ที่หลุดออกไปคือนก (ตัวนี้) ไม่ใช่ 2 ตัว (75a)” “??ของที่เคนซื้อคือกระเป๋ (ใบนี้) ไม่ใช่ 2 อัน (76a)” ทว่าหน่วย B ประโยค (73) - (76) สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธคำนาม (หน่วย/กลุ่ม) ดังความหมายว่า “คนซื้อกระเป๋าคือคน ไม่ใช่ทาเคชิ (73b)” “คนซื้อกระเป๋าคือนักเรียน (คนนี้) ไม่ใช่อาจารย์ (74b)” “สัตว์ที่หลุดออกไปคือนก (ตัวนี้) ไม่ใช่สุนัข (75a)” “ของที่เคนซื้อคือกระเป๋ (ใบนี้) ไม่ใช่หนังสือ (76a)” จึงกล่าวได้ว่าหน่วย B กรณี (73) - (76) แสดงการบ่งชี้

คำนามแสดงหน่วยที่เป็นข้อมูลเฉพาะ เช่น “健だけ (แค่เคนเท่านั้น)” “この学生だけ (แค่นักเรียนคนนี้เท่านั้น)” “この鳥だけ (แค่นกตัวนี้เท่านั้น)” “この鞆だけ (แค่กระเป๋ใบนี้เท่านั้น)” และคำนามแสดงกลุ่มที่เป็นข้อมูลเฉพาะ เช่น “学生だけ (แค่นักเรียนเท่านั้น)” “鳥だけ (แค่นกเท่านั้น)” “鞆だけ (แค่กระเป๋เท่านั้น)” สามารถปรากฏเป็นหน่วย B ดัง (77) - (83)

(77) 鞆を買った学生は健だけだ。 a. 2 人ではない。 / b. 武ではない。

(78) 鞆を買った人はこの学生だけだ。

a. 2 人ではない。 / b. 先生ではない。 / c. その学生ではない。

(79) 逃げていった動物はこの鳥だけだ。

a. 2 羽ではない。 / b. 犬ではない。 / c. その鳥ではない。

(80) 健が買った物はこの鞆だけだ。

a. 2 つではない。 / b. 本ではない。 / c. その鞆ではない。

(81) 鞆を買った人は学生だけだ。

a.??2 人ではない。 / b. 先生ではない。 / c.??その学生ではない。

(82) 逃げていった動物は鳥だけだ。

a.??2 羽ではない。 / b. 犬ではない。 / c.??その鳥ではない。

(83) 健が買った物は鞆だけだ。

a.??2 つではない。 / b. 本ではない。 / c.??その鞆ではない。

¹⁴ “คนซื้อกระเป๋ามี 1 คน แต่ไม่ใช่ทาเคชิ” “สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัว แต่ไม่ใช่คน” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่าง แต่ไม่ใช่หนังสือ” ถูกไวยากรณ์ กรณีเหล่านี้เป็นการปฏิเสธประธาน ไม่ได้ปฏิเสธภาคแสดง

ชุดข้อมูลเฉพาะที่เป็นคำนามแสดงหน่วย (77) - (80) สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวนโดยด้วยความหมาย “นักเรียนที่ซื้อกระเป๋ามีแค่คนเดียว ไม่ใช่ 2 คน (77a)” “คนที่ซื้อกระเป๋ามีนักเรียนคนนี้แค่คนเดียว ไม่ใช่ 2 คน (78a)” “สัตว์ที่หลุดออกไปมีนกตัวนี้แค่ตัวเดียว ไม่ใช่ 2 ตัว (79a)” “ของที่เคนซื้อมีกระเป๋าใบนี้แค่ใบเดียว ไม่ใช่ 2 ใบ (80a)” ชุดข้อมูลเฉพาะที่เป็นคำนามแสดงหน่วยยังสามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธคำนาม (กลุ่ม) เช่น “先生ではない (ไม่ใช่อาจารย์)” “犬ではない (ไม่ใช่สุนัข)” “本ではない (ไม่ใช่หนังสือ)” และบริบทปฏิเสธคำนาม (หน่วย) เช่น “武ではない (ไม่ใช่ทาเคชิ)” “その学生ではない (ไม่ใช่เด็กคนนั้น)” “その鳥ではない (ไม่ใช่นกตัวนั้น)” “その鞆ではない (ไม่ใช่กระเป๋าใบนั้น)” ด้วยความหมาย “นักเรียนที่ซื้อกระเป๋า มี 1 คนคือ เคน ไม่ใช่ทาเคชิ (77b)” “คนที่ซื้อกระเป๋า มี 1 คนคือนักเรียนคนนี้ ไม่ใช่อาจารย์/ไม่ใช่เด็กคนนั้น (78b, c)” “สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัวคือนกตัวนี้ ไม่ใช่สุนัข/ไม่ใช่เด็กตัวนั้น (79b, c)” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่างคือกระเป๋า ไม่ใช่หนังสือ/ไม่ใช่กระเป๋าใบนั้น (80b, c)” จึงกล่าวได้ว่าหน่วย B (77) - (80) แสดงได้ทั้งปริมาณและการบ่งชี้

ชุดข้อมูลเฉพาะที่เป็นคำนามแสดงกลุ่ม (81) - (83) ไม่สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวนด้วยความหมาย “??คนที่ซื้อกระเป๋า มี 1 คนคือนักเรียน ไม่ใช่ 2 คน (81a)” “??สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัวคือนก ไม่ใช่ 2 ตัว (82a)” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่างคือกระเป๋า ไม่ใช่ 2 อย่าง (83a)” ชุดข้อมูลเฉพาะที่เป็นคำนามแสดงกลุ่มยังไม่สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธคำนาม (หน่วย) ด้วยความหมาย “??คนที่ซื้อกระเป๋า มี 1 คนคือนักเรียน ไม่ใช่เด็กคนนั้น (81c)” “??สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัวคือนก ไม่ใช่เด็กตัวนั้น (82c)” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่างคือกระเป๋า ไม่ใช่กระเป๋าใบนั้น (83c)” แต่ชุดข้อมูลเฉพาะที่เป็นคำนามแสดงกลุ่มสามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธคำนาม (กลุ่ม) ด้วยความหมาย “คนที่ซื้อกระเป๋า คือมี 1 คนคือนักเรียน ไม่ใช่อาจารย์ (81b)” “สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัวคือนก ไม่ใช่สุนัข (82b)” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่างคือกระเป๋า ไม่ใช่หนังสือ (83b)” ดังนั้นหน่วย B (81) - (83) จึงแสดงแค่การบ่งชี้

ประโยค “A は B だ” สามารถปรากฏอยู่เป็นโครงสร้าง “N1 は N2-จำนวน だ” กรณีไม่ชี้เฉพาะปรากฏในลักษณะ “N2-จำนวน” ดัง (84) - (86) แต่กรณีชี้เฉพาะจะปรากฏในลักษณะ “คำชี้เฉพาะ-จำนวน-N2” ดัง (87) - (89)

(84) 鞆を買った人は <u>学生が 1 人</u> だ。	a. 2 人ではない。 / b. 先生ではない。
(85) 逃げていった動物は <u>鳥が 1 羽</u> だ。	a. 2 羽ではない。 / b. 犬ではない。
(86) 健が買った物は <u>鞆が 1 つ</u> だ。	a. 2 つではない。 / b. 本ではない。
(87) 鞆を買った人は <u>この 3 人の学生</u> だ。	a.??2 人ではない。 / b. 先生ではない。
(88) 逃げていった動物は <u>この 3 羽の鳥</u> だ。	a.??2 羽ではない。 / b. 犬ではない。
(89) 健が買った鞆は <u>この 3 つの鞆</u> だ。	a.??2 つではない。 / b. 本ではない。

“N2-จำนวน” กรณีไม่ชี้เฉพาะ (84) - (86) มีลักษณะเหมือนกับกรณีชุดข้อมูลเฉพาะที่เป็นคำนามชี้เฉพาะ (77) - (80) ด้วยความหมายว่า “คนที่ซื้อกระเป๋า คือนักเรียน มี 1 คน ไม่ใช่ 2 คน (84a)” “คนที่ซื้อกระเป๋า มี 1 คนเป็นนักเรียน ไม่ใช่อาจารย์ (84b)” “สัตว์ที่หลุดออกไปคือนก มี 1 ตัว ไม่ใช่ 2 ตัว (85a)” “สัตว์ที่หลุดออกไปมี 1 ตัวเป็นนก ไม่ใช่สุนัข (85b)” “ของที่เคนซื้อคือกระเป๋า มี 1 ใบ ไม่ใช่ 2 ใบ (86a)” “ของที่เคนซื้อ มี 1 อย่างเป็นกระเป๋า ไม่ใช่หนังสือ (86b)” ดังนั้นจึงแสดงได้ทั้งปริมาณและบ่งชี้

“N2-จำนวน” กรณีชี้เฉพาะ (87) - (89) มีลักษณะเหมือนกับกรณีข้อมูลเฉพาะที่ไม่ชี้เฉพาะ (81) - (83) คือ ไม่สามารถตีความว่า “??คนที่ซื้อกระเป๋า คือนักเรียน 3 คนนี้ ไม่ใช่ 2 คน (87a)” “??สัตว์ที่หลุดออกไปคือนก 3 ตัวนี้ ไม่ใช่ 2 ตัว (88b)” “ของที่เคนซื้อคือกระเป๋า 3 ใบนี้ ไม่ใช่ 2 ใบ (89a)” แต่สามารถปรากฏพร้อมบริบทปฏิเสธคำนามว่า

“คนซื้อกระเป๋าคือนักเรียน 3 คนนี้ ไม่ใช่อาจารย์ (87b)” “สัตว์ที่หลุดออกไปคือนก 3 ตัวนี้ ไม่ใช่สุนัข (88b)” “ของที่เคนซื้อคือกระเป๋า 3 ใบนี้ ไม่ใช่หนังสือ (89b)” ดังนั้น “N2-จำนวน” กรณีชี้เฉพาะ (87) - (89) จึงแสดงได้แค่การบ่งชี้กริยา “だ” สามารถแทนที่ด้วย “ある/いる” แต่มีความหมายเหมือนกันในเฉพาะกรณีที่แสดงปริมาณเท่านั้น หากไม่แสดงปริมาณรูปประโยค “A は B だ” จะแสดงการบ่งชี้ ขณะที่กรณีที่รูปประโยค “A は B ある/いる” จะแสดงความหมาย “กลุ่ม (GROUP : G) – สมาชิก (Member : M)”

(90)a. A は B(ปริมาณ)ある/いる (=だ) ; B = คำแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ),

คำนาม+คำแสดงจำนวน (ไม่ชี้เฉพาะ)...เป็นต้น

b. A(กลุ่ม)は B(สมาชิก)ある/いる。 ; B = คำนาม (หน่วย/กลุ่ม), ชุดข้อมูลเฉพาะ (หน่วย/กลุ่ม),

คำนาม+คำแสดงจำนวน (ชี้เฉพาะ/ไม่ชี้เฉพาะ)...เป็นต้น

หน่วย A ของ “A は B ある/いる/だ” กรณีแสดงปริมาณไม่สามารถเติม “の中に” เป็น “A の中に” ได้ คำแสดงจำนวนสามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวนด้วยความหมายว่า “นักเรียนที่ซื้อกระเป๋ามี 1 คน ไม่ใช่ 2 คน (91a)” “นกที่หลุดออกไปมี 1 ตัว ไม่ใช่ 2 ตัว (92a)” “กระเป๋าที่เคนซื้อ มี 1 ใบ ไม่ใช่ 2 ใบ (93a)” แต่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธคำนามด้วยความหมายว่า “นักเรียนที่ซื้อกระเป๋ามี 1 คน ไม่ใช่อาจารย์ (91b)” “นกที่หลุดออกไปมี 1 ตัว ไม่ใช่สุนัข (92b)” “กระเป๋าที่เคนซื้อ มี 1 ใบ ไม่ใช่หนังสือ (93b)”

(91) 靴を買った学生(*の中に)は 1人{いる/だ}。 a. 2人ではない。 / b.??先生ではない。

(92) 逃げていった鳥(*の中に)は 1羽{いる/だ}。 a. 2羽ではない。 / b.??犬ではない。

(93) 健が買った靴(*の中に)は 1つ{ある/だ}。 a. 2つではない。 / b.??本ではない。

กรณี B เป็นคำนาม กริยา “ある/いる” สามารถปรากฏร่วมกับ “A の中に” ในรูป “A の中に B ある/いる” ดัง (94) (96) (98) (100) ขณะที่ “だ” ไม่สามารถปรากฏในรูป “A の中には B だ” ดัง (95) (97) (99) (101) หน่วย A ในรูปประโยค “A (の中に)は B ある/いる” ทำหน้าที่แสดงกลุ่ม (G) และมีความสัมพันธ์กับหน่วย B ซึ่งเป็นสมาชิก (M) แต่ของรูปประโยค “A は B だ” ไม่มีความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว

(94) 靴を買った学生(の中に)は 健がいる。 a.??2人ではない。 / b.??武ではない。

(95) 靴を買った学生(*の中に)は 健だ。 a.??2人ではない。 / b. 武ではない。

(96) 靴を買った人(の中に)はこの学生がいる。

a.??2人ではない。 / b.??先生ではない。 / c.??その学生ではない。

(97) 靴を買った人(*の中に)はこの学生だ。

a.??2人ではない。 / b. 先生ではない。 / c. その学生ではない。

(98) 逃げていった動物(の中に)はこの鳥がいる。

a.??2羽ではない。 / b.??犬ではない。 / c.??その鳥ではない。

(99) 逃げていった動物(*の中に)はこの鳥だ。

a.??2羽ではない。 / b. 犬ではない。 / c. その鳥ではない。

(100) 健が買った物(の中に)はこの靴がある。

a.??2つではない。 / b.??本ではない。 / c.??その靴ではない。

(101) 健が買った物(*の中に)はこの靴だ。

a.??2 つではない。 / b. 本ではない。 / c. その鞆ではない。

ความสัมพันธ์แบบ “กลุ่ม (G) - สมาชิก (M)” ส่งผลให้หน่วย B ไม่สามารถปรากฏร่วมกับบริบทปฏิเสธจำนวนและบริบทปฏิเสธคำนามด้วยความหมายว่า “??มีนักเรียนซื้อกระเป๋าหลายคน ในนั้นมีเคนอยู่ด้วย ไม่ใช่ 2 คน (94a)” “??มีนักเรียนซื้อกระเป๋าหลายคน ในนั้นมีเคนอยู่ด้วย ไม่ใช่ทาเคชิ (94b)” “??มีคนซื้อกระเป๋าหลายคน ในนั้นมีนักเรียนคนนี้อยู่ด้วย ไม่ใช่อาจารย์/ไม่ใช่ นักเรียนคนนั้น (96b, c)” “??มีสัตว์หลุดออกไปหลายตัว ในนั้นมีกตัวนี้อยู่ด้วย ไม่ใช่ 2 ตัว (98a)” “??มีสัตว์หลุดออกไปหลายตัว ในนั้นมีกตัวนี้อยู่ด้วย ไม่ใช่สุนัข/ไม่ใช่กตัวนั้น (98b, c)” “??เคนซื้อของหลายอย่าง ในนั้นมีกระเป๋าอยู่ด้วย ไม่ใช่ 2 ใบ (100a)” “??เคนซื้อของหลายอย่าง ในนั้นมีกระเป๋าอยู่ด้วย ไม่ใช่หนังสือ/ไม่ใช่กระเป๋าใบนั้น (100b, c)” และลักษณะนี้เกิดจากหน่วย B กรณิ “ある/いる” (94) (96) (98) (100) ตีความเป็นสมาชิก แต่บริบทปฏิเสธคำนาม (หน่วยและกลุ่ม) ไม่ได้ตีความเป็นสมาชิก จึงทำให้ไม่สามารถปรากฏร่วมกับหน่วย B เพื่อยืนยันการเป็นสมาชิกของหน่วย B ได้

ลักษณะที่ไม่สามารถถูกยืนยันด้วยบริบทปฏิเสธจำนวนและบริบทปฏิเสธคำนามของรูปประโยค “A (の中に) は B ある/いる” ก็พบได้ในกรณีหน่วย B เป็นคำนามแสดงกลุ่ม (102) – (104) ชุดข้อมูลเฉพาะที่คำนามแสดงกลุ่ม (105) – (107) ชุดข้อมูลเฉพาะที่คำนามแสดงหน่วย (108) – (110) คำนาม+คำแสดงจำนวน (ไม่ใช่เฉพาะ) (111) - (113) คำนาม+คำแสดงจำนวน (ชี้เฉพาะ) (114) – (116)

- (102) 鞆を買った人 (の中に) は 学生がいる。 a.??2 人ではない。 / b.??先生ではない。
- (103) 逃げていった動物 (の中に) は 鳥がいる。 a.??2 羽ではない。 / b.??犬ではない。
- (104) 健が買った物 (の中に) は 鞆がある。 a.??2 つではない。 / b.??本ではない。
- (105) 鞆を買った人 (の中に) は 学生だけがいる。 a.??2 人ではない。 / b.??先生ではない。
- (106) 逃げていった動物 (の中に) は 鳥だけがいる。 a.??2 羽ではない。 / b.??犬ではない。
- (107) 健が買った物 (の中に) は 鞆だけがある。 a.??2 つではない。 / b.??本ではない。
- (108) 鞆を買った人 (の中に) は この学生だけがいる。
a.??2 人ではない。 / b.??先生ではない。 / c.??その学生ではない。
- (109) 逃げていった動物 (の中に) は この鳥だけがいる。
a.??2 羽ではない。 / b.??犬ではない。 / c.??その鳥ではない。
- (110) 健が買った物 (の中に) は この鞆だけがある。
a.??2 つではない。 / b.??本ではない。 / c.??その鞆ではない。
- (111) 鞆を買った人 (の中に) は 学生が 1 人いる。 a.??2 人ではない。 / b.??先生ではない。
- (112) 逃げていった動物 (の中に) は 鳥が 1 羽いる。 a.??2 羽ではない。 / b.??犬ではない。
- (113) 健が買った物 (の中に) は 鞆が 1 つある。 a.??2 つではない。 / b.??本ではない。
- (114) 鞆を買った人 (の中に) は この 3 人の学生がいる。
a.??2 人ではない。 / b.??先生ではない。
- (115) 逃げていった動物 (の中に) は この 3 羽の鳥がいる。
a.??2 羽ではない。 / b.??犬ではない。

(116) 健が買った物(の中に)はこの3つの鞆がある。

a.??2 つではない。 / b.??本ではない。

การตีความกรณี “ある/いる” (94) (96) (98) (100) กับกรณี “だ” (95) (97) (99) (101) มีความต่างกันเกิดจากหน่วย A กรณี “ある/いる” สามารถตีความเป็นกลุ่มในขณะที่หน่วย A กรณี “だ” ไม่สามารถทำได้ จากลักษณะดังกล่าวทำให้กล่าวได้ว่า หน่วย A กรณี “ある/いる” สามารถขยายมโนทัศน์จาก “คน/สัตว์/ของ” เป็น “กลุ่ม” ในขณะที่หน่วย A กรณี “だ” ไม่มีความสามารถดังกล่าว

กรณี “มี” ในภาษาไทยก็ไม่สามารถเติม “ใน” ที่หน่วย A ดัง (117) จึงทำให้กล่าวได้ว่าหน่วย A ที่ปรากฏร่วมกับ “มี” ต่างจากหน่วย A ที่ปรากฏร่วมกับ “ある/いる” แต่เหมือนกับหน่วย A ที่ปรากฏร่วมกับ “だ” ตรงที่ไม่สามารถขยายมโนทัศน์เป็น “กลุ่ม”

(117) (*ใน) นักเรียนที่ซื้อกระเป๋ามีแค่เคนเท่านั้น

6. บทสรุป

ผลการวิจัยสรุปได้ดังตารางที่ 3 ในภาษาไทย รูปประโยค “A มี B” แสดงปริมาณขณะที่ในภาษาญี่ปุ่นคือรูปประโยค “A は B だ” หรือ “A は B ある/いる” รูปประโยคแสดงการบ่งชี้ในภาษาไทยคือรูปประโยค “A คือ B” ขณะที่ในภาษาญี่ปุ่นคือรูปประโยค “A は B だ” รูปประโยคแสดงการสมาชิกในภาษาญี่ปุ่นคือรูปประโยค “A は B ある/いる” และไม่พบการใช้ลักษณะนี้ในภาษาไทย

หน่วย A และหน่วย B ในรูปประโยค “A は B ある/いる” สามารถตีความเป็น “กลุ่ม – สมาชิก” ขณะที่ในรูปประโยค “A は B だ” และ “A มี B” ตีความเช่นนั้นยาก ทั้งนี้เนื่องจากหน่วย A ของรูปประโยค “A は B ある/いる” ขยายมโนทัศน์เป็น “กลุ่ม” ได้ในขณะที่ของรูปประโยค “A は B だ” และ “A มี B” ทำไม่ได้

กรณีหน่วย B เป็นวลีแสดงการจำกัดและปรากฏในรูปประโยค “A は B だ” สามารถตีความได้ทั้งแสดงปริมาณและแสดงการบ่งชี้ ขณะที่กรณีหน่วย B เป็นวลีแสดงการจำกัดจะสามารถปรากฏได้เพียงรูปประโยค “A มี B” ซึ่งแสดงปริมาณ อีกทั้งในภาษาญี่ปุ่นไม่พบความแตกต่างระหว่างหน่วย A และ B ที่เป็น “คน/สัตว์/ของ” ในขณะที่ยังพบความแตกต่างระหว่าง “คน” และ “สัตว์/ของ” ในภาษาไทย

จากลักษณะข้างต้นสะท้อนว่ารูปประโยค Copula ในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีความแตกต่างในการตีความมโนทัศน์ระดับคำ โดยในภาษาไทยมีแนวโน้มมีข้อจำกัดทางอรรถลักษณะมากกว่า

“แค่...เท่านั้น” ปรากฏร่วมได้แค่ “มี” ขณะที่ “...เท่านั้น” ปรากฏร่วมได้ทั้ง “มี” และ “คือ” ดัง (118) ลักษณะดังกล่าวสะท้อนว่ามโนทัศน์ของวลีแสดงการจำกัดความ “แค่...เท่านั้น” ซึ่งคำแสดงการจำกัดปรากฏหน้าหลังกับ “...เท่านั้น” ซึ่งคำแสดงการจำกัดปรากฏด้านหลังมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

(118)a.ที่ทาโรซื้อ มี??คือ แค่กระเป๋าเท่านั้น b.ที่ทาโรซื้อ มี/คือ ๐ กระเป๋าเท่านั้น

แม้ว่ารูปประโยค “A มี/คือ B” กับ “A は B だ/ある(いる)” ในภาพรวมดูเหมือนจะแสดงความหมายได้เหมือนกัน แต่จากผลวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการสอนรูปประโยคดังกล่าว นอกจากจะสอนความหมายของประโยคแล้ว ควรสอนให้ผู้เรียนได้ตระหนัก รับรู้ สังเกตเห็นความแตกต่างในระดับคำด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างและสามารถใช้รูปประโยคดังกล่าวสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบประโยคแสดงปริมาณ แสดงสมาชิก แสดงการบ่งชี้ในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น

ประโยค	ปริมาณ		สมาชิก	บ่งชี้	
	ภาษาไทย	ภาษาญี่ปุ่น		ภาษาไทย	ภาษาญี่ปุ่น
A - B	A มี B อ้างถึง - ปริมาณ	A は B だ อ้างถึง - ปริมาณ	A は B がある/いる กลุ่ม - สมาชิก Group-Member	A 是 B อ้างถึง - บ่งชี้	A は B だ อ้างถึง - บ่งชี้
A	ใน X	の中に X	の中に ✓	ใน X	の中に X
ยืนยัน B ไม่ใช่...	จำนวน / Noun ✓ / X	จำนวน / Noun ✓ / X	จำนวน / Noun X / X	จำนวน / Noun X / ✓	จำนวน / Noun X / ✓
	ค่าแสดงจำนวน ไม่ใช่เฉพาะ	ค่าแสดงจำนวน ไม่ใช่เฉพาะ	ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ	ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ	ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ
			คำนาม หน่วย(個体)/กลุ่ม(集合)	คำนาม หน่วย(個体)/กลุ่ม(集合)	คำนาม หน่วย(個体)/กลุ่ม(集合)
B	ชุดข้อมูลเฉพาะ หน่วย(個体)	ชุดข้อมูลเฉพาะ หน่วย(個体)	ชุดข้อมูลเฉพาะ หน่วย(個体)/กลุ่ม(集合)	ชุดข้อมูลเฉพาะ หน่วย(個体)/กลุ่ม(集合)	ชุดข้อมูลเฉพาะ หน่วย(個体)/กลุ่ม(集合)
	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ
	คำนาม + ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ < ไม่ใช่เฉพาะ	คำนาม + ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ	คำนาม + ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ/ไม่ใช่เฉพาะ	คำนาม + ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ > ไม่ใช่เฉพาะ	คำนาม + ค่าแสดงจำนวน ชี้เฉพาะ/ไม่ใช่เฉพาะ
	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ	คน สัตว์ ของ

เอกสารอ้างอิง (References)

- นววรรณ พันธุมเมธา. (2551). *ไวยากรณ์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นววรรณ พันธุมเมธา. (2553). *คลังคำ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- สุริยา รัตนกุล. (2555). *อรรถศาสตร์เบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Chiravate B. (2012). Aspectual Properties and Polarity-Sensitivity of Copulas *pen*₁ and *khue*₁ in Thai. *MANUSAYA, Journal of Humanities*. 15 (1), 1-18.
- Iwasaki S. & Ingkaphirom P. (2005). *A Reference Grammar of Thai*. Cambridge University Press.
- Kuno S. & Wongkhomthong P. (1981). Characterizational and Identificational Sentences in Thai. *Studies in Language*. 5 (1), 65-109.
- Wongwattana, Unchalee S. (2015). Complexities of Thai Copular Constructions. *Journal of the Southeast Asian Linguistics Society*. 8, 97-120.
- 田中寛 (2004). 『統語構造を中心としたタイ語と日本語の対照研究』 ひつじ書房.
- 西山佑司 (2003). 『日本語名詞句の意味論と語用論—指示的名詞句と非指示的名詞句—』 ひつじ書房.
- 沼田善子 (2009). 『現在日本語とりたて詞の研究』 ひつじ書房.
- 野口直彦・原田康也 (1996). 「とりたて助詞の機能と解釈：量的解釈を中心に」 『制約に基づく日本語の構造の研究：国際日本文化研究センター共同研究報告』 郡司隆男 (編), 145-166.

“พะวะฮะระ” ปัญหาการคุกคามโดยใช้อำนาจในสังคมญี่ปุ่น: กรณีศึกษานิยามการคุกคามโดยใช้อำนาจที่กำหนดโดยรัฐ¹

ปิยวรรณ อัครราชันย์²

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการนิยาม “การคุกคามโดยใช้อำนาจ” (Power harassment) ในที่ทำงานในสังคมญี่ปุ่น โดยใช้วิธีศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Approach) ในการวิเคราะห์เอกสารและสื่อที่รัฐจัดทำขึ้น ผลการศึกษาพบว่า คำนิยามการคุกคามโดยใช้อำนาจมีความหมายครอบคลุมความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งอำนาจทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ คำนิยามไม่จำกัดอยู่เพียงสถานะหัวหน้ากับลูกน้องตามสายงานบังคับบัญชาเท่านั้น แต่รวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เหนือกว่าในด้านอื่น เช่น ความรู้ สายสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจ หรือเพศสภาพด้วย อย่างไรก็ตาม การที่รัฐกำหนดรูปแบบการคุกคามโดยใช้อำนาจเป็น 6 ประเภท ส่งผลให้การพิจารณาพฤติกรรมที่เข้าข่ายเป็นการคุกคามโดยใช้อำนาจ ถูกตีกรอบให้อยู่ภายในรูปแบบที่กำหนดเท่านั้น ดังนั้น เมื่อพฤติกรรมการคุกคามโดยใช้อำนาจมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น จึงเกิดปรากฏการณ์การนิยามการคุกคามโดยใช้อำนาจในที่ทำงานที่หลากหลายมากขึ้น เป็นผลต่อเนื่องตามมา

คำสำคัญ: พะวะฮะระ, การคุกคาม, การกลั่นแกล้ง, ที่ทำงาน, สังคมญี่ปุ่น

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, อีเมล: piyawan.a@arts.tu.ac.th

‘Pawahara’ Power Harassment Issues in Japanese Society - A Case Study of State-Created Definition of Power Harassment³

Piyawan Asawarachan⁴

Abstract

This article investigates the definition of "power harassment" in the workplace in the Japanese society. Using descriptive approach to analyze documents and media created by the government agency, the study reveals that the definition of power harassment encompasses both formal and informal power relations. In other words, the definition is not limited to power relations between superiors and subordinates within the chain of command, but extends to power relations in other aspects such as knowledge, patron-client interactions, or gender. However, the fact that power harassment is defined as characterizing six types of behavioral expressions naturally limits the scope of power harassment to these pre-defined six categories, prompting the emergence of new lines of definition as the behavioral expressions deemed as constituting power harassment in the workplace become increasingly complicated in their variety.

Keywords: pawahara, harassment, bullying, workplace, Japanese society

³ This article is part of a research project funded by the Faculty of Liberal Arts, Thammasat university.

⁴ Assistant Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, E-mail: piyawan.a@arts.tu.ac.th

เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น: การศึกษาวิเคราะห์เพลงญี่ปุ่นฉะอ้อน

นภดล ทิพย์รัตน์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นในวัฒนธรรมดนตรีของไทย และศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางสังคีตลักษณ์ของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น โดยการเลือกใช้เพลงญี่ปุ่นฉะอ้อนเป็นกรณีศึกษา

จากการศึกษาพบว่า เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นในวัฒนธรรมดนตรีของไทยเท่าที่ปรากฏหลักฐานนั้น ถือเป็นเพลงไทยสำเนียงภาษาที่มีจำนวนบทเพลงน้อยมาก ซึ่งปรากฏบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นเพียง 5 เพลง คือ เพลงญี่ปุ่นฉะอ้อน เพลงญี่ปุ่นรัฐจวน เพลงญี่ปุ่นรำพึง เพลงญี่ปุ่นไทย และ เพลงโหมโรงซากรุระ โดยบทเพลงส่วนใหญ่ใช้หน้าทับสองไม้ เว้นเพียงเพลงโหมโรงซากรุระ ที่จะมีการใช้กลองตุ้มบรรเลงประกอบเป็นจังหวะเลียนเสียงของกลองโทโกะของญี่ปุ่นในทำนองท่อนที่บรรเลงเป็นทำนองเพลงซากรุระแบบเดิมของญี่ปุ่นที่ผู้ประพันธ์ได้แทรกไว้ในเพลง สำหรับเพลงญี่ปุ่นฉะอ้อน มีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้ประพันธ์ขยายเป็นอัตรา 3 ชั้นและตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว โดยเพลงนี้มี 4 จังหวะ ใช้ระบบเสียง 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา

ปัจจุบันนี้เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นรวมถึงเพลงญี่ปุ่นฉะอ้อน ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในหมู่นักดนตรีไทยมากนัก และแทบจะไม่มีใครบรรเลงในปัจจุบัน ทั้งที่เพลงลักษณะนี้เป็นเพลงสำเนียงหรือเพลงภาษาที่มีจำนวนน้อยมาก ถือเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมดนตรีของไทย ดังนั้นภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทย จึงควรฟื้นฟู สืบสาน และอนุรักษ์เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นให้ยังคงอยู่และเป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมดนตรีของไทยต่อไป

คำสำคัญ: เพลงไทย, สำเนียง, ญี่ปุ่น, ญี่ปุ่นฉะอ้อน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, อีเมล: noppadol.t@psu.ac.th

Thai Songs with Japanese Accents: An Analytical Study of Yee Poon Cha On Song

Noppadol Tippayarat ²

Abstract

The research aims to study traditional Thai songs in a Japanese style in Thai musical culture and to examine the musical forms of traditional Thai songs in a Japanese style, using “Yee Poon Cha On” as a case study.

The study has found that the traditional Thai songs in a Japanese style are rare, with evidence of only five songs, namely “Yee Poon Cha On”, “Yee Poon Run Juan”, “Yee Poon Ram Paung”, “Yee Poon Thai”, and “Sakura Overture”. Most of these songs use the Song Mai rhythm, except for Sakura Overture, in which the Took, a Thai drum, is played to mimic the sound of a Japanese drum called Taiko for the melody which is part of the traditional Sakura song. As for Yee Poon Cha-On, it is a one verse song composed by Luang Praditphairo (Sorn Sillapabanleng). The song was originally composed using a medium tempo but was later changed to a fast tempo. It has four rhythms and five tones: Do, Re, Me, Sol, and La.

Currently, the traditional Thai songs in a Japanese style, including Yee Poon Cha On, are not well known among Thai musicians, and are rarely performed. However, these songs are considered an important part of Thai music. Therefore, different sectors related to Thai music should revive, preserve, and promote them, ensuring that they remain a part of Thai music in the future.

Key Words: Thai Song, Accent, Japan, Yee Poon Cha On

² Assistant Professor, Faculty of Fine and Applied Arts, Prince of Songkla University, Pattani Campus, E-mail: noppadol.t@psu.ac.th

1. บทนำ

วัฒนธรรมการดนตรีของไทย โดยเฉพาะดนตรีประจำชาติที่มีแบบแผนมาอย่างยาวนานและเกี่ยวข้องกับรูปแบบของการประพันธ์เพลงไทยที่สำคัญลักษณะหนึ่งคือ การประพันธ์เพลงโดยอาศัยท่วงทำนอง สำเนียง ลีลา และรูปแบบเฉพาะทางดนตรีของชนชาติต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย หรือมีความเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม หรือปฏิสัมพันธ์ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย มีการตั้งชื่อเพลงเหล่านี้ด้วยการนำชื่อของชนชาตินั้นๆ ระบุไว้ที่คำแรกของชื่อเพลง เพื่อสื่อความหมายบ่งบอกว่าเพลงนี้มาจากอิทธิพลทางดนตรีของชนชาติต่างๆ รวมถึงเพื่อเป็นให้เกียรติและบ่งบอกสำเนียงเพลงไทยที่เลียนสำเนียงมาจากชนชาตินั้นๆ ดังจะเห็นได้จากชื่อเพลงไทยหลายเพลงที่มักมีชื่อชนชาติต่างๆ ในชื่อเพลง เช่น ลาว เขก จีน พม่า ฝรั่งเศส และญวน เป็นต้น (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2550, น. 156) เรียกเพลงลักษณะนี้ว่า “เพลงภาษา” หรือ “เพลงไทยสำเนียงต่างชาติ” บางครั้งผู้คนส่วนหนึ่งอาจไม่เข้าใจบริบทที่มาของเพลงไทยเหล่านี้ว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร และนำไปสู่ความเข้าใจผิดหลายที่ว่าเพลงเหล่านี้เป็นบทเพลงของต่างชาติหรือเป็นเพลงที่นำมาจากต่างชาติ แล้วมาบรรเลงในวงการดนตรีไทย

เพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงต่างชาติเหล่านี้ เท่าที่ปรากฏในวัฒนธรรมดนตรีของไทยนั้น มีมากมายหลายบทเพลง อาทิ เพลงลาวดวงเดือน เพลงเขมรพวง เพลงมอญดูดาว เพลงจีนขิมเล็ก เพลงพม่ารำหวาน เพลงญวนเกล้า เพลงแขกต๋อยหม้อ เพลงฝรั่งเศสรำเท้า เป็นต้น ซึ่งบทเพลงเหล่านี้ส่วนใหญ่มักเป็นบทเพลงในอัตรา 2 ชั้น ต่อมาได้พัฒนาขยายเป็นเพลงอัตรา 3 ชั้น และตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียว จนครบเป็นเพลงเถาก็มีปรากฏให้เห็นเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งว่า เพลงไทยในช่วงอยุธยาขึ้นส่วนใหญ่เป็นเพลงที่มีชื่อเพลงเป็นคำภาษาไทย ไม่มีการนำชื่อชนชาติต่างๆ มาหน้าชื่อเพลงหรือเป็นส่วนหนึ่งของเพลง เช่น เพลงพระทอง ตูตตู ดอกไม้ไทร ดอกไม้ไทร ทองย่อน หรือเพลงสายสมร นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า บทเพลงไทยสำเนียงต่างๆ เหล่านี้น่าจะเกิดขึ้นในช่วงหลังอยุธยาเป็นหลักประมาณในช่วงรัตนโกสินทร์

อย่างไรก็ตามในบรรดาเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงต่างๆ นั้น พบว่ามีเพลงไทยอยู่สำเนียงหนึ่ง คือ เพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียง “ญี่ปุ่น” ซึ่งเมื่อย้อนดูประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในอดีตมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันกลับพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่น ทั้งทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและทางวัฒนธรรมระหว่าง 2 ประเทศ มีความผูกพันใกล้ชิดกันมายาวนานหลายมิติ ได้เรียนรู้กันวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีซึ่งกันและกันมาอย่างยาวนาน แต่ทว่ากลับพบจำนวนชื่อเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นน้อยมากไม่ถึง 10 เพลงในวัฒนธรรมดนตรีของไทยเมื่อเทียบกับเพลงไทยสำเนียงอื่นๆ

ยิ่งไปกว่านั้นหากพิจารณารายละเอียดในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางดนตรีของทั้ง 2 ประเทศ โดยเฉพาะของชาวไทยที่มีต่อวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นก็จะพบว่า มีบทเพลงประจำชาติญี่ปุ่นเพลงหนึ่งที่ชาวไทยคุ้นเคย จึงส่งผลให้เพลงญี่ปุ่นกลายเป็นที่รู้จักกันดีในสังคมไทยในระดับหนึ่ง ทำให้การรับรู้ความรู้สึกเชิงสำนวนเพลงญี่ปุ่นมีความคุ้นชินกับสังคมไทยผ่านความคุ้นชินจากบทเพลงนี้ตามไปด้วย คือ “เพลงซากุระ” ซึ่งถือเป็นบทเพลงญี่ปุ่นที่ชาวไทยรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดีทั้งชื่อและทำนองของบทเพลง ซึ่งในตัวบทเพลงนี้มีอัตลักษณ์ทางสังคีตลักษณะที่มีความเป็นสำเนียงดนตรีญี่ปุ่นที่ค่อนข้างชัดเจนและโดดเด่นที่คนไทยทราบดีว่าเพลงนี้เป็นบทเพลงญี่ปุ่นแท้ๆ

เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาวัฒนธรรมดนตรีของไทย พบว่าหนึ่งในบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นนั้น คือ เพลง “ญี่ปุ่นอะฮ่อน” ซึ่งเป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่เก่าแก่เพลงหนึ่ง ที่เป็นเพลงท่อนเดียวและมีอัตราครบเป็นเพลงเถา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่มีอยู่ร่วมกันกับในบรรดาเพลงไทยสำเนียงต่างๆ

เนื่องจากบทเพลงนี้เป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นท่อนเดียวที่ไม่มีทางเปลี่ยน และมีการขยายเป็นอัตราสามขึ้นและตัดลงเป็นชั้นเดียวที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเพลงดั้งเดิมกับส่วนขยายและตัดทอนได้ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การพัฒนาวิชาการดนตรีและความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมระหว่าง 2 ประเทศคือไทยและญี่ปุ่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น
- 2.2 วิเคราะห์ลักษณะทางสังคีตลักษณ์ของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น โดยกำหนดเพลงญี่ปุ่นฉะอ้อนเป็นกรณีศึกษา

3. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น โดยการศึกษาข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยและญี่ปุ่น โดยใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) ที่เป็นการศึกษาการเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรมจากแหล่งหนึ่งมายังอีกแหล่งหนึ่ง โดยการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้สามารถไปได้ทุกที่ที่ไม่มีอุปสรรคด้านภูมิศาสตร์ (ยศ สันตสมบัติ, 2548 ม.25) ร่วมกับการศึกษาเชิงดนตรีวิทยา (Musicology) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางสังคีตลักษณ์และโครงสร้างของบทเพลง โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์บทเพลงตามสังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์ (Form and Analysis in Music) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เพลงญี่ปุ่นฉะอ้อน

4. วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น : การศึกษาวิเคราะห์เพลงญี่ปุ่นฉะอ้อน” ในครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

- 4.1 ทบทวนวรรณกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเพลงไทยสำเนียงต่างๆ และค้นคว้าข้อมูลเอกสารและแถบเสียงเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา และลักษณะของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น
- 4.2 ศึกษาและค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโน้ตเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่ยังคงปรากฏในปัจจุบัน
- 4.3 นำข้อมูลทั้งที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและประวัติบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นมารวบรวมและวิเคราะห์เกี่ยวกับพัฒนาการ และจำนวนบทเพลงเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน
- 4.4 เลือกบทเพลงตัวอย่างเพื่อศึกษาวิเคราะห์สังคีตลักษณ์เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น โดยการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกบทเพลง “ญี่ปุ่นฉะอ้อน” เป็นกรณีศึกษา เนื่องด้วยพบว่าเป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่เก่าแก่ที่สุดจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานขั้นต้นในงานชิ้นนี้
- 4.5 สังเคราะห์ วิเคราะห์ และสรุป อภิปราย พร้อมข้อเสนอแนะจากการศึกษาเพื่อเป็นองค์ความรู้ในแวดวงวิชาการทางด้านดนตรีและทางด้านญี่ปุ่นศึกษาต่อไป

5. ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น : การศึกษาวิเคราะห์เพลงญี่ปุ่นฉ้ออัน” มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1 เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นในวัฒนธรรมดนตรีไทย

ในบรรดาเพลงไทยที่ปรากฏในวัฒนธรรมดนตรีของไทยนั้น เกิดจากการสังสมภูมิปัญญา ประดิษฐ์ คิดค้น ดัดแปลง รวมถึงเลือกรับปรับใช้จากวัฒนธรรมดนตรีอื่น จนเกิดเป็นบทเพลงไทยที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน หากจำแนกตามลักษณะและประเภทของเพลงไทยนั้น มีหลากหลายประเภท เช่น เพลงโหมโรง เพลงหน้าพาทย์ เพลงเถา เพลงทยอย เพลงลา เพลงเรื่อง เพลงตับ และ เพลงเดี่ยว เป็นต้น บทเพลงแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน ทั้งในแง่การนำบทเพลงไปใช้งาน วิธีบรรเลง ลักษณะเฉพาะทางสังคีตลักษณ์ และวงดนตรีที่ใช้สำหรับการบรรเลงเพลงแต่ละประเภท รวมถึงแนวทางหรือทางเพลงที่อาจจะมีการประดิษฐ์ทางเพลงที่แตกต่างกันไปตามครูเพลงหรือนักดนตรีอีกด้วย อย่างไรก็ตามในบรรดาเพลงไทยทั้งหมดนี้ ยังมีลักษณะของเพลงไทยรูปแบบหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของวัฒนธรรมด้านดนตรีของไทย คือ เพลงไทยสำเนียงต่างๆ

เพลงไทยสำเนียงต่างๆ หรือเพลงภาษา ถือเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของไทย สันนิษฐานว่า เพลงลักษณะนี้เกิดขึ้นช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ (ทรงพล เลิศกอบกุล, 2565, น.30) สังเกตได้ว่า หากย้อนไปศึกษารายชื่อบทเพลงไทยที่ปรากฏมาช่วงก่อนหน้านั้นเช่นในสมัยอยุธยาจะพบว่า เพลงไทยในช่วงเวลาดังกล่าวจะใช้ชื่อเป็นภาษาไทย โดยไม่มีการนำชื่อของชนชาติต่างๆ ระบุไว้หน้าชื่อเพลงหรือเป็นส่วนหนึ่งของชื่อเพลง แต่ชื่อเพลงไทยที่มีชื่อของชนชาติอื่นๆ จะเริ่มพบมากสมัยรัตนโกสินทร์ เรียกเพลงชนิดนี้ว่า เพลงสำเนียงหรือเพลงภาษานั้นๆ โดยส่วนใหญ่เป็นเพลงในอัตรา 2 ชั้น และเริ่มมีการขยายเป็นอัตรา 3 ชั้นและตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียวในช่วงรัชสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นต้นมาซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลงานการประพันธ์เพลงของ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) จนมาถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 9 ที่อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้ประพันธ์เพลงสำเนียงภาษาขยายและตัดลงจนครบเพลงเถาอีกเป็นจำนวนมาก

สำหรับเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นนั้น เป็นเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงที่สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างญี่ปุ่นและไทยที่มีมาอย่างยาวนาน จนทำให้ญี่ปุ่นเป็นอีกชนชาติหนึ่งที่ปรากฏชื่อชนชาติในวัฒนธรรมดนตรีของไทยในเพลงภาษาหรือเพลงสำเนียงต่างๆ ของไทย และแม้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นจะมีมาอย่างยาวนานกว่า 600 ปีดังปรากฏหลักฐานจากบันทึกจากเอกสาร “เรคิไตโฮอัน” (อิชิอิ โยเนะโอะ และ โยชิภาวะ โทชิฮารุ, 2542, น. 9) ก็ตาม แต่การศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารต่างๆเท่าที่พบในขณะนี้ กลับพบบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นจำนวน 5 เพลงเท่านั้น คือ

เพลงญี่ปุ่นรัฐจวน เดิมเป็นเพลงไทยในอัตรา 2 ชั้น เพลงนี้เป็นเพลงที่มี 2 ท่อน และใช้หน้าทับสองไม้ ประพันธ์โดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ต่อมานายชนก สาคริก ซึ่งเป็นทายาทของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงนี้มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา 3 ชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียวจนครบเป็นเพลงเถา เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 และได้นำออกบรรเลงครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2527 ในงาน “เชิดชูเกียรตินักแต่งเพลงไทย” ของสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย ณ โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

เพลงญี่ปุ่นรำพึง เดิมเป็นเพลงไทยในอัตรา 2 ชั้น เพลงนี้เป็นเพลงที่มีท่อนเดียว และใช้หน้าทับสองไม้ เช่นเดียวกับเพลงญี่ปุ่นรำพึงโดยหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงละครร้องของ

หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ ต่อมาเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2521 ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้นำเพลงดังกล่าว มาแต่งขยายขึ้นเป็นอัตรา 3 ชั้น และตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียวจนครบเป็นเพลงเถา

เพลงญี่ปุ่นอะฮ้อน เป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่เดิมเป็นเพลงในอัตรา 2 ชั้น ประพันธ์โดยหม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ โดยใช้สำหรับบรรเลงเพลงประกอบการแสดงละคร ต่อมาหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงนี้มาประพันธ์ขยายเป็นอัตรา 3 ชั้น และ ตัดลงเป็นชั้นเดียวจนครบเป็นเพลงเถา

เพลงญี่ปุ่นไทย เป็นเพลงระบำอัตรา 2 ชั้น ประพันธ์ขึ้นใหม่โดยอาจารย์มนตรี ตราโมท เพื่อใช้ในการขับร้อง ประกอบเพลงประวัติศาสตร์ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ

เพลงโหมโรงซากุระ เพลงนี้ถือเป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่ใหม่ที่สุด และมีความแตกต่างจากเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นเพลงอื่นๆ เนื่องจากเป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่เป็นเพลงประเภทเพลงโหมโรง และเป็นการนำเพลงญี่ปุ่นแท้ คือ เพลงซากุระ มาประพันธ์เป็นเพลงโหมโรง โดยการประพันธ์เป็นทางเปลี่ยนและนำมาร้อยเรียงต่อเนื่องให้เป็นเพลงเดียวกัน จุดเด่นของเพลงนี้นอกจากประพันธ์ขึ้นจากเพลงญี่ปุ่นแท้ๆแล้ว ยังแทรกการเดี่ยวเครื่องดนตรีคือ ซอด้วง ในช่วงที่บรรเลงเป็นเพลงญี่ปุ่น และใช้เครื่องประกอบจังหวะบรรเลงเลียนเสียงกลองไทโกะ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทจังหวะของญี่ปุ่น บทเพลงนี้ประพันธ์โดย ศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บินทสันต์ อดีตคณบดี คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนำออกบรรเลงเผยแพร่เป็นครั้งแรกในงานประชุมวิชาการไทยศึกษาครั้งที่ 2 ณ มหาวิทยาลัยอัสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี พ.ศ.2541 เพลงนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion) ทางดนตรีจากวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นมาสู่ วัฒนธรรมการดนตรีของไทยที่ชัดเจนเพลงหนึ่ง รวมถึงมีการวิเคราะห์ลักษณะทางสังคีตลักษณ์ของเพลงนี้ไว้ให้เห็นความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมดังกล่าว (นภดล ทิพย์รัตน์, 2559, น.114-131)

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่ปรากฏใน “สารานุกรมเพลงไทย” ที่รวบรวมโดยณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์นั้น พบข้อมูลบางส่วนว่ายังมีบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่ปรากฏชื่อเพิ่มเติม นอกเหนือจากทั้ง 5 เพลงนี้ เช่น เพลงญี่ปุ่นสำเร็จ และ เพลงญี่ปุ่น ทว่าข้อมูลที่เกี่ยวกับ 2 เพลงนี้มีน้อยมาก และเกี่ยวข้องกับบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่สืบค้นได้ข้างต้น เช่น “เพลงญี่ปุ่นสำเร็จ” คือเพลงญี่ปุ่นรำพึงในอัตรา 2 ชั้น ส่วนเพลง “ญี่ปุ่น” เป็นทำนองเพลงเก่าเพลงหนึ่ง อยู่ในตำราเพลงมโหรี ชุดเพลงเกร็ดนอกเรื่องลำดับที่ 15 มาตั้งแต่สมัยอยุธยา (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, 2542, น. 87) แต่เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถสืบค้นตัวบทเพลงได้ว่า แท้จริงแล้วเพลงนี้เป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นหรือไม่ หรือเป็นเพียงเพลงไทยที่ใช้ชื่อเพลงว่าญี่ปุ่นเท่านั้น จึงจะไม่นำมาวิเคราะห์ด้วย

5.2 การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางสังคีตลักษณ์เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น : เพลงญี่ปุ่นอะฮ้อน เถา

“เพลงญี่ปุ่นอะฮ้อน” ทางที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประพันธ์ขึ้นนั้น มีลักษณะเป็นเพลงเถา ประกอบด้วยอัตรา 3 ชั้น อัตรา 2 ชั้น และอัตราชั้นเดียว ทั้งนี้เพลงญี่ปุ่นอะฮ้อนของเดิมนั้นเป็นเพลงในอัตรา 2 ชั้น โดยหม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ เป็นผู้ประพันธ์ขึ้น

ภาพที่ 1 หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ
 (ที่มา : ห้องสมุดดนตรีสมเด็จพระเทพรัตน์)

จากนั้นหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงญี่ปุ่นอะโองานในอัตรา 2 ชั้นของเดิมที่ หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ ประพันธ์ไว้แต่เดิมเพื่อประกอบละครเรื่องนี้ มาขยายขึ้นเป็นอัตรา 3 ชั้น และตัดลงเป็นอัตราชั้นเดียวจนครบเป็นเพลงเถาเมื่อปี พ.ศ.2474 โดยได้มีการเผยแพร่โน้ตเพลงนี้เป็นครั้งแรกเนื่องในโอกาสครบรอบ 200 ปีแห่งการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ในหนังสือ “ประชุมผลงานเพลงหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)” เมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยเป็นการบันทึกโน้ตแบบตัวเลข 9 ตัวตามแนวทางที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คิดค้นขึ้นและมีการแปลเป็นโน้ตด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษกำกับไว้ตามเสียงดนตรีตะวันตก อักษรภาษาอังกฤษแทนเสียงดนตรีในหนังสือเล่มดังกล่าว ได้แก่

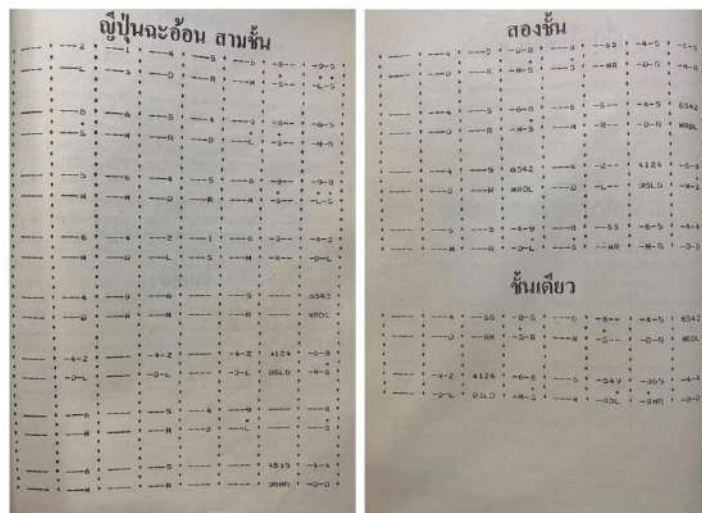
- เสียง โด แทนด้วย D
- เสียง เร แทนด้วย R
- เสียง มี แทนด้วย M
- เสียง ฟา แทนด้วย F
- เสียง ซอล แทนด้วย S
- เสียง ลา แทนด้วย L
- เสียง ที แทนด้วย T

ภาพที่ 2 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

(ที่มา : [https://th.wikipedia.org/wiki/หลวงประดิษฐไพเราะ_\(ศร_ศิลปบรรเลง\)](https://th.wikipedia.org/wiki/หลวงประดิษฐไพเราะ_(ศร_ศิลปบรรเลง)))

โดยโน้ตเพลงญี่ปุ่นอะออนที่บันทึกตามโน้ตแบบตัวเลข 9 ตัว และ อักษรภาษาอังกฤษ ต้นฉบับเดิมที่หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) บันทึกไว้มีลักษณะดังนี้

ภาพที่ 3 โน้ตเพลงญี่ปุ่นอะออนที่บันทึกด้วยโน้ตตัวเลข 9 ตัวและอักษรภาษาอังกฤษ

(ที่มา : มุลินธิหลวงประดิษฐไพเราะ, 2525, น. 357-358)

เมื่อนำมาถอดเป็นโน้ตเพลงไทยด้วยรูปแบบแทนเสียงอักษรภาษาไทย ซึ่งเป็นการบันทึกโน้ตที่นิยมใช้อย่างเป็นทางการและแพร่หลายในวงการดนตรีไทย สามารถแปลเป็นโน้ตอักษรไทยได้ดังต่อไปนี้

โน้ตเพลงญี่ปุ่นฉะฮ้อน

อัตรา 3 ชั้น

----	--- ล	--- ซ	--- ด	--- ร	--- ม	- ซ - -	- ล - ซ
------	-------	-------	-------	-------	-------	---------	---------

----	--- ซ	--- ม	--- ร	--- ด	--- ล	- ซ - -	- ม - ร
------	-------	-------	-------	-------	-------	---------	---------

----	--- ร	--- ม	--- ด	--- ร	--- ม	- ซ - -	- ล - ซ
------	-------	-------	-------	-------	-------	---------	---------

----	--- ม	--- ด	--- ล	--- ซ	--- ม	- ร - -	- ด - ล
------	-------	-------	-------	-------	-------	---------	---------

----	--- ด	--- ร	--- ม	-----	--- ร	-----	ม ร ด ล
------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	---------

----	- ด - ล	-----	- ด - ล	-----	- ด - ล	ด ซ ล ด	- ม - ซ
------	---------	-------	---------	-------	---------	---------	---------

----	--- ม	-----	--- ร	--- ด	--- ล	-----	--- ซ
------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

----	--- ม	-----	--- ร	-----	-----	ด ร ม ร	- ด - ด
------	-------	-------	-------	-------	-------	---------	---------

อัตรา 2 ชั้น

----	--- ด	--- ร	- ม - ซ	--- ซ	-- ม ร	- ด - ร	- ม - ร
------	-------	-------	---------	-------	--------	---------	---------

----	--- ด	--- ร	- ม - ซ	--- ม	- ร - -	- ด - ร	ม ร ด ล
------	-------	-------	---------	-------	---------	---------	---------

----	--- ด	--- ร	ม ร ด ล	--- ด	- ล - -	ด ซ ล ด	- ม - ซ
------	-------	-------	---------	-------	---------	---------	---------

----	--- ม	--- ร	- ด - ล	--- ซ	-- ม ร	- ม - ร	- ด - ด
------	-------	-------	---------	-------	--------	---------	---------

อัตราชั้นเดียว

----	--- ด	-- ร ม	- ช - ร	--- ม	- ช - -	- ด - ร	ม ร ด ล
----	- ด - ล	ด ช ล ด	- ม - ช	--- ม	- ร ด ล	- ช ม ร	- ด - ด

ส่วนบทร้องที่ใช้ในเพลงนี้ นำมาจากบทประพันธ์ในเรื่อง พระลอนรลักษณ์ ในกรมพระราชวังบวรมหาดิศัยพลเสพ ซึ่งร้องกันอยู่ในปัจจุบัน เป็นทางที่คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลงปรุงทางขึ้นใหม่ในระยะหลัง (มูลนิธิการงประดิษฐ์ไพเราะ, 2525, น.356) โดยบทร้องดังกล่าวมีเนื้อหาดังนี้

“ ...บทร้องอัตรา 3 ชั้น

เที่ยวแรก

ไอ้เจ้าเสาวภาคย์ของพี่เอ๋ย
 พลบค่ำคร่ำครวญถึงนวลน้อง
 แต่ข่าวคำรำลือแล้วมีหน้า

โฉนเลยจะได้ชมสมสอง
 จนย่ำยามสองห้องประโคม
 พี่มาซ้ำฟังชอยยุโรปโอม

เที่ยวกลับ

เหมือนพระเมรุเอนทับทรวงโทรม
 แล้วเคลือบคลุมกลุ่มจิตผิดสังเกต
 อาลัยในสองวนิดา

แสนโทม์สนึกไม่นิทรา
 ภูเวศรัญจวนหวนหา
 สุดแสนเสน่หาอาวรณ์

บทร้องอัตรา 2 ชั้น

เที่ยวแรก

พระเผยแกลแลดูแสงเดือน
 เคลิ้มเห็นเป็นสองบังอร

ดั่งผิวพัศตร์เพื่อนแพงสมร
 มาแนบนอนบนที่แท่นสุวรรณ

เที่ยวกลับ

นักสนมก้มกราบอยู่งานถวาย
 ครั้นรู้ว่าสุรางค์นางกำนัล

พระแยมยิ้มพริ้มพรายเข้ารับขวัญ
 ทรงธรรม์ช่วยเขินสะเท็นใจ

บทร้องอัตราชั้นเดียว

เที่ยวแรก

เพราะแรงฤทธิวิทยาอาคม

ในอารมณ์ร้อนรนหม่นไหม้

เที่ยวกลับ

เหมือนบ้ำหลังคลั่งคลุ้มเคลิ้มไคล้

คว่ำไขวกอดเขยนั่งเขยชม... ”

(มูลนิธิการงประดิษฐ์ไพเราะ, 2525, น. 356)

อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้ ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์บทร้องของเพลงญี่ปุ่นอะโอะนในเชิงสังคีตลักษณะ แต่มุ่งเน้นวิเคราะห์ลักษณะของสังคีตลักษณะทำนองเพลงญี่ปุ่นอะโอะนเป็นหลัก แต่เพื่อให้เห็นบริบทของเพลงญี่ปุ่นอะโอะนในภาพรวมประกอบการศึกษา จึงได้นำเนื้อร้องของบทเพลงญี่ปุ่นอะโอะนมาเสนอพอสังเขป เพื่อให้เห็นภาพของอิทธิพลดนตรีญี่ปุ่นในวัฒนธรรมดนตรีของไทยไปพร้อมกันว่า แม้จะเป็นเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น แต่เนื้อร้องก็ยังคงใช้คำร้องภาษาไทยเช่นเดียวกับบทร้องของเพลงไทยในวัฒนธรรมดนตรีของไทยโดยทั่วไปเป็นหลักเช่นกัน

สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะทางสังคีตลักษณะของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น โดยการใช้กรณีศึกษาเพลงญี่ปุ่นอะโอะนในครั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์บทเพลงในบริบททางด้านดนตรีของเพลงนี้ โดยอาศัยโน้ตเพลงต้นฉบับที่บันทึกไว้ในหนังสือประชุมผลงานเพลงหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ดังข้างต้นพบว่า มีลักษณะทางสังคีตลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

ลักษณะของกลอนเพลง

เพลงญี่ปุ่นอะโอะน เป็นเพลงที่ไม่ได้เริ่มต้นด้วย “เท่า”³ และไม่มีลักษณะของ “โยน”⁴ เมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของเพลงวิเคราะห์ได้ว่า บทเพลงญี่ปุ่นอะโอะนนี้นี้เป็นบทเพลงประเภทเพลงกรอ จุดวิเคราะห์ที่สำคัญคือ โน้ตเพลงทั้งอัตรา 3 ชั้น อัตรา 2 ชั้น และอัตราชั้นเดียว มีโน้ตเพลงที่ประพันธ์ไว้สำหรับการบรรเลงด้วยวิธีการกรอหรือลากเสียงยาวเป็นหลัก ทั้งนี้หากพิจารณาจากลักษณะของผู้ประพันธ์เพลงนี้พบว่า การประพันธ์เพลงประเภทเพลงกรอนั้น เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่สำคัญในการประพันธ์เพลงของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) อยู่แล้วและมีเจตนาที่จะประพันธ์ให้สอดคล้องกับเพลงญี่ปุ่นอะโอะนในอัตรา 2 ชั้นของเดิมที่หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ ประพันธ์ไว้ที่มีลักษณะเป็นเพลงกรอ เพื่อให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กันทั้งอัตรา 3 ชั้น อัตรา 2 ชั้น และอัตราชั้นเดียว

การใช้เสียงและบันไดเสียง

เพลงญี่ปุ่นอะโอะน เกา เป็นเพลงที่ใช้เสียงในบทเพลงจำนวน 5 เสียง ประกอบด้วย เสียงโด เสียงเร เสียงมี เสียงซอล และเสียงลา คือ เสียงที่ 1 เสียงที่ 2 เสียงที่ 3 เสียงที่ 5 และเสียงที่ 6 ซึ่งหากเทียบกับหลักการเสียงทางดนตรีทั่วไปอาจจะเรียกลักษณะการใช้ระบบเสียงดังกล่าวว่าเป็นลักษณะแบบ ระบบ 5 เสียง (Penta Tonic Scale) และเมื่อวิเคราะห์โน้ตเพลงในเพลงทั้งหมดดังพบว่า ในโน้ตเพลงของบทเพลงญี่ปุ่นอะโอะนทั้งหมดนี้ ไม่มีการใช้เสียงผ่านหรือเสียงรอง ทั้งเสียงฟา และเสียงที (เสียงที่ 4 และเสียงที่ 7) แต่อย่างไร

จังหวะและความยาวของบทเพลง

ข้อมูลการใช้หน้าทับประกอบการบรรเลงเพลงญี่ปุ่นอะโอะน เกา กำหนดให้ใช้หน้าทับ “สองไม้” (ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์, 2542, น.87) ดังนั้นหากเทียบหน้าทับสองไม้กับจำนวนความยาวของบทเพลงแต่ละอัตราในการบรรเลง จังหวะหน้าทับประกอบการบรรเลง พบว่าแต่ละอัตรา คือ ทั้งอัตรา 3 ชั้น อัตรา 2 ชั้น และ อัตราชั้นเดียว มีจำนวนอัตราระยะ 8 จังหวะ กล่าวคือ อัตรา 3 ชั้นมีจำนวน 8 บรรทัด อัตรา 2 ชั้นมีจำนวน 4 บรรทัด และอัตราชั้นเดียวมีจำนวน 2 บรรทัด

³ เท่า ในวัฒนธรรมดนตรีของไทย คือ ลักษณะของเพลงไทยที่ประกอบด้วยเสียงใดเสียงหนึ่งอยู่ครึ่งอัตราหน้าทับเป็นอย่างน้อย และมักปรากฏในการขึ้นต้นของบทเพลงหรือท่อนเพลง

⁴ โยน ในวัฒนธรรมดนตรีของไทย คือกระบวนการบรรเลงทำนองที่ย้ำเสียงเช่นกัน แต่เป็นการนำเสียงเพื่อเร่งจังหวะและนำไปสู่การบรรเลงแบบลูกล่อลูกขัดที่เป็นการแบ่งวรรคเพลงเพื่อให้เครื่องดนตรีพวกเครื่องนำและเครื่องตามบรรเลงรับส่งกัน

ดังนั้นเมื่อเพลงนี้เป็นเพลงที่บรรเลงด้วยทางกรอเป็นหลัก ซึ่งโดยทั่วไปหากเป็นเพลงกรอแล้วจะใช้หน้าทับสองไม้บรรเลงประกอบ จึงมีความสอดคล้องกันทั้งในแง่ของการเทียบความยาวเพลงด้วยหน้าทับสองไม้และการเทียบด้วยบรรทัดเพลงที่ประกอบด้วย 1 บรรทัด 8 ห้องเพลง ผู้วิจัยจึงขอใช้การอธิบายความยาวด้วย “บรรทัดตามการบันทึกโน้ตเพลงไทย 8 ห้อง” เนื่องจากเป็นที่เข้าใจและสามารถนำเสนอข้อเท็จจริงตรงกันและเข้าใจได้ว่าการเทียบเป็นหน้าทับที่มีความยาวลดหลั่นกันไปในแต่ละอัตรา โดยสามารถสรุปความยาวของบทเพลงนี้ได้ว่า เพลงญี่ปุ่นอะออน มีความยาวในอัตรา 3 ชั้นจำนวน 8 บรรทัด ความยาวในอัตรา 2 ชั้นจำนวน 4 บรรทัด และ ความยาวในอัตราชั้นเดียวจำนวน 2 บรรทัด

รูปแบบของท่อนเพลง

เพลงญี่ปุ่นอะออน เกา เป็นเพลงท่อนเดียวไม่มีทางเปลี่ยน ดังนั้นรูปแบบเพลงนี้จึงมีลักษณะรูปแบบของเพลงเป็น A⁵

ลักษณะเสียงลูกตก

เพลงญี่ปุ่นอะออน เกา เป็นเพลงที่มี 4 จังหวะ ดังนั้นหากวิเคราะห์ตามโครงสร้างจังหวะคู่ของหน้าทับสองไม้แต่ละท่อนจะมีเสียงตกดังต่อไปนี้

- จังหวะที่ 2 เสียงตก คือ เสียงเร
- จังหวะที่ 4 เสียงตก คือ เสียงลา
- จังหวะที่ 6 เสียงตก คือ เสียงซอล
- จังหวะที่ 8 เสียงตก คือ เสียงโด

เมื่อวิเคราะห์เสียงตกของแต่ละจังหวะพบว่า แต่ละจังหวะจะมีเสียงตกที่ไม่ซ้ำกัน ดังนั้นเมื่อเชื่อมโยงกับการใช้ระบบเสียง 5 เสียงที่ประกอบด้วยเสียง โด เร มี ซอล และ ลา เสียงตกของแต่ละจังหวะจะขาดเฉพาะเสียงตกคือเสียงมีเท่านั้น และสังเกตได้ว่าเสียงมีคือเสียงกลางของกลุ่มเสียงนี้

ลักษณะกลอนเพลงที่สำคัญ

ลักษณะทางสังคีตลักษณะที่สำคัญของบทเพลงที่สามารถบ่งบอกความเป็นสำเนียงเพลง หรือภาษาของเพลงที่สำคัญคือ การวิเคราะห์เกี่ยวกับกลอนที่ปรากฏในบทเพลงนั้นๆ สำหรับเพลงญี่ปุ่นอะออนก็เช่นกัน เมื่อวิเคราะห์กลอนเพลงแต่ละท่อนแล้ว พบลักษณะของกลอนเพลงที่สำคัญที่ใช้ในแต่ละอัตราจังหวะปรากฏดังต่อไปนี้

อัตรา 3 ชั้น

ลักษณะของกลอนเพลงที่พบการใช้รูปแบบกลอนเพลงซ้ำๆกันมากที่สุดในอัตรา 3 ชั้นของเพลงญี่ปุ่นอะออนคือกลอนเพลงในลักษณะนี้

/ - - - - / - - - x / - - - x / - - - x / - - - x / - - - x / - x - - / - x - x /

⁵ ซึ่งหากเป็นเพลง 2 ท่อน จะมีรูปแบบ A B และหากเป็นเพลงที่มี 3 ท่อนจะมีรูปแบบ A B C และหากเป็นเพลง 2 ท่อนที่มีช่วงต้นของท่อนแต่ละท่อนเหมือนกันแต่ช่วงท้ายท่อนแตกต่างกัน จะมีลักษณะรูปแบบ AB AC เป็นต้น

ดังปรากฏในโน้ตเพลงที่ขีดเส้นใต้ต่อไปนี้

----	---ล	---ช	---ด	---ร	---ม	-ช--	-ล-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

----	---ช	---ม	---ร	---ด	---ล	-ช--	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

----	---ร	---ม	---ด	---ล	---ม	-ช--	-ล-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

----	---ม	---ด	---ล	---ช	---ม	-ร--	-ด-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

โดยพบในบรรทัดที่ 1 บรรทัดที่ 2 บรรทัดที่ 3 และบรรทัดที่ 4 แต่มีการเปลี่ยนเสียงในแต่ละบรรทัด

อัตรา 2 ชั้น

กลอนเพลงที่พบมากที่สุดให้อัตรา 2 ชั้น คือกลอนเพลงในลักษณะนี้

/ ---- / --- x / --- x / - x - x /

ดังปรากฏในโน้ตเพลงที่ขีดเส้นใต้ต่อไปนี้

----	---ด	---ร	-ม-ช	---ช	--มร	-ด-ร	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

----	---ด	---ร	-ม-ช	---ม	-ร--	-ด-ร	ม ร ด ล
------	------	------	------	------	------	------	---------

----	---ด	---ร	ม ร ด ล	---ด	-ล--	ด ช ล ด	-ม-ช
------	------	------	---------	------	------	---------	------

----	---ม	---ร	-ด-ล	---ช	--มร	-ม-ร	-ด-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

โดยพบในบรรทัดที่ 1 บรรทัดที่ 2 บรรทัดละ 2 ช่วงติดต่อกัน แต่มีการเปลี่ยนเสียงในแต่ละบรรทัดโดยลูกตกของของเพลงสอดคล้องกับอัตรา 3 ชั้น เช่นกัน

อัตราชั้นเดียว

ให้อัตราชั้นเดียวพบว่า ไม่มีการใช้กลอนเพลงที่ซ้ำกัน

จากบทเพลงญี่ปุ่นอะโอะนังทั้ง 3 อัตรา พบว่ามีการใช้กลอนเพลงที่มีลักษณะแบบ “การลากเสียงยาวแล้วทอนจังหวะต่อเนื่องในทำนองหรือทำนองเดียวกัน” ดังจะเห็นได้จากโน้ตเพลงในอัตรา 3 ชั้นและอัตรา 2 ชั้นที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ดังตัวอย่างข้างต้น พบว่ามีลักษณะที่ตัวโน้ตในกลุ่มแรกๆเป็นโน้ตที่เสียงยาว (เทียบได้กับโน้ตตัวกลมในทางดนตรีสากล) ในช่วงต้น แล้วใช้โน้ตที่มีความยาวของแต่ละเสียงลดลงมาครั้งหนึ่ง (เทียบได้กับโน้ตตัวขาว) ในช่วงท้ายในแต่ละบรรทัดหรือวรรคเพลง ซึ่งประโยคเพลงลักษณะนี้ถือเป็นประโยคที่พบในเพลงญี่ปุ่นอะโอะนังเป็นจำนวนมาก

โอกาสและวงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง

เพลงญี่ปุ่นอะโอะนังนั้น เดิมเป็นเพลงในอัตรา 2 ชั้นที่ หม่อมหลวงถ้วนศรี วรวรรณ ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้บรรเลงประกอบละครเรื่องตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งเป็นที่ชัดเจนว่าในการบรรเลงเพลงประกอบการแสดงโขนละครเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่จะใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบ แต่เมื่อหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประพันธ์บทเพลงนี้โดยนำเพลงญี่ปุ่นอะโอะนังในอัตรา 2 ชั้นมาขยายเป็นอัตรา 3 ชั้น และตัดลงเป็นชั้นเดียว บทเพลงนี้จึงกลายเป็นเพลงเถาที่สามารถบรรเลงด้วยวงดนตรีประเภทใดก็ได้ แต่วัตถุประสงค์ของเพลงเถาโดยทั่วไปนั้น จะเป็นเพลงบรรเลงเพื่อการฟังและการขับกล่อมเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามดังที่ทราบกันดีว่า เพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นในปัจจุบันนี้ หาฟังได้ยากมาก ในวัฒนธรรมดนตรีของไทยจึงแทบจะไม่อาจรับฟังบทเพลงดังกล่าวในปัจจุบันเท่าที่ควรนัก หากแต่ที่บรรเลงอยู่ก็เป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีประยุกต์จากต่างชาติ เช่น กูเจ็ง เนื่องจาก อาจารย์ชนก สาคกริก ซึ่งเป็นทายาทของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นไว้หลายเพลง มีความสนใจในเครื่องดนตรีจีนชนิดนี้ และได้ศึกษาวิธีการบรรเลงและนำมาประยุกต์กลวิธีในการบรรเลงเพลงไทย และเผยแพร่ผลงานเพลงไทยด้วยกูเจ็งหลายบทเพลงรวมถึงเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นในชื่อวง “ภูมริน” และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2530 – 2540 ซึ่งหนึ่งในนั้นคือเพลง ญี่ปุ่นรันจวญ แต่ในขณะเดียวกันหากพินิจพิเคราะห์ในเชิงมานุษยวิทยาการดนตรีและดนตรีวิทยาควบคู่กันไป การนำเพลงญี่ปุ่นอะโอะนังมาบรรเลงด้วยกูเจ็งก็สะท้อนกลิ่นอายความเป็นญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดีเช่นกัน เนื่องจากกูเจ็งเป็นเครื่องดนตรีจีนที่แพร่กระจายและเกิดการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเข้าไปยังญี่ปุ่น จนก่อให้เกิดเป็นเครื่องดนตรีญี่ปุ่นที่เรียกว่า โโกโตะ ที่ยังคงมีลักษณะเครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลงที่ใกล้เคียงกับกูเจ็งของจีน ดังนั้นการบรรเลงเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นด้วยกูเจ็งที่วงภูมรินนำเสนอ จึงคงกลิ่นอายดนตรีที่ได้อรรรถรสความเป็นญี่ปุ่นด้วย

6. สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ภูมิปัญญาที่สำคัญประการหนึ่งของกระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านวัฒนธรรมดนตรีของไทยที่มีมาแต่โบราณกาลประการหนึ่งคือ การประพันธ์เพลงไทยโดยอาศัยลักษณะสำเนียงเพลงท่วงทำนอง และจังหวะลีลาที่มีการประยุกต์จากสำเนียงหรือบทเพลงของชนชาติต่างๆ ที่ในวัฒนธรรมดนตรีของไทยเรียกเพลงเหล่านี้ว่า “เพลงภาษา” หรือ “เพลงไทยสำเนียงต่างชาติ” โดยบทเพลงลักษณะดังกล่าว ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สำคัญของวัฒนธรรมดนตรีไทยที่ยังคงมีการสืบทอดและการบรรเลงเพลงภาษาหรือเพลงสำเนียงต่างชาติเหล่านี้ที่เป็นเพลงเก่าดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว รวมถึงการสร้างสรรค์เพลงใหม่ๆ ต่อเนื่อง รวมการประยุกต์ใช้เพลงภาษาหรือเพลงสำเนียงต่างชาติเหล่านี้ในรูปแบบต่างๆ มาจนถึงปัจจุบัน

“เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่น” ถือเป็นเพลงภาษาหรือเพลงสำเนียงต่างชาตีสำเนียงหนึ่ง ที่มีจำนวนบทเพลงจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงต่างชาติอื่นๆ การสืบค้นรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้พบว่า เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นในปัจจุบันนี้มีเพียง 5 บทเพลงเท่านั้น คือ เพลงญี่ปุ่นอะฮอน ญี่ปุ่นรัฐจวน ญี่ปุ่นรำพึง เพลงญี่ปุ่นไทย และ โหมโรงซากุระ แต่ก็ยังมีบทเพลงที่ปรากฏชื่อเพลงเกี่ยวกับญี่ปุ่นอีก 2 บทเพลง แต่ไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับบทเพลงยืนยัน คือ เพลงญี่ปุ่นสำเร็จ และ เพลงญี่ปุ่น

ทั้งนี้จากการรวบรวมประวัติความเป็นมาของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นนั้นพบว่า บุคคลที่มีความสำคัญในการทำให้เกิดเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่สำคัญคือ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เนื่องจากเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นส่วนใหญ่มาจากการประพันธ์เพลงหรือเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของท่าน (เว้นเพียงโหมโรงซากุระที่เพิ่งเกิดขึ้นในระยะหลัง)

ยิ่งไปกว่านั้นบทเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่มีอยู่จำนวนน้อยชนิดเหล่านี้ ได้เริ่มเลื่อนหายไปจากวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีของไทยและมีโอกาสรับฟังยากขึ้นเมื่อเทียบกับเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงต่างชาติอื่นๆ ผู้วิจัยคิดว่าส่วนหนึ่งเพราะขาดการสืบสาน อนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นเหล่านี้ อาจมีปัจจัยจากจำนวนเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่น้อย และ เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นแทบจะไม่ได้ถูกบรรจุไว้ในระบบการศึกษาระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติดนตรีของไทย ทั้งในและนอกระบบดังเช่นเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงอื่นๆ ที่มีความนิยมในการรับฟัง การต่อเพลง และการบรรจุเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทางด้านดนตรีในระดับต่างๆ

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ จากการศึกษาในครั้งนี้เมื่อสืบค้นประวัติความเป็นมาของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นต่างๆ พบว่า ยังมีความคลุมเครือในเรื่องประวัติของบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นที่มีแหล่งอ้างอิงประวัติความเป็นมาที่หลากหลาย จึงควรมีการชำระประวัติความเป็นมาของเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นเหล่านี้เพื่อความชัดเจนต่อไปด้วย

ดังนั้นจึงควรช่วยส่งเสริมให้เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การบรรจุเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นไว้ในระบบการศึกษาดนตรีของไทย การจัดแสดงและเผยแพร่เพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง รวมถึงการบันทึกบทเพลงไทยสำเนียงญี่ปุ่นไว้เพื่อการอนุรักษ์เพลงต้นฉบับและเผยแพร่ในฐานะที่บทเพลงเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของเพลงภาษาหรือเพลงไทยสำเนียงต่างชาติในวัฒนธรรมดนตรีของไทย ให้ยังคงอยู่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์.(2542). *สารานุกรมเพลงไทย*. เรือนแก้วการพิมพ์.
- ทรงพล เลิศกอบกุล. (2565). กระบุมณี - ผู้ดีใหม่กับการพัฒนาดนตรีไทยต้นรัตนโกสินทร์. *วารสาร Mahidol Music Journal*. 4 (2), 23-36.
- นภดล ทิพย์รัตน์. (2559) “โหมโรงซากุระ : สังคีตลักษณะและการวิเคราะห์. *วารสาร JSN Journal*. 6 (1), 114-131.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2550). *ปฐมบทดนตรีไทย*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์
- มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ. (2525). *ประชุมบทเพลงหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)*. ม.ป.ท.
- ยศ สันติสมบัติ. (2548). *ระบบคีตวิทยาและค่านิยมทางสังคม*. สำนักพิมพ์มติชน.

อิชิอิ โยเนะโอะ และ โยชิกาวะ โทชิฮารุ. (2542). *ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี*. มุลินธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์.

สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่น: ข้อเสนอเกี่ยวกับการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

ชวินทร์ ลีนะบรรจง¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะศึกษาการดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นที่สืบทอดมาอย่างยาวนานด้วยราชวงศ์เดียวที่สืบทอดมาจากจักรพรรดิจิมมูจนถึงปัจจุบันอันเป็นลักษณะพิเศษที่ไม่มีใครเหมือน วิธีการศึกษาจะกระทำด้วยการสืบค้นจากเอกสารเพื่อวิเคราะห์โดยตั้งสมมุติฐานว่าจักรพรรดิมีอำนาจปกครองแต่เพียงในนามเท่านั้น อำนาจที่แท้จริงอยู่ที่ตัวแทนเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ข้อเสนอที่ได้จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า อำนาจของจักรพรรดิญี่ปุ่นในอดีตนับจากศตวรรษที่ 6 ในช่วงสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นต้นมาถูกตัวแทนในหลายรูปแบบเป็นผู้ใช้แทน แม้มีการเปลี่ยนระบบการปกครองแต่อำนาจปกครองก็ถูกนักการเมืองในปัจจุบันเป็นผู้ใช้แทนเช่นกัน ทำให้ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องเข้ามาแทนที่จักรพรรดิ หากแต่ตั้งตนเป็นตัวแทนใช้อำนาจก็เพียงพอแล้ว ด้วยเหตุนี้สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นจึงสามารถดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องมาได้โดยไม่ขาดตอนด้วยราชวงศ์เดียว

คำสำคัญ: สถาบันกษัตริย์, จักรพรรดิ, ตัวแทน, ความสัมพันธ์ระหว่างจักรพรรดิกับตัวแทน, การดำรงอยู่อย่างยาวนาน

¹ ศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์พิเศษ หลักสูตรปริญญาโทญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, อีเมล: chawin@econ.tu.ac.th

Japan Monarchy: Remarks Related to the Long Continuity

Chawin Leenabanchong²

Abstract

This paper has objective to investigate the long continuity of Japan's Monarchy by single family, which is the special character that no other nations had. Although the emperor has been a symbol of continuity with the past, the degree of power exercised by the emperor has varied considerably throughout Japanese history. Study methodology uses an easy to access documentaries to analysis the setup hypotheses that Japanese emperors have nearly always been controlled by regents, shoguns or external political forces in order to clarified or explain what has happened. Conclusions indicated that either in absolute monarchy period or not, emperor power was normally executed by representatives, who were nominally appointed by the emperor, in the name of emperor. Therefore, who ever be the rulers need no change or substitute for the emperor.

Keywords: Monarchy, Representatives, Emperor, relationship between Emperor and representatives, long continuity

² Professor Dr., Special Lecturer, Japanese Studies Program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, E-mail: chawin@econ.tu.ac.th

1. บทนำ

บทความวิชาการนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นที่สืบทอดมาอย่างยาวนานกว่า 2 พันปีเพียงราชวงศ์เดียวนับจากปฐมจักรพรรดิ Jimmu ที่ขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ก่อนคริสตกาล 660 B.C. จนถึงปัจจุบัน อะไรคือสาเหตุ หากเปรียบเทียบกับประวัติศาสตร์ของประเทศอื่น ผู้ที่เข้าสู่อำนาจปกครองจะสถาปนาตนเองเป็น “เจ้า” ในชื่อที่แตกต่างกัน เช่น จักรพรรดิฮงไทจิ (皇太極) ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ชิง (清) ของจีน (Wilkinson, 2012, p. 806) ที่เข้ามาแทนที่ราชวงศ์จิน (金) ของพระบิดาที่ยึดอำนาจจากราชวงศ์หมิง (明)

การใช้อำนาจปกครองจึงกระทำเมื่อสามารถเข้าสู่อำนาจในฐานะกษัตริย์และมีการเปลี่ยนราชวงศ์เมื่อมีการเปลี่ยนผู้มีอำนาจปกครองเป็นคนของตระกูลอื่น แต่ในกรณีญี่ปุ่นมิได้เป็นเช่นนี้ ข้อเท็จจริงที่รับรู้โดยทั่วไปในวงกว้างก็คือการคงอยู่ของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นนั้นมาจากการคงอยู่ของจักรพรรดิญี่ปุ่น แต่สิ่งที่อาจรับรู้ในวงแคบคือจักรพรรดิญี่ปุ่นมีการสืบเชื้อสายต่อเนื่องเพียงราชวงศ์เดียวและการครองราชย์กับอำนาจปกครองประเทศมิได้สอดคล้องกัน ข้อสังเกตนี้จึงเป็นประเด็นการศึกษาของบทความนี้

วิธีการศึกษาจะสืบค้นจากเอกสารที่สามารถเข้าถึงได้เพื่อวิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจการปกครองประเทศญี่ปุ่นระหว่าง ตัวแทน(ของจักรพรรดิ) กับ จักรพรรดิ ที่แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยโดยอาศัยสมมุติฐานที่ตั้งขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการอธิบาย ตัวแทนในที่นี้หมายถึง ผู้ปกครอง (ruler) ที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละสมัย เช่น เซสโซ หรือ โชกุน จากระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จนมาถึงนักการเมืองในระบบการปกครองปัจจุบัน โดยมีสมมุติฐานว่าจักรพรรดิมีอำนาจปกครองแต่เพียงในนามเท่านั้น อำนาจที่แท้จริงอยู่ที่ตัวแทน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การมีอยู่อย่างต่อเนื่องของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นภายใต้ผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

โครงสร้างบทความประกอบไปด้วย ความเป็นมาและการดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและสมมุติฐานที่ตั้งขึ้นมาในที่นี้เพื่ออธิบาย (ส่วนที่ 2-3) การศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างจักรพรรดิกับตัวแทนโดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาคือ ก่อนและหลังยุคทันสมัย และ ในยุคนักการเมือง (ส่วนที่ 4-6) เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวแทนเข้ามาใช้อำนาจของจักรพรรดิได้อย่างไรในแต่ละช่วงเวลา ส่วนที่ 7 เป็นสรุปและข้อสังเกต

ผลลัพธ์ที่ได้จะมีส่วนช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นในด้านวิชาการ (contribution) ในมุมมองที่อาจแตกต่างออกไปและมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นอยู่

2. ความเป็นมาของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่น

จากข้อมูลการสืบสันตติวงศ์³ สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นมีเพียงราชวงศ์เดียวเท่านั้นโดยมีตำแหน่งจักรพรรดิ (天皇) เป็นประมุขและสืบสันตติวงศ์นับจากปฐมจักรพรรดิ Jimmu (神武 660 – 585 B.C.)⁴ จนถึงจักรพรรดินารุฮิโตะ (徳仁 ค.ศ. 2019 - ปัจจุบัน) โดยไม่ขาดตอนรวม 126 องค์ ประกอบด้วยจักรพรรดิ 116 องค์และจักรพรรดินี 10 องค์

แม้ว่าจะมีข้อถกเถียงในประเด็นเรื่องความมีอยู่จริงของ Jimmu เนื่องจากไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ย้อนกลับไปได้ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ทำให้การรับรู้ (perception) ที่ว่าญี่ปุ่นมีการปกครองโดยจักรพรรดิเสียไป ยังคงมี

³ จากเว็บไซต์ของ Imperial Household Agency's Genealogy of Emperors of Japan

⁴ ในที่นี้จะหมายถึง ช่วงเวลาที่มีชีวิตกรณีอ้างอิงบุคคล หรือ ช่วงเวลาที่อยู่ในตำแหน่งกรณีอ้างอิงตำแหน่ง

หลักฐานในเชิงวิทยาศาสตร์⁵ที่พิสูจน์ความมีอยู่ของจักรพรรดิที่หลายฝ่ายยอมรับร่วมกันในจักรพรรดิองค์ต่อมา (Hoye, 1999, p. 78) ที่เริ่มจากจักรพรรดิองค์ที่ 29 คือจักรพรรดิคิมเม (ค.ศ.539 - 571) การเป็นทายาทสืบทอดมาจากสุริยะ เทพีอะมะเทราซี (天照大御神 / 天照大神) ของจิมมูจึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะเป็นตำนานเพราะการมีชื่อเรียกว่าเป็น “โอรสแห่งสรวงสวรรค์” (天子) ซึ่งมีความเป็นตำนานมากกว่าข้อเท็จจริงเนื่องจากไม่มีหลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์ สนับสนุน ขณะที่ตำแหน่งจักรพรรดินั้นมีอยู่จริงโดยมีต้นแบบจากประเทศจีน ความเป็นมาของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นที่ ดำรงอยู่และสืบทอดโดยจักรพรรดิจากรุ่นสู่รุ่นจึงเป็นการผสมผสานระหว่างตำนานในช่วงแรกและความจริงในช่วงหลัง เพื่อแสดงความเหนือกว่าผู้อื่นในรูปแบบกึ่งสมมุติเทพเพื่อประโยชน์ในการปกครอง⁶

3. สมมุติฐานการดำรงอยู่ของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ความยากลำบากของความคิดอนุรักษนิยม คือ การอธิบายถึงประโยชน์ที่แนวคิดอนุรักษนิยมมีต่อสังคมมนุษย์ เนื่องจากการรักษาสิ่งๆ ที่ควรเป็นให้คงอยู่อาจขัดแย้งกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นความจริงของโลก⁷ สถาบันกษัตริย์ก็ไม่ได้ นอกเหนือไปจากหลักคิดอันนี้

จากความเป็นไปของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นที่ได้กล่าวมาในหัวข้อที่ 2 ก่อนหน้านี้ การสร้างสมมุติฐาน (hypothesis) เพื่ออธิบายจึงเริ่มต้นจากการประมวลข้อเท็จจริงที่มีอยู่อย่างหลากหลายด้วยตั้งข้อสมมุติ (assumptions) เพื่อแยกแยะข้อเท็จจริงที่ไม่เกี่ยวข้องประเด็นที่ต้องการศึกษาและกำหนดสมมุติฐานขึ้นมาเพื่อใช้อธิบาย สมมุติฐานจึงเป็นเครื่องมือในวิธีการศึกษา (methodology) เพื่ออธิบายการคงอยู่ของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่น เพียงราชวงศ์เดียว

สมมุติฐานที่น่าเสนอในที่นี้ก็คือ อำนาจของจักรพรรดิมีเฉพาะในนาม อำนาจที่แท้จริงในการปกครองตกอยู่กับ ผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนที่แต่งตั้ง(หรือมิได้แต่งตั้ง)โดยจักรพรรดิ อาจกล่าวได้ว่าจักรพรรดิญี่ปุ่นมีอำนาจปกครอง⁸ ยาวนานในช่วงจักรพรรดิเมจิจนถึงจักรพรรดิโชวะเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด นอกเหนือจากห้วงเวลานี้แล้วถูก ตัวแทนใช้อำนาจปกครองในนามจักรพรรดิ หากสมมุติฐานนี้เป็นจริง การที่บุคคลใดจะเข้าสู่อำนาจในการปกครองจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาสถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิหรือกษัตริย์เหมือนประเทศอื่น เช่น จีน หรือ ไทย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นคงอยู่อย่างต่อเนื่องพร้อมกับการสืบสันตติวงศ์ของจักรพรรดิโดยไม่ขาดตอน

⁵ เท่าที่สามารถตรวจสอบได้มีแหล่งที่มาที่ถูกนำมาใช้อ้างอิง คือ (1)บันทึกเหตุการณ์ญี่ปุ่น (日本書紀) ที่จัดทำตามคำสั่งของจักรพรรดิ เทนมุโดยเจ้าชายโทเนริและโอ ยาสุมาโร แล้วเสร็จในปีค.ศ.720 ในสมัยจักรพรรดินิเกนโช(องค์ที่ 44 ค.ศ.715-724) มี 30 บท กล่าวถึง จักรพรรดิองค์แรกเรื่อยมาจนถึงจักรพรรดิจิโต(องค์ที่ 41 ค.ศ.690-697) และ 1 บทที่แสดงลำดับการสืบสันตติวงศ์ และ (2)บันทึกหลักฐานจากหลุมฝังศพที่มีรูปร่างคล้ายรูปภูเขากึ่งที่เรียกว่า โคะฟุน (古墳) ที่มีอยู่ทั่วประเทศซึ่งมีหลักฐานวัตถุขุดพบ เช่น เครื่องใช้ และ บันทึกเหตุการณ์ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 3 ถึง 7 ที่แสดงการมีอยู่ของจักรพรรดิ

⁶ จักรพรรดิอิโรฮิโตได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ในสุนทรพจน์ปีใหม่ ค.ศ.1946 ว่า เป็นความเข้าใจผิดที่(ถูกทำให้เข้าใจว่า... ผู้เขียน) จักรพรรดิเป็นเทพในร่างมนุษย์ซึ่งมีผลต่อแนวคิดที่ทำให้คนญี่ปุ่นมีสถานะเหนือกว่าชนชาติอื่น (Wetzler, 1998, p. 3)

⁷ ดูได้จาก (Scruton, 2014) แปลโดย “ใจเป็นกลาง”

⁸ นิยามของอำนาจในที่นี้หมายถึง อำนาจปกครองด้วยการออกกฎหมายหรือระเบียบโดยมีการบังคับใช้ ดังนั้นผู้ปกครองจึงมิใช่ผู้ออก กฎระเบียบแต่เพียงลำพัง หากแต่ต้องสามารถบังคับใช้กฎระเบียบที่ออกมา จะโดยกฎหมายหรือกำลังก็ตามแต่กรณีไป

4. อำนาจจักรพรรดิกับตัวแทนก่อนยุคทันสมัย⁹

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 6 เป็นต้นมาจนถึงปลายศตวรรษที่ 19 อำนาจของจักรพรรดิส่วนใหญ่¹⁰ตกไปอยู่กับบุคคลอื่นที่เข้ามาเป็นตัวแทนในการใช้อำนาจแทนจักรพรรดิ มีตัวแทนจากตระกูลที่เข้ามาใช้อำนาจแทนจักรพรรดิ เช่น ตระกูลโษะงะ (蘇我 ค.ศ.536-645) ตระกูลฟูจิวะระ (藤原 ค.ศ.850-1070) ตระกูลไทระ (平 ค.ศ.1159-1180) ตระกูลมินะโมะโตะ (源 ค.ศ.1192-1333) ตระกูลอชิคะงะ (足利 ค.ศ.1336-1565) และตระกูลโทคะงะวะ (徳川 ค.ศ.1603-1867) ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

ในยุคของตระกูลโษะงะและตระกูลฟูจิวะระ¹¹เป็นยุคแรกของการใช้อำนาจแบบ “หลังบ้าน” ผ่านการแต่งงานระหว่างระหว่างจักรพรรดิกับคนในทั้ง 2 ตระกูลนี้ เช่น โษะงะ โนะ อินะเมะ (蘇我稲目) ผู้เป็นพ่อตาจักรพรรดิคิมเมเนื่องจากแต่งงานกับลูกสาวของอินะเมะและให้กำเนิดลูกชายที่เป็นจักรพรรดิโยเมในเวลาต่อมา เช่นเดียวกับตระกูลฟูจิวะระที่ฝ่ายชายในตระกูลกลายเป็น พ่อตา ลุง น้องเขย ของจักรพรรดิหลายองค์ ทำให้เกิดตำแหน่งที่สงวนไว้สำหรับคนในตระกูลฟูจิวะระเท่านั้น คือ เซสโซ (摂政 ผู้สำเร็จราชการสำหรับจักรพรรดิในช่วงวัยเยาว์) และ คัมปะชุ (関白 ผู้สำเร็จราชการ) ตำแหน่งทั้ง 2 นี้มิได้มีอำนาจในการปกครองโดยตรงหากแต่อาศัยอำนาจกระทำแทนแบบ “หลังบ้าน” เนื่องจากการเป็นที่ปรึกษาหรือผู้สำเร็จราชการของจักรพรรดิในช่วงวัยเยาว์โดยอาศัยความเป็นเครือญาติทำให้มีอำนาจบริหารราชการซึ่งแตกต่างจากตำแหน่งโชกุนดังจะกล่าวต่อไป ตัวแทน เช่น ฟูจิวะระโนะ มิชิโนงะ (藤原 道長 ค.ศ.966-1027) ผู้เป็นพ่อของลูกสาว 3 คนที่ในภายหลังได้เป็นจักรพรรดินีจากการแต่งงานกับจักรพรรดิและเป็นปู่ของจักรพรรดิอีก 3 องค์ในเวลาต่อมาจึงเป็นผู้ใช้อำนาจอย่างไม่เป็นทางการในการ แต่งตั้ง ถอดถอน จัดลำดับการสืบสันตติวงศ์ บริหารงานราชการเมื่ออยู่ในวัยเยาว์หรือแม้แต่เป็นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วของจักรพรรดิในช่วงเวลาดังกล่าว

ส่วนตำแหน่งโชกุนนั้นสงวนไว้สำหรับตระกูลมินะโมะโตะ ตระกูลอชิคะงะ และตระกูลโทคะงะวะ หลังจากสมัยเฮอันเป็นต้นมา การใช้อำนาจของตัวแทนเริ่มออกหน้า(สั่งการโดยตรง)แทนที่จะกระทำอยู่เบื้องหลังเหมือนดังเช่นสมัยตระกูลโษะงะและตระกูลฟูจิวะระเคยทำ ตระกูลไทระ ตระกูลมินะโมะโตะ ตระกูลอชิคะงะ และตระกูลโทคะงะวะต่างใช้ขามุไรอันเป็นกองกำลังติดอาวุธส่วนตัวเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งตัวแทนจักรพรรดิโดยตรง ตำแหน่งโชกุนในฐานะผู้กระทำการแทนจักรพรรดิจึงเป็นผู้สำเร็จราชการที่ได้รับมอบอำนาจด้วยการแต่งตั้งจากจักรพรรดิให้ใช้อำนาจในทางโลกแทนและปล่อยให้จักรพรรดิเป็นผู้ใช้อำนาจของสรวงสวรรค์ซึ่งไม่มีอยู่จริงบนโลกมนุษย์ ตำแหน่งที่จักรพรรดิแต่งตั้งล้วนไม่มีอำนาจอยู่ในตัวมันเองเพราะแม้แต่ตัวจักรพรรดิเองก็ยังไม่มียอำนาจนั้นเนื่องจากขาดขามุไรในการบังคับใช้อำนาจปกครอง หากแต่ขึ้นอยู่กับผู้ที่ได้รับตำแหน่งนั้นจะมีอำนาจติดตัวมาด้วยหรือไม่ต่างหาก

⁹ ญี่ปุ่นในยุคทันสมัยในที่นี้หมายถึงญี่ปุ่นในยุคที่มีการเปิดประเทศพร้อมกับการล่มสลายของระบบโชกุนจากตระกูลโทคะงะวะหรือที่รู้จักในชื่อของการปฏิวัติเมจิในปีค.ศ.1868

¹⁰ มีบางช่วงเวลาที่มีผู้ขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิกำเนิดมาจากมารดาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสายเลือดกับตระกูลโษะงะหรือตระกูลฟูจิวะระ เช่น จักรพรรดิอูเอตะ(ครองราชย์ปีค.ศ. 887) แต่ก็จะมีผลเสียอิทธิพลจากการใช้อำนาจแบบ “หลังบ้าน” ได้ยากในระยะยาวเพราะการอภิเษกสมรสของตัวจักรพรรดิเองหรือโอรสในเวลาต่อไปไม่สามารถกระทำกับสามัญชนหากต้องการให้ทายาทอยู่ในลำดับการสืบสันตติวงศ์ ดังนั้นจึงมีโอกาสสูงที่จะถูกครอบงำจากฝ่ายหญิงที่มาจากตระกูลทั้ง 2

¹¹ ดูได้จาก (Shinoda, 2019) ในหัวข้อ Fujiwara Family

เมื่อแบ่งแยกอำนาจแบบนี้แล้วก็ไม่มีความหมายที่ผู้ปกครอง (ruler) จะต้องไปสถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในทางโลกเพราะจักรพรรดิมีอำนาจแต่เพียงในนามเท่านั้น¹² ผู้ที่ใช้อำนาจที่แท้จริงแทนจึงกลายเป็นโชกุนที่มาจากบรรดาไดเมียวผู้ที่มีอำนาจทั้งหลายในโลกความเป็นจริงที่สามารถเข้าสู่ตำแหน่งโชกุนได้

ตำแหน่งโชกุนจึงไม่มีอำนาจในตัวมันเองหากแต่ขึ้นอยู่กับคนที่จะมาเป็นต่างหากว่ามีอำนาจติดตัวมาด้วยหรือไม่ ต่างจากการเป็นไดเมียวที่ต้องมี “แสง” หรือ อำนาจในตัวเอง การเป็นไดเมียวจึงเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการเข้าสู่ตำแหน่งโชกุน โอดะ โนบุนะงะ หรือ โทโยโทมิ ฮิเดะโยชิ แม้จะไม่ได้ตำแหน่งโชกุนแต่ก็เป็นไดเมียวที่มีอำนาจมากที่สุดคนหนึ่งในช่วงเวลาของตนเอง ในทางตรงกันข้าม โชกุนโยชิอากิ¹³(足利 義昭) ที่ได้ตำแหน่งโชกุนก็เนื่องมาจากไดเมียวเช่นโนบุนะงะเป็นผู้ยกกำลังเข้ามาเกี่ยวโตตามคำเชิญอย่างลับๆของจักรพรรดิ¹⁴ (Brinkley & Kikujii, 1912, p. 479) เพื่อรักษาความไม่สงบจากการที่ตระกูลมิโยชิ (三好氏) ได้นำกำลังเข้ามาเกี่ยวโตเพื่อปลดโชกุนเดิมและแต่งตั้งโชกุนคนใหม่เสียเอง หลังจากสถานการณ์อยู่ในความควบคุมของโนบุนะงะ จักรพรรดิจึงแต่งตั้งโยชิอากิเป็นโชกุนหลังจากที่ต้องไปขอความช่วยเหลือจากหลายไดเมียวแต่ไม่เป็นผล เหล่านี้จึงเป็นข้อมูลที่น่าสนับสนุนว่าทำไมโชกุนในฐานะตัวแทนใช้อำนาจของจักรพรรดิจึงไม่สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิเสียเองเหมือนในหลายๆประเทศและตำแหน่งที่จักรพรรดิตั้งไม่ว่าจะเป็นโชกุนหรือไม่ก็ไม่ได้มีอำนาจในตัวของมันเองหากแต่ขึ้นอยู่กับคนที่จะมาดำรงตำแหน่งนั้นมีอำนาจติดตัวมาด้วยหรือไม่

จักรพรรดิหลายองค์มีอำนาจในช่วงเวลาสั้นๆ เช่น จักรพรรดิโกโตะบะที่ซึ่งอำนาจจากโชกุนที่มาจากตระกูลมินะโมะโตะในสมัยคะมะกุระในปีค.ศ.1221 หรือ ในช่วงที่ยาวที่สุดที่จักรพรรดิมีอำนาจปกครองคือสมัยจักรพรรดิเมจิขึ้นครองราชย์ (ค.ศ.1868-1912) จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด (ค.ศ.1945) ในสมัยจักรพรรดิฮิโรฮิโตะ ดังนั้นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับช่วงเวลาที่มีจักรพรรดิ จะเห็นได้ว่าแม้สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นที่นำโดยจักรพรรดิจะดำรงอยู่ยาวนานสืบต่อกันมา แต่อำนาจมิได้อยู่ในมือจักรพรรดิตามเวลาในการดำรงอยู่แต่อย่างใด

5. อำนาจจักรพรรดิกับตัวแทนในยุคทันสมัย (modernization)

ญี่ปุ่นในยุคทันสมัยหมายถึงญี่ปุ่นในยุคที่มีการเปิดประเทศพร้อมกับการล่มสลายของโชกุนจากตระกูลโทะคุงะวะหรือที่รู้จักในชื่อของการปฏิวัติเมจิ เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจของจักรพรรดิกับตัวแทนในยุคนี้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีข้อเท็จจริงบางประการที่ควรทำความเข้าใจเสียก่อน กล่าวคือ

5.1 การปฏิวัติเมจิกับจักรพรรดิเมจิ

เจ้าชายมูซึฮิโตะ (睦仁) สืบทอดเป็นจักรพรรดิเมจิต่อจากจักรพรรดิโคเมผู้เป็นพระราชบิดาในปี ค.ศ.1867 ขณะเมื่อมีอายุเพียง 15 ปีซึ่งเป็นไปได้ยากที่เด็กอายุเพียงเท่านั้นจะเป็นผู้นำรวบรวมกำลังคนจนสามารถโค่นล้มโชกุนที่ใช้อำนาจปกครองแทนจักรพรรดิที่กระทำสืบเนื่องมากกว่า 264 ปีนับจากอียาสุมิซึซึจากการต่อสู้ที่เซงกิกะฮาระและ

¹² ดูเพิ่มเติมได้จาก (Wakabayashi, 1991)

¹³ โชกุนคนสุดท้ายที่มาจากตระกูลอชิเงะงะและสละตำแหน่งหลังจากที่ถูกโนบุนะงะขับไล่ออกจากเกียวโต ตำแหน่งโชกุนจึงเว้นว่างจนอียาสุมิได้รับการแต่งตั้ง

¹⁴ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าจักรพรรดิก็ไม่มีอำนาจในทางโลก หากแต่ต้องพึ่งพาผู้อื่นที่มีอำนาจดังเช่นกรณีตัวอย่างของโนบุนะงะข้างต้น

ได้รับการแต่งตั้งเป็นโชกุนคนแรกของตระกูลโทคะคุงะวะ ในปีค.ศ.1603¹⁵ ข้อมูลเช่นนี้จึงบ่งชี้ว่าการปฏิวัติเมจิมิได้เกิดจากจักรพรรดิเมจิตามชื่อแต่อย่างใด

5.2 ที่มาของก๊ก¹⁶ที่ก่อการปฏิวัติเมจิและความล้มเหลวของระบบซังคิงโคไท (参観交代)

ผลจากอดีตคือจากการต่อสู้ที่เซงกิกะฮาระ (ค.ศ. 1600) มีผลต่ออนาคตคือการปฏิวัติเมจิ (ค.ศ.1868) อันเนื่องมาจากความบาดหมางในอดีตที่อียาซึเกอไวกั๊กโจชู (長州藩) และ กั๊กโทซะ (土佐藩) เมื่อกว่า 200 ปีก่อน¹⁷ กั๊กโจชูโดยลำพังไม่สามารถก่อการโค่นล้มอำนาจของโชกุนจากตระกูลโทคะคุงะวะได้หากปราศจากความร่วมมือของ กั๊กซัทซึมะ (薩摩藩) ที่มีทั้งกำลังคน วิทยาการจากตะวันตก และมีความมั่งคั่งเป็นลำดับต้นๆที่เป็นรองก็แต่เพียงโชกุน

ส่วนกั๊กโทซะเป็นผลสืบเนื่องมาจากอดีตที่อียาซึสิงโทะไดเมียวผู้ปกครองจากตระกูลโชโซคะเบะจากการต่อสู้ที่เซงกิกะฮาระเช่นกันและไม่ไว้ใจคนในพื้นที่โดยส่งคนของตนเองมาปกครองแทน แต่ก็ทำได้กับซามูไรระดับบน(โจจิ) ส่วนซามูไรระดับล่างหรือซามูไรพื้นบ้าน(โกจิ)ยังไม่สามารถปกครองได้ ซามูไรระดับล่างที่มีหัวก้าวหน้า¹⁸ เช่น ซะกะโมโตะ เรียวมะ ที่แม้จะเป็นคนของโทซะแต่ได้กลายมาเป็นตัวกลางสำคัญที่ทำให้ซัทซึมะกับโจชูหันมาร่วมมือกันโดยชูประเด็นร่วมเรื่องการขับไล่ต่างชาติ-คืนอำนาจ(จากโชกุนจากตระกูลโทคะคุงะวะ)กลับไปให้จักรพรรดิ¹⁹ ซัทซึมะจากที่เคยอยู่ฝ่ายโชกุนมาก่อนเมื่อแปดพันกว่าปีมาแล้วจึงทำให้การปฏิวัติเมจิสำเร็จได้

ระบบที่ออกแบบเพื่อควบคุมและบั่นทอนกำลังทางเศรษฐกิจของบรรดาไดเมียวเพื่อมิให้มีกำลังความสามารถที่จะล้มล้างอำนาจโชกุนได้ก็คือ ซังคิงโคไท (参観交代) ไม่สามารถใช้ได้ผลโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับซัทซึมะที่เป็นกั๊กฝ่ายชนะจากการต่อสู้ที่เซงกิกะฮาระและมีความมั่งคั่งจากการค้าที่เกาะโอกินาวะที่มีพื้นที่ปกครองอยู่ในบริเวณจังหวัดคะโงะชิมะในปัจจุบันซึ่งห่างไกลรัฐบาลโชกุนที่เอโดะมาก ทำให้ได้สิทธิพิเศษไม่ต้องเข้ามารับใช้โชกุนที่เอโดะทุกปีเหมือนเช่นไดเมียวคนอื่น การสะสมความมั่งคั่งและหรือกำลังคนจึงสามารถทำได้ แตกต่างจากไดเมียวคนอื่นที่ไม่สามารถอยู่ในพื้นที่ปกครองของตนเองได้ตลอดปี

¹⁵ เจ้าซามูริซึโตะได้รับตำแหน่งจากบิดาขณะมีอายุน้อย การโค่นล้มโชกุนจากตระกูลโทคะคุงะวะที่วางรากฐานมานานถึง 264 ปี (ค.ศ. 1603-ค.ศ.1868) ไม่น่าทำได้ด้วยตนเองเพียงลำพังในทันทีที่ครองราชย์ เหตุอีกประการก็คือ เมื่อเปรียบเทียบกับกั๊กโจชูที่มีจำนวนกำลังคนมากกว่ายังต้องพยายามถึง 2 ครั้งและได้แนวร่วมจากกั๊กซัทซึมะในครั้งหลังจึงโค่นล้มสำเร็จ

¹⁶ กั๊ก (藩) ในที่นี้น่าจะมีความเหมาะสมมากกว่าแคว้น เนื่องจากกั๊กเป็นหน่วยการปกครองที่อาจรวมตัวมาจากคนหลายตระกูล ขณะที่แคว้นนั้นสื่อความหมายถึงพื้นที่ ส่วนใหญ่มักจะได้ชื่อตามกั๊กที่มีอำนาจปกครองในพื้นที่นั้น

¹⁷ ในที่นี้แนวคิดเรื่องการเข้ามาของ “เรือดำ” น่าจะเป็น “ตัวเร่ง” ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากกว่าเป็นสาเหตุของการปฏิวัติเมจินโยบายปิดประเทศตติตต่อค้าขายโดยตรงกับต่างชาติ (鎖国) มายาวนาน ทำให้ญี่ปุ่นล้าหลังในด้านวิทยาการและมารู้ตัวว่าล้าหลังก็เมื่อต่างชาติโดยสหรัฐฯเข้ามาบังคับให้เปิดประเทศด้วยนโยบาย “เรือปืน” ที่ประเมินแล้วสู้ในทางการทหารไม่ได้ ทำให้โชกุนจากตระกูลโทคะคุงะวะต้องเข้าหาจักรพรรดิเพื่อขอคำปรึกษาหรืออภัยหนึ่งก็คือ “การโยนหินถามทาง” ที่จะเปิดประเทศตามคำเรียกร้องของต่างชาติหรือไม่ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อนและถูกตีความว่าอ่อนแอจากการตัดสินใจเองไม่ได้ กั๊กที่เคยมีความบาดหมาง เช่น โจชู จึงอาศัยเหตุนี้เรียกร้องให้คืนอำนาจให้กับจักรพรรดิเพื่อขับไล่คนป่า (尊皇攘夷)

¹⁸ พวกหัวก้าวหน้าที่ถูกเรียกในสมัยเปลี่ยนแปลงรัฐบาลโทคะคุงะวะว่า "จิชิ" 志士 หรือบางครั้งเป็น "อิชินโนะ ชิชิ" 維新志士 ซึ่งเป็นชื่อของการกบฏจากซามูไรระดับล่างที่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันซามูไรระดับบนของกั๊กโทซะ

¹⁹ ภายหลังจากปฏิวัติล้มล้างโชกุนจากตระกูลโทคะคุงะวะสำเร็จ เมื่อได้อำนาจปกครองร่วมกับจักรพรรดิทั้งสองกั๊กก็มิได้มีการขับไล่ต่างชาติออกไปตามคำขวัญที่ชูขึ้นมาตั้งแต่อย่างใด

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การต่อสู้ที่เซงกิกะฮาระมีผลต่อก๊กทั้ง 3 ที่ได้กลายมาเป็นผู้ก่อการปฏิวัติเมจิในเวลาต่อมา ความมั่งคั่งของซัทซึมะได้มาจากอิเอยาสุบุนบ่าเน็งโดยมอบหมายให้เป็นผู้ปกครองพื้นที่ตอนใต้สุดของเกาะคิวชู และอนุญาตให้ผนวกดินแดนโอกินาวะเข้ามาในการปกครองแม้สถานะเป็นเพียงไโดเมียวคนนอก (外様大名) ขณะที่โจชูกลายเป็นก๊กที่ยากจนเพราะถูกลงโทษจากอิเอยาซิริบพื้นที่ปกครองเดิมและลดศักดินา ส่วนโทซะนั้นจากการลงโทษของอิเอยาซึต่อไโดเมียวจากตระกูลโซโซคะเบะโดยการปลดและส่งคนนอกพื้นที่มาปกครองแทน เกิดการกระด้างกระเดื่องกับซามูไรระดับล่างในพื้นที่ ทำให้เกิดพวกหัวก้าวหน้า เช่น ซะกะโมโตะ เรียวมะ ผู้กลายเป็นตัวประสานที่ทำให้ 2 ก๊กที่มีภูมิหลังแตกต่างกันสามารถร่วมมือกันได้

5.3 ปฏิวัติหรือปฏิรูปเมจิ?

ในช่วงต้นของยุคสมัยเมจิอาจเรียกได้ว่าเป็นการ “ปฏิวัติ” เนื่องจากมีการต่อสู้แย่งชิงล้มล้างอำนาจการปกครองระหว่างโชกุนจากตระกูลโทคะคุงะวะกับกำลังของคณะปฏิวัติที่นำโดยก๊กทั้ง 4²⁰ แต่หลังจากนั้นได้กลายเป็นการ “ปฏิรูป” ในภายหลังเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเพื่อความทันสมัยหรือตะวันตกนิยมในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น มีรัฐบาลกลางที่มีกองกำลัง(ทหาร)เป็นของตนเองโดยไม่พึ่งพาชามูไรของแต่ละก๊ก มีการปกครองด้วยลายลักษณ์อักษร (รัฐธรรมนูญ) มีการยกเลิกก๊ก สถานะของไโดเมียวและซามูไรด้วยการเกณฑ์ทหารและห้ามพกพาดาบไปในที่สาธารณะ มีการตั้งเขตปกครองเป็น โทะ โด ฟุ และ เค็ง (都道府県) ตั้งชื่อพื้นที่เขตปกครองใหม่โดยไม่ใช้ชื่อก๊ก และรัฐบาลกลางเป็นผู้มีอำนาจส่งคนไปปกครองแทนที่ก๊กเดิม ดังนั้นชื่อเรียกที่มีอยู่อย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็น Meiji Renovation, Revolution, Reform, or Renewal จึงสามารถใช้ได้หมด แต่อาจเรียกโดยรวมว่าเป็น Meiji Restoration หรือ 明治維新

5.4 อำนาจของจักรพรรดิเมจิกับตัวแทน

หากวิเคราะห์จากข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมา ในระยะแรกรัฐบาลกลางที่มีจักรพรรดิเมจิเป็นผู้นำน่าจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของก๊กที่เป็นผู้นำปฏิวัติ เช่น ซัทซึมะ และ โจชู อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เนื่องจากจักรพรรดิเมจิเป็นเพียงแต่ผู้นำรัฐบาลกลางที่ขาดอำนาจปกครองของตนเอง เช่น ทหาร และอำนาจในการเก็บภาษีทั่วประเทศเพราะก๊กต่างๆยังมีซามูไรและอำนาจปกครองในพื้นที่ของตนเองอยู่ แต่หลังการสลายก๊ก ยกเลิกระบบซามูไร²¹ และสร้างอำนาจของรัฐบาลกลางเข้ามาทดแทนรัฐบาลท้องถิ่นของก๊กต่างๆในแต่ละพื้นที่ในช่วงหลัง กล่าวได้ว่าไม่เคยมีมาก่อนที่อำนาจสถาบันกษัตริย์ที่นำโดยจักรพรรดิเมจิจะมีอำนาจทัดเทียมตัวแทนจากก๊กต่างๆที่เข้าร่วมเป็นรัฐบาล

เหตุผลที่สนับสนุนก็คือ (1)จักรพรรดิแม้มิได้เป็นผู้นำฝ่ายบริหารที่ริเริ่มนำเสนอนโยบายหรือนำไปปฏิบัติ แต่ก็ยังคงเป็นผู้นำของรัฐที่มีอำนาจให้ความเห็นชอบขั้นสุดท้ายต่อการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี(ผู้นำฝ่ายบริหาร)ที่คณะผู้อาวุโส (元老) ของซัทซึมะและโจชูคัดเลือกมา (2)จักรพรรดิเริ่มกระชับอำนาจด้วยการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกและนำมาใช้โดยจักรพรรดิเมจิในปีค.ศ. 1889 ที่มีได้ให้อำนาจประชาชนในการเลือกตัวแทน(สภาผู้แทน)เข้ามาร่วมใช้อำนาจผ่านระบบรัฐสภาที่แสดงถึงการถ่วงดุลของอำนาจที่เกิดขึ้นแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ให้อำนาจมาอยู่ที่จักรพรรดิด้วยเช่นกัน เช่น การเป็นผู้บังคับบัญชากำลังทหารบกและทหารเรือแต่เพียงผู้เดียวและการที่รัฐมนตรีต้องรายงานต่อ

²⁰ หรืออาจเรียกได้ว่าสิ้นสุด เอโดะบะคุฟุ (江戸幕府) และเริ่มต้น ฮันบัตซึ (藩閥) หรือ Meiji oligarchy แทนเนื่องจากคณะรัฐมนตรีและผู้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการเมืองเป็นคนที่มาจากก๊ก (藩) ต่างๆ เช่น 長州 薩摩 肥前 หรือ 土佐

²¹ ด้วยกรับโอนหนี้สินของไโดเมียวและค่าใช้จ่ายซามูไรโดยออกเป็นพันธบัตรให้กับไโดเมียวและซามูไร ทำให้ไโดเมียวไม่มีอำนาจปกครองพื้นที่และคน(ซามูไร)อีกต่อไป

จักรพรรดิแทนที่สภาผู้แทน เป็นต้น และ(3)การที่จักรพรรดิเมจิมีการเจริญพระชนม์พรรษาที่ยาวนานกว่าจักรพรรดิองค์อื่นเป็นพิเศษคือครองราชย์อยู่ในตำแหน่งตั้งแต่ ค.ศ.1868 จนถึงสิ้นพระชนม์เมื่อ ค.ศ.1912 เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ครองราชย์ในห้วงเวลาเกือบจะเท่ากันคือ ค.ศ.1868-1910 อันเป็นยุคทันสมัยของไทยเช่นเดียวกัน ทำให้จักรพรรดิมีเวลากว่า 20 ปีก่อนสิ้นรัชกาลที่จะใช้อำนาจปกครองตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญปีค.ศ.1889 ที่ตนเองร่างขึ้นมา

6. อำนาจจักรพรรดิกับตัวแทนในยุคนักการเมือง

นับจากการมีรัฐธรรมนูญในปีค.ศ.1889 รูปแบบความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นกับตัวแทนก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อาจแบ่งช่วงเวลาของความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ช่วงคือ

6.1 ยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด

ยุคนี้เริ่มจากการมีรัฐธรรมนูญเมจิในปีค.ศ.1889 จนถึงเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายแพ้สงคราม คาบเกี่ยวจักรพรรดิ 3 องค์คือ จักรพรรดิเมจิ จักรพรรดิไทโช และจักรพรรดิโชวะ

รัฐธรรมนูญเมจินอกจากจะเป็นความทันสมัยอันหนึ่งที่ญี่ปุ่นรับมาจากโลกตะวันตกแล้วยังเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจที่จักรพรรดิมีอีกด้วย สถาบันกษัตริย์ในรัฐธรรมนูญเมจิจึงเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีจักรพรรดิอยู่เหนือรัฐธรรมนูญ กล่าวคือจักรพรรดิแม้จะมีได้เป็นผู้นำฝ่ายบริหาร เป็นเพียงผู้นำรัฐ (Head of State) แต่รัฐธรรมนูญกำหนดให้สามารถใช้อำนาจบริหารได้ เช่น การรับรองผู้ที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีที่คณะผู้อาวุโสคัดเลือกมาโดยไม่จำเป็นต้องมาจากสภาผู้แทน หรือ การเป็นผู้บังคับบัญชากำลังทหารบกและทหารเรือโดยตรง หรือการที่รัฐมนตรีรายงานโดยตรงต่อจักรพรรดิแทนที่จะเป็นสภาผู้แทนหรือนายกฯ ขณะที่ตัวแทนจากประชาชนมีส่วนร่วมและอำนาจจำกัดเนื่องจากจำกัดขอบเขตให้สิทธิเลือกตั้งเฉพาะเพศชายที่เสียภาษีเกิน 15 เยน ส่วนการสืบสันตติวงศ์เป็นเรื่องที่อยู่เหนือรัฐธรรมนูญ ดังนั้นแม้จะมีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร มีการแบ่งแยกการใช้อำนาจและให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่อำนาจของจักรพรรดิยังอยู่เหนือรัฐธรรมนูญ โดยข้อเท็จจริงสถานะจักรพรรดิจึงมิได้เป็นเพียงสัญลักษณ์แต่อย่างใด

การวางรากฐานให้อำนาจจักรพรรดิอยู่เหนือรัฐธรรมนูญของจักรพรรดิเมจิที่นำตัวแบบมาจากอังกฤษและเยอรมันมาประยุกต์กับสังคมการเมืองญี่ปุ่นจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้จักรพรรดิโชวะสามารถนำประเทศเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สองได้โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านตัวแทนในระบบรัฐสภา

6.2 ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด จนถึงปัจจุบัน

จุดหักเหสำคัญของความคงอยู่ของระบบกษัตริย์ญี่ปุ่นก็คือการแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่จักรพรรดิโชวะเข้ามามีส่วนร่วมก่อสงครามอย่างปฏิเสธได้ยาก²² แต่สิ่งที่นายพลแมคอาเธอร์ในฐานะผู้นำฝ่ายชนะสงครามเลือกก็คือ ให้ระบบกษัตริย์ญี่ปุ่นคงอยู่ไม่ได้ยกเลิกและมีได้เอาผิดหรือถอดถอนจักรพรรดิโชวะดังเช่นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากรสงครามคนอื่น เช่น นายพลโตโจ ทำให้จักรพรรดิโชวะยังคงอยู่ในตำแหน่งและสามารถสืบทอดตำแหน่งจักรพรรดิแต่ภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่จากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จักรพรรดิโชวะเป็นผู้ประกาศใช้โดยความเห็นชอบของสภาผู้แทน

²² จักรพรรดิเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารบกและทหารเรือ (มาตรา 11) และ เป็นผู้มีอำนาจในการประกาศหรือยุติสงคราม (มาตรา 13) ของรัฐธรรมนูญฉบับปีค.ศ.1889 ซึ่งจักรพรรดิก็ได้ใช้อำนาจดังกล่าวยอมแพ้กับฝ่ายสัมพันธมิตรจึงเป็นข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธได้ยาก

ในปีค.ศ.1947 ที่กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของจักรพรรดิเสียใหม่ให้ แคบ ชัดเจน และเป็นรูปธรรม มากกว่ารัฐธรรมนูญปีค.ศ.1889 เช่น สถานะของจักรพรรดิได้เปลี่ยนไปเป็นสัญลักษณ์แห่งประเทศญี่ปุ่น (มาตรา 1) แทนที่จะเป็นองค์อธิปัตย์ที่มีอำนาจสูงสุด การสืบสันตติวงศ์ขึ้นอยู่กับทบัญญัติในกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา (มาตรา 2) ผู้ใดจะล่วงละเมิดด้วยการฟ้องร้อง(จักรพรรดิ)ไม่ได้เพราะกระทำตามคำแนะนำและความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบต่อการนั้นแทน (มาตรา 3) ขณะที่การปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐจะกระทำโดยคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี (มาตรา 7) จักรพรรดิจึงไม่สามารถริเริ่มหรือกระทำการใดที่ฝ่ายการเมือง(หรืออีกนัยหนึ่งคือนักการเมืองที่ทำหน้าที่ตัวแทนประชาชน)ไม่เห็นชอบด้วยได้เลย

กล่าวโดยย่อก็คือ ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปีค.ศ.1947 อำนาจของจักรพรรดิลดลง ขณะที่อำนาจของตัวแทนคือนักการเมืองมีมากขึ้น สภาผู้แทนที่เรียกโดยย่อว่า “ไดเอท”²³ จึงเป็นองค์กรสูงสุดที่มีอำนาจปกครองโดยมีนักการเมืองเป็นตัวแทนใช้อำนาจจักรพรรดิ

7. สรุปและข้อสังเกต

จากข้อมูลและการวิเคราะห์ในที่นี่ การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 2 พันปีของสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นโดยราชวงศ์เดียนันมิได้เกิดขึ้นด้วยความบังเอิญ หากแต่เนื่องมาจากสมมติฐานที่ตั้งขึ้นมาว่า จักรพรรดิมีอำนาจแต่เพียงในนามเท่านั้น อำนาจที่แท้จริงอยู่กับผู้ปกครองซึ่งเป็นตัวแทนจักรพรรดิในรูปแบบที่แตกต่างตามยุคสมัยสามารถนำมาใช้อธิบายได้ การเข้าสู่อำนาจปกครองจึงไม่จำเป็นต้องเข้ามาแทนที่ตำแหน่งประมุขนั้นคือจักรพรรดิแต่อย่างใด สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นจึงดำรงอยู่ได้มิได้เปลี่ยนไปตามตัวแทนที่เป็นผู้ปกครอง

นับจากศตวรรษที่ 6 เป็นต้นมาตัวแทนจากตระกูลที่มีอำนาจจึงผลัดกันเข้ามาใช้อำนาจปกครองในนามจักรพรรดิ หากจักรพรรดิเป็นโอรสจากสวรรคต อำนาจจากสรวงสวรรคตของจักรพรรดิซึ่งเป็นนามธรรมจำเป็นต้องพึ่งพาอำนาจของตัวแทนที่มีอยู่จริงในโลกมนุษย์ซึ่งเป็นรูปธรรมเนื่องจากมีกำลังคนและอาวุธซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการบังคับใช้กฎที่ออกมาเพื่อปกครองบ้านเมือง ในขณะที่ตัวแทนหากต้องการมีสถานะเหนือว่าผู้อื่นก็ต้องพึ่งพาอำนาจจากสวรรคตของจักรพรรดิเท่านั้นในการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งที่แม้จะไม่มีอำนาจในตัวเองแต่เป็นเครื่องบ่งชี้สถานะที่เหนือกว่าเพราะได้รับการยอมรับจากสรวงสวรรคต นี่จึงเป็นความสัมพันธ์พิเศษที่ไม่มีใครเหมือนและไม่เหมือนใครระหว่างจักรพรรดิและตัวแทนของญี่ปุ่น

จักรพรรดิมีอำนาจเหนือตัวแทนยาวนานที่สุดก็คือในช่วงจักรพรรดิเมจิขึ้นครองราชย์จนถึงจักรพรรดิโชวะและมาอยู่กับตัวแทนหรือนักการเมืองเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ว่านายพลแมคอาเธอร์ตัดสินใจถูกหรือไม่ที่ให้อำนาจจักรพรรดิโชวะยังอยู่ในตำแหน่ง แต่ก็เป็นกรวางตำแหน่งสถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นให้กลายเป็นสัญลักษณ์อย่างแท้จริงและมีขอบเขตหน้าที่ที่ชัดเจนแน่นอนด้วยรัฐธรรมนูญฉบับปีค.ศ.1947 ที่สหรัฐอเมริบบทบาทสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ หากพิจารณาจากความก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การสืบทอด

²³ ในรัฐธรรมนูญฉบับปีค.ศ.1889 สภาผู้แทน หรือ 帝国議会 ประกอบด้วยสภาที่มาจากการเลือกตั้งและสภาอภิชน (貴族院) ที่คล้ายกับสภาขุนนางในระบอบรัฐสภาอังกฤษที่มาจากการแต่งตั้งโดยจักรพรรดิ ขณะที่รัฐธรรมนูญปีค.ศ.1947 สภาผู้แทน หรือ 国会 ประกอบด้วย 2 สภาเช่นกันคือ 衆議院 และ 参議院 ที่มาจากการเลือกตั้งทั้งคู่

ตำแหน่งจักรพรรดิอีกครั้งหนึ่งนับจากรัชกาลโชวะจนถึงปัจจุบันภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่ดูเหมือนจะเป็นไปด้วยกันได้ดี และเป็นหลักฐานที่สนับสนุนการตัดสินใจของนายพลแมคอาเธอร์ที่ให้สถาบันกษัตริย์ญี่ปุ่นคงอยู่

เอกสารอ้างอิง (References)

- ภักธีมา บุญเพ็ง (2562). “ปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นยอมรับรัฐธรรมนูญที่ร่างโดยสหรัฐอเมริกา”, สารนิพนธ์, คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- Brinkley, F. and Kikuji, D. (1912). A History of Japanese People, The Encyclopedia Britannica Company
- Hoye, T. (1999). Japanese Politics: Fixed and Floating Worlds, Prentice Hall Inc.
- Scruton, R. (2014). How to be a Conservative, Bloomsbury Continuum, U.K.
- Shinoda, M. (2019, May 17). *Fujiwara Family*. *Encyclopedia Britannica*.
(<https://www.britannica.com/topic/Fujiwara-family> 16/10/2023)
- Wakabayashi, B.T. (1991). “In Name Only: Imperial Sovereignty in Early Modern Japan”, *The Journal of Japanese Studies*, Vol. 17, No. 1 (Winter, 1991), pp. 25-57
- Wetzler, P. (1998). Hirohito and War, University of Hawaii Press.
- Wilkinson, E. (2012). Chinese History: A New Manual, Cambridge, MA: Harvard University Asia Center

ภาคผนวก

รัฐธรรมนูญฉบับปีค.ศ.1947²⁴

หมวด 1 พระจักรพรรดิ

มาตรา 1 พระจักรพรรดิทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งประเทศญี่ปุ่นและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนชาวญี่ปุ่น
 ฐานะดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเห็นพ้องของประชาชนชาวญี่ปุ่นซึ่งดำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย

มาตรา 2 ราชบัลลังก์เป็นสิ่งที่สืบทอดโดยเชื้อสายการสืบราชบัลลังก์ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

มาตรา 3 พระราชกรณียกิจทั้งปวงของพระจักรพรรดิที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐ จะต้องได้รับคำแนะนำและความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบต่อการนั้น

มาตรา 4 พระจักรพรรดิจะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐ เฉพาะที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และไม่ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจเกี่ยวกับการปกครองประเทศ พระจักรพรรดิทรงสามารถมอบหมายพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐ ดังกล่าวได้ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

มาตรา 5 เมื่อมีการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย เทียบบาล ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐในพระนามของ พระจักรพรรดิในกรณีนี้ให้ใช้ความในวรรคแรกของมาตราก่อนมาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา 6 พระจักรพรรดิทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีโดยการเสนอชื่อของรัฐสภา พระจักรพรรดิทรงแต่งตั้งผู้พิพากษาซึ่งเป็นประธานศาลสูงสุด โดยการเสนอชื่อของ คณะรัฐมนตรี

มาตรา 7 พระจักรพรรดิ โดยคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทรง ปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับกิจการของรัฐดังต่อไปนี้เพื่อประชาชน

1. การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ประกาศใช้กฎหมาย คำสั่ง คณะรัฐมนตรี และสนธิสัญญา
2. การเรียกประชุมรัฐสภา
3. การยุบสภาผู้แทนราษฎร
4. การประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกรัฐสภา
5. การให้การรับรองการแต่งตั้งและถอดถอนรัฐมนตรีรวมทั้งข้าราชการอื่น ๆ ตามที่บัญญัติในกฎหมายตลอดจนหนังสือมอบอำนาจและพระราชสาส์นตราตั้ง เอกอัครราชทูตและอัครราชทูต

²⁴ ภัคธิมา (2562)

6. การให้การรองรับการนิรโทษกรรมทั่วไป การนิรโทษกรรมเฉพาะบุคคล การ ลดหย่อนโทษ การอภัยโทษตลอดจน การคืนสิทธิ
7. การสถาปนาเกียรติยศและพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
8. การให้การรับรองในหนังสือสัตยาบัน รวมทั้งเอกสารทางการทูตอื่น ๆ ตามที่ บัญญัติไว้ในกฎหมาย
9. การรับเอกอัครราชทูตและอัครราชทูตต่างประเทศ
10. การประกอบพระราชพิธี

มาตรา 8 การโอนทรัพย์สินให้แก่ราชสำนัก หรือการที่ราชสำนักรับโอนทรัพย์สิน หรือมอบทรัพย์สินให้โดยเสน่หา ต้อง เป็นไปตามความเห็นชอบของรัฐสภา

การเมืองวัฒนธรรมในแผ่นดินไหวใหญ่คันโต ค.ศ. 1923: จากแผ่นดินไหวสู่ทฤษฎีสวรรค์และการฟื้นฟูศีลธรรมของชาติ

กฤตพล วิภาวิกุล¹

บทคัดย่อ

แผ่นดินไหวใหญ่คันโต ค.ศ. 1923 ไม่เพียงเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่สร้างความเสียหายให้แก่ญี่ปุ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นเหตุการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นค่านิยมในสังคมและอุดมการณ์ทางการเมือง การศึกษาเกี่ยวกับแผ่นดินไหวในไทยส่วนใหญ่เน้นไปที่ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และการจัดการภัยพิบัติ แต่ละเลยการศึกษาผลกระทบทางสังคมและประวัติศาสตร์ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์และการตอบสนองของผู้คนในสังคมญี่ปุ่นต่อแผ่นดินไหวใหญ่คันโต เพื่อทำความเข้าใจการเมืองวัฒนธรรมในแผ่นดินไหวใหญ่คันโต

การศึกษานี้พบว่าแผ่นดินไหวใหญ่คันโตเป็นแผ่นดินไหวที่สร้างความเสียหายยิ่งกว่าแผ่นดินไหวครั้งใดในประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่น การตอบสนองของผู้คนในสังคมญี่ปุ่นต่อภัยพิบัติครั้งนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมในสังคมและอุดมการณ์ทางการเมืองของชนชั้นนำในสมัยนั้น ชนชั้นนำและปัญญาชนตีความแผ่นดินไหวว่าเป็นทฤษฎีสวรรค์เพื่อลงโทษคนญี่ปุ่นที่หลงใหลมัวเมาไปกับวัฒนธรรมตะวันตก ลัทธิปัจเจกนิยมและบริโภคนิยม รัฐบาลพยายามใช้แผ่นดินไหวใหญ่คันโตเป็นสัญลักษณ์เพื่อฟื้นฟูศีลธรรมของคนในชาติ

คำสำคัญ: แผ่นดินไหวญี่ปุ่น, คันโต, การเมืองวัฒนธรรม, การฟื้นฟูศีลธรรม, ชาตินิยมญี่ปุ่น

¹ นักวิจัย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, อีเมล: Krittaphol.v@chula.ac.th

Cultural Politics in the 1923 Great Kanto Earthquake:

From the Earthquake to Divine Retribution and National Moral Restoration

Krittaphol Viphaveekul²

Abstract

The 1923 Great Kanto Earthquake was not just Japan's most catastrophic disaster. It also represents a social and cultural incident that reflects the social values and political ideologies of society. Most earthquake studies in Thailand focus on scientific data and disaster management while neglecting their social and historical impacts. This article therefore aims to study the history and social responses to the Great Kanto Earthquake to understand the cultural politics of the incident.

The study found that the Great Kanto Earthquake was the most destructive earthquake in the history of Japan. Japan's response to this disaster can reflect the social values and political ideologies of society. The elite and intellectuals interpreted the earthquake as divine retribution for the Japanese, who were obsessed with western culture, individualism, and consumerism. Governments also utilised the earthquake as a symbol to restore national morality.

Keywords: Japan earthquake, Kanto, cultural politics, moral restoration, Japanese nationalism

² Researcher at Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, E-mail: Krittaphol.v@chula.ac.th

สังคมสูงวัยในญี่ปุ่น: แรงงานไทยพร้อมไหมกับงานบริหารผู้สูงอายุที่ญี่ปุ่น

สุดปรารถนา ดวงแก้ว¹

บทคัดย่อ

ปี 2019 ญี่ปุ่นออกนโยบายเปิดรับแรงงานบริหารชาวต่างชาติ ทำให้แรงงานไทยหญิงจำนวนมากสนใจเดินทางไปทำงานที่ญี่ปุ่น แต่ติดเงื่อนไขทักษะภาษาญี่ปุ่นและการบริหาร งานบริหารเป็นงานบริการดูแลผู้สูงอายุโดยตรง จึงต้องการแรงงานที่มีทักษะสื่อสารและโต้ตอบเป็นภาษาญี่ปุ่นได้ บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์คือศึกษาสังคมสูงวัยที่ญี่ปุ่นกับสถานการณ์ความต้องการนักบริหารผู้สูงอายุและความพร้อมของแรงงานไทยในงานบริหารผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่น โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับบริหารทั้งภาครัฐและเอกชน รวม 7 แห่งในปี 2021 ผลการศึกษาพบว่าแรงงานจากไทยเป็นกลุ่มเป้าหมายและด้วยลักษณะนิสัยการเคารพและใส่ใจผู้อาวุโสตามวัฒนธรรมไทย ญี่ปุ่นจึงต้องการแรงงานบริหารจากไทย ฝ่ายแรงงานไทยเองก็ต้องการไปทำงานที่ญี่ปุ่นแต่ยังขาดทักษะโดยเฉพาะภาษาญี่ปุ่น อีกทั้งไม่มีใบรับรองระดับภาษาญี่ปุ่น ซึ่งเป็นจุดอ่อนของแรงงานไทย ปัจจุบันแรงงานมีทางเลือกคือเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนบริหารและภาษา ช่วยให้แรงงานสร้างทักษะภาษาญี่ปุ่น (upskill) รวมถึงเพิ่มพูนทักษะ (reskill) การบริหารแบบญี่ปุ่น รวมถึงภาครัฐควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อการเพิ่มพูนทักษะงานบริหารและภาษาของแรงงานไทยก่อนเดินทางไปต่างประเทศ เพื่อให้แรงงานไทยมีทักษะการทำงานเพิ่มและหลากหลายขึ้น นำไปสู่การสร้างแรงงานที่มีทักษะและสมรรถภาพในการแข่งขันระดับสากล

คำสำคัญ: สังคมสูงวัย, ญี่ปุ่น, แรงงานไทย, บริหาร, ผู้สูงอายุ

¹ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, อีเมล: sutpratana.d@gmail.com

Ageing Society in Japan: Are Thai Workers Ready for Elderly Care in Japan?

Sutpratana Duangkaew²

Abstract

In 2019, Japan released a policy to welcome foreign caregivers, which led to significant interest among Thai female workers to travel to Japan for employment. However, they faced challenges related to Japanese language skills and caregiver competence. Caregiving involves direct care for the elderly and demands workers who are proficient in both communication and conversation in Japanese. The objective of this research is to study the aging society in Japan, the demand for elderly caregivers, and the preparedness of Thai workers in the Japanese caregiving field. Data was collected through in-depth interviews with caregiving organizations, both public and private, totaling seven entities in 2021. The study found that Thai workers are highly sought after as they possess characteristics of respect and care for the elderly, which align with Thai culture. Japan seeks Thai caregivers due to these cultural traits. However, Thai workers aspire to work in Japan but often lack essential skills, especially the Japanese language. Additionally, many lack official Japanese language certification, which is a weakness. Currently, Thai workers have the option to attend private schools that offer caregiver and language courses, helping them upskill in Japanese caregiving and language proficiency. The article suggests that the government should promote and develop learning resources to enhance the language and caregiving skills of Thai workers before they travel abroad. This will lead to a more skilled and competitive global workforce in the caregiving sector.

Keywords: Ageing society, Japan, Thai Workers, caregiver, elderly

² Dr., Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, E-mail: sutpratana.d@gmail.com

การนำเสนอผลงาน รูปแบบโปสเตอร์

สนับสนุนโดย

มูลนิธิฮาคูโฮโด

博報堂教育財団

Hakuhodo Foundation

แนวทางการช่วยเหลือผู้ป่วยฮิคิโคโมริในประเทศญี่ปุ่น

Solving Approaches for Hikikomori Symptoms in Japan

ธนสิทธิ์ ดำรงสันติพิทักษ์, โชชิตา ส้ารวมใจ, นันท์นภัส บัวระภา,
 สิริมล ธาระทาน, นภัสสร รามวรัญกูร, อ.วิษณุ หาญศึก
 คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Thanasit Damrongsantipitak, Chosita Samruamjai, Nannaphat Bawrapa,
 Sirimon Taratan, Napatsorn Ramwarungkura, Ajarn Witsanu Hansuk
 Faculty of Liberal Arts, Panyapiwat Institute of Management

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการช่วยเหลือผู้ป่วยฮิคิโคโมริในประเทศญี่ปุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการช่วยเหลือผู้ป่วยในประเทศญี่ปุ่น โดยศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของการช่วยเหลือจากทางภาครัฐและภาคเอกชน จากการศึกษาพบว่าสาเหตุที่จำนวนผู้ป่วยฮิคิโคโมริสูงขึ้นในทุกปี มีสาเหตุมาจากแรงกดดันภายในสังคมญี่ปุ่น ที่มักจะมีการแข่งขันสูงและการถูกแบ่งแยกออกจากกลุ่มเพื่อนและสังคมหรือถูกรังแก ส่งผลให้เกิดความรู้สึกต่อต้านสังคมจนไม่ยอมพูดคุยหรือใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเมื่อเกิดปัญหา คนส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับการป้องกันการเกิดโรค น้อยคนที่จะรู้ถึงในกรณีที่หากเป็นผู้ป่วย ทางรัฐบาลญี่ปุ่นมีวิธีช่วยเหลืออย่างไร จึงเป็นสาเหตุให้ทางรัฐบาล และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ และให้ความช่วยเหลือในหลาย ๆ ด้าน เช่น การให้คำปรึกษาจากจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ การผลักดันให้กลับเข้าสู่โรงเรียน จนทำให้ผู้ป่วยสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ

แนวทางการช่วยเหลือผู้ป่วยฮิคิโคโมริในประเทศญี่ปุ่น

Solving Approaches for Hikikomori Symptoms in Japan

ผู้จัดทำบทความ ธนสิทธิ์ ดำรงสันติพิทักษ์ โชษิตา สำรวมใจ นันทน์กมล บัวระภา สิริมล ธาระทาน และเมกัสสร รามวงษ์จรูร คณะศิลปศาสตร์ สาขาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาบทความ อาจารย์วิชญ์ หาญศึก

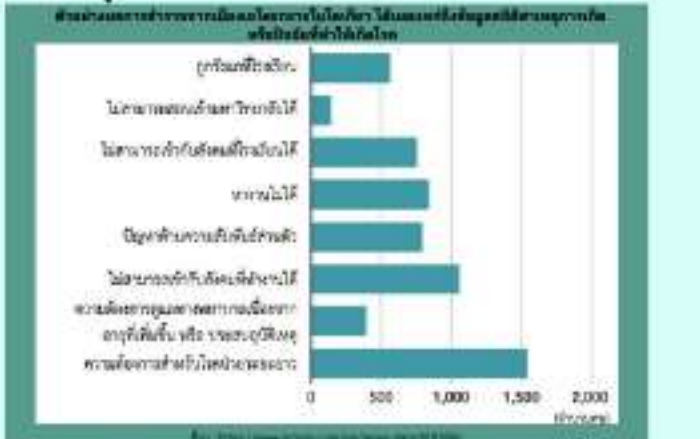
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพื่อศึกษาแนวทางการช่วยเหลือ และเยียวยาผู้ป่วยฮิคิโคโมริของประเทศญี่ปุ่น

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับฮิคิโคโมริ

"ฮิคิโคโมริอินโดม" หมายถึงคนที่ตัดขาดตัวเองออกจากสังคมภายนอกเป็นเวลาหกเดือนขึ้นไป
ปีค.ศ. 2020 ทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้ประเมินจำนวนผู้ป่วย มีมากถึง **1.15 ล้านคน** ทางผู้เชี่ยวชาญด้านฮิคิโคโมริมีการคาดการณ์ว่าแท้จริงแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ล้านคน
และถ้าหากอัตราจำนวนผู้ป่วยยังคงเพิ่มขึ้นในทุกปีแบบนี้ อาจส่งผลให้ผู้ป่วยเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 10 ล้านคนภายใน 13 ปี

2.1 สาเหตุการเกิดฮิคิโคโมริ

หรืออาจเกิดจากสภาพสังคมแบบกลุ่ม รูปแบบสังคมกึ่งบังคับให้ทุกคนต้องอยู่ในกรอบแนวทางการปฏิบัติตนในสังคมแบบหมู่

2.2 ผลกระทบฮิคิโคโมริ

1. การขาดแรงงาน
2. การเกิดปัญหา 8050
3. ครอบครัวผู้ป่วยต้องแบกรับภาระเลี้ยงดูผู้ป่วยจนตายกลายเป็นภาระของภาครัฐ

4. แนวทางเยียวยาผู้ป่วยฮิคิโคโมริจากต่างประเทศ

รัฐบาลเกาหลีใต้

1. แจกเงินค่าครองชีพให้ครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่า 17,000 บาทไทย แก่คนรุ่นใหม่อายุ 9-24 ปี
2. สามารถลงทะเบียนรับเงินอุดหนุนเพื่อรับบริการในหลายๆ ด้านสุขภาพ เสริมความงาม

รัฐบาลอิตาลี

1. บริการสุขภาพจิตแห่งชาติ ลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหา
2. การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรค สำหรับผู้ที่มีปัญหาความรู้สึกลดแต่ไม่ทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตน (เนื่องจากทางอิตาลีมีวัฒนธรรมและแนวความคิดที่ต่างจากทางเอเชียทำให้เรื่องโรคฮิคิโคโมริไม่เป็นที่รู้จัก)

5. แนวทางการประยุกต์ใช้นโยบายการแก้ไขปัญหฮิคิโคโมริจากต่างประเทศ

1. โครงการการดำเนินงาน และความพร้อมของรัฐ
2. แรงจูงใจต่อผู้ป่วยและความพร้อมของผู้ป่วย
3. วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมการปลูกฝังทางสังคม

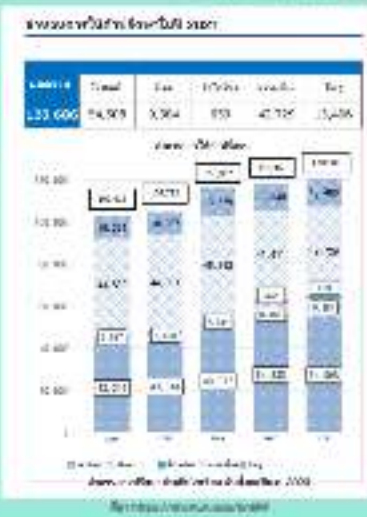
3. แนวทางการช่วยเหลือจากภาครัฐบาล และภาคเอกชน

ภาครัฐบาล

1. การจัดตั้งศูนย์สนับสนุนระดับภูมิภาคสำหรับฮิคิโคโมริ (Regional Hikikomori Support Centers)
 - 1.1 สนับสนุนการปรึกษาหารือกับผู้ป่วยหรือครอบครัวของผู้ป่วย
 - 1.2 การจัดหาที่พัก
 - 1.3 การให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคฮิคิโคโมริ
2. การจัดตั้งเว็บไซต์ให้คำปรึกษาในการเริ่มทำงานของผู้ป่วย
 - 2.1 งานที่สามารถทำได้ขณะอยู่บ้าน
 - 2.2 งานที่ติดต่อกับผู้คนได้น้อย

ภาคเอกชน

ทางเอกชน ส่วนใหญ่มักเป็นการสนับสนุนนโยบายการเยียวยาจากทางรัฐบาลเพียงเท่านั้น

6. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ประเทศญี่ปุ่นนั้น มีกรอบความคิด และค่านิยมที่ฝังแน่นอยู่ในสังคมมาเป็นเวลานาน และไม่สามารถแก้ไขได้ในทันที ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลให้ผู้ป่วยฮิคิโคโมริในประเทศญี่ปุ่นนั้น ไม่มีความกล้าที่จะเข้ารับการรักษา และทางรัฐบาลเองก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการเข้าหาผู้ป่วย หรือสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้ป่วยมีความต้องการที่จะกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง

หากทางรัฐบาลมีการศึกษาวิธีการเยียวยาผู้ป่วยฮิคิโคโมริในประเทศอื่น ๆ และนำมาปรับใช้เพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้ป่วยมีความต้องการที่จะเข้ารับการรักษาเพื่อกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง การจัดตั้งศูนย์สนับสนุนระดับภูมิภาคฮิคิโคโมริอาจเป็นวิธีในการเยียวยาผู้ป่วยที่ประสบผลสำเร็จอย่างกว้างขวาง และอาจจะสามารถลดจำนวนผู้ป่วยลงได้อย่างรวดเร็ว

วิวัฒนาการและความสำคัญของกัญชาในประเทศญี่ปุ่น

The Evolution and Importance of Cannabis in Japan

ชวกร ประสารยา, ภาสกร แก้วกล้า, ศุภกานต์ สังกชกร
 สุทธิโชค สังข์ทอง, กานต์ สุขสว่าง, อ.วิษณุ หาญศึก
 คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Chawakorn prasanya, Phatsakon Kaewkla, Suphakan Sa-ngakotchakorn,
 Suttichok Sangthong, Karn Suksawang, Ajarn Witsanu Hansuk
 Faculty of Liberal Arts, Panyapiwat Institute of Management

จากการศึกษาวิวัฒนาการของกัญชาในประเทศญี่ปุ่นพบว่าคนญี่ปุ่นมีความผูกพันกับกัญชามาอย่างเนิ่นนาน เนื่องจากเป็นพืชที่มีสรรพคุณที่สามารถใช้ได้หลากหลาย และแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันที่มีอิทธิพลต่อจิตใจ กลายเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ถูกจัดว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมายและถูกควบคุมการใช้เป็นพิเศษ โดยสามารถใช้ได้ในด้านการแพทย์เท่านั้น หลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 กัญชาก็กลับเข้ามามีบทบาทอีกครั้งโดยใช้สารสกัด CBD ในกัญชามาใช้ในผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยเป็นสิ่งที่มีความปลอดภัยและไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศ ในอนาคตด้านกฎหมาย คาดว่าจะสามารถใช้กัญชาได้โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ ในอนาคตด้านโฆษณา กัญชาจะถูกใช้ในสื่อได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ในด้านสังสรรค์ มีผลิตภัณฑ์จากสารสกัดของกัญชาแพร่หลายขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค หากรัฐบาลและสื่อมวลชนให้ข้อมูลกับประชาชน กัญชาก็จะสามารถอยู่ร่วมกับประชาชนได้

THE EVOLUTION AND IMPORTANCE OF CANNABIS IN JAPAN

วิวัฒนาการและความสำคัญของกัญชาในประเทศญี่ปุ่น

- ผู้จัดทำ : ชวกร ประสารยา, ภาสกร แพ้วกล้า, ศุภกานต์ สง่าภกร, สุทธิโชค สังข์ทอง, และกานต์ สุขสว่าง
- อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์วิษณุ หาญศึก
- คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ทำไมต้องเป็น "กัญชา"

"กัญชา" ในประเทศญี่ปุ่นมีการปลูกมาตั้งแต่สมัยโบราณ อีกทั้งยังเป็นพืชพันธุ์ที่สำคัญในอดีตเป็นอย่างมาก แต่กว่า หลังประเทศญี่ปุ่นได้พ่ายแพ้ให้กับฝ่ายพันธมิตร ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ความสำคัญ บทบาทต่างๆก็อาจหายไป เราจึงมารวมกันค้นหาคำตอบ "ว่าจริงแล้ว มันเกิดอะไรขึ้นกันแน่?"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาของกัญชาในประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาว่าทำไมกัญชาถึงผิดกฎหมายในประเทศญี่ปุ่น
3. เพื่อคาดการณ์อนาคตของกัญชาในประเทศญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ตั้งคำถาม

ตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ของกัญชา เช่น ทำไมกัญชาถึงผิดกฎหมาย ทำไมถึงถูกมองว่าไม่ดี ทำไมถึงเลิกใช้เส้นใยของกัญชา เป็นต้น

2.ศึกษาหาข้อมูล

ค้นคว้าข้อมูลของกัญชาจากหลายๆแหล่ง และนำมาเปรียบเทียบ เพื่อให้แน่ใจว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ในแต่ละช่วงเวลา และนำมาหารือและพิจารณาเกี่ยวกับภายในกลุ่ม

3.วิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ หาจุดร่วมของข้อมูลและมีหลักฐานที่ชัดเจนที่น่าเชื่อถือ มาเรียบเรียง รวมถึงคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตของกัญชา โดยอ้างอิงจากข้อมูลที่ศึกษาในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การเห็นคุณค่าของทุกสิ่งไม่่ว่าจะร้ายหรือดี ทุกสิ่งย่อมมีคุณค่าอย่างของมัน การพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นการเรียนรู้จากอดีตจะทำให้โลกพัฒนาขึ้นไปอีกขั้นแม้จะเล็กน้อยหรือมากก็ตาม แต่โลกจะพัฒนาเสมอ อย่าอคติกับสิ่งที่คนอื่นพูดว่าไม่ดี อย่าไหลไปตามกระแสสังคมจนจนมาย รัฐบาล และสื่อมวลชนไม่ให้ความรู้แก่ประชาชนก็ยังมีมีการบิดเบือนข้อมูลไปจากความเป็นจริงแต่การจะทำให้กัญชาถูกกฎหมายอย่างเสรีในประเทศญี่ปุ่นสิ่งสำคัญคือประชาชนต้องเข้าใจว่า "กัญชา" แตกต่างจากสารเสพติดประเภทอื่นอย่างไรมีโทษหรือประโยชน์อะไรบ้างซึ่งต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน

อ้างอิงบทความ

- Jon Mitchell. (2014). The Secret History of Cannabis in Japan 日本における大麻の秘史
- ข้อมูลการใช้กัญชา/กัญชาในต่างประเทศ ของสำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ. การใช้กัญชา-กัญชาในต่างประเทศ. [ม.ป.ท.]
- Nagayoshi Hideo. (February 2021). 大麻、その禁じられた歴史と 医療の未来
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). ฟลั่งแห่งกัญชา ญี่ปุ่นพร้อมใช้สารสกัดซีบีดี.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2565). เตือนคนไทย ห้ามนำ "กัญชา-กัญชง" เข้าประเทศญี่ปุ่น ฝ่าฝืนมีโทษตามกฎหมาย
- สวัสดิ์ศลิคเวชกรรม. (ม.ป.ป.). ญี่ปุ่น ก้าวเข้าสู่อารยธรรมกัญชา CBD in Japan Cannabis in Japan
- Hemp Industry Daily. (2019). Report: CBD is top turmeric as top-selling dietary supplement, charting up 333% in natural channels
- Nagayoshi Hideo. (2020). 大麻は神の象徴だった? 日本人と大麻の古くて深い関係

สรุป

Ancient Japan

- 14,000 B.C.(สมัยโจมง)
- ชาวจีนนำกัญชาเข้ามาในญี่ปุ่นผ่านทางสะพานแผ่นดิน โดยมีหลักฐานคือภาพวาด A.D. 300 (สมัยยาโยอิ)
 - ชาวญี่ปุ่นเรียนรู้ว่าเส้นใยกัญชามีความแข็งแรง ซึ่งถูกทำเป็น เสื้อผ้า เชือก ฯลฯ A.D. 800 (สมัยเฮอัน)
 - มีหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ที่เรียกว่า "万葉集" และกัญชาเองก็ถูกบันทึกในนั้น A.D. 1600 (สมัยเอโดะ)
 - เริ่มมีการใช้กัญชาทางการแพทย์ บรรเทาอาการปวด และช่วยเรื่องการนอนหลับ ก่อให้เกิดสาย 麻の葉 ที่มีลวดลายแบบกัญชา จะเห็นได้ว่า ชาวญี่ปุ่นในสมัยก่อน ค่อยๆเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากกัญชามากขึ้นเรื่อยๆ จากพืช เป็นเครื่องมือพุ่งหุ้ม เป็นยารักษาโรค และเป็นหนึ่งในวัฒนธรรม

Modern Japan (Turning Point)

- A.D. 1940-1945 (สมัยเมจิ,ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2)
- เส้นใยฝ้ายเริ่มเข้ามาแทนที่เส้นใยกัญชาชาวอเมริกัน เข้ามาเผยแพร่วัฒนธรรมการสูบกัญชาในเชิงเสพติด

A.D. 1947 (สมัยเมจิ,หลังสงครามโลกครั้งที่ 2)

 - กัญชาถูกจำกัดการเพาะปลูกให้เหลือเพียง 6,000 แห่งทั่วประเทศ

A.D. 1948 (สมัยเมจิ,หลังสงครามโลกครั้งที่ 2)

 - ได้มีการออกกฎหมายควบคุมยาเสพติด และกัญชาเป็นหนึ่งในนั้น

Present

- A.D. 2019 (สมัยเรวะ)
- ตลาดกัญชาเพื่อสุขภาพในโลก เติบโตสูงถึง 333%

A.D. 2021 (สมัยเรวะ)

 - กระทรวงสาธารณสุขได้ก่อตั้ง "大麻に関する検討会" เพื่อค้นคว้า วิจัย และผลักดันกัญชาให้เป็นที่ยอมรับ

A.D. 2022 (สมัยเรวะ)

 - รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตระหนักแล้วว่า กัญชามีประโยชน์มากกว่าโทษ จึงถอดกัญชาออก จากบัญชีรายชื่อยาเสพติด แต่ยังคงถูกควบคุมอยู่

Future

- Laws & Rules

- ปัจจุบันได้มีการร่างกฎหมายฉบับใหม่เกี่ยวกับกัญชา
- ผ่าน คาดว่ากัญชาในประเทศญี่ปุ่นจะเติบโตหรืออาจกลับมาเป็นพืชเศรษฐกิจอีกครั้ง
 - ไม่ผ่าน ตลาดกัญชาในประเทศญี่ปุ่นยังคงเติบโตตามกระแสตลาดโลก

- Medical

- ปัจจุบัน CBD ได้รับความนิยมสูง
- ในเชิงการแพทย์/ธุรกิจ ใช้สารสกัดเพื่อวิจัยในการรักษาโรคต่างๆ สร้างตัวยาใหม่ๆ
 - ในเชิงอนุรักษ์นิยม ไม่ได้ไปต่อเพราะติดเรื่องภาพลักษณ์

- Advertisement

- เนื่องจากปัจจุบันยังไม่ผิดต่อกฎหมาย
- แนวโน้มการโฆษณาจะมากขึ้นหรือน้อยลง ขึ้นอยู่กับกฎหมายและการสนับสนุนจากรัฐ

- Recreation

- ชาวญี่ปุ่นไม่นิยมใช้อุปกรณ์เสริม แต่ใช้สารสกัด CBD ผสมอย่างอื่นแทน
- เสรี ผลิตรักกันที่จะเพิ่มมากขึ้นแบบก้าวกระโดด
 - ไม่ถูกแก้ไข ค่อยๆเพิ่มขึ้น
 - ปรับให้เข้มงวด ผลิตรักกันที่ลดลง

- Crafts

- จากการที่ถูกเส้นใยสังเคราะห์เข้ามาแทนที่
- อากาศอันใกล้ ไร้ซึ่งบทบาทใดๆในด้าน นี้
 - อากาศอันไกล หากถูกตัดแต่งพันธุกรรมหรือมีนวัตกรรมใหม่ๆ มีความเป็นไปได้ว่ากัญชาจะถูกนำเส้นใยมาใช้อีกครั้ง

- Investments

- เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นยังใหม่ในด้านเศรษฐกิจกัญชา อีกทั้งยังไม่มีผู้ผลิตรายใหญ่กล้าลงทุน ดังนั้น และยังมีภาพจำที่ไม่ดีเกี่ยวกับกัญชา
- อากาศอันใกล้ ยังไม่น่าลงทุน

บทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรม

เรื่องโคะจิกิและรามเกียรต์

The Role of Water and Fire in Purity Ceremonies

in the Kojiki and the Ramakien

สรอรรถ จันทโรโต

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Soraat Chanto

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ซึ่งปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิของญี่ปุ่นและวรรณกรรมเรื่องรามเกียรต์ของไทย และศึกษาคติความเชื่อของสองประเทศที่สะท้อนผ่านการใช้น้ำและไฟในพิธีดังกล่าว โดยใช้โคะจิกิฉบับแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นปัจจุบันของยะมะกุจิ โยะมิโนะริ (山口佳紀) และรามเกียรต์ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) แล้ววิเคราะห์บทบาทของน้ำและไฟ และคติความเชื่อที่สะท้อนผ่านบทบาทเหล่านั้น ผลการศึกษาพบว่า ในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิ น้ำมีบทบาทเป็นเครื่องชำระล้างมลทิน ส่วนไฟมีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ใจ ในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรต์ น้ำมีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ใจ ส่วนไฟมีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ทั้งทางกายและทางใจ นอกจากนี้ บทบาทของน้ำและไฟดังกล่าวยังสะท้อนในคติความเชื่อเรื่องการใช้น้ำและไฟในขนบธรรมเนียมและประเพณีของชาวญี่ปุ่นและชาวไทย

บทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิและรามเกียรติ์

The Role of Water and Fire in Purity Ceremonies in the Kojiki and the Ramakien

สรอรรถ จันทรโต

ชั้นปีที่ 3 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โคะจิกิ เป็นวรรณกรรมประเภทบันทึกประวัติศาสตร์เล่มแรกของญี่ปุ่น ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับราชวงศ์รวมทั้งเทพนิยายและตำนานต่าง ๆ ไว้ ส่วนในประเทศไทย วรรณกรรมสำคัญเรื่องหนึ่งที่มีการระบุถึงเทพนิยายและตำนานต่าง ๆ คือ รามเกียรติ์ ซึ่งแม้จะมีต้นกำเนิดจากคัมภีร์รามายณะของอินเดีย แต่รามเกียรติ์มีการแปลและเสริมเรื่องใหม่ให้มีองค์ประกอบของไทยร่วมด้วย ถึงแม้วรรณกรรมทั้งสองจะมีประวัติความเป็นมาแตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือทั้งสองนับเป็นวรรณกรรมที่มีการบอกเล่าเกี่ยวกับเทพปกรณัมและตำนานต่าง ๆ นอกจากนี้ในตัวของวรรณกรรมทั้งสองเรื่องมีการระบุถึงพิธีว่าด้วยการพิสูจนความบริสุทธิ์โดยใช้น้ำและไฟ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงหยิบยกประเด็นบทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ในวรรณกรรมทั้งสองเรื่องเป็นกรณีศึกษา โดยวิเคราะห์ว่าสะท้อนให้เห็นคติความเชื่อในญี่ปุ่นและไทยผ่านบทบาทเหล่านั้นอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิของญี่ปุ่นและวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ของไทย และศึกษาคติความเชื่อของสองประเทศที่สะท้อนผ่านบทบาทดังกล่าว

สมมติฐาน

1. ในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิและรามเกียรติ์ใช้น้ำและไฟในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ โดยแตกต่างกันในรายละเอียด
2. บทบาทของน้ำและไฟในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิและรามเกียรติ์สะท้อนคติความเชื่อเกี่ยวกับน้ำและไฟในประเทศญี่ปุ่นและไทย

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ผู้ศึกษาบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องโคะจิกิและรามเกียรติ์ จากนั้นเปรียบเทียบคิ้วบทที่ว่าด้วยพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์โดยใช้โคะจิกิฉบับแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นปัจจุบันของยะมะมุชิ โยะฉิมโนริ (山口紀) และรามเกียรติ์ฉบับพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) แล้ววิเคราะห์บทบาทของน้ำและไฟ และคติความเชื่อที่สะท้อนผ่านบทบาทเหล่านั้น

ผลการวิเคราะห์

น้ำและไฟในคติความเชื่อของชาวญี่ปุ่นและชาวไทยถือเป็นเครื่องชำระให้บริสุทธิ์

1. คิ้วบทที่ว่าด้วยพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่มีการใช้น้ำในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิ

「さてこうして、それぞれ天の安の河（高天原にある川）をはさんでうけいをする時に、まず天照大御神が速須須佐の男命の腰に帯びた十拳の剣（長剣）を乞い受け、三つに打ち折り、玉の音もさやかに高天原の聖なる井戸でふりすすいで、齒みに齒んで吐き出した（略）」
 「速須須佐の男が、天照大御神の左の御みづらに巻いた、数多くの八尺の勾玉を長い緒で貫き通した髪飾りの玉を乞い受け、玉の音もさやかに高天原の聖なる井戸でふりすすいで、齒みに齒んで吐き出した（略）」
 (山口紀, 2007, p. 57)

หากพิจารณาจากคิ้วบทแล้วการที่มหาเทพอะมะเตระซุและเทพซุซุโนะโอะต่างนำอาวุธและเครื่องประดับจุ่มลงไปใต้น้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งสรวงสวรรค์ สันนิษฐานว่าอาจเป็นการชำระล้างมลทินจากอาวุธและเครื่องประดับก่อนที่จะนำไปใช้ให้กำเนิดบุตรในพิธีอิฮะเออิต่อไป เนื่องจากน้ำในน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งสรวงสวรรค์มีพลังอำนาจในการชำระล้างให้บริสุทธิ์จากมลทินต่าง ๆ ดังนั้นจึงมองว่าน้ำในพิธีอิฮะเออิพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิ มีบทบาทเป็นเครื่องชำระมลทิน

2. คิ้วบทที่ว่าด้วยพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่มีการใช้ไฟในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิ

「(略) これに対し、木花之佐久夜毘売は答えて、「私が妊娠した子がもし国つ神の子ならば、産む時に無事ではありますまい。もし天つ神の子ならば、無事でしょう」と申して、ただちに戸口のない高い神聖な建物を作り、その建物の内に入り、土で塗り塞いで、今まさに産もうとする時にその建物に火をつけて産んだ。」
 (山口紀, 2007, p. 114-115)

หากพิจารณาจากคิ้วบทแล้วไฟที่เทพโคะโนะอะนะโนะอะซุยะบิเมะใช้จุดตอนให้กำเนิดบุตรนั้น สันนิษฐานว่าอาจใช้เป็นเครื่องพิสูจนความบริสุทธิ์ของเทพโคะโนะอะนะโนะอะซุยะบิเมะว่าได้ตั้งครรภ์บุตรที่มีเชื้อสายแห่งเทพสวรรค์จริง เนื่องจากไฟถือเป็นเครื่องชำระให้บริสุทธิ์ ดังนั้นจึงมองว่าไฟในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิ มีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจนความบริสุทธิ์

3. คิ้วบทที่ว่าด้วยพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่มีการใช้น้ำในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์

บัดนั้น
 น้อมเศียรกราบลงด้วยปริดา
 ขอฝูจอมเทเวศร์
 ทั้งทศสวรรค์ชั้นวิมาน
 มั่นข้านี้ตรงต่อเบื้องบาท
 เข้าด้วยพวงพาลไพร
 ขอให้พระแสงกรสิทธิ์
 แล้วรับพระพิพัฒน์สัตยา

พญาพิเภกยักษ์
 อสุราตั้งสัตย์สาบาน
 อันเรื่องเดชสถิตทุกสถาน
 จึงเป็นพิทานครั้งนี้
 พระนารายณ์อิราชาเรื่องศรี
 มีจิตคิดคดเป็นกลมา
 สังหารชีวิตองค์ข้า
 จบหนือเศาศาตีเมทิน ๓

๓ ๘ คำ ๓ เจริจา
 (กรมศิลปากร, 2540, น. 174)

หากพิจารณาจากคิ้วบทแล้วน้ำที่พิเภกใช้ดื่มในพิธีดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยานั้นสันนิษฐานว่าอาจใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจนความบริสุทธิ์ใจของพิเภกต่อพระรามในพิธีดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เนื่องจากน้ำถือเป็นเครื่องชำระให้บริสุทธิ์จึงนิยมนำมาใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของไทย ดังนั้นจึงมองว่าน้ำในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ มีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจนความบริสุทธิ์ใจ

4. คิ้วบทที่ว่าด้วยพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่มีการใช้ไฟในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์

เมื่อน้ำชำระครุสรีก
 นอกออกไปจากพระจักรกฤษณ์
 ไม่เชื่อต่อเบื้องบาทพระภูวไนย
 ขอจงพระเพลิงเจ้าสังหาร
 ให้ตกกราวเอวี่
 เมื่อน้ำชำระครุสรีก
 จะเหยียบย่างเข้าไปในเพลิงลุก
 แล้วคำรพของอักษิ
 ครั้นเสร็จซึ่งตั้งสัตยา

ด้วยทศกัศตรีและชายโค
 มาตรเมื่อน้ำแต่จิตพิสมัย
 ประกอบการสิ่งที่ไม่ดี
 ชนมาน้ำข้ามอยู่ที่นี่
 แสมกับลิบไปเปียกพันทุกซ์
 เทวัญจงช่วยให้เป็นสุข
 ทุกข์ก้าวย่ำร้อนบาทา
 ทั้งพระธรรมโศกศา
 ก็เสด็จลีลาอุไฟ ๓

๓ ๑๔ คำ ๓
 (กรมศิลปากร, 2540, น. 420)

หากพิจารณาจากคิ้วบทแล้วไฟที่นางสีดาใช้ในพิธีลุยไฟนั้นสันนิษฐานว่าอาจใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพิสูจนความบริสุทธิ์ทั้งทางกายและทางใจของนางสีดาต่อพระราม เนื่องจากไฟถือเป็นเครื่องชำระให้บริสุทธิ์ ดังนั้นจึงมองว่าไฟในพิธีพิสูจนความบริสุทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ มีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจนความบริสุทธิ์ทั้งทางกายและใจ

บทบาทของน้ำและไฟถือเป็นเครื่องชำระให้บริสุทธิ์

คติความเชื่อเรื่องการใช้น้ำและไฟในขนบธรรมเนียมและประเพณีของชาวญี่ปุ่นและชาวไทย

สรุปและอภิปรายผล

น้ำในวรรณกรรมเรื่องโคะจิกิมีบทบาทเป็นเครื่องชำระมลทิน ส่วนไฟมีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจนความบริสุทธิ์ใจ ในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ มีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจนความบริสุทธิ์ใจ ส่วนไฟมีบทบาทเป็นเครื่องพิสูจนความบริสุทธิ์ทั้งทางกายและทางใจ นอกจากนี้บทบาทของน้ำและไฟดังกล่าวยังสะท้อนออกมาในคติความเชื่อเรื่องการใช้น้ำและไฟในขนบธรรมเนียมและประเพณีต่าง ๆ ของชาวญี่ปุ่นและชาวไทยอีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปลคำบ่งชี้ภาษาญี่ปุ่นกลุ่ม “A-” เป็นภาษาไทย
 ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

Factors Affecting the Translation of Place-indicating Demonstrative Word
 “A-” to Thai of Thai Japanese Language Learners

นนทพรรพันธ์ แผ่ธนกิจ, ณัฐนิช โสภณรัตน์, นฤมล จันทน์นฤเบศ,
 ปฐิมาพร ฮ่อศิริมานนท์, วรณิชฐา หงษ์หิรัญพันธ์, ผศ.ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Nonthapat Phaethanakij, Nattanit Sophonrat, Nareumon Jannareubate,
 Patimaporn Horsirimanont, Woranitta Honghirunphan, Asst.Prof.Dr.Asadayuth Chusri
Faculty of Arts, Chulalongkorn University

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาการแปลคำบ่งชี้สถานที่กลุ่ม “A-” (A系) ที่มักถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า “โน่น” ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่มีความรู้เทียบเท่าการสอบ JLPTระดับ N1-N2 จำนวน 60 คน และทำความเข้าใจปัจจัยของการใช้คำบ่งชี้สถานที่กลุ่ม “A-” ที่มีความแตกต่างจากการใช้คำบ่งชี้สถานที่ในภาษาไทย ผลจากการศึกษาการแปลคำบ่งชี้สถานที่กลุ่ม “A-” เป็นคำบ่งชี้สถานที่ในภาษาไทยในเดือนไข 6 เดือนไขจำนวน 15 ข้อ โดยมีรูปภาพประกอบคำอธิบาย พบว่าปัจจัยการแปลคำบ่งชี้สถานที่กลุ่ม “A-” ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเป็นคำอื่นที่ไม่ใช่ “โน่น” มีอยู่ 4 ปัจจัยหลักดังนี้ 1. ปัจจัยด้านความเป็นคนนอก-คนใน 2. ปัจจัยด้านสิ่งกีดขวาง 3. ปัจจัยด้านการอ้างถึงต้นกำเนิดของเสียงหรือกลิ่น 4. ปัจจัยด้านองศาการมองของผู้พูด โดยพบว่ากรณีที่มีองไม่เห็นต้นกำเนิดที่ชัดเจนจะแปลเป็นคำว่า “นี่” เป็นหลัก ส่วนปัจจัยที่มักแปล “A-” เป็น “โน่น” คือปัจจัยด้านระยะทางไกลที่ไกลมาก (มากกว่า 7 เมตร) ทั้งกรณีหันหน้าเข้าหากัน และกรณีไกลจากทั้งสองฝ่าย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปลคำบ่งชี้ภาษาญี่ปุ่นกลุ่ม “A-” เป็นภาษาไทยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

Factors affecting the translation of place-indicating demonstrative word “A-” to Thai of Thai Japanese language learners

มูลเหตุงานวิจัย

คณะผู้จัดทำพบว่า คำบ่งชี้สถานที่ (現場指示) กลุ่ม “A-” (A系) ที่มักถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า “โน่น” ไม่สามารถแปลเช่นนั้นได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังรู้สึกไม่เข้ากับภาษาไทยในบางบริบท ด้วยเหตุนี้จึงตั้งคำถามดังนี้

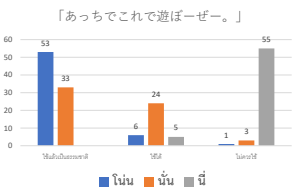
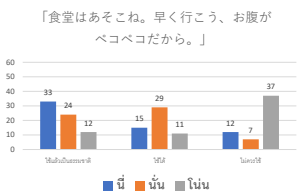
1. หากไม่แปลคำบ่งชี้สถานที่ที่กลุ่ม “A-” เป็น “โน่น” สามารถแปลเป็นคำบ่งชี้อื่น ๆ อะไรได้บ้าง
2. ปัจจัยบ้างที่จะส่งผลต่อการแปลคำบ่งชี้ด้านสถานที่กลุ่ม “A-” การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปลคำบ่งชี้สถานที่กลุ่ม “A-” (A系) ที่มักถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า “โน่น” เป็นภาษาไทยในสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่มีความรู้เทียบเท่าการสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น (JLPT) ระดับ N1-N2

วิธีการดำเนินงาน

- คัดเลือกประโยคตัวอย่างจากสื่อมาดัดแปลงและนำหลักการ ข้อมูลจากหนังสือ และงานวิจัยมาประกอบสร้างเป็นโจทย์สำหรับแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ทำแบบสำรวจคือผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยที่มีความรู้เทียบเท่าการสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น (JLPT) ระดับ N1-N2 จำนวน 60 คน เก็บข้อมูลด้วยการทำแบบสำรวจผ่านกูเกิลฟอร์ม (Google Form) ทั้งหมด 15 ข้อ
- ผู้ทำแบบสำรวจจะต้องเลือกคำแปลภาษาไทยที่เหมาะสมกับประโยคภาษาญี่ปุ่นที่โจทย์ให้มากที่สุดโดยพิจารณาจากรูปภาพประกอบและคำอธิบายสถานการณ์ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย (ใช้แล้วเป็นธรรมชาติ ใช้ได้ และไม่ควรถูกใช้)
- วิธีการนับผลจากการสำรวจ จะนับคะแนนจากแท่งกราฟทั้ง 3 แท่งในคำบ่งชี้หนึ่ง (นี้ นั่น หรือ โน่น) โดยกำหนดค่าถ่วงน้ำหนักให้ “ใช้แล้วเป็นธรรมชาติ” นับเป็น 2 คะแนน “ใช้ได้” นับเป็น 1 คะแนน และ “ไม่ควรถูกใช้” นับเป็น 0 คะแนน จากนั้นนำจำนวนคำตอบในแท่งกราฟมาคูณกับเกณฑ์ค่าถ่วงน้ำหนัก แล้วนำผลลัพธ์ที่คูณแล้วทั้งสามแท่งมารวมกันและคิดเป็นค่าเปอร์เซ็นต์ต่อไป

ตัวอย่างแบบสำรวจและกราฟแสดงผล

สถานการณ์: ขณะกำลังเดินสำรวจทางเดินที่มหาวิทยาลัยภาษาญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ
 สถานการณ์: ขณะกำลังเดินสำรวจทางเดินที่มหาวิทยาลัยภาษาญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ

คณะผู้จัดทำ

นนพวรรณ แพร่นกิง • ภูษิต ใสภรณ์ • นฤมล จันทร์นฤเบศ
ปวิมลพร อัคริธมานนท์ • วรณิษฐา พงษ์ศิริกฤษณ์ • พศ.ดร. อัญญากร ชูศรี

ตารางสรุปผล

ประเภท	รายละเอียด	ใช้มากที่สุด	คะแนน (%)	ใช้รองลงมา	คะแนน (%)	ใช้น้อยที่สุด	คะแนน (%)
対立型	4.5 เมท	นั่น	82.50%	โน่น	80%	นี่	5%
	7.5 เมท	นี่	67.50%	นั่น	64.16%	โน่น	29.16%
	20-30 เมท	โน่น	93.33%	นั่น	75%	นี่	4.16%
融合型	4.5 เมท	นั่น	89.16%	โน่น	62.50%	นี่	6.66%
	7.5 เมท	นั่น	90.83%	โน่น	45%	นี่	25%
	20-30 เมท	โน่น	90.83%	นั่น	82.50%	นี่	6.66%
内外	ข้อ 1	นี่	85.83%	นั่น	40%	โน่น	7.50%
	ข้อ 2	นี่	86.67%	นั่น	27.50%	โน่น	11.66%
สังเกตขวาง	ข้อ 1	นั่น	85.83%	โน่น	61.66%	นี่	45%
	ข้อ 2	นี่	68.33%	นั่น	65%	โน่น	18.33%
ต้นกำเนิดของเสียงเอกลักษณ์	เสียง	นี่	87.50%	นั่น	50%	โน่น	8.33%
	กลิ่น	นี่	84.16%	นั่น	38.33%	โน่น	3.33%
องค์การมอง	กวางเขยขึ้น	นั่น	90.83%	โน่น	70%	นี่	1.25%
	ระเนบเทียบกัน เขยงซ้าย-ขวา	นั่น	93.33%	โน่น	33.33%	นี่	29.16%
	กวางเขยลง	นั่น	85.83%	โน่น	70%	นี่	3.33%

สรุปผล

- มีเพียงปัจจัยข้อ 1 และ 2 เรื่องระยะทางทั้ง 対立型 และ 融合型 ที่ส่งผลให้แปลเป็น “โน่น” ในระยะทางที่ไกลมาก (เกิน 7 ม.) และพบว่า A系 มีระยะทางการใช้ที่ไกลกว่าของไทยค่อนข้างมาก ทำให้แปลเป็น “โน่น” เกิดขึ้นน้อย และพบว่ามีข้อยกเว้นของปัจจัยระยะทางคือ “บริบททิศทาง” ที่แปลเป็น “นี่” เพราะมีมีโน้ตที่คนต่อเรื่องดังกล่าวต่างกัน
 - ปัจจัยข้อที่ 3 ด้านความรู้สึกความเป็นคนใน-คนนอก (内外) คนไทยยังคงแปลว่า “นี่” ตามปัจจัยเรื่องระยะทาง แสดงให้เห็นว่าคนไทยไม่มีโน้ตที่เกี่ยวกับความเป็นคนใน-คนนอกเหมือนคนญี่ปุ่น
 - ปัจจัยข้อที่ 4 นั้นคือด้านสิ่งกีดขวางระหว่างผู้พูดกับสิ่งที่ต้องการอ้างอิง การมีสิ่งกีดขวางมาบดบังให้มองเห็นสิ่งที่ต้องการกลางถึงไม่ชัดเจนส่งผลให้มีการแปลเป็นทั้ง “นั่น” และ “นี่”
 - ปัจจัยข้อที่ 5 ต้นกำเนิดของสิ่งที่กล่าวถึง พบว่าคนไทยไม่ได้ให้ความสำคัญ แต่ให้ความสำคัญกับการรับรู้กลิ่นหรือเสียงที่เดินทางมาหาโสตประสาท จึงมีการแปล A系 เป็น “นี่” มากที่สุด
 - ปัจจัยข้อที่ 6 องค์การมองของผู้พูดส่งผลต่อการแปลในแง่ที่ว่า มุมมองที่เขยขึ้นและลงจะให้ความรู้สึกรู้สึกว่ามีระยะทางที่ไกลกว่ามุมมองระเนบเทียบกันกับผู้พูด แต่อย่างไรก็ตามทำให้รู้สึกถึงระยะทางที่ไกลจนแปลเป็น “โน่น” ได้ จึงพบผลการสำรวจในปัจจัยนี้ว่า คนไทยมักแปลเป็น “นั่น” มากที่สุด
 - จากข้อสรุป สามารถเรียบเรียงปัจจัยการแปลคำบ่งชี้สถานที่กลุ่ม “A系” ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเป็นคำอื่นที่ไม่ใช่ “โน่น” เป็น 4 ปัจจัยหลักดังนี้
1. ปัจจัยด้านความเป็นคนนอก-คนใน
 2. ปัจจัยด้านสิ่งกีดขวาง
 3. ปัจจัยด้านต้นกำเนิดของเสียงหรือกลิ่น
 4. ปัจจัยด้านองค์การมองของผู้พูด
- จากรายงานฉบับนี้จะชี้ให้เห็นว่าการแปลคำบ่งชี้สถานที่ที่ A系 เป็นภาษาไทยนั้นมิได้มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนว่าจะแปลเป็น “โน่น” เสมอไปเพราะปัจจัยที่กล่าวไปเป็นตัวแปรอันควรนำมาพิจารณาพร้อมด้วย

บรรณานุกรม

国立国語研究所 (1981) 『日本語の指示詞』 国立国語研究所

<https://iss.ndl.go.jp/books/R100000001-i072517571-00>

コンジツ サランヤ (2004) 『日本語とタイ語の現場指示-話し手と聞き手が横に並んで』

対話する場合』『筑波応用言語学』 11, pp. 73-84

<https://iss.ndl.go.jp/books/R000000004-i7269889-00>

日本語記述文法研究会 (2009) 『現代日本語文法7』 ころしお出版

QR CODE
รูปเล่มรายงาน
ฉบับเต็ม

การแสดงถึงภาพและบทบาทของยักษ์ในวรรณคดีเรื่อง โอโตจิโซชิ

Depiction and Characterization of Demon (Oni) in Otogisoushi

ภูกานต์ ชูเดชา, ผศ.ดร.ภัทรธร พิพัฒน์กุล, รศ.นภสินธุ์ แผลงศร
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Phukan Chudecha, Asst.Prof.Dr.Pat-on Phipatanakul, Assoc.Prof.Napasin Plaengsorn
Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์และบทบาทของยักษ์ (鬼) ที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง โอโตจิโซชิ (御伽草子) ได้แก่ตอน ชูเท็นโดจิ (酒呑童子) อิชซุนโบชิ (一寸法師) และอนโซชิชิมาวาตาริ (御曹子島渡) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสาร ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่ายักษ์ที่ปรากฏในทั้งสามตอนมีภาพลักษณ์ร่วมกันคือ 1.อาศัยอยู่ตามป่าเขา 2.รับประทานเนื้อมนุษย์ 3.สามารถสื่อสารกับมนุษย์ได้ 4.อาศัยอยู่เป็นกลุ่ม ไม่อยู่คนเดียว ส่วนบทบาทในเนื้อเรื่องนั้น พบว่ายักษ์ในตอนอนโซชิชิมาวาตาริ มีของวิเศษที่เป็นประโยชน์กับมนุษย์ ยักษ์ในตอนอนโซชิชิมาวาตาริ มีความรักเกิดขึ้นระหว่างยักษ์และมนุษย์ ขณะที่ยักษ์ในตอนชูเท็นโดจิ ชอบสุราและเป็นตัวร้ายลักพาตัวหญิงสาว อาจสรุปได้ว่ายักษ์ในนิทานโบราณทั้งสามตอนมีวิถีชีวิตคล้ายมนุษย์ แต่ภาพลักษณ์และบทบาทเป็นภัยต่อมนุษย์หรือตัวละครในเรื่อง จึงทำให้ยักษ์กลายเป็นตัวร้าย สะท้อนความเชื่อเรื่องยักษ์ของชาวญี่ปุ่นที่มีมาแต่โบราณ

การแสดงถึงภาพและบทบาทของ “ยักษ์” ในวรรณคดีเรื่อง โอโตจิโซชิ DEPICTION AND CHARACTERIZATION OF DEMONS (ONI) IN OTOGI-SOUSHI

นายภูกานต์ ชูเดชา
PHUKAN CHUDECHA
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รศ. นภสินธุ์ แผลงศร
ผศ. ดร. ภัทรธรรพ์ พิพัฒน์กุล

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สมัยมุโระมะจิมีวรรณกรรม นิทานเรื่องเล่า รูปแบบนิยายสั้น คือ “โอโตจิโซชิ” 「御伽草子」 ผู้วิจัยได้ศึกษาภาพลักษณะและบทบาทของยักษ์ที่ปรากฏในบรรดาเรื่องสั้นเหล่านั้น เพื่อให้ทราบว่า “ยักษ์” 「鬼」 สามารถตีความหมายในหลายแง่มุมอย่างไร

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาพและบทบาทของยักษ์ในวรรณคดีเรื่องโอโตจิโซชิ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของยักษ์ที่มีผลต่อเนื้อเรื่อง

3. สมมติฐานการศึกษา

ยักษ์มีภาพลักษณะเป็นปีศาจร้ายและมีบทบาทสำคัญคือทำให้ตัวละครเอกกลายเป็นวีรบุรุษในจุดพลิกผันของเรื่อง

5. สรุปผล

ยักษ์ยังคงมีภาพลักษณะที่น่ากลัว เพราะรูปลักษณะภายนอกและการกระทำ แต่ก็ไม่ได้เป็นตัวร้ายเสมอไป การมีอยู่ของยักษ์ในทั้ง 3 เรื่องส่งผลต่อการพัฒนาของตัวละครเอก

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษายักษ์ในเรื่องสั้น 3 เรื่อง ได้แก่ SHUTENDOUJI 「酒吞童子」 ISSUNBOUSHI 「一寸法師」 ONZOUSHI-SHIMAWATARI 「御曹子島渡」 ค้นพบดังต่อไปนี้
ยักษ์ในเรื่อง S ชอบเหล้าสาเก ชอบสตรี และลักพาตัวภรรยาและลูกสาวมนุษย์ มีจุดจบคือโดนตัดคอ
ยักษ์ในเรื่อง I พกของวิเศษ
ยักษ์ในเรื่อง O มีชื่อคล้ายมารตามความเชื่ออินเดีย เช่น ราเช็ตลี 「羅刹」 ยาซะ 「夜叉」 และเป็นมิตรกับมนุษย์และแต่งงานกัน
บทบาทในเนื้อเรื่องต่อตัวละครเอก
1. ส่งผลให้โยริमितสึ (頼光) เป็นวีรบุรุษ
2. ส่งผลให้อิชซุนโบชิตัวโตขึ้น
3. ส่งผลให้โยชิตชิเนะ (義経) เรียนรู้วิชาปราบศัตรูนำมาสู่ยุคของตระกูลมินาโมโตะ

市古貞次(1985)『御伽草子 上』岩波書店 市古貞次(1986)『御伽草子 下』岩波書店
藤井紫影(1915)『御伽草紙全』有朋堂書店

การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความชื่นชอบภาพยนตร์อนิเมชันเรื่อง ซิตรัส Media Exposure Behaviors and Preference for Citrus

ปณณิกา รัศมี, อ.สุวัฒน์ เรืองศรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Pannika Radsamee, Ajarn Suwat Ruangsari

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อภาพยนตร์อนิเมชันแนวหญิงรักหญิง เรื่อง ซิตรัส และเพื่อศึกษาความชื่นชอบภาพยนตร์อนิเมชันแนวหญิงรักหญิง เรื่อง ซิตรัส ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน พบว่าหัวข้อพฤติกรรมเปิดรับสื่อ อันดับ 1 ด้านความต้องการ (มีความชื่นชอบในการรับชมเรื่องซิตรัส) อันดับ 2 ด้านเป้าหมาย (ตัวละครในเรื่องซิตรัสมีอิทธิพลต่อท่าน) อันดับ 3 คือ ด้านประสบการณ์นิสัย (มีความพึงพอใจในคาแรคเตอร์ของตัวละครเรื่อง ซิตรัส) อันดับ 4 ด้านทัศนคติและค่านิยม (มีทัศนคติที่ดีในเรื่องการรักเพศเดียวกัน) อันดับ 5 ด้านสภาวะ (มีความชื่นชอบหรืออินไปกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในอนิเมชัน) อันดับ 6 ด้านการใช้ประโยชน์ (มีจดจำเนื้อหาในเรื่องซิตรัสได้) และอันดับ 7 ด้านความสามารถ (มีความชื่นชอบภาพรวมของทั้งอนิเมชันเรื่องซิตรัส) ในส่วนของหัวข้อความชื่นชอบอนิเมชัน เรื่อง ซิตรัส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า อันดับ 1 ด้านความน่าดึงดูดใจ (ตัวละครในเรื่องมีความสวย หล่อ หน้าตาดี) และอันดับ 2 ด้านความน่าไว้วางใจ (มีความไว้วางใจอยากให้ออนิเมชันเรื่องนี้มีภาคต่อไป)

การศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อและความชื่นชอบภาพยนตร์อนิเมชั่นเรื่อง ซิตรัส

โดย นางสาวปณณิกา รัศมี และ อ.สุวิรัตน์ เรืองศรี (ที่ปรึกษา) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อภาพยนตร์อนิเมชั่นแนวหญิงรักหญิง เรื่อง ซิตรัส 2) เพื่อศึกษาความชื่นชอบภาพยนตร์อนิเมชั่นแนวหญิงรักหญิง เรื่อง ซิตรัส การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน ผลการวิจัยพบว่า หัวข้อพฤติกรรมเปิดรับสื่อ อันดับหนึ่ง คือ ด้านความต้องการ (มีความชื่นชอบในการรับชมเรื่อง ซิตรัส) อันดับที่สอง คือ ด้านเป้าหมาย (ตัวละครในเรื่อง ซิตรัส มีอิทธิพลต่อท่าน) ที่สาม คือ ด้านประสบการณ์สื่อ (มีความพึงพอใจในคาแรคเตอร์ของ ตัวละครเรื่อง ซิตรัส) อันดับสี่ด้านทัศนคติและค่านิยม (มีทัศนคติที่ดีในเรื่องการรักเพศเดียวกัน) อันดับห้าด้าน สภาวะ (มีความชื่นชอบหรือไม่นับกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ในอนิเมชั่น) อันดับหกด้านการใช้ประโยชน์ (มีจุดจำเนื้อหาในเรื่อง ซิตรัส ได้) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความสามารถ (มีความชื่นชอบการรวมของทั้งอนิเมชั่นเรื่อง ซิตรัส) ในส่วนของหัวข้อความชื่นชอบอนิเมชั่น เรื่อง ซิตรัส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า อันดับหนึ่ง คือ ด้านความน่าดึงดูดใจ (ตัวละครในเรื่องมีความสวย หล่อ น่าตาดี) อันดับที่สอง คือ ด้านความน่าไว้วางใจ (มีความไว้วางใจอยากให้ออนิเมชั่น เรื่องนี้มีภาคต่อไป)

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคใหม่ไม่ได้กลายเป็นสังคมที่ใช้ชีวิตจากัดของข้อมูลข่าวสาร (Unlimited Information Society) เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มคน องค์กร มากยิ่งขึ้น ("สารวจจรรยาบรรณวิชาชีพ", 2564) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตลอดจนสารสนเทศมีความสะดวกสบายมากขึ้น การวิจัยข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารที่มีความทันสมัยทั้งระบบดาวเทียม ระบบดิจิทัล ระบบอื่น ๆ ทำให้การกระจายข่าวสารข้อมูลไปได้อย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันหลายช่องทาง ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีความใกล้ชิดกันมากกว่าสังคมในยุคที่ผ่านมาก เช่น สื่อ ข่าวสารต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยง และเปิดรับได้อย่างรวดเร็วและง่ายดายผ่านโลกอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็ช่องทางเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ยูทูบ เป็นต้น เช่นเดียวกับปัจจุบันเกี่ยวกับบุคคลความหลากหลายทางเพศและยังเป็นประเด็นที่ยังไม่ถูกยอมรับในสังคม แม้ว่ามีการรักเพศเดียวกันเริ่มแพร่หลายขึ้นทั่วโลก ตามสื่อต่างๆจนทำให้สื่อขยายตัวอย่างรวดเร็วและทำให้รู้จักบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้นโดยเรียกกลุ่มคนนี้ว่า LGBTQ+

อย่างไรก็ตาม นักการตลาดเล็งเห็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) เป็นกลุ่มผู้บริโภคในฝันซึ่งในปัจจุบันมีการตลาดได้พยายามเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มนี้โดยการสร้างรายได้จากสื่อออนไลน์ เช่น ไลน์เกม อนิเมชั่น ภาพยนตร์ การ์ตูน มังงะ ซีรีส์ นวนิยาย เพื่อถ่ายทอดทัศนคติของความรักที่มีต่อบุคคลเพศเดียวกัน เช่น ชายรักชายและหญิงรักหญิง ที่นิยมมากที่สุด ชายรักชาย ต่อมาหญิงรักหญิงก็เริ่มมีกระแสมากขึ้น และนี่ในภาพยนตร์อนิเมชั่นแนวหญิงรักหญิงที่นิยมมากที่สุด คือ ซิตรัส เป็นเรื่องราวความรักที่เกิดขึ้นโดยทั้งสองฝ่ายเป็นผู้หญิงเป็นตัวละครหลัก ๆ ชื่อเมย์ และ ยูซุ ที่ต่างสายเลือดกัน เพราะแม่ของยูซุได้แต่งงานใหม่กับคุณพ่อคนใหม่ที่มีลูกสาวชื่อว่า เมย์ เธอเริ่มรักเมย์โดยบังเอิญทำให้ยูซุได้มาอยู่ร่วมกับในฐานเป็นพี่สาวของเมย์ ทำให้ทั้งคู่ต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันและความสัมพันธ์ที่ทั้งคู่ใกล้ชิดกัน จากคำว่าพี่น้องเปลี่ยนเป็นความรัก คิฟิมเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน ปี 2012 และภายในญี่ปุ่นวันที่ 6 มกราคม ปี 2018 มีความน่าสนใจที่ว่า ความคิดและทัศนคติทางเพศในเรื่องนี้จะสื่อออกมาในทิศทางไหน นิสัยตัวเอกมีนิสัยที่ต่างกับภาคต้นๆไม่มีประสบการณ์เรื่องการรักเพศเดียวกัน น่าติดตามว่าทั้งคู่จะรักและลงเอยกันอย่างไร และความเป็พี่น้องที่ต่างสายเลือด รวมไปถึงความสัมพันธ์กับคนอื่น ครอบครัว ที่อาจจะเป็อุปสรรคต่อความรักของทั้ง 2 คนว่าจะไปดีและยอมรับเกี่ยวกับความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงได้หรือไม่

ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษา พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อและความชื่นชอบอนิเมชั่นแนวหญิงรักหญิงเรื่อง เรื่อง ซิตรัสนี้ การทำวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในแนวทางในการทำสื่อมองให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้สังคมมองบวก เข้าใจสื่อแนวนี้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อภาพยนตร์อนิเมชั่นแนวหญิงรักหญิง เรื่อง ซิตรัส
- 2. เพื่อศึกษาความชื่นชอบภาพยนตร์อนิเมชั่นแนวหญิงรักหญิง เรื่อง ซิตรัส

วิธีการดำเนินงานวิจัย

- 1. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มเยาวชนชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ที่มีประสบการณ์การรับชมภาพยนตร์อนิเมชั่น เรื่อง ซิตรัส
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน
- 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างจากทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความชื่นชอบอนิเมชั่น เรื่อง ซิตรัส
- 3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายผลการศึกษา ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ และความชื่นชอบความชื่นชอบอนิเมชั่น เรื่อง ซิตรัสโดยการหาค่าเฉลี่ย (จำนวน) และค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

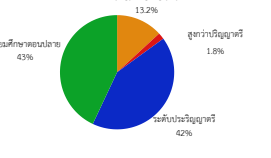
ผลการวิจัย

- 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 1.1 ด้านเพศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 369 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 และเพศชาย จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5
 - 1.2 ด้านอายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 15-18 ปี จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 52 อันดับสองช่วงอายุ 19-21 ปี จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 อันดับสามช่วงอายุ 22-24 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และอันดับสุดท้ายคือ ช่วงอายุ 24 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 คน
 - 1.3 ด้านการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 43 อันดับสอง ระดับปริญญาตรี จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 42 อันดับสาม มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 อันดับสุดท้าย สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8
- 2. พฤติกรรมกาเปิดรับสื่ออนิเมชั่น เรื่อง ซิตรัส การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29, S.D. = 1.20$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อด้านความต้องการ ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47, S.D. = 1.99$) อันดับสอง ด้านเป้าหมาย ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30, S.D. = 1.89$) อันดับสาม ด้าน ประสบการณ์และนิสัย ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.26, S.D. = 1.85$) อันดับสี่ ด้านทัศนคติและค่านิยมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20, S.D. = 1.85$) อันดับห้า ด้านสภาวะ ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20, S.D. = 1.79$) อันดับหก ด้านการใช้ประโยชน์ ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90, S.D. = 1.60$) และอันดับสุดท้าย ด้านความสามารถ ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.32, S.D. = 1.89$)
- 3. ความชื่นชอบอนิเมชั่น เรื่อง ซิตรัส การวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับความชื่นชอบอนิเมชั่น เรื่อง ซิตรัสของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46, S.D. = 1.04$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความน่าดึงดูดใจ ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.47, S.D. = 2.01$) และอันดับสองคือ ด้านความน่าไว้วางใจ ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46, S.D. = 2.05$)

1. แผนภูมิวงกลมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.3 ด้านการศึกษา

2. ตารางแสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ

ประเด็น	\bar{X}	(S.D.)	ความหมาย
ความต้องการ	4.47	1.99	มากที่สุด
ทัศนคติและค่านิยม	4.20	1.85	มาก
เป้าหมาย	4.30	1.89	มากที่สุด
ความฉลาด	3.32	1.89	มาก
การใช้ประโยชน์	3.90	1.60	มาก
สภาวะ	4.20	1.79	มากที่สุด
ประสบการณ์และนิสัย	4.26	1.85	มากที่สุด
รวม	4.29	1.20	มากที่สุด

3. ตารางแสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความชื่นชอบอนิเมชั่น

ประเด็น	\bar{X}	(S.D.)	ความหมาย
ความน่าดึงดูดใจ	4.47	2.01	มากที่สุด
ความน่าไว้วางใจ	4.46	2.05	มากที่สุด
รวม	4.46	1.04	มากที่สุด

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อและความชื่นชอบอนิเมชั่นเรื่องซิตรัส โดยการสำรวจจากเก็บข้อมูลทั่วไปจากผู้ตอบแบบพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 15-18 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านกาเปิดรับสื่อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อ พบว่า อันดับหนึ่ง คือ ด้านความต้องการ โดยมีความชื่นชอบในการรับชมเรื่อง ซิตรัส และด้านความชื่นชอบกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า อันดับหนึ่ง คือ ด้านความน่าดึงดูดใจ โดยตัวละครในเรื่องมีความสวย หล่อ น่าตาดี อันดับสอง พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อของ ส่วนใหญ่จะเปิดรับจาก ด้านความต้องการในการรับชมภาพยนตร์อนิเมชั่นเรื่อง ซิตรัส ซึ่งมีความต้องการที่จะรับชมเรื่อง ซิตรัสมากที่สุด ทั้งภาพรวมของอนิเมชั่นเรื่องมีความสวย ตัวละครที่มีผลต่อความรู้สึกเรา หรืออินไปกับสถานการณ์ต่างๆในอนิเมชั่น ที่น่าติดตามในความรักของหญิงรักหญิง จึงทำให้เกิดความต้องการที่จะรับชมอนิเมชั่น แนวหญิงรักหญิงที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมากในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ ซึ่งสอดคล้องกับ ชวีญูชิวา ลำพอง (2552) อธิบายว่าคนเราไม่แพ้กันที่จะเปิดรับข่าวสารจากสื่อหรือสื่อสือทางชนิดที่มีการเผยแพร่ข่าวสาร ตรงกับทัศนคติหรือความสนใจของตนเอง นั่นคือ บุคคลจะแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) เปิดรับข้อมูลทีตนเองยูกรู้เพื่อเพิ่มความรู้และความบันเทิง เนื่องจากผู้รับชมมีความอยากรู้อยากเห็น และต้องการข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของอนิเมชั่นเรื่อง ซิตรัส ในด้านความน่าดึงดูดใจ เนื่องจากด้านตัวละคร ทำให้ผู้รับชมเกิดความสนใจในเรื่องที่มีความน่าติดตามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนมีการตอบรับที่ดีจึงทำให้ผู้รับชมเกิดความเห็นอกเห็นใจที่ภาคต่อมีระยะห่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Shimp (2003) ที่กล่าวว่า ความดึงดูดใจของผู้นำเสนอสินค้า จะทำให้เกิดความชื่นชอบและความสนใจของผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ McGuire & Muiman (1965) กล่าวว่า การให้ความสนใจในการนำเสนอสินค้า จะช่วยเพิ่มระดับความน่าไว้วางใจและทำให้ผู้บริโภค ทัศนคติของผู้นำเสนอสินค้าได้ และช่วยส่งเสริมการกล้าซื้อของสินค้า การให้ผู้นำเสนอสินค้าที่มี รูปาร่างหน้าตาที่น่าดึงดูดใจ ทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ ชื่นชอบมากกว่าการใช้สื่อสือด้วยคำพูด และการใช้รูปาร่างหน้าตาที่ของผู้นำเสนอสินค้าสามารถโน้มน้าวให้ผู้บริโภคเกิดความมีส่วนร่วมกับสินค้า ที่ถูกนำเสนอ การใช้สื่อที่มีเสียงที่มีความน่าดึงดูดใจจะช่วยตอบโจทย์ ให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจ สื่อผลิตภัณฑ์ได้มากกว่าการใช้บุคคลธรรมดาทั่วไป ซึ่งเหมือนกับการสร้างตัวละครและพล็อตเรื่องของ ซีรีส์ที่ต้องทำให้ผู้ติดตามน่าสนใจ

เอกสารอ้างอิงหลัก

- กิตติมา สุรสมณี. (2533). ความรู้ทางการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชวีญูชิวา ลำพอง. (2552). การเปิดรับข่าวสารการตลาดและข่าวสารเชิงบรรทัดเกี่ยวกับซูรา กับ ความรู้ที่บุคคลและพฤติกรรมกาบริโภคของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ดวงฤทัย พงศ์พิสุทธิ์. (2544). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทักษญา นอนแก้ว. (2563). พฤติกรรมกาเปิดรับสื่อที่มีผลต่อความชื่นชอบซีรีส์วัยรุ่นเรื่องเพราะเรารู้กัน ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิทยา สุวรรณชฎ. (2520). ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การศึกษาการรับรู้และการใช้จริงของคำหยาบในภาษากุลสตรีญี่ปุ่น

Perception and Actual Use of Swear Words in Japanese Female Language

อัมรินทร์ เกื่อนสตัน, อ.สุวัฒน์ เรืองศรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Ammarin Thuansatan, Ajarn Suwat Ruangsari

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการใช้จริงของคำหยาบในภาษากุลสตรีญี่ปุ่น โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้ของคำหยาบในภาษากุลสตรี 2) เพื่อศึกษาการใช้จริงของคำหยาบในภาษากุลสตรี โดยใช้แบบสอบถามการรับรู้และการใช้จริงของคำหยาบในภาษากุลสตรีญี่ปุ่น 16 ข้อ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ชาวญี่ปุ่นจำนวน 10 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีการรับรู้ถึงคำหยาบในภาษากุลสตรี คำหยาบในภาษากุลสตรีที่มีการรับรู้มากที่สุดคือ ぶくよかでい
らっしやる (ดูวบขึ้นมาน้อยนะ) จำนวน 9 คน ส่วนการใช้จริงของคำหยาบในภาษากุลสตรีมีน้อยมาก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จริงมีเพียง 1 คน

ถอดบทเรียน: การศึกษา “ความสำเร็จและการเติบโตของวัยรุ่น”

ในมุมมองของจิตวิทยาพัฒนาการ ผ่านอนิเมะเรื่อง “กันดั้มแวมป์ดจากดาวพุธ”

Exploring Personal Growth and Achievements during Adolescence:

a Developmental Psychology Case Study of

“Mobile Suit Gundam the Witch from Mercury”

เบญจรัตน์ จงจำรัสพันธ์

(นักวิจัยอิสระ)

Bencharatana Jongjumruspun

(Independent Scholar)

“ถ้าหนิจะได้เพียงหนึ่ง ถ้าเดินหน้าจะได้ถึงสอง” เป็นประโยคสำคัญจากเรื่องกันดั้มแวมป์ดจากดาวพุธที่สะท้อนถึงเรื่องการพัฒนาตนเองของวัยรุ่น และกลายเป็นวัตถุประสงค์ของบทความชิ้นนี้คือ ถอดบทเรียนการใช้ชีวิตของตัวละครจากเรื่อง “กันดั้มแวมป์ดจากดาวพุธ” ในเรื่องความสำเร็จของวัยรุ่น เมื่อถอดคำออกมาในมุมจิตวิทยา จะได้เป็นคำว่า “การเติบโตภายใน” ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสุขภาวะจิตที่ดี ของ Ryff & Keyes (1995) ที่หมายถึง การที่เรารู้ว่าตัวเราพัฒนาได้ นอกจากนี้ยังตรงกับคำว่า “ความสำเร็จ” ในองค์ประกอบสุขภาวะองค์รวมของ Seligman (2011) คือ ความสำเร็จที่ตนเองประเมินว่า ตนสามารถเดินทางตามเป้าหมายได้ถูกต้อง มองในเรื่องการกระทำมากกว่าผลลัพธ์สุดท้าย ผ่าน 2 ตัวละครคือ ซูเล็ตต้า เมอร์คิวรี่ และ กูเอล เจเตอร์ก

ถอดบทเรียน: การศึกษา “ความสำเร็จและเติบโตของวัยรุ่น” ในมุมมองของจิตวิทยาพัฒนาการผ่านนิเมะเรื่อง “กันดั้มแม่มดจากดาวพุธ”

เบญจรัตน์ จงจรัสพันธ์ (นักวิจัยอิสระ)

“ถ้าหนี่จะได้เพียงหนึ่ง ถ้าเดินหน้าจะได้ถึงสอง”

ที่มา

ความน่าสนใจที่สุดของเส้นเรื่องในอนิเมะเรื่องนี้คือ การที่ตัวละครวัยรุ่นแต่ละตัวนั้น มีเป้าหมายและพยายามทำเป้าหมายให้สำเร็จ ซึ่งเปรียบเทียบกับคำทางจิตวิทยาจะเป็นคำว่า Personal Growth ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสภาวะจิต ของ Ryff & Keyes (1995) “Accomplishment” ในองค์ประกอบใน Flourish ของ Seligman (2011)

วัตถุประสงค์

ถอดบทเรียนผ่านตัวละครจากเรื่องกันดั้มแม่มดจากดาวพุธ ในมิติการเติบโตตามมุมมองของจิตวิทยา

การพัฒนาตนเอง (Inner Development)

“จากขี้ขลาด ขี้กลัว ในวันนั้น ก็กล้ามากขึ้นในวันนี้” เป็นการเติบโต

ภายในของชูเลิตต้า เมอร์คิวรี่ ซึ่งงานวิจัยของ Sen และ Mert (2020) ที่ว่าการที่บุคคลมีความกล้าหาญนั้น จะช่วยทำให้เขามีแนวโน้มที่รวบรวมพลัง เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก

“จากที่มองแต่ตนเอง เริ่มเห็นคนอื่นและใจดีมากขึ้น” เป็นการเติบโต

ภายในของกูเอล เจเดิร์ก ซึ่งเขาใจดีและพร้อมช่วยเหลือกับคนอื่น ๆ และเมื่อได้ช่วยเหลือคนอื่นก็ทำให้ตนเองนั้นมีแนวโน้มที่จะมีความสุข (Curry, et.al, 2018)

ความก้าวหน้าในการทำงาน (lenses of Goal Progress)

เป็นกระบวนการสำรวจความเติบโต/ก้าวหน้าของตนเองผ่านหลักฐานเชิงประจักษ์ที่วัดได้ เช่น ความสำเร็จของงานนั้น การเข้าใกล้เป้าหมายของตนเอง “กว่าจะถึงเป้าหมาย มีหลายก้าวที่ต้องเดิน” พวกเขาทั้งสองต่างก็ต้องฝ่าฟันความยากลำบากเพื่อเข้าใกล้ความสำเร็จ

2 ปัจจัยที่ช่วยให้พวกเขามีแนวโน้มประสบความสำเร็จ

ปัจจัยภายนอก – Social Support:

รับรู้ว่าคุณได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งมีแนวโน้มทำให้เครียดลดลง (Taylor, 2011)

ชูเลิตต้าได้รับกำลังใจจากคำส่งจากมิโอริเน่ที่ว่า “ลุกขึ้น ชูเลิตต้า” หรือได้รับความช่วยเหลือจากมิโอริเน่และเพื่อนๆ ในหอโลกที่ร่วมกันเปิดบริษัทกันดั้ม

(C)SOTSU, SUNRISE, MBS

ปัจจัยภายใน - Grit: มีเป้าหมายและความพยายามไม่ย่อท้อ (Duckworth et.al, 2007)

กูเอลกลับมายืนหยัดได้ เพราะเขามีเป้าหมายที่ว่า “จะรักษาบริษัทเจเดิร์กเอาไว้” พร้อมทั้งลงมือทำหลายเรื่องปรับเปลี่ยนแผนจนรักษาบริษัทไว้ได้

การวิจัยในอนาคต (Future Research) บทความชิ้นนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์จากมุมมองของผู้เขียนเพียงคนเดียว แม้ว่าจะน่าทึ่งก็ตาม มาอ้างอิงเพื่อช่วยลดอคติ แต่ยังเป็นข้อจำกัด ในงานวิจัยขึ้นต่อไปควรเพิ่มมุมมองของบุคคลอื่นเข้าไป เช่น การเก็บข้อมูลจากบุคคลอื่น แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา หรือเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การพัฒนาโปรแกรมเพื่อสร้างเสริมสภาวะของวัยรุ่นในมิติความสำเร็จ

รายการอ้างอิง

- Curry, O. S., Rowland, L. A., Van Lissa, C. J., Zlotowitz, S., McAlaney, J., & Whitehouse, H. (2018). Happy to help? A systematic review and meta-analysis of the effects of performing acts of kindness on the well-being of the actor. *Journal of Experimental Social Psychology*, 76, 320-329.
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: perseverance and passion for long-term goals. *J Pers Soc Psychol*, 92(6), 1087-1101. doi: 10.1037/0022-3514.92.6.1087
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of personality and social psychology*, 69(4), 719-727.
- Seligman, M. E. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York, NY: Atria Paperback.
- SEN, C. & MERT, I. S. (2020). Courage Management : Courage as a Management Tool. *Social and Humanities Sciences* . 160- 183. Cetinje-Montenegro
- Taylor, S. E. (2011). Social support: A review. *The Oxford handbook of health psychology*, 1, 189-214.

JSAT

JAPAN FOUNDATION

TOYOTA

